

M
MOTT
MACDONALD

Projekti i Burimeve Ujore dhe Ujitjes

Përgatitja e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore për ZABU-të Drin-Bunë dhe Seman

Numri i kontratës: MEFWA/CS/001

Plani Përfundimtar i Menaxhimit për Basenin Ujor Seman Qershor 2019

Rishikimi Final
Qershor 2019

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Rruga "Skënderbej"
Ndërtesa nr. 6
Hyrja nr. 2
Apartamenti nr. 11
Tiranë
Shqipëri
T +355 4454 0772
mottmac.com

Ministria e Bujqësisë dhe
Zhvillimit Rural,
Blv. Dëshmorët e Kombit,
nr.2; Tiranë, Shqipëri

Plani Përfundimtar i Menaxhimit për Basenin Ujor Seman Qershor 2019

MBZHR
Përgatitja e Planeve të Menaxhimit të Basenit Ujor për ZABU-të Drin-Bunë dhe Seman

Të dhënat për botimin dhe rishikimin

Rishikimi	Data	Autor	Kontrollues	Miratues	Përshkrimi
A	29.09.2017	Patrick Reynolds Halit Kamberi	Monica Melinte Emiljano Zhuleku	Wim Verheugt	Lëshuar për Klientin
B	22.12.2017	Patrick Reynolds Halit Kamberi	Monica Melinte Emiljano Zhuleku	Wim Verheugt	Lëshuar për Klientin
C	21.03.2018	Patrick Reynolds Halit Kamberi	Monica Melinte	Wim Verheugt	Lëshuar për Klientin
Rishikimi Final	05.12.2018	Patrick Reynolds Halit Kamberi	Monica Melinte Emiljano Zhuleku	Wim Verheugt	Lëshuar për Klientin
Final	07.06.2019	Patrick Reynolds Halit Kamberi	Monica Melinte Emiljano Zhuleku	Wim Verheugt	Lëshuar për Klientin

Klasa e informacionit: Standard

Ky dokument është hartuar për palën që e ka porositur atë dhe për qëllimet specifike të lidhura vetëm me projektin e sipërpërmendur. Ai nuk duhet të përdoret si bazë mbi të cilin mund të mbështetet ndonjë palë tjetër dhe nuk duhet përdorur për ndonjë qëllim tjetër.

Ne nuk mbajmë asnjë përgjegjësi për pasojat që mund të ketë ndonjë palë tjetër kur mbështetet në këtë dokument apo kur dokumenti përdoret për qëllime të tjera, dhe as nëse ai përmban ndonjë gabim apo mangësi që vjen si rezultat gabimit apo mangësisë në të dhënat që ne kemi marrë nga palët e tjera.

Ky dokument përmban informacion konfidencial dhe pronësi intelektuale. Ai nuk duhet t'u tregohet palëve të tjera pa pëlqimin tonë dhe të palës që e ka porositur atë.

Përmbajtja

Përmbledhje ekzekutive	3
1 Hyrje	5
2 Kuadri Ligjor dhe Institucional për Menaxhimin e Ujërave	7
2.1 Legjislacioni Primar	7
2.2 Legjislacioni sekondar (aktet nënligjore)	9
2.3 Pajtueshmëria Rregullatore	10
2.4 Kuadri Institucional	10
2.4.1 Institucionet e nivelit qendror	10
2.4.2 Institucionet kombëtare të përfshira në monitorimin dhe vlerësimin e cilësisë së ujërave	14
2.4.3 Njësitë e Qeverisjes Vendore, Këshillat e Baseneve Ujore, Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore	16
3 Karakteristikat e përgjithshme të Basenit Ujor Seman	18
3.1 Përshkrim i ujërave sipërfaqësore	18
3.2 Korina dhe mbulesa e tokës	20
3.3 Efektet klimatike	21
3.4 Prurja lumore	24
3.5 Burimet Ujore e Basenit Ujor Seman	25
3.5.1 Sistemi i modelimit dhe elementet bazë të tij	26
3.5.2 Shtrirja e modelit	27
3.5.3 Përvijimi i ujëmbledhësit	27
3.5.4 Bilanci i Ujit	29
3.6 Karakterizimi i ujërave nëntokësore	32
3.6.1 Baseni kuarternar i Korçës	33
3.6.2 Akuiferi i luginës së Beratit	34
3.6.3 Trupi i ujërave nëntokësore të Rrogozhinës	35
3.6.4 Akuiferi Karbonatik	35
3.6.5 Akuiferi Magmatik	36
4 Presioni dhe Ndikimet	37
4.1 Burimet e ndotjes së ujit në Basenin Ujor Seman	37
4.1.1 Menaxhimi i mbetjeve	37
4.1.2 Aktiviteti industrial	38
4.1.3 Erozioni	38
4.1.4 Ndotja bujqësore	39

4.1.5	Hydrocentralet	39
4.1.6	Ndotja e ujërave nëntokësore	42
4.1.7	Turizmi	43
4.2	Ndikimi i Gjendjes Hidrologjike aktuale dhe të ardhshme në Basenin Ujor Seman	44
4.2.1	Përmbledhje e skenarëve	45
4.2.2	Rezultatet e modelimit	47
4.2.3	Konkluzionet dhe rekomandimet e modelimit të skenarit	48
4.2.4	Përcaktimi i mëtejshëm i regjimit hidrologjik (rrjedhja ekologjike) në lidhje me objektivat mjedisore	50
5	Zonat e mbrojtura	52
5.1	Hyrje	52
5.2	Zonat e mbrojtura nën DKU	53
5.3	Zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare	54
5.4	Zonat e përcaktuara për Mbrojtjen e Specieve Akuatike Ekonomikisht të rëndësishme	56
5.5	Trupat Ujorë të Përcaktuar si Ujëra Rekreative dhe të Larjes	57
5.6	Zonat e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese, duke përfshirë zonat e përcaktuara si të Cënueshme	57
5.7	Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e Habitaveve ose Specieve	57
6	Rrjeti i Monitorimit të Cilësisë së Ujit	63
6.1	Hyrje	63
6.2	Kërkesat e Monitorimit të Ujit Sipërfaqësorë në kuadër të DKU-së	63
6.2.1	Rrjeti i monitorimit të ujit	63
6.2.2	Monitorimi Mbikëqyrës	64
6.2.3	Monitorimi Operacional	66
6.2.4	Monitorimi Investigues	66
6.2.5	Frekuenca e monitorimit	67
6.2.6	Përcaktimi i standardeve të cilësisë së mjedisit (SCM) për elementet e cilësisë kimike	68
6.2.7	Raporti i Cilësisë Ekologjike (RCE)	68
6.2.8	Kushtet e referencës për trupat ujorë sipërfaqësorë	68
6.2.9	Monitorimi i standardeve/metodave	69
6.3	Programi i Monitorimit të Ujit Sipërfaqësorë në përputhje me DKU-në për Basenin Ujor Seman	69
6.3.1	Përmbledhje e programit të monitorimit	69
6.3.2	Objektivat e programit monitorues	69
6.3.3	Hartimi i monitorimit mbikëqyrës të ujërave	70
6.4	Kërkesat e Monitorimit të Ujërave nëntokësore për DKU-në	72
6.4.1	Monitorimi sasior i ujërave nëntokësore	73
6.5	Programi i monitorimit të ujërave nëntokësorë në përputhje me DKU për Basenin Ujor Seman	75
6.5.1	Monitorimi aktual i ujërave nëntokësore në Basenin Ujor Seman	75
6.5.2	Mangësitë në monitorimin e ujërave nëntokësore	75
6.5.3	Rekomandim për hartimin e programit të monitorimit të ujërave	

	nëntokësore	77
6.6	Monitorimi i Zonave të Mbrojtura në Basenin Ujor Seman	78
6.6.1	Zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare	78
6.6.2	Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e llojeve të specieve ujore të konsiderueshme ekonomikisht	78
6.6.3	Trupat ujore të përcaktuara si ujëra rekreative dhe të larjes	80
6.6.4	Zonat e ndjeshme ndaj ushqyesve, duke përfshirë zonat e përcaktuara si zona të cënueshme	80
6.6.5	Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e habitateve ose specieve	80
6.6.6	Rekomandime për monitorimin e Zonave të Mbrojtura	80
7	Status i Ujit	85
7.1	Monitorimi i Cilësisë së Ujit Sipërfaqësorë	85
7.1.1	Përmbledhje e cilësisë së ujit të lumenjve sipërfaqësorë në Basenin Ujor Seman në vitin 2015	85
7.1.2	Prirjet e cilësisë së ujit në lumenjtë e basenit ujor Seman për vitet 2010-2015	86
7.2	Vlerësimi i Shpejtë Biologjik (VShB) në Basenin Ujor Seman	86
7.2.1	Karakterizimi i Basenit Ujor Seman	87
7.3	Vlerësimi i cilësisë së ujërave nëntokësore	90
7.3.1	Baseni kuarternar i Korçës	90
7.3.2	Akuiferi i luginës së Beratit	93
7.3.3	Trupi i ujërave nëntokësore të Rrogozhinës	94
7.3.4	Akuiferi Karbonatik	94
7.3.5	Akuiferi Magmatik	94
7.3.6	Presionet mbi akuiferet	94
8	Infrastruktura e Ujit	95
8.1	Hyrje	95
8.2	Furnizimi me Ujë dhe Trajtimi i Ujërave të Ndotura	95
8.3	Sektori i ujitjes	105
8.4	Hidrocentralet	112
9	Menaxhimi i Përmbytjeve	115
9.1	Hyrje	115
9.1.1	Raporti Fillestar i Projektit	115
9.2	Gjendja historike dhe aktuale	117
9.2.1	Pasqyrë e përmbytjeve të vëzhguara	121
9.3	Depozitimi i Ujit	122
9.4	Kërkesat Ligjore	123
9.4.1	Direktiva për Përmbytjet	124
9.4.2	Udhëzime për raportimin sipas Direktivës së Përmbytjeve	125
9.5	Dokumenti Burim për Grupin e Punës për Përmbytjet mbi Menaxhimin e riskut të Përmbytjeve	126
9.6	Reagimi ndaj emergjencave	128

9.7	Analiza e ndryshimit	129
9.8	Ndryshimet klimatike	131
9.9	Masat e rekomanduara në Projekte të Mëparshme	134
9.9.1	Masat legjislative dhe institucionale	134
9.9.2	Kuadri organizativ i efektshëm	134
9.9.3	Sistemi i mjaftueshëm i monitorimit	134
9.9.4	Sistemi i përshtatshëm i paralajmërimit të hershëm	135
9.9.5	Vlerësimi paraprak i rrezikut nga përmbytjet	135
9.9.6	Hartat e rrezikshmërisë së përmbytjeve	135
9.9.7	Hartat e rrezikut nga përmbytjet	136
9.10	Rekomandime specifike për basenin uhor Seman	136

10 Objektivat Mjedisore 139

11 Analiza Ekonomike e Përdorimit të Ujit 143

11.1	Qëllimi i Karakterizimit Fillestar Ekonomik	143
11.2	Përdorimi dhe ndikimi i ujit	144
11.2.1	Supozimet	144
11.2.2	Përdorimi jo-teorike të ujit	148
11.3	Vlera e Ujit	149
11.3.1	Përdorimi shtëpiak i ujit	149
11.3.2	Përdorimi industrial, komercial dhe institucional i ujit	149
11.3.3	Përdorimi bujqësor i ujit	151
11.4	Projeksionet e tendencave	151
11.4.1	Projeksionet demografike	152
11.4.2	Tendencat e konsumit Shtëpiak dhe IKI	153
11.4.3	Humbjet e Ujit	154
11.4.4	Tendencat totale të kërkesës për ujë në basenin uhor	156
11.5	Rikuperimi i Kostos së Shërbimeve të Ujit	158
11.5.1	Shërbimet e identifikuar të ujit në RBD	158
11.5.2	Ofruesit e shërbimeve të ujit dhe ujërave të ndotura	158
11.5.3	Përdoruesit e ujit	159
11.6	Kostot Financiare të Shërbimeve të Ujit	161
11.6.1	Kostot e mjedisit dhe burimeve	163
11.6.2	Mekanizmi i rikuperimit të kostos	163
11.6.3	Tarifat për Shërbimet e Ujit	164
11.6.4	Tarifat për shërbimet e ujërave të ndotura	164
11.6.5	Shkalla e rikuperimit të kostos	165
11.6.6	Rikuperimi i kostove financiare	166
11.6.7	Kthimi i kostove ekonomike	166
11.7	Përfundime	167

12 Programi Masave 169

12.1	Hyrje	169
------	-------	-----

12.2 Plan Veprimi për zbatimin e masave	171
13 Përmbledhje e Aktiviteteve të Konsultimit Publik	187
13.1 Hyrje	187
13.2 Trajnimet	188
13.3 Konsultimet e palëve të interesit	190
13.3.1 Faza 1 dhe Faza 2 e konsultimeve (të nivelit të lartë dhe nivelit rajonal)	192
13.3.2 Konsultimet e Fazës 3 dhe Fazës 4 (Informatorët kryesorë dhe fokus grupet)	195
13.3.3 Rezultatet kryesore dhe çështjet	197
13.4 Specifikat e Vendit mbi Aspektet Gjinore	200
13.4.1 Kuadri ligjor ne aspektin gjinor	200
13.4.2 Të dhënat statistikore për prezencën gjinore referuar legjislacionit	202
13.4.3 Aspektet gjinore ne Institucionet në nivel qendror	203
13.4.4 Aspektet gjinore në institucionet në nivel vendor	203
13.4.5 Niveli i Organizimit të OJQ-ve dhe shoqërisë civile	204
13.4.6 Aplikimi i Gjinisë në menaxhimin e burimeve ujore dhe zhvillimin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore.	205
13.5 Konkluzione dhe rekomandime	205
14 Objektiva dhe Rekomandime	207
Shtojcat	228
Shtojca 1. Transpozimi i Direktivave përkatëse të BE-së	229
Shtojca 2. Stacionet e propozuara të monitorimit të ujërave sipërfaqësore dhe prioritizimi i tyre	236
Shtojca 3. Metodologjia për vlerësimin e statusit ekologjik / potencialit të ujërave sipërfaqësore	251
3.1 Hyrje	251
3.2 Kriteret e përdorura për të përcaktuar metodën e vlerësimit	252
3.3 Vlerësimi biologjik	252
3.4 Vlerësim ekologjik i llojeve kryesore të lumenjve	253
Shtojca 4. Të Dhëna Ekonomike	258
Shtojca 5. Plani i Veprimit për Përfshirjen e Palëve të Interesit	281
5.1 Hyrje	281
5.2 Qëllimi	282
5.3 Qasja në Planin e Përfshirjes së Palëve të Interesit	286
5.4 Identifikimi i palëve të interesit	287

5.5	Takimet e konsultimit dhe trajnimet	288
5.6	Organizimi i mbledhjeve	290
5.7	Fokus Grupet	290
5.8	Informatorët Kryesorë	291
5.9	Palët e tjera të interesit	291
5.10	Ndihma e përfshirjes së palëve të interesit	296

Shtojca 6. Raporti i konsultimit të palëve të interesit 299

6.1	Hyrje	299
6.2	Qasje e përgjithshme	300
6.3	Mbledhjet Rajonale	301
6.3.1	Mbledhje në Prefekturën e Fierit për Basenin Ujor Seman	301
6.4	Fokus Grupet dhe Informatorët Kryesorë	302
6.4.1	Numri i kontakteve	302
6.4.2	Rezultatet dhe çështjet kryesore	304
6.4.3	Çështjet kryesore të grupeve specifike	305
6.4.4	Konkluzionet dhe opinionet mbi projektin	308
6.5	Përfshirja e OJQ-ve	315
6.6	Grafikët dhe pyetjet kryesore	317

Akronimet dhe njësitë

SHGJSH	Shërbimi Gjeologjik Shqiptar
ZABU	Zyra e Administrimit të Baseneve Ujore
KBO	Kërkesa Biologjike për Oksigjen
°C	Gradë Celsius
c	Frymë
Ca	Kalcium
Cd	Kadmium
CEMSA	Konsolidimi i Sistemeve të Monitorimit të Mjedisit në Shqipëri
GRNK	Të dhënat stacionare Grupi i rreziqeve klimatike reshjet – rrezet infra të kuqe
Cl	Klor
Co	Kobalt
CO ₃	Karbonat
COM	Komunikimi nga Komisioni për Këshillin e Parlamentit Evropian, Komitetin Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetin e Rajoneve
Cr	Krom
NJKK	Njësia e Kërkimit Klimatik
Cu	Bakër
BK	Bordi i Kullimit
VKM	Vendim i Këshillit të Ministrave
DHI	Instituti Hidraulik Danez
KO	Kërkesa/Nevoja për Oksigjen
p.sh.	për shembull
€	Euro
KE	Komisioni Evropian
KEE	Komiteti Ekonomik Evropian
VKE	Vlerat e Kufirit të Emetimeve
OM	Objektiva Mjedisore
OCM	Objektivë e Cilësisë Mjedisore
SCM	Standard i Cilësisë Mjedisore
BE	Bashkimi Evropian
FAO	Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë e Kombeve të Bashkuara
DP	Direktiva për Përmbytjet
Fe	Hekur
GIS	Sistemi Gjeografik i Informacionit
GWh	Gigavat në orë
Ha	Hektarë
HCO ₃	Bikarbonat
HEC	Hidrocentral
EI	Emetim Industrial
KFN	Korporata Financiare Ndërkombëtare
INSTAT	Instituti Shqiptar i Statistikave
PNNK	Paneli Ndër-qeveritar për Ndryshimet Klimatike
MIBU	Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore
K	Kalium
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau
Km	Kilometër
kW	Kilovat
kWh	Kilovat në orë
L	Litër
ITI	Industriale, Tregtare dhe Institucionale
NJQV	Njësi e Qeverisjes Vendore
LBU	Ligji për Burimet Ujore
M	Metër
Mg	Miligram
Mm	Milimetër

MBZHR	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
Mn	Mangan
Mg	Magnez
MIKE HYDRO	Programi i modelimit të lumit
MM	Ministria e Mbrojtjes
MIE	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
MFE	Ministria e Financave dhe Ekonomisë
MSH	Ministria e Shëndetësisë dhe Kujdesit Social
MPB	Ministria e Brendshme
MTM	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
MW	Megavat
MWh	Megavat në orë
NAM	Një model i përgjithshëm dhe konceptual i kapjes së reshjeve me llogaritje të vazhdueshme të përmbajtjes së lagështirës në zona nëntokësore
AKM	Agjencia Kombëtare Mjedisore
IKMM	Instrumentet Kombëtare të Mbrojtjes Mjedisore
OJQ	Organizata Jo-qeveritare
Ni	Nikel
NO ₂	Nitrat potasiumi
NO ₃	Nitrat
NH ₄	Amon
UPF	Uji i Pafaturuar
Nr.	Numri
PKSU	Plani Kombëtar për Sektorin e Ujit
KKU	Këshilli Kombëtar i Ujit
SKU	Strategjitë Kombëtare të Ujit
SKBGJ	Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore
AKUK	Agjencia Kombëtare e Ujësjetës-Kanalizimeve
O ₂	Oksigjen
P	Fosfat
ZM	Zonë e Mbrojtur
PMZM	Planë e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura
Pb	Plumb
ETM	Evapotranspiracioni i Mundshëm
PO ₄	Ortofosfat
PPP	Partneriteti Publik Privat
SP	Stacioni i Pompimit
F	Rural
BU	Basen Ujor
VShB	Vlerësimi i Shpejtë Biologjik
KBU	Këshilli i Basenit Ujor
MBU	Menaxhimi i Basenit Ujor
PMBU	Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor
SHPP	Hidrocentralet e vegjël
Sida	Agjencia Ndërkombëtare Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim
SO ₄	Sulfat
RAT	Reforma Administrative Territoriale
TR	Termet e Referencës
SK	Seritë Kohore
UNECE	Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën
UNFCCC	Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike
TVSH	Taksë mbi Vlerën e Shtuar
VTU	Vlerësimi Trupave Ujor
TUSHM	Trupa Ujorë Shumë të Modifikuar
UdE	Uji dhe Ekonomia (Grupi i Punës i DKU)
TUNT	Trupa Ujorë Nëntokësorë
DKU	Direktiva Kuadër e Ujit
AMBU	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore
OBM	Organizata Botërore Meteorologjike
ERRU	Enti Rregullator i Ujit
PBUU	Projekti i Burimeve Ujore dhe Ujitjes
ITUN	Impianti i Trajtimit të Ujërave të Ndotura
SHPU	Shoqata e Përdoruesve të Ujit
ITUZ	Impianti i Trajtimit të Ujërave të Zeza
Zn	Zink

Përmbledhje ekzekutive

Informacioni i mëposhtëm detajohet për PMBU-në Seman, të përvijuara sipas kërkesave të shtojcës VII të Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së (2000/60/KE). I cili përfshin:

- Një përshkrim i akteve ligjore që rregullojnë menaxhimin e ujit në basenin ujqor Seman.
- Një përshkrim i karakteristikave të përgjithshme të basenit ujqor, i cili përfshin një përshkrim të ujërave sipërfaqësore dhe përcaktimin e ujëmbledhësve duke përdorur modelin DHI MIKE HYDRO Basin, shtresën mbuluese të tokës dhe ndikimin e efekteve klimatike në balancën aktuale dhe të ardhshme të ujit në basen.
- Një përmbledhje e presioneve kryesore në basenin ujqor, i cili përfshin ndikimet e ndotjes në ujërat sipërfaqësore dhe ujërat nëntokësore nga bujqësia, erozioni, hidrocentralet dhe mbeturinat e ngurta. Ky seksion përfshin gjithashtu rezultatet e modelit, të cilat sigurojnë vlerësime të kërkesave aktuale si dhe ato të ardhshme për ujë nga sektorët kryesorë të përdorimit të tij, duke përfshirë ujitjen dhe vlerësimet e kërkesave të nevojshme të rrjedhjes së sidomos në rastin e hidrocentraleve.
- Identifikimi i Zonave të Mbrojtura në basenin ujqor duke saktësuar zonat për nxjerrjen e ujit të caktuar për konsum njerëzor, mbrojtjen e specieve ujore, ujërat rekreative dhe larëse dhe mbrojtjen e habitateve ose gjallesave.
- Një plan veprimi për monitorimin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore sipas kërkesave të DKU-së.
- Një përmbledhje e statusit të ujërave sipërfaqësore dhe të ujërave nëntokësore në basenin ujqor. Ky seksion gjithashtu ofron një vlerësim të shpejtë biologjik (VSHB) në përputhje me stacionet e propozuara monitoruese të Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit (PKMM).
- Gjendjen aktuale të infrastrukturës ujore, në basenin ujqor, në aspektin e trajtimit të ujit dhe ujërave të ndotura, ujitjes dhe hidrocentraleve.
- Gjendjen historike dhe aktuale në lidhje me përmbytjet në basen, që ofron një analizë të mangësive dhe nevojave për të pasur një menaxhim efektiv të përmbytjeve së bashku me rekomandimet për të përmbytur kërkesat e Direktivës së Përmbytjeve të BE-së.
- Përcaktimi i Objektivave Mjedisore kryesore (OM), së bashku me një listë të veprimeve dhe treguesve të matshëm, të cilat duhet të kryhen për të arritur OE-të
- Një analizë ekonomike të përdorimit të ujit, parashikimeve të prirjes, shpenzimeve të shërbimit të ujit dhe ujërave të ndotura dhe rikuperimin aktual të kostos së shërbimeve të ujit në basen.
- Një propozim për Programin e Masave (PM) të kërkuara në basenin ujqor për të përmbytur OM-të. Programi i masave ndahet në masa “bazë” dhe “plotësuese”, të cilat janë në mungesë vendosmërie për statusin ekologjik, janë të bazuara në komponentët e Planit Kombëtar të Sektorit të Ujit, relevant për Basenin Ujqor.
- Një përmbledhje e trajnimeve të realizuara për Zyrën e Administrimit të Basenit Ujqor (ish Agjencinë e Baseneve Ujqore) dhe stafin e ministrisë të përfshirë në menaxhimin e ujërave dhe gjithashtu identifikon çështjet kryesore përmes konsultimeve me një gamë të gjerë të grupeve dhe të aktorëve në basenin ujqor.

Programi i Masave është zhvilluar duke u bazuar tërësisht te Objektivat Mjedisore që pasqyrojnë shtatë kategoritë dalluese të OM-ve, që secila përfshin masat “bazë” dhe ato “plotësuese”:

- Për nxitjen e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve ujore, ndarjen e drejtë midis përdoruesve, duke maksimizuar përfitimet ekonomike në lidhje me kushtet mjedisore dhe parimet e menaxhimit të qëndrueshëm;

- Arritjen dhe mbajtjen e statusit ekologjik dhe kimik minimal “i mirë” për trupat ujorë sipërfaqësorë, që kanë status “mesatar”, “i dobët” ose “shumë i dobët”. (lumenjtë, liqenet, transkombëtar / ujërat transkombëtare, trupa ujorë artificialë dhe tejet të modifikuar);
- Parandalimi i ndotjes për të shmangur përkeqësimin e cilësisë së ujërave nëntokësore dhe për të arritur një status të mirë kimik në TUNT;
- Arritjen dhe mbajtjen e statusit minimal “i mirë” i ujërave të larjes (të brendshme, bregdetare dhe transkombëtare);
- Uljen e rrezikut nga përmbytja dhe humbjet për jetën, mjetet e jetesës, shëndetin, ekonominë, asetet kulturore dhe mjedisore të njerëzve, bizneseve dhe komuniteteve;
- Përmirësimin e sigurimit të digave të ujitjes;
- Mbajtjen dhe /ose uljen e normës së erozionit të lumenjve.

Është propozuar një plan veprimi, për të zbutur problemet aktuale dhe të ardhshme në basenin ujor, në zbatim të Programit të Masave në basenin ujor Seman në periudhën 2020-2032. Plani i veprimit kërkohet në mënyrë që institucionet kryesore dhe mbështetëse të bashkëpunojnë dhe t'i koordinojnë burimet, për të arritur në të ardhmen menaxhimin e efektshëm të ujërave në basenin ujor Seman.

Programi i Masave është zhvilluar duke marrë parasysh integrimin gjinor në përputhje me kërkesat e ligjit nr. 9970/2007 për barazinë gjinore në shoqëri. Për të siguruar një qasje që merr parasysh çështjet gjinore për sa i përket menaxhimit të ujërave në basenin ujor Seman, përfshihen tregues dhe objektivë kyç për të gjitha masat, me qëllim vlerësimin e shkallës në të cilën gratë dhe burrat marrin pjesë në ekonomi dhe në vendimmarrje në sektorin publik dhe në shoqërinë civile për sa i përket menaxhimit të ujërave.

Plani i veprimit përmban një përshkrim të aktiviteteve specifike prioritare për t'u ndërmarrë, afatet kohore, kostot dhe detyrimet dhe/ose përgjegjësitë kombëtare, rajonale ose vendore. Nevojitet treguesi i burimit të financimit, megjithëse emrat konkretë të donatorëve dhe IFK-ve nuk mund të bëhen të ditura në këtë fazë.

Vlerësimi paraprak i kostove për secilën masë të planifikuar për infrastrukturën bazohet në vlerësimin e kostove për investimin e përdorur për Master Planin e Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimeve për Shqipërinë, në Planin e Masave të Qeverisë (dokument draft) dhe në përvojën vendore dhe ndërkombëtare. Nën objektivat bazohen në Objektivat Mjedisore, që janë në përputhje me Planin Kombëtar të Sektorit të Ujërave (PKSU), parashikohen për çdo aktivitet në tre afate kohore (2020, 2022 dhe 2029).

Kostoja totale për zbatimin e masave të propozuara për basenin ujor Seman është €554,900,000 me rreth 12% të kostove i'u alokohen masave “plotësuese”.

Dokumenti përmbillet me rekomandime që duhet të ndërmerren në basenin ujor Seman nga autoriteti kompetent gjatë 6 viteve të ardhshme, të cilat lidhen me strategjinë kombëtare të ujit dhe kërkesave të DKU-së së BE-së.

1 Hyrje

Përgatitja e një Plani për Menaxhimin e Baseneve Ujore (PMBU) për basenin ujqor Seman është pjesë e mbështetjes institucionale të komponentit të Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore (MIBU) të Projektit të Burimeve Ujore dhe Ujitjes në Shqipëri (PBUU). PBUU financohet nga Banka Botërore, Agjencia Suedeze për Zhvillim të Bashkëpunimit Ndërkombëtar (Sida) dhe Qeveria Shqiptare, dhe është krijuar për të hedhur themelet për menaxhim më racional dhe më të përgjegjshëm të burimeve ujore.

Në zhvillimin e një Plani të Menaxhimit të Baseneve Ujore, është e nevojshme të kuptohet se Shqipëria është një vend kandidat për anëtarësim në Bashkimin Evropian dhe se BE ka kërkesa specifike për një plan të tillë. Sidoqoftë, Termat e Referencës së projektit në të vërtetë nuk detajojnë kërkesat specifike të Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së. Është e qartë se zbatimi efektiv i DKU-së, siç kërkohet sipas ligjit evropian, nuk do të ishte plotësisht i mundur në asnjë prej gjashtë baseneve ujore në Shqipëri.

Zbatimi efektiv i DKU-së kërkon zhvillim të mëtejshëm të kapaciteteve qendrore dhe rajonale për të përmbushur kërkesat specifike të DKU-së dhe, edhe pse të detajuara në ligjet kombëtare dhe të pasqyruara në strukturën institucionale, e cila barazohet me një qëllim serioz për zbatimin e DKU-së në të ardhmen, Shqipëria aktualisht nuk ka kapacitetin teknik për të kryer kërkesat specifike të DKU-së.

Projekti është hartuar për të mbështetur përgatitjen e PMBU-së Seman. Qëllimi i këtij plani është identifikimi i një sërë masash prioritare me kosto efektive për të përmirësuar efikasitetin e menaxhimit dhe përdorimit të burimeve ujore në pellgje, duke përfshirë detyra kryesore si (i) analiza e gjendjes fizike të burimeve ujore në basen; (ii) shqyrton të gjitha llojet e përdorimit ekonomik të ujit në basen dhe ndikimet e tyre në situatën e burimeve ujore; (iii) inventarizimi i burimeve ujore në basen; (iv) vlerësimi i balancave të burimeve ujore ekzistuese dhe të ardhshme në basen; (v) identifikimin e sfidave kryesore të menaxhimit të burimeve ujore në basen, duke përfshirë sasinë dhe cilësinë; (vi) vlerësimi i rolit kufizues të ujit për përmbushjen e objektivave të zhvillimit ekonomik në basen; dhe (vii) identifikimi i një sërë veprimesh dhe investimesh të nevojshme për të përmirësuar situatën e burimeve ujore në basen.

Planifikimi i basenit ujqor ka përfshirë gjithashtu zhvillimin e një modeli të përshtatshëm të basenit ujqor si një mjet për vlerësimin e skenarëve të ndryshëm për zhvillimin e burimeve. Aspektet e cilësisë së ujit kanë marrë vëmendje të madhe në plane, pasi përkeqësimi i cilësisë së ujit është një shqetësim në rritje.

Planifikimi i baseneve ujore sqaron efektivitetin e strukturës aktuale të menaxhimit të ujit dhe përshkruan mandatin e ardhshëm të institucioneve të menaxhimit siç kërkohet nga nevojat e menaxhimit të basenit në tërësi.

Është thelbësore të merret parasysh se gratë në zonat rurale në Shqipëri shpesh përjashtohen nga proceset vendimmarrëse në lidhje me menaxhimin në përgjithësi, edhe pse punojnë dhe menaxhojnë burimet së bashku me burrat. Gjithashtu, të rinjtë priren të përjashtohen nga vendimet, dhe veçanërisht gratë e reja. Kjo kulturë shoqëron gratë dhe burrat së bashku, por që çon në një vendim-marrje më pak të diskutuara që nuk marrin parasysh përparësitë e grave, nevojat ose p.sh. idetë e biznesit, etj. Përfshirja e grave dhe grupeve të moshave të ndryshme është çelësi për të siguruar një marrëveshje të gjerë dhe zbatimin efikas të planeve që do të zhvillohen në kuadër të këtij projekti. Ishte një kërkesë, që konsulenti të kërkojë, kudo që është e mundur, një përfshirje të gjerë të tyre në proces.

Si pjesë e përgatitjes së PMBU-së, projekti mbështeti aktivitetet trajnuese për të forcuar kapacitetin e stafit të menaxhimit të ujërave në menaxhimin e basenit ujqor, me fokus në konceptet e fundit, tendencat dhe praktikat ndërkombëtare të MIBU-së dhe menaxhimin operacional të baseneve ujore. Trajnimi i grave ishte gjithashtu prioritet si një mjet për t'i futur ato në proces.

Seksionet vijuese më poshtë janë detajuar në këtë draft raport final, të cilat janë rregulluar sipas kërkesave të përgjithshme shtojca VII i Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së (2000/60 / KE).

- **Seksioni 2** e këtij raporti ofron një përshkrim të akteve ligjore që rregullojnë menaxhimin e ujërave në basenin ujqor Seman.
- **Seksioni 3:** Karakteristikat e përgjithshme të basenit ujqor.
- **Seksioni 4:** Presione të rëndësishme në basenin ujqor, që përfshin ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore, si dhe presione dhe ndikime të tjera.
- **Seksioni 5:** Zonat e Mbrojtura.
- **Seksioni 6:** Monitorimi i rrjeteve për ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore dhe ujërat bregdetare.
- **Seksioni 7:** Statusi i ujit referuar përmbajtjes kimike dhe ekologjisë për lumenjtë, liqenet dhe ujërat bregdetare.
- **Seksioni 8:** Infrastruktura ujqore, e cila përfshin nxjerrjen dhe trajtimin e ujit, trajtimin e ujërave të ndotur, hidrocentralet dhe ujitje.
- **Seksioni 9:** Menaxhimi i përmbytjeve.
- **Seksioni 10:** Objektivat mjedisore.
- **Seksioni 11:** Analiza ekonomike e përdorimit të ujit.
- **Seksioni 12:** Programi masave.
- **Seksioni 13:** Konsultimi i palëve të interesit.
- **Seksioni 14:** Objektiva dhe rekomandime.
- **Shtojcat**

2 Kuadri Ligjor dhe Institucional për Menaxhimin e Ujërave

Ndërsa Shqipëria po ecën drejt anëtarësimit në BE, kuadri ligjor dhe institucional dhe baza e njohurive për adresimin e përgatitjes, planifikimit, zbatimit dhe vlerësimit të politikave janë në zhvillim të vazhdueshëm, me synim përgjegjësi të qarta dhe transparencë në zbatimin e “Acquis” të BE-së. Transpozimi i plotë i Direktivave përkatëse të BE-së ende nuk është arritur, një përmbledhje e fazës aktuale të transpozimit, mund të gjendet në Shtojcën 1 të dokumentit aktual Legjislacioni dhe rregulloret për menaxhimin e ujërave ndahen në katër seksione kryesore: legjislacioni primar, legjislacioni sekondar, legjislacioni ndërsektorial dhe Direktivat e BE-së.

2.1 Legjislacioni Primar

Menaxhimi i ujërave në Shqipëri rregullohet me Ligjin nr. 111/2012 "për Menaxhimin e Integruar të Ujit", data 15.11.2012, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, “për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, duke mundësuar:

- Mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit ujor, ujërat sipërfaqësore, të përkohshëm ose të përhershëm, ujërat e detit, ujërat territoriale, zonat ekonomike ekskluzive, shelfin kontinental, ujërat nëntokësore dhe statusin e tyre;
- Sigurimi, mbrojtja, zhvillimi dhe përdorimi i qëndrueshëm i burimeve ujore, të nevojshme për jetën dhe për zhvillimin social dhe ekonomik të vendit;
- Shpërndarja e barabartë e burimeve ujore, siç parashikohet nga menaxhimi efektiv i tyre;
- Mbrojtja e burimeve ujore nga ndotja, përdorimi i tepruar dhe promovimi i konsumit, duke u bazuar në nevojat aktuale;
- Krijimi i kuadrit institucional, në nivel kombëtar dhe vendor, i nevojshëm për zbatimin e një politike kombëtare për administrimin dhe menaxhimin e burimeve ujore në dobi të komuniteteve dhe sipas interesave sociale dhe ekonomike të vendit.

Ligji Nr. 111/2012, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 “për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, integron ligje të ndryshme në një paketë të vetme që synon përmirësimin e gjendjes së ujërave sipërfaqësore, ujërave nëntokësore, zonave të mbrojtura, si dhe të ujërave kurative, minerale dhe gjeotermale. Përveç kësaj, fryma e ligjit bazohet në parimin parandalues; duhet të ndërmerren veprime parandaluese, dëmi mjedisor duhet të adresohet me prioritet në burimin e tij dhe ndotësi duhet të paguajë.

Kapitulli 1 ofron përkufizime brenda kontekstit të dhënë me këtë ligj. Si i tillë, ligji përcakton konceptin e Qarkut të Baseneve Ujore dhe parimet e tjera themelore të menaxhimit të integruar të burimeve ujore:

- Respektimi i integritetit të basenit ujëmbledhës bazuar në kërkesat sociale dhe ekonomike për burimet ujore, mbrojtjen dhe ruajtjen e cilësisë së këtyre burimeve dhe cilësinë e mjedisit për gjeneratat e ardhshme;
- Koordinimi i kontrollit publik mbi burimet ujore nëpërmjet planifikimit të territorit dhe projekteve për zhvillimin socio-ekonomik, në nivel kombëtar dhe vendor;
- Përdorimi racional i burimeve ujore dhe kontrollit të emetimeve;
- Respektimi i parimit të rikuperimit të kostos së shërbimeve të ujit, duke përfshirë kostot mjedisore, në përputhje me parimin "përdoruesi paguan";

- Parimet e mbrojtjes së mjedisit;
- Sigurimi i një furnizimi të mjaftueshëm të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore të cilësisë së mirë për përdorim të qëndrueshëm, të balancuar dhe të barabartë të ujit;
- Ndërmarrja e veprimeve parandaluese për të shmangur dëmtimin e burimeve ujore, si një prioritet.

Në kapitullin 2 të Ligjit nr. 111/2012, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 “për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, janë përcaktuar organet e administratës kombëtare dhe organet e menaxhimit të burimeve ujore, së bashku me mandatet dhe përgjegjësitë e tyre përkatëse. Kapitulli 1.4.5 më poshtë prezanton aspektet institucionale që lidhen me burimet ujore.

Të gjithë kapitujt e tjerë të ligjit nr. 111/2012, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 “për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, ofrojnë sqarimet e nevojshme në lidhje me menaxhimin e burimeve ujore, ndarjen e territorit, dokumentet e planifikimit dhe specifikimet për Strategjinë e MIBU. Dispozitat specifike për kontrollin e ndotjes, zonat e mbrojtura, mbrojtjen e zonave të prirura ndaj ndotjes si dhe masat për mbrojtjen e burimeve ujore e lidhin ligjin me Direktivën Kuadër të Ujit të BE-së dhe legjislacionin tjetër kombëtar që rregullon sa më sipër.

Kapitujt pasues të ligjit nr. 111/2012 i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore” detajojnë aspektet e mëposhtme në MIBU:

- Kapitulli 5 trajton përdorimin e burimeve ujore përmes autorizimeve, lejeve dhe kontratave të koncesionit. Gjithashtu përcakton prioritetet, qëllimin dhe rrethanat për përdorimin e burimeve ujore. Mbrojtja e burimeve natyrore, ujërave kuruëse, ujërave minerale dhe gjeotermale tani trajtohen dhe rregullohen duke përcaktuar rregullat dhe parimet për të drejtën e pronësisë dhe përdorimin ekonomik në përputhje me zhvillimin e qëndrueshëm mjedisor të këtyre burimeve të kufizuara;
- Kapitulli 7 detajon procesin e autorizimit, lejimit dhe koncesionit për përdorimin e burimeve ujore në përputhje me Ligjin nr. 10081, datë 23.02.2009 "Për liçencat, autorizimet dhe lejet në Republikën e Shqipërisë" dhe aktet nënligjore, të ndryshuar. Subjekti i ligjit të lartpërmendur janë zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare. Ligji përcakton zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare, rëndësinë e tyre dhe mënyrën e përcaktimit të kufijve të tyre, e cila miratohet nga Këshilli i Ministrave me propozimin e kryeministrit, ministrit përgjegjës për turizmin, ministrit përgjegjës për çështjet shëndetësore dhe ministrit përgjegjës për infrastrukturën e ujësjellës-kanalizimeve;
- Kapitulli 8 adreson zonat dhe sipërfaqet e mbrojtura, duke dhënë detaje mbi llojet e zonave dhe sipërfaqeve të mbrojtura dhe mbi përgjegjësinë e disa prej autoriteteve qendrore (Këshilli i Ministrave, ministritë e linjës, Këshillit Kombëtar të Ujit etj.) në përcaktimin, rregulloren dhe menaxhimin e këtyre zonave.
- Kapitulli 10 parasheh organet e administrimit dhe menaxhimit të burimeve ujore, me qëllim të sigurimit të njerëzve, kafshëve dhe sigurinë e pronës duke marrë masat e duhura në zonat e prekura nga përmblytjet.
- Kapitulli 11 përcakton që aktivitetet e ndërtimit për shfrytëzimin e burimeve ujore ose për parandalimin e efekteve të pafavorshme të ujit, të kryera si shërbime publike, janë subjekt i kontratave të autorizimit, lejimit ose koncesionit;
- Kapitulli 12 ofron kushtet për shkarkimet në trupat ujqorë, sistemet e ujërave nëntokësore dhe të ujërave të ndotura, të cilat kryhen pas marrjes së një lejeje ose autorizimi të lëshuar nga institucionet përkatëse të menaxhimit dhe / ose administrative të burimeve ujore;
- Kapitulli 15 jep detaje mbi ruajtjen e statusit të ujërave detare, ujërave sipërfaqësore, ujërave nëntokësore dhe zonave të mbrojtura.

Ligji nr. 111/2012 i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, “për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, gjithashtu parashikon dhe përcakton përmbajtjen e dokumenteve të politikave ujore, duke përfshirë: objektivin e planifikimit dhe zhvillimit të veprimeve të menaxhimit të ujit sipas zhvillimit ekonomik, demografik, social, mjedisor, kulturor dhe historik; masat e zbatimit, planet operationale dhe krijimi i buxhetit të nevojshëm për zbatim.

2.2 Legjislacioni sekondar (aktet nënligjore)

Ligji nr. 6/2018 “për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 111/2012, Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore” duhet të plotësohet me disa akte të mbetura sekondare. Legjislacioni sekondar aktual për menaxhimin e ujërave (aktet nënligjore) përfshin:

- VKM nr. 416, datë 13.05.2015, "Për miratimin e kushteve të përgjithshme dhe të veçanta, dokumentacionin shoqërues, periudhën e vlefshmërisë, formularët e aplikimit për autorizimet dhe lejet, procedurat për vendimmarrje dhe llojet e autorizimit dhe lejeve për shfrytëzimin e burimeve ujore";
- VKM nr. 797, datë 29.09.2010 “për miratimin e rregullores higjieno-sanitare ‘për administrimin e cilësisë së ujërave të larjes’”;
- VKM nr. 63, datë 27.01.2016 “Për riorganizimin e operatorëve që ofrojnë shërbimin e furnizimit me ujë të pijshëm, grumbullimin, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura”;
- VKM nr. 504, datë 06.07.2016 “Për krijimin e Agjencisë Kjobëtare të Ujësjiellës-Kanalizimeve”
- VKM nr. 643, datë 14.9.2011 “Për Miratimin e Strategjisë Kombëtare Sektoriale të Shërbimeve të Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimeve”;
- VKM nr. 590, datë 18.10.2017 “për krijimin dhe funksionimin e Këshillit Kombëtar të Ujit”;
- VKM nr. 177, datë 31.03.2005 "Për normat e lejuara për shkarkimet e lëngëta dhe kriteret për ndarjen mjedisore të lumenjve ose ujërave detare";
- VKM nr. 268, datë 6.04.2016 "Për miratimin e rregullores për funksionimin e Këshillit Kombëtar të Ujit", që pason VKM-të e mëparshme, VKM nr. 125, datë 02.03.2006, “Për krijimin e Këshillit Kombëtar të Ujit”, dhe VKM nr. 1080, datë 18.12.2013 "Për krijimin dhe përbërjen e Këshillit Kombëtar të Ujit”;
- VKM nr. 342 datë 4.05.2016, "Për miratimin e kufijve territorialë e hidrografikë të baseneve ujore në Republikën e Shqipërisë dhe qendrën e përbërjen e këshillit të secilit prej tyre”;
- Vendimi Parlamentar Nr. 34/2016, "Për miratimin e strukturës, organizimit dhe klasifikimit të vendeve të punës në kuadër të Autoritetit Rregullator të Ujit”;
- Vendimi nr. 40, datë 9.12.2015, "Për miratimin e dokumentacionit mbështetës për miratimin e tarifave që lidhen me ujësjellësin, kanalizimin dhe trajtimin e ujërave të zeza”;
- Vendimi nr. 28, datë 28.09.2011, "Për miratimin e metodologjisë për vendosjen e tarifave”;
- VKM nr. 230, datë 23.4.2014 “Për përbërjen, organizimin dhe funksionimin e Sekretariatit Teknik të Këshillit Kombëtar të Ujit”;
- VKM 797, date 29.09.2010, “Për administrimin e cilësisë së ujërave larës”
- VKM nr. 379, datë 25.05.2016, ”Për miratimin e rregullores "Cilësia e ujit të pijshëm", që shfuqizon VKM nr. 145, datë 26.02.1998, ”Për miratimin e rregullores Higjienike - shëndetësore për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm, projektimin, ndërtimin dhe mbikëqyrjen e sistemit të furnizimit me ujë të pijshëm”;
- Draft Vendimi "Për përmbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjive Kombëtare të Ujit, Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore të Qarkut dhe Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet", miratuar aktualisht nga Këshilli Kombëtar i Ujit, por ende për t'u miratuar nga Këshilli i Ministrave. Kjo VKM është akti më i rëndësishëm nënligjor i Ligjit Nr. 111 / 2012. Përcakton përmbajtjen dhe procedurat për zhvillimin dhe zbatimin e Strategjive Kombëtare të Ujit, Planet për Menaxhimin e Baseneve Ujore dhe Planet për Menaxhimin e Rrezikut nga Përmbytjet. Këto strategji dhe plane i nënshtrohen procedurave strategjike të vlerësimit mjedisor. Shtojcat e VKM-së përmbajnë përshkrime të hollësishme për çështjet e DKU-së së BE-së dhe DP-së (Direktivës së Përmbytjes) së BE-së.
- VKM nr. 881, datë 14.12.2016 “Për miratimin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit” dhe ligji në lidhje me të, ligji nr. 107/2014 “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit” i ndryshuar, dhe aktet nënligjore në zbatimin e tij. VKM nr. 881 merr në konsideratë propozimin e Planit Kombëtar të Territorit në Shqipëri, përkatësisht në kapitullin 3, “Sistemet Territoriale”, ku shpjegohet se organizimi i territorit në Shqipëri dhe propozimet për 5 sistemet territoriale (urban, natyror, bujqësor, të ujit, infrastrukturës”).

2.3 Pajtueshmëria Rregullatore

Dispozitat e ligjit nr. 6/2018 dhe ligjit nr. 111/2012 janë në përputhje me ligjin nr. 9115, datë 24.07.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të zeza", i ndryshuar, ligji nr. 8743, datë 22.02.2001 "Për pronat e paluajtshme të shtetit" në lidhje me Kodin Detar, neni 5, ligji nr. 10081, datë 23.02.2009 "Për licencat, autorizimet dhe lejet në Republikën e Shqipërisë" dhe aktet e tjera nënligjore, të ndryshuar, si dhe vendimin nr. 643, datë 14.09.2011 të Këshillit të Ministrave "Për Miratimin e Strategjisë Kombëtare Sektoriale të Shërbimeve të Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimeve".

Ligji nr. 111/2012 dhe ligji nr. 6/2018 janë në përputhje me:

- SEC (2009) 386 - Dokumenti i Bardhë - Dokumenti Shoqërues për Ujin;
- COM (2009) 147 final - Dokumenti i Bardhë mbi Kuadrin Evropian të Veprimit;
- Dokumenti i Udhëzimit të DKU-së nr. 24 - Menaxhimi i Basenit Ujëmbledhës në Kushtet e Ndryshimeve Klimatike;
- Direktiva 2000/118/KE - Për ujërat nëntokësore;
- SEC (2010) 166 final - Dokumenti i Punës së Stafit si dokument shoqërues i Direktivës për Ujërat nëntokësore;
- SEC (2010) 1096 final - Raport për Direktivën e Ujërave nëntokësore
- Direktiva 91/271 / EEC - Për ujërat e ndotura urbane;
- Direktiva 2008/105 / KE - Për standardet e cilësisë së mjedisit në fushën e politikës së ujit;
- COM (2004) 472 - Komunikimi për Menaxhimin e Rrezikut nga Përmbytjet, Parandalimin, Mbrojtjen dhe Zbutjen;
- COM (2007) 414 final - Komunikimi për mungesën e ujit dhe thatësisë. Raporti i Planit mbi Thatësitat;
- COM (2007) 354 final - Dokumenti i Gjellbër mbi përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike.

Ligji është pjesërisht në përputhje me:

- Direktiva 2006/118 / KE e Parlamentit dhe e Këshillit Evropian, datë 12.12.2006 "Për mbrojtjen e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe përkeqësimi", lidhur me përkufizimin e "niveleve bazë". Pjesa tjetër e kësaj Direktive është plotësisht e transpozuar;
- Direktiva 2007/60 / KE "Për administrimin e rrezikut nga përmbytjet", në lidhje me përkufizimin e termave "përmbytje" dhe "rrezik nga përmbytjet".

2.4 Kuadri Institucional

Strukturat e administrimit dhe menaxhimit të ujërave janë të disponueshme në nivel kombëtar dhe vendor. Figura e 2.1 përshkruan marrëdhënien aktuale ndërmjet ministrive dhe agjencive vendore¹. Në nivel kombëtar, Këshilli Kombëtar i Ujit (KKU) është organi ekzekutiv qendror. Duke qenë se Shqipëria është një vend kandidat për pranimin në BE, ajo ka nevojë t'i përqaset përputhshmërisë me një numër të konsiderueshëm të direktivave të BE-së që lidhen me menaxhimin e ujërave. Vendi ndahet në gjashtë basene ujore, ku secili ka një Këshill për Basenin Ujor (KBU) dhe një Zyrë të Administrimit të Basenit Ujor. Kjo strukturë është e favorshme në parim për të neutralizuar fragmentimin e menaxhimit të burimeve ujore dhe për të promovuar një administrim efektiv në nivel lokal.

2.4.1 Institucionet e nivelit qendror

Ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin është përgjegjëse për menaxhimin e ujitjes dhe aktiviteteteve të kullimit dhe kryen detyrat e mëposhtme:

¹ Janë përfshirë ndryshimet e fundit të pozicioneve të Bordeve të Kullimit dhe Autoriteteve të Baseneve Ujore.

- përcakton politikën kombëtare mbi sistemet e ujitjes dhe kullimit;
- mbikëqyr veprimtarinë dhe aktivitetet e organizatave, federatave dhe këshillave të kullimit nga perspektiva ligjore dhe financiare;
- mbikëqyr aspektet teknike të infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit;
- propozon ngritjen e Bordeve të Kullimit;
- autorizon transferimin e sistemeve të ujitjes dhe kanaleve kryesore të ujitjes në federata;
- ndërmerr veprime të nevojshme për të siguruar funksionimin e objekteve dhe digave të mbrojtjes nga përmbytjet si pjesë e sistemeve të ujitjes;
- mban bazën e të dhënave të organizatave të kullimit, federatave dhe kullimit;
- këshillon dhe udhëzon organizatat, federatat dhe bordet e kullimit, duke vepruar gjithmonë në kërkesën e këtij të fundit për çështje ligjore, teknike dhe financiare;
- mbikëqyr përzgjedhjen e bordeve të administratës për organizatat dhe federatat;
- kryen auditimin financiar të organizatave, federatave dhe Bordeve të kullimit;
- kryen inspektime të gjendjes teknike dhe fizike të sistemeve të ujitjes, kanaleve kryesore, sistemeve kryesore të kullimit dhe punëve të mbrojtjes nga përmbytjet;
- monitoron cilësinë e ujitjes, ujërave të kullimit dhe tokave.

KKU-ja është themeluar në 1996. Ky është organi ekzekutiv qendror për menaxhimin e burimeve ujore duke ofruar një forum të nivelit të lartë për planifikimin dhe menaxhimin e burimeve ujore në një mënyrë të integruar. K KU-ja tani siguron pjesën më të madhe të anëtareve të Grupit të Politikave për Menaxhimin e Integruar për ujin, ngritur me Urdhër të Këshillit të Ministrave nr. 129, datë 21.09.2015. Vendimi Këshillit Kombëtar të Ujit nr. 4 i datës 2 dhjetor 2015, ka ngritur katër grupe nën-tematike (respektivisht, uji për njerëzit, për ushqim, uji për mjedis dhe uji për industri). Përgjegjësitë e tyre janë përcaktuar, për më tepër sigurimin e fleksibilitetit të nevojshëm për t'ju përgjigjur situatave komplekse në kohë, për veprime efektive. Në parim, ata duhet të takohen dy herë në muaj ose sipas nevojës.

Ligji 111/2012 për "Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore" si dhe ligji nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 për "Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore" krijojnë K KU-në si organ të lartë përgjegjës për përcaktimin e linjave kryesore të politikës dhe vendimmarrjes. Kryeministri kryeson K KU-në, dhe në përputhje me nenin 5(2) të LBU-së, përbërja e tij duhet të përcaktohet nga Këshilli i Ministrave. Anëtarët e K KU-së janë si më poshtë:

- Kryeministri (Kryetari); ose në mungesë të tij Zëvendës Kryeministri;
- Ministri përgjegjës për politikën e burimeve ujore;
- Ministri përgjegjës për ujitjen dhe kullimin;
- Ministri përgjegjës për mjedisin;
- Ministri përgjegjës për emergjencat civile;
- Ministri përgjegjës për financat;
- Ministri përgjegjës për energjinë;
- Ministri përgjegjës për çështjet e infrastrukturës së ujësjellës kanalizimeve;
- Ministri përgjegjës për çështjet e turizmit;
- Ministri përgjegjës për shëndetësinë;
- Ministri përgjegjës për zhvillimin urban;

Funksionet e K KU-së përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm te:

- bërja e propozimeve për draft-ligjet dhe rregulloret për çdo lloj aktiviteti që lidhet me burimet ujore;
- miratimi i kuadrit ligjor, teknik dhe rregullator për të zbatuar LBU-në, dhe për më tepër draft-udhëzimeve, dhe ndërmarrja e masave të tjera të nevojshme për zbatimin e planit kombëtar për burimet ujore;

- miratimi dhe menaxhimi i planeve të baseneve ujore;
- lëshimi i lejeve dhe autorizimeve të shkarkimit të ujit dhe shkarkimit të ujërave të zeza kur veprimtaritë përkatëse ndodhin përtej kufijve të një baseni ujor;
- përshtatja e rregullave funksionale për Agjencinë e Menaxhimit të Burimeve Ujore, Këshillat e Baseneve Ujore dhe Zyrat e Administrimit të Basenit Ujor;
- miratimi i planeve dhe projekteve ndër-rajonale dhe kombëtare në fushën e bujqësisë, planifikimit urban, zhvillimit industrial dhe territorial me efekte në mbrojtjen dhe menaxhimin e ujërave;
- përcaktimi i kufijve të baseneve ujore dhe krijimi i zyrave për secilin prej tyre, ku do të mbahet Regjistri për Burimet Ujore;
- krijimi i agjencive ose njërive të tjera organizative, nën kontrollin e Këshillit, për të lehtësuar menaxhimin e burimeve ujore dhe zbatimin e ligjit;
- propozimi dhe përshtatja e duhur e masave për zbatimin e marrëveshjeve ose konventave për burimet ujore ku Republika e Shqipërisë është palë nënshkruese; dhe
- miratimi i konçesioneve për burimet ujore sipas dispozitave të Këshillit të Ministrave. Në rastet kur burimet ujore kanë rëndësi kombëtare, dhënia me konçesion do të hyjë në fuqi vetëm me miratimin e Parlamentit.

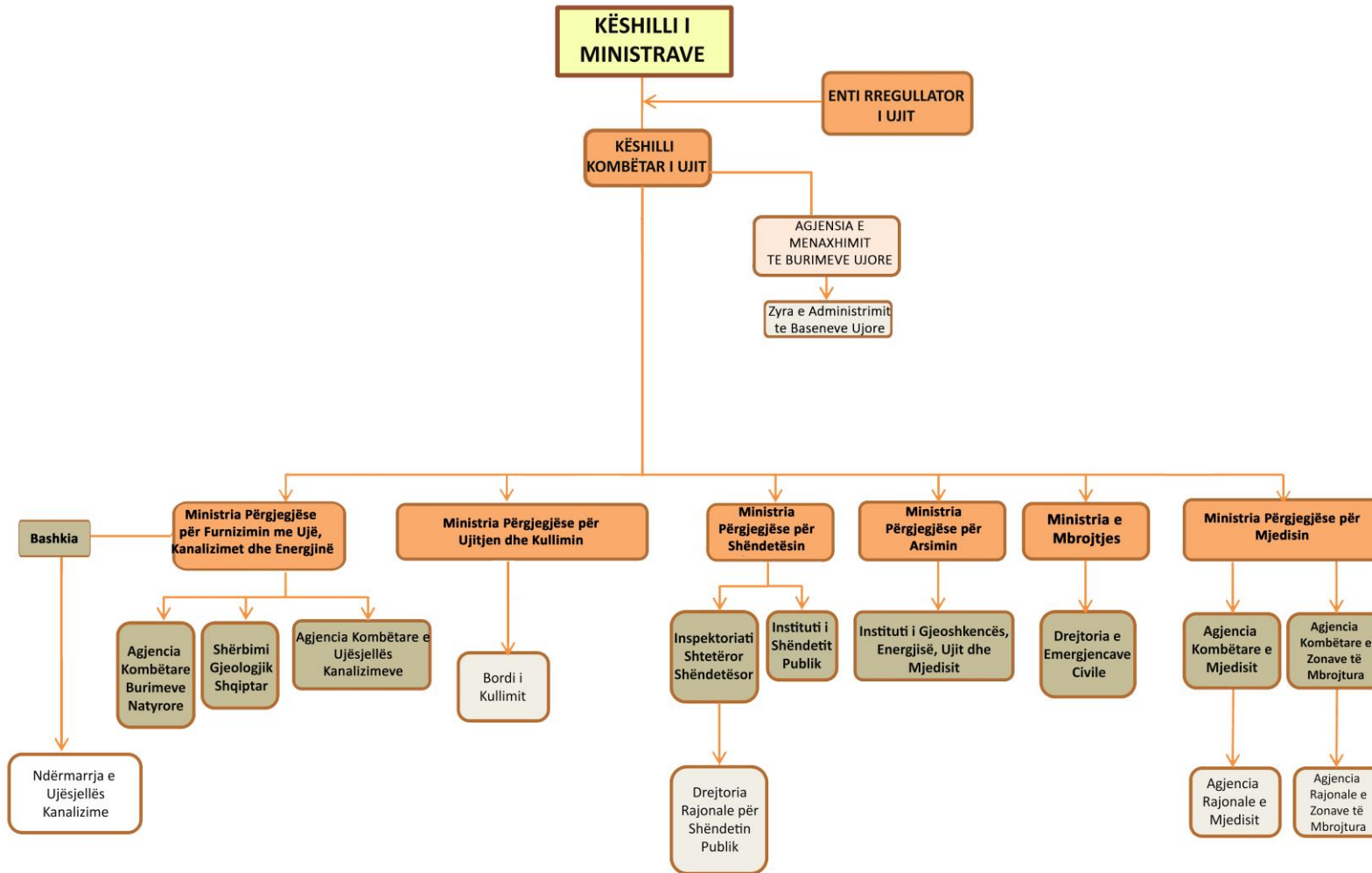
KKU-ja do të mbështetet nga Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, i krijuar nga ligji nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr.111/2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”. Megjithëse fillimisht nën ministrinë përgjegjëse për çështjet mjedisore, funksionet e Agjencisë së Menaxhimit të Burimeve Ujore si organi ekzekutiv i Këshillit Kombëtar të Ujit, janë nën varësinë Kryeministrit. Gjithashtu, Zëvendës Kryeministri është anëtar i K KU-së dhe kryeson takimin në mungesë të Kryeministrit.

Ndër të tjera, Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore është përgjegjëse për:

- zbatimin e politikave kombëtare të burimeve ujore të miratuara nga K KU
- zhvillimi i një inventari kombëtar të burimeve ujore, duke përfshirë aspektet e sasisë dhe cilësisë;
- aplikimet e shqyrtimit për përdorimin e ujit dhe shkarkimet e ujërave të ndotura dhe autorizimet që do të lëshohen nga K KU
- promovimi i pjesëmarrjes së përdoruesve të ujit në menaxhimin e burimeve ujore;
- promovimi i studimeve dhe kerkimeve;
- identifikimin e fushave kërkimore dhe burimet përkatëse të financimit, në koordinim me institucionet kërkimore;
- koordinimin dhe mbikëqyrjen e punës së Këshillave të Baseneve dhe Zyrave të Administrimit të Basenit Ujor;
- monitorimin e zbatimit të planeve të menaxhimit të baseneve ujore.

Sipas VKM nr. 91 dhe 92 datë 4.02.2015, përgjegjësia e “Drejtorisë së Politikave të Ujërave” kaloi nga ministria përgjegjëse për mjedisin në varësinë e ministrisë përgjegjëse për burimet ujore dhe ujitjen, menaxhimin e ujitjes, kullimit dhe mbrojtjes nga përmytjet.

Figura 2.1: Struktura organizative e institucionale për menaxhimin e burimeve ujore

Ministria përgjegjëse për infrastrukturën e ujësjellës kanalizimeve përgatit politika dhe strategji për sektorin e furnizimit me ujë dhe për mbledhjen dhe trajtimin e ujërave të ndotura. Këto bazohen mbi programet qeveritare dhe strategjitë sektoriale, planet dhe investimet për ndërtimin dhe rehabilitimin e sistemeve të ujësjellës-kanalizimeve, impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura dhe impiantet e mbetjeve të ngurta. Ministria përgjegjëse për infrastrukturën e ujësjellës kanalizimeve vlerësojn nevojat për subvencione dhe ndjek shpërndarjen e tyre nëpërmjet institucioneve të saj vartëse.

Agjencia Kombëtare e Ujësjellës-Kanalizimeve (AKUK) është një institucion që raporton te ministria përgjegjëse për infrastrukturën e ujësjellës-kanalizimeve, duke qenë se është e specializuar në furnizimin me ujë të pijshëm, mbledhjen dhe trajtimin e ujërave të ndotura. AKUK asiston me ndihmë teknike politikat e ministrisë përgjegjëse për infrastrukturën e ujësjellës kanalizimeve, sipas legjislacionit në fuqi dhe politikave të përcaktuara në strategjitë përkatëse sektoriale, përfshirë politikat e menaxhimit të ujit dhe mbrojtjen e cilësisë së ujit, në bashkëpunim me autoritetet e tjera kombëtare në nivel qendror dhe lokal. Brenda strukturës së saj organizative, AKUK përfshin Drejtorinë Teknike, Drejtorinë Ekonomike, Drejtorinë për Projekte të Huaja, Drejtorinë e Monitorimit dhe tre drejtori rajonale.

Ministria përgjegjëse për çështjet e energjisë luan një rol të rëndësishëm në sektorin e ujërave, duke qenë se ajo është përgjegjëse për prodhimin e energjisë hidrike, që përfaqësojnë mbi 97% të prodhimit të përgjithshëm të energjisë elektrike. Ministria është përgjegjëse për miratimin e hidrocentraleve të reja. Ministria mund të ndërhyjë në rrjetin e shpërndarjes për të përmirësuar sigurinë e shërbimit dhe për të rritur eksportet e mundshme (BB, 2009a).

Ministria përgjegjëse për çështjet shëndetësore ka për mision hartimin dhe zbatimin e politikave e të strategjive të zhvillimit në sektorin e kujdesit shëndetësor². Ndër të tjera, ministria përgjegjëse për çështjet shëndetësore harton, propozon për miratim dhe zbaton akte dhe nën akte ligjore për sigurimin e cilësisë së ujit të pijshëm. Në zbatim të akteve ligjore në fuqi, ministria përgjegjëse për çështjet shëndetësore kryen monitorimin, inspektimin dhe ekspertizën e cilësisë së ujit të pijshëm nëpërmjet institucioneve në varësi të saj, përkatësisht Strukturave Rajonale të Shëndetit Publik (SRSHP), Inspektoratit Shtetëror Shëndetësor (ISHSH) dhe Institutit të Shëndetit Publik (ISHP).

Ministria përgjegjëse për emergjencat civile kryen aktivitetet e saj sipas legjislacionit për parandalimin, reduktimin dhe lehtësimin e efekteve negative të emergjencave civile mbi popullsinë, bagëtitë, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin. Ministria ka në përbërje të strukturës së saj Drejtorinë e Përgjithshme të Emergjencave Civile, që zbaton Planin Kombëtar të Emergjencave Civile, duke marrë parasysh ekspozimin e Shqipërisë ndaj katastrofave natyrore që përfshijnë përmbytjet dhe katastrofat që lidhen me aktivitetin e njeriut. Ministria përgjegjëse për emergjencat civile nëpërmjet institucionit të Prefektit koordinon aktivitetin e institucioneve qendrore në nivel vendor dhe funksionet e deleguara me NJQV-të në nivel bashkiak dhe qarku (GoA, 2015b).

Ministria përgjegjëse për financat akordon, bazuar te prioritetet e qeverisë, burime financiare për sektorin e ujërave, duke i dhënë prioritet menaxhimit të duhur të burimeve ujore për përmbushjen e nevojave të shoqërisë. Ministri përgjegjës për financat është anëtar i KKV-së³

2.4.2 Institucionet kombëtare të përfshira në monitorimin dhe vlerësimin e cilësisë së ujërave

Organizimi i monitorimit të cilësisë së ujërave (burimeve) është i ndërlikuar, me mbi 20 institucione qeveritare të ndryshme të përfshira aktualisht në mbledhjen e të dhënave për një numër të kufizuar parametrash me mbulim gjeografik të pjesshëm.

Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM), nën varësinë e ministrisë përgjegjëse për çështjet e mjedisit, është përgjegjëse për monitorimin cilësor dhe sasior të burimeve ujore. Ajo mbikëqyr punën e instituteve përkatëse

² VKM nr. 940 datë 09.10.2013 Për përcaktimin e fushës së përgjegjësisë shtetërore të ministrisë përgjegjëse për çështjet shëndetësore

³ Spas nenit 5(2) së ligjit për burimet ujore

për monitorimin e aktiviteteve dhe është përfituesja kryesore e të dhënave të siguruar nëpërmjet institucioneve të mëposhtme:

- Instituti i Gjeo-Shkencës, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit, (ish Instituti Hidro-meteorologjik), nën varësinë e ministrisë përgjegjëse për arsimin, monitoron parametrat hidro-meteorologjik dhe është përgjegjës për kryerjen e monitorimit të sasisë së ujërave sipërfaqësore për lumenjtë dhe liqenet. Rrjeti meteorologjik i IGJEUM përbëhet tashmë nga stacione automatike. Të dhënat dhe alarmet hidrologjike (treguesit për rrezikun nga përmbytjet dhe zjarri në pyje) u janë shpërndarë aktorëve dhe janë publikuar online;
- Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), nën varësinë e ministrisë përgjegjëse për çështjet e energjisë monitoron cilësinë e ujërave nëntokësore dhe detare, vlerëson rrezikun dhe monitorimin e ndotjes së tokës;
- Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN), e cila varet nga ministria përgjegjëse për çështjet e energjitikës, ka në fokus monitorimin e hidrocentraleve.
- Instituti i Shëndetit Publik (ISHP), qendër e kërkimit shkencor, qendër reference e shërbimeve në fushën e shëndetit publik, qendër universitare dhe qendër informacioni, në varësi administrative të ministrisë përgjegjëse për shëndetësisë, ndër të tjera është përgjegjës për sigurimin e ekspertizave dhe pjesëmarrjen në formimin e burimeve njerëzore në shëndet publik⁴. Mbështet Strukturat Rajonale të Shëndetit Publik me ekspertizë në monitorimin e jashtëm të cilësisë së ujit të pijshëm, mbikqyrjen epidemiologjike dhe trajnimin e vazhdueshëm si dhe Inspektoratin Shtetëror Shëndetësor (ISHS) me ekspertizë dhe ekzaminime laboratorike. ISHP, në kontratë me AKM kryen vlerësimin mikrobiologjik të cilësisë së ujërave bregdetare të larjes. Ky vlerësim bëhet në bazë të ngarkesës bakteriale të tyre (Escherichia Coli, Enterococcus Intestinalis) si dhe inspektimit të mjedisit për vlerësimin e faktorëve të rrezikut që ndikojnë në ndotjen e tyre. Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore, e cila është nën varësinë e ministrisë përgjegjëse për energjinë, përqëndrohet në monitorimin e hidrocentraleve;
- Enti Rregullator i Ujit është një institucion i pavarur, i krijuar nga parlamenti. Detyrat kryesore përfshijnë lëshimin e licencave për furnizimin me ujë të pijshëm dhe kanalizime, miratimin e tarifave për ujin e pijshëm.

Në vitin 2009, u miratuan rregullat dhe procedurat për Monitorimin Kombëtar Mjedisor nëpërmjet Vendimit të Këshillit të Ministrave (Nr. 1189, plotësuar me VKM nr.267, duke ofruar kuadrin për monitorimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore (lumenj, liqene, dhe ujëra detare të plazheve), nëntokësore dhe shkarkimeve të ujërave të ndotura VKM Nr. 267 datë 7.5.2014 miraton listën e substancave prioritare që monitorohen si pjesë e këtyre përpjekjeve, duke transpozuar direktivën 2008/105 / EC mbi standardet e cilësisë së mjedisit.

Autoriteti Shtetëror për Informacionin Gjeohapësinor është krijuar në vitin 2013, sipas ligjit nr. 72/2012 "Për organizimin dhe funksionimin e infrastrukturës kombëtare të informacionit gjeohapësinor në Republikën e Shqipërisë", përgjegjësitë e tij kryesore janë:

- Zbatimi i politikave kombëtare për infrastrukturën informative gjeohapësinore;
- Përgjegjës për projektimin, ndërtimin, mirëmbajtjen dhe azhurnimin e Kornizës Gjeodezike;
- Vendime për grumbullimin, përpunimin dhe përditësimin e informacionit gjeohapësinor nga autoritetet publike, duke përfshirë sektorin e ujit;
- Vendos standarde dhe rregulla uniforme për krijimin e GIS-it për fusha të ndryshme, duke përfshirë sektorin e ujit dhe për krijimin e GIS kombëtare në përputhje me standardet përkatëse evropiane;
- Përgatit rregullat që lidhen me krijimin, përditësimin, ndarjen, qasjen dhe përdorimin e informacionit gjeohapësinor dhe shërbimeve përkatëse;
- Administron informacionin gjeohapësinor të mbledhur, përpunuar dhe përditësuar nga autoritetet publike në fusha të ndryshme;
- Siguron koordinimin e punës, mbështet iniciativat dhe aktivitetet në lidhje me informatat gjeohapësinore në sektorin publik dhe privat;

⁴ Ligji nr.10 138, datë 11.05.2009 "Për shëndetin publik", i ndryshuar

- Zhvillon dhe administron Geoportalin Kombëtar dhe garanton qasje publike sipas dispozitive të ligjit 72/2012.

2.4.3 Njësitë e Qeverisjes Vendore, Këshillat e Baseneve Ujore, Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore

Që prej zgjedhjeve vendore të vitit 2015, organizimi i qeverisjes vendore ka ndryshuar. Përpara hyrjes në fuqi të ligjit për ndarjen e re administrative dhe territoriale (ligji nr. 115/2014), ishte e ndarë në 308 fshatra, 65 bashki dhe 12 rajone qarqe. Reforma administrative dhe territoriale nuk solli ndryshime në nivelin e qarkut duke mos ndryshuar numrin prej 12, por u ndërmorën ndryshime radikale në nivelin e komunave dhe bashkive. Sipas ndarjes së re administrative dhe territoriale janë krijuar 61 bashki të reja. Bashkitë janë njësitë bazë të qeverisjes vendore, duke përfaqësuar kështu nivelin e parë të qeverisjes. Njësitë e Qeverisjes Vendore (NJQV) janë të organizuara në njësi administrative përbërëse (ish fshatrat) dhe si nën ndarje administrative të bashkive. Nga pikëpamja e planifikimit të territorit, bashkitë do të vijojnë të organizohen në qytete dhe fshatra.

Ndikimi i zhvillimit social dhe ekonomik në nivel rajonal dhe roli i institucioneve rajonale ka qenë i dobët në të shkuarën si pasojë e mungesës së një modeli të qartë për veprimtarinë rajonale, mungesës së burimeve financiare, aseteve dhe kapaciteteve të pamjaftueshme institucionale. Organet e decentralizuara në nivel vendor përfaqësohen nga dy institucione: përkatësisht (i) Prefekti dhe (ii) drejtoritë/zyrat rajonale/vendore të ministrive të linjës. Menaxhimi i Ujërave është i organizuar në nivelin e baseneve ujore nëpërmjet gjashtë Këshillave të Baseneve Ujore (KBU), ku secili ka një Zyrë të Administrimit të Basenit Ujor.

Secili nga Këshillat e Baseneve Ujore (KBU) kryesohet nga një prej Prefektëve përgjegjës dhe është i përbërë nga 9 deri në 23 anëtarë që përfaqësojnë ministrinë, NjQV-të, bizneset dhe konsumatorët e basenit. (VKM nr. 342, date 4 maj 2016: "Për miratimin e kufijve teritorial e hidrografikë të baseneve ujore në Republikën e Shqipërisë dhe qendrën e përbërjen e këshillit të secilit prej tyre").

Neni 12 i ligjit nr. 111/2012 si dhe ligji nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa të ligjit 111/2012 për "Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore" theksojnë se çdo KBU duhet të sigurojë:

- Mbrojtje, zhvillim dhe veprimtari të arsyeshme me burimet ujore brenda kufijve të basenit të tij;
- Shpërndarje të drejtë brenda kufijve të basenit të tij në përputhje me qëllimin e përdorimit dhe administrimit efikas të tyre;
- Mbrojtje të burimeve ujore nga ndotja, keqpërdorimi dhe mbi-përdorimi.

Këshillat e Baseneve Ujore asistohen nga Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore, që funksionojnë si një Agjenci Menaxhimi për KBU-në. Ato janë përgjegjëse për zbatimin e ligjit për Burimet Ujore. Ato ndërmarrin vlerësimin teknik të aplikimeve për përdorimin e ujit (ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore) dhe japin rekomandime për miratim nga KBU-të, mbështesin bashkitë për zgjidhjen e problematikave të lidhura me burimet ujore dhe janë përgjegjëse për inspektimin e të gjitha veprimtarive që kanë të bëjnë me përdorimin e burimeve ujore. Megjithatë, Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore kanë autoritet të kufizuar për të zbatuar procedurat ligjore dhe rregullatore.

Pjesëmarrja/përfshirja e përdoruesve përfundimtarë në menaxhimin e burimeve ujore rregullohet nga Vendimi nr. 2 i Këshillit Kombëtar të Ujit (KKU), datë 21.6.2006, që shprehet se përfaqësuesit e përdoruesve të ujit përbëjnë 30% të anëtarësisë së KKU-së. Për më tepër, takimet e KBU-së mbahen me dyer të hapura. Në praktikë, publiku i gjerë dhe grupet e vegjël të përdoruesve mund të marrin pjesë në mënyrë shumë të kufizuar në proceset formale të menaxhimit të burimeve ujore. Furnizimi me Ujë të Pijshëm është përgjegjësi e 57 ndërmarrjeve të ujësjellësit që veprojnë nën Njësitë e Qeverisjes Vendore (VKM No.342, date 4 maj 2016: "Për miratimin e kufijve teritorialë e hidrografike të baseneve ujore në Republikën e Shqipërisë dhe qendrën e përbërjen e këshillit të secilit prej tyre").

Në vitin 2010⁵ një Vendim i Këshillit të Ministrave ka transferuar pronësinë e 305 rezervuarëve të vegjël bujqësorë tek NJQV-të duke i bërë kështu përgjegjës për funksionimin dhe mirëmbajtjen e tyre. Dhënia e lejeve dhe zbatueshmëria e legjislacionit mjedisor është përgjegjësi e dymbëdhjetë Agjencive Rajonale Mjedisore (ARM).

Në vitin 2015, u miratua me VKM Nr. 1108, date 30.12.2015, "Për transferimin e infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit, personelit dhe aseteve nga Bordet Rajonale të Kullimit", duke qenë se shërbimet e ujitjes dhe kullimit kishin ende nevojë për përmirësim. Duke i transferuar infrastrukturën e vogla të ujitjes te bashkitë dhe fshatrat, do të përmirësohet vendimmarrja lidhur me sistemet e ujitjes dhe kullimit.

Meqënëse vetëm infrastrukturën kryesore të ujitjes dhe kullimit dhe digat menaxhohen tashmë nga ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin, bashkitë do të bashkëpunojnë dhe do të bashkërendojnë së bashku me strukturat rajonale të kësaj ministrie përgjegjëse dhe BRK-të aktivitetet planifikuese për kërkesën vjetore për ujë për ujitje, përdorimin, mirëmbajtjen dhe rehabilitimin e sistemeve të ujitjes dhe kullimit⁶. Organizimi i sotëm institucional për ujitjen dhe menaxhimin e kullimit përfshin fshatrat/bashkitë si një lidhje e rëndësishme, që sjell si rezultat tre nivele menaxhimi:

- Qeverisjen qendrore, ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin dhe Bordet e Kullimit kanë kompetencat më të larta të nivelit të administrimit mbi asetet parësore dhe digat;
- Bashkitë si një nivel i ndërmjetëm administrimi për asetet dytësore dhe tretësore; dhe
- Organizatat e përdoruesve të ujitjes dhe bashkimet e tyre si niveli më i ulët i administrimit.

Lidhja e ndërmjetme midis qeverisë qendrore dhe strukturave të saj vendore nga njëra anë, dhe SHPU-ve/OPU-ve nga ana tjetër, është bërë kështu më i mirë, e cila mungonte nga reforma e mëparshme bujqësore. Bordet e Kullimit dhe njësitë e reja të qeverisjes vendore dhe bashkitë do të punojnë në partneritet me SHPU-të për të përmirësuar kapacitetet vendore.

⁵ Nr. 567, date 14.07.2010, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit

⁶ Strategjia Kombëtare Ndërsëktorale për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore 2015-2020

3 Karakteristikat e përgjithshme të Basenit Ujor Seman

3.1 Përshkrim i ujërave sipërfaqësore

Baseni Ujor Seman, përmban katër lumenj (Semani, Osumi, Devolli dhe Gjanica), ka një pellg ujëmbledhës prej 5,649 km² dhe një lartësi mesatare mbi nivelin e detit prej 863 metra. Reshjet në Basenin Ujor janë mesatarisht 1,084 mm / vit, duke rezultuar në një prurje mesatare vjetore prej 95.7 m³/s. Afërsisht rreth 60% e ujit sigurohet nga zona ujëmbledhëse e Devollit. Mesatarisht, ujërat kanë një mineralizim relativisht të lartë prej 440 mg/l. Temperaturat mesatare të ujit variojnë nga 6.8° C në janar në 25.5° C në gusht. Në lidhje me mbulesën e tokës, Baseni Ujor Seman përbëhet nga zona bujqësore me mbulesë të rrallë që u nënshtrohen erozionit. Një hartë hidrografike e Basenit Ujor Seman jepet në Figurën 2.1.

Lumi Seman është 281 km i gjatë, dhe shkarkon ujërat e tij në detin Adriatik, në jug të lagunës së Karavastasë. Përpara se të arrijë detin, lumi Seman i bashkohet lumit Gjanica, i cili kalon nëpër qytetin e Fierit.

Lumi Devoll, i cili rrjedh nga shpatet juglindore të maleve të Moravës, është një nga dy degët kryesore të Semanit. Lumi Devoll është 196 km i gjatë me një zonë ujëmbledhës prej 3,139 km² dhe një lartësi mesatare mbi nivelin e detit prej 960 metrash. Lumi Devoll ka një prurje mesatare prej 49.5 m³/s, kryesisht të ushqyer nga ujërat sipërfaqësore.

Lumi Osum është dega e dytë kryesore e lumit Seman. Ai është 161 km i gjatë me një zonë ujëmbledhëse prej 2,150 km² dhe një lartësi mesatare mbi nivelin e detit prej 828 metrash. Prurja mesatare vjetore është 32.5 m³/s me një prurje të ulët prej 17.5 litra/s/km².

Lumi Gjanica, ndonëse nuk konsiderohet si një degë kryesore, konsiderohet si lumi më i ndotur në Shqipëri me kontaminim që vjen nga nxjerrja e naftës në zonën e Patos-Marinzës dhe gjithashtu nga Rafineria e naftës në Ballsh. Për më tepër, pasi kalon përmes Fierit (para se të bashkohet me lumin Seman), ujërat e ndotura urbane të patrajuara përzihen me ujërat e ndotura industriale të patrajuara shkarkohen pa përpunim. Është vlerësuar se çdo muaj rreth 12,587-18,091 m³ ujërave të ndotura të lëngshme derdhen në lumin Gjanicë që përmbajnë hidrokarbur dhe vajra industrialë (benzinë, toluen, etil-benzen dhe ksilene). Përveçse shkakton dëme në florën dhe faunën natyrore ujore, përdorimi i ujërave sipërfaqësor për ujitje dhe bagëti është gjithashtu mjaft i rrezikshëm.

Degët kryesore dhe zonat e tyre përkatëse në basenin ujor Seman janë paraqitur në tabelën 3.1.

Tabela 3.1: Karakteristikat e degëve kryesore të lumit Seman ⁷

Lumë	Degët kryesore	Gjatësia (km)	Zona e Basenit të Kullimit (km ²)	Mesatarja e lartësisë mbi nivelin e detit (m)	Prurja mesatare (m ³ ·s ⁻¹)
Semani	Dega kryesore	281	5,649	863	95.7
	Devoll	196	130	960	49.5
	Osumi	161	2,073	852	32.5

⁷ Kabo, 1990-91, Cullaj et al. 2005, INSTAT, 2010

Baseni Ujor Seman karakterizohet nga tre lloje kryesore akuiferësh: Kuaternar, Karbonatik dhe Magmatik. Ujërat nëntokësorë kryesor janë të vendosura në basenin kuaternar të Korçës, akuiferin e Beratit, trupin e ujërave nëntokësore të Rrogozhinës, akuiferin karbonatik dhe akuiferin magmatik.

Në basenin ujor Seman janë gjithsej 17 bashki përgjegjëse për menaxhimin e ujit dhe shërbimet e ujit së bashku me dy Drejtoritë Rajonale të Ujitjes dhe Kullimit (në Korçë dhe Fier nën administrimin e MBZHR) të cilët janë përgjegjës për infrastrukturën kryesore të ujit. Secila nga Bashkitë përfshin departamentet e ujitjes dhe kullimit përgjegjës për infrastrukturën sekondare dhe terciare, si dhe ndërmarrjet e ujësjellës kanalizimeve.

Ekzistojnë dy hidrocentrale (HEC) kryesore që ndodhen në basenin ujor Seman. HEC në Banjë është në funksionim ndërsa HEC në Moglicë në fazën e ndërtimit. Ekzistojnë gjithashtu 29 kontrata koncesionare për hidrocentrale më të vogla në rrjedhat dhe degët e ndryshme të basenit ujor, për ndërtimin e 62 HEC-eve. Në total 0.95 km³ ujë përdoret çdo vit në basenin ujor Seman për prodhimin e energjisë.

Ekzistojnë gjithsej 211 rezervuarë ujitje në basenin ujor Seman. Sidoqoftë, për shkak të erozionit në basen dhe sedimentimit vëllimi aktual i ujit në dispozicion për ujitje është vetëm rreth 50% e kapacitetit të projektimit të rezervuarëve me një mesatare totale prej 0.73 km³ të ujit të përdorur për ujitje.

Një hartë hidrografike e basenit Ujor Seman është dhënë në figurën 3.1. Një pasqyrë e burimeve ujore dhe përdorimi i ujit në basenin Ujor Seman është paraqitur në tabelën 3.2.

Figura 3.1: Harta hidrografike e basenit ujor Seman

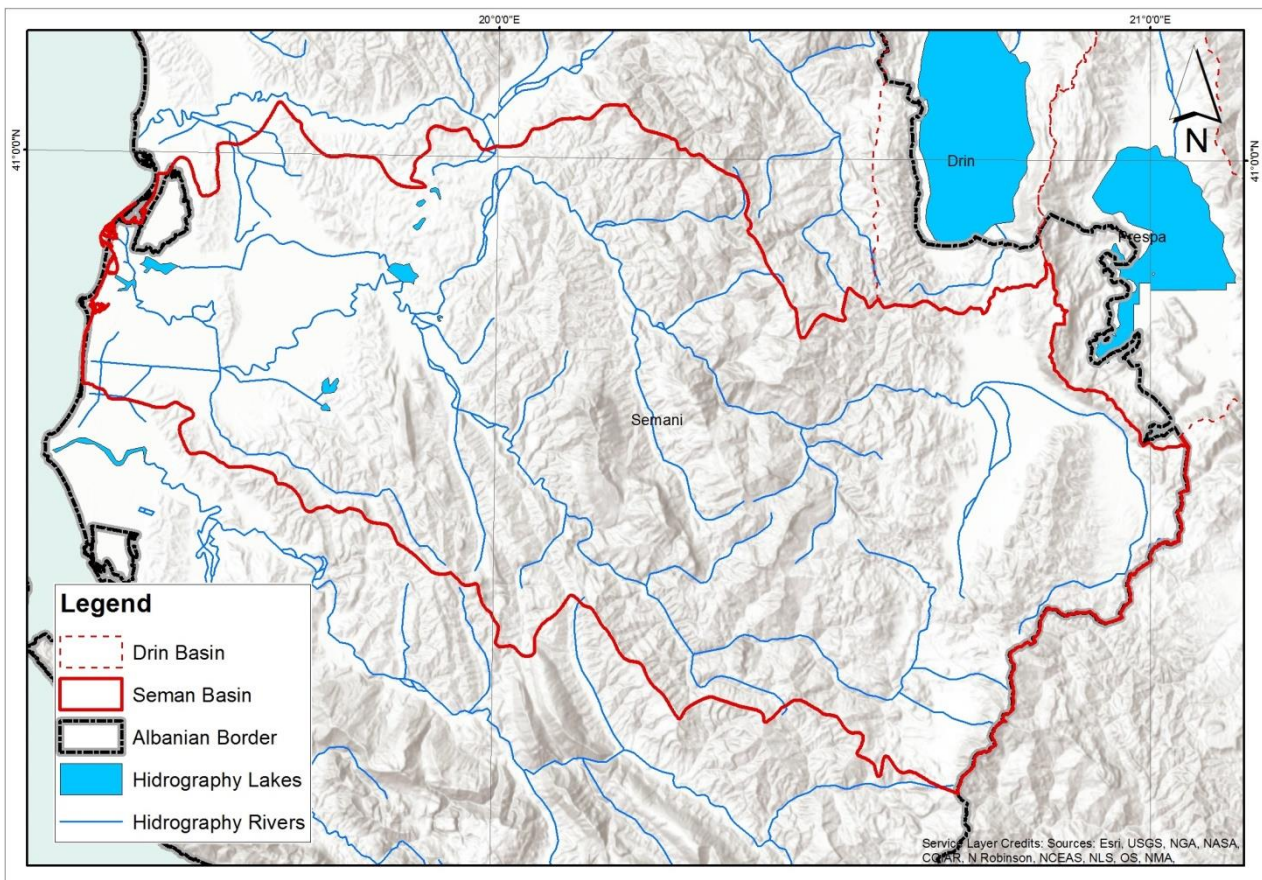

Tabela 3.2: Përmbledhje e burimeve ujore dhe përdorimit të ujit në basenin Ujor Seman ⁸

Zona	
Sipërfaqja (km ²)	5,649
Burimet ujore	
Numri i lumenjve kryesorë	1
Numri i degëve	3
Gjatësia e lumit (km)	281
Prurjet mesatare vjetore (m ³ /s)	83.2
Cilësia e ujërave sipërfaqësore	Mesatar
Numri i liqeneve të mëdhenj	-
Numri i rezervuarëve bujqësorë	211
Numri i akuiferëve kryesorë të përdorur (Banka Botërore, 2012)	2
Përdorimi i ujit	
Rezervuarët bujqësorë	Përdorim i lartë
Numri i hidrocentraleve të mëdha	1 + 1 në ndërtim
Numri i hidrocentraleve të vegjël me koncesion	47 të një totali prej 96 HEC-esh ⁹
Përdorimi i ujit të pijshëm	I lartë
Përdorimi sipas industrive	Përdorim i lartë
Potencial për hotspot-et e ndotjes	Mesatar
Numri i Zonave të Mbrojtura	11
Rëndësia e mbulesës pyjore	Rëndësi mesatare
Përdorime të tjera	Peshkim
Rrezik nga thatësira	Mesatar
Rrezik nga përmbytjet	I lartë
Demografia	
Numri i banorëve (Regj. Popullsisë 2011)	916,255

3.2 Korina dhe mbulesa e tokës

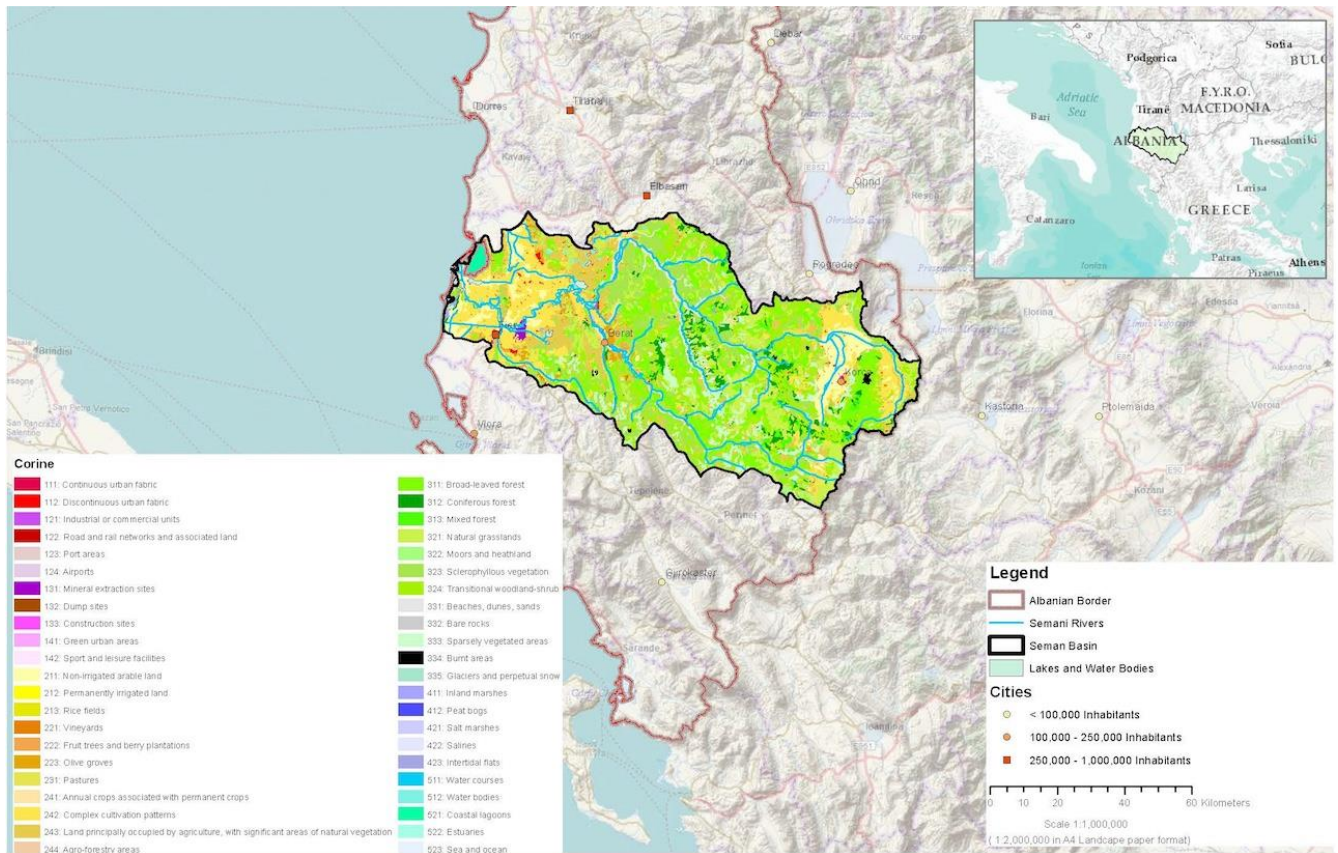
“Corine” që do të thotë "koordinimi i informacionit mbi mjedisin" është një inventar i mbulesës së tokës në 44 klasa dhe paraqitet si një produkt kartografik, në një shkallë prej 1: 100 000. Kjo bazë të dhënash është operacionale në shumicën e zonave të Evropës dhe operohet nga Agjencia Evropiane e Mjedisit.

Informacioni mbi mbulimin e tokës Corine përdoret për të vendosur bazën e klasave të mbulesës së tokës, e cila ndihmon për të minimizuar ndikimet ndaj aktivitetit ekonomik për shkak të zbatimit të planit pa rënë ndesh me objektivat e DKU-së. Ky informacion gjithashtu ofron një bazë për vlerësimin e dëmit potencial të peizazheve të përcaktuara si rezultat i zbatimit të Planit, p.sh. domethënë i rëndësishëm për Vlerësimin Strategjik Mjedor të Programit të Masave të PMBU. Mbulesa tokësore “Corine” për basenin ujor Seman është paraqitur në figurën 3.2.

⁸ (Draft) Strategjia MIBU për Shqipërinë. Nëntor 2016

⁹ Tremujori i pare i vitit 2018, informacioni i siguruar nga AKBN.

Figura 3.2: Mbulesa Korinë e Tokës në Basenin Ujor Seman¹⁰

3.3 Efektet klimatike

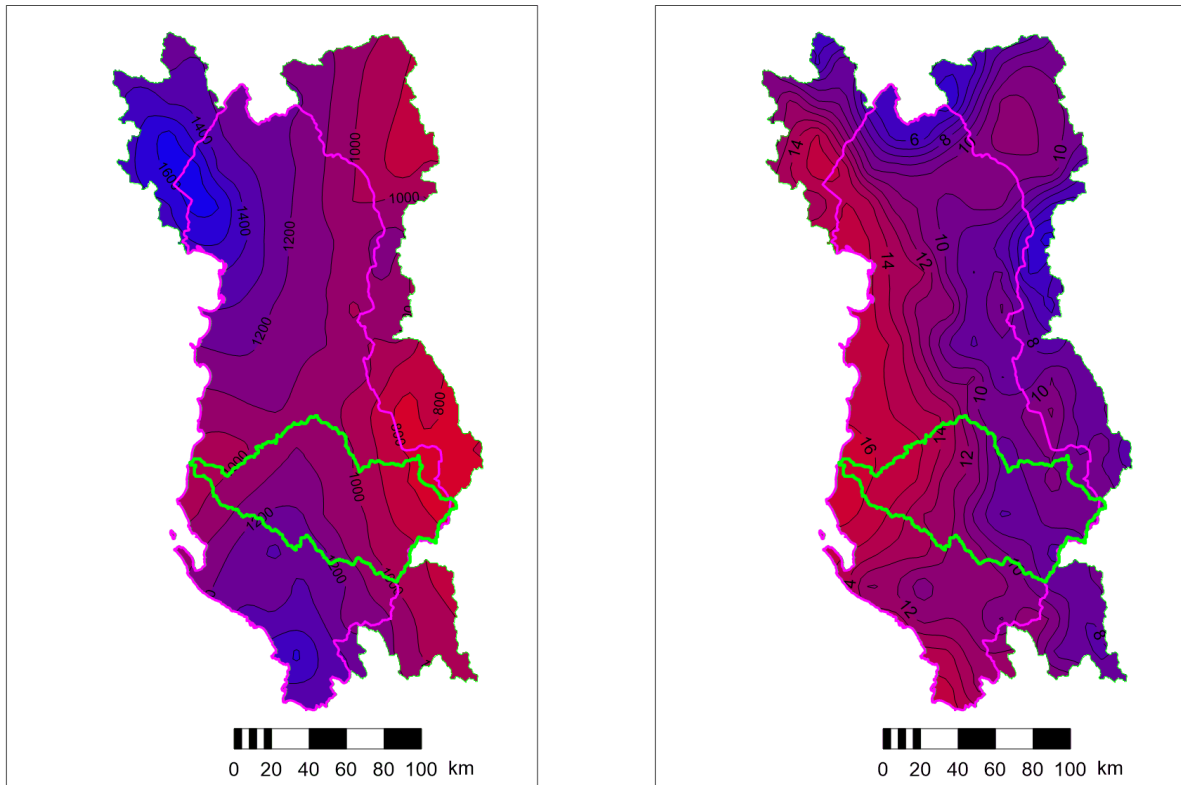
Me bregdetin e saj përballë deteve Adriatik dhe Jon, malësitë e saj të mbështetura në relievet e larta Ballkanike dhe të gjithë vendin shtrirë në gjerësi, që i nënshtrohen një sërë tipave të motit gjatë stinëve të dimrit dhe të verës, Shqipëria ka një numër të madh rajonesh klimatike për një zonë kaq të vogël. Ulëtësira bregdetare ka një mot tipik mesdhetar; malësitë kanë një klimë kontinentale mesdhetare. Në të dyja zonat e ulëta dhe të brendshme, moti ndryshon dukshëm nga veriu në jug. Ekzistojnë dy faktorë kryesorë që krijojnë ndryshueshmërinë në klimë: lartësia mbi nivelin e detit dhe distanca nga deti. Në përgjithësi, reshjet në basenin ujor Seman zvogëlohen nga perëndimi në lindje.

Vlerat më të larta gjenden pranë Mesdheut në perëndim, më të ulëtat në male. Dëborat janë normale në male, më pak normale në pjesët më të ulëta të vendit. Figura 3.3 tregon reshjet mesatare vjetore (me basenin ujor Seman të përshkruar me të gjelbër). Reshjet janë më të larta në pjesën e mesme të basenit, por më të ulëta në bregdet dhe në brendësi të vendit.

Fakti që reshjet zvogëlohen në brendësi është për shkak të efektit "hije shiu" të maleve. Harta bashkëlidhur, me një skicë të basenit ujor Seman (në të gjelbër) tregon temperaturën mesatare vjetore. Mesatarja vjetore në afërsi të bregut është rreth 16° C dhe 8° C në brendësi.

¹⁰ <http://land.copernicus.eu/>

Figura 3.3: Profilët e reshjeve dhe temperaturës në basenin ujq Seman ¹¹

Reshjet Mesatare Vjetore (mm/vit)

Temperatura Mesatare Vjetore (°C)

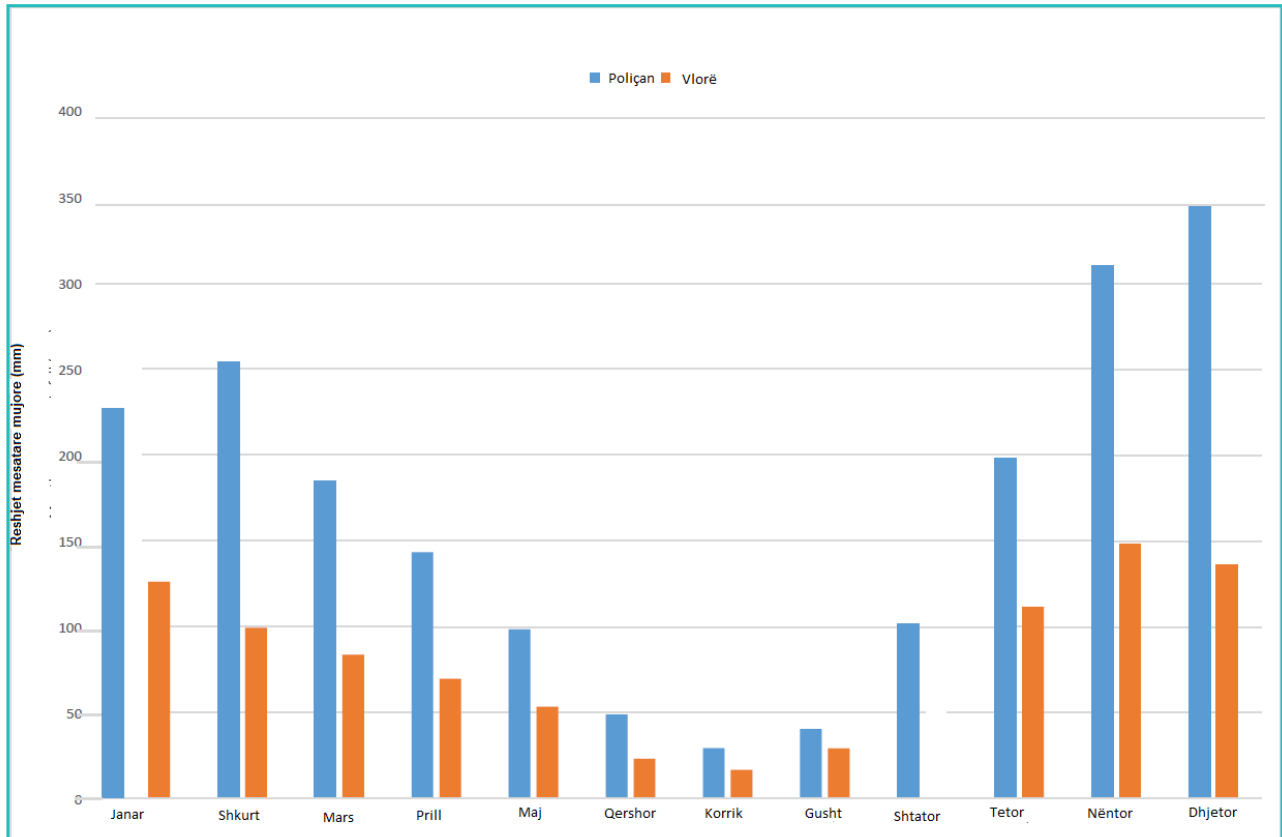
Figura 3.4 më poshtë tregon reshjet mesatare mujore në basenin e Semanit – Poliçan. Vlora është në bregdet dhe Poliçani është në pjesën e mesme të basenit. Kjo tregon natyrën sezonale të reshjeve me qershorin, korrikun dhe gushtin duke qenë muajt më të thatë, periudha më e rëndësishme për rritjen e të korrave.

Potenciali evapotranspiracionit (PET) në basenin ujq Seman është treguar në figurën 3.5. Shkalla potenciale e avullimit përfaqëson sasinë e avullimit, e cila mund të ndodhë nëse toka do të ishte e lagur gjatë gjithë vitit. Në realitet, reshjet e ulëta në verë bëjnë që tokat të jenë shumë të thata për avullim dhe normat aktuale të avullimit do të ishin më të ulëta. Në këtë rast shkalla më e lartë e evapotranspiracionit është në bregdet.

Harta bashkëlidhur në Figurën 3.5 tregon kërkesën e ujitjes të shprehur në mm vit. Kjo është shuma PET minus reshjet për muajt kur PET është më e lartë se reshjet. Kjo tregon se në zonat bregdetare, ku reshjet dhe PET janë me madhësi të ngjashme, kërkesa për ujitje është në një nivel të lartë prej 600 mm në vit, pra më i larti në vend.

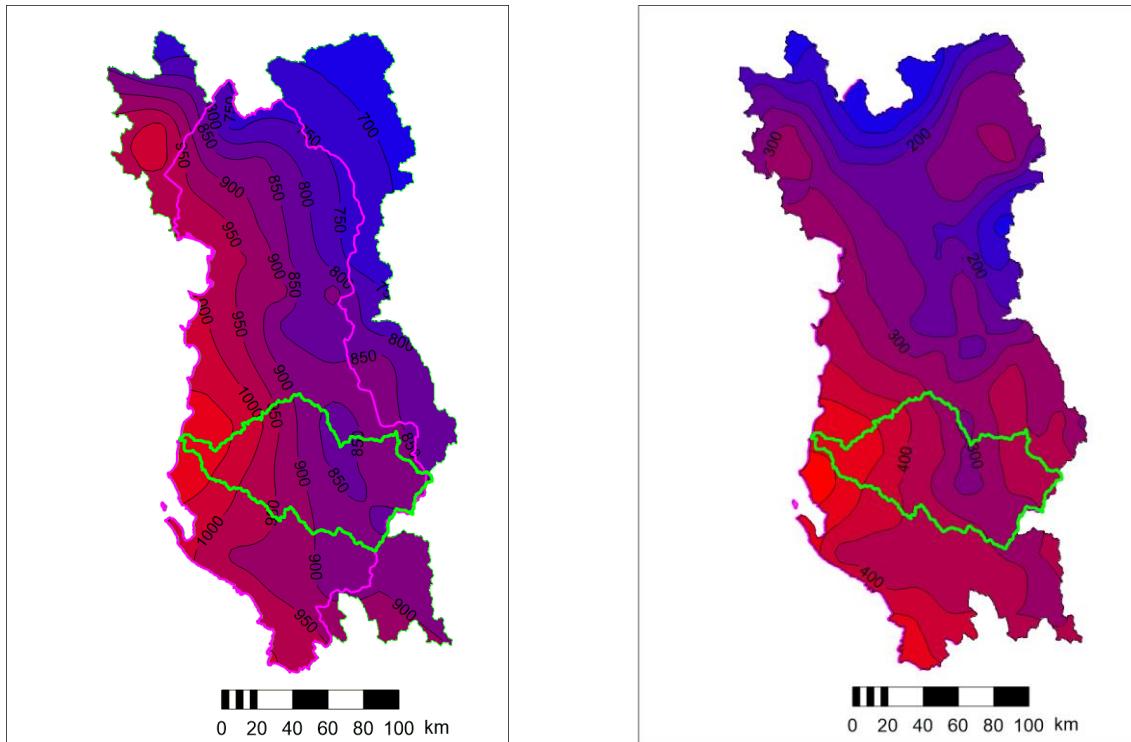
¹¹ Përgatitur nga Mott MacDonald

Figura 3.4: Reshjet mesatare mujore në basenin e Semanit – Poliçan¹²

¹² Përgatitur nga Mott MacDonald

Figura 3.5: Evapotranspiracioni potencial mesatar vjetor dhe kërkesa mesatare vjetore e ujitjes në basenin ujrë Seman ¹³

**Evapotranspiracioni
Potencial Mesatar Vjetor
(mm/vit)**

Kërkesa mesatare vjetore për ujitje (mm/vit)

3.4 Prurja lumore

Lumi Seman përbëhet nga dy degë kryesore: Devolli dhe Osumi me zonat përkatëse të mbulimit prej 3,130 km² dhe 2,073 km², të cilat takohen pranë qytetit të Kuçovës.

Baseni ka një vëllim vjetor të shkarkimit: 2,700 milion m³ (86 m³/s). Lumi Seman raportohet se ka ndryshueshmërinë më të lartë të prurjeve nga çdo lum në vend.

Aktualisht ka një digë hidroelektrike të ndërtuar kohët e fundit dhe në veprim në lumin Seman pranë Banjës (Hidrocentrali i Banjës), që ruan 700 milion m³, ose rreth 50% të shkarkimit vjetor përmes lumit Devoll. Një tjetër hidrocentral është në ndërtim e sipër pranë Moglicës (Hidrocentrali Moglicë).

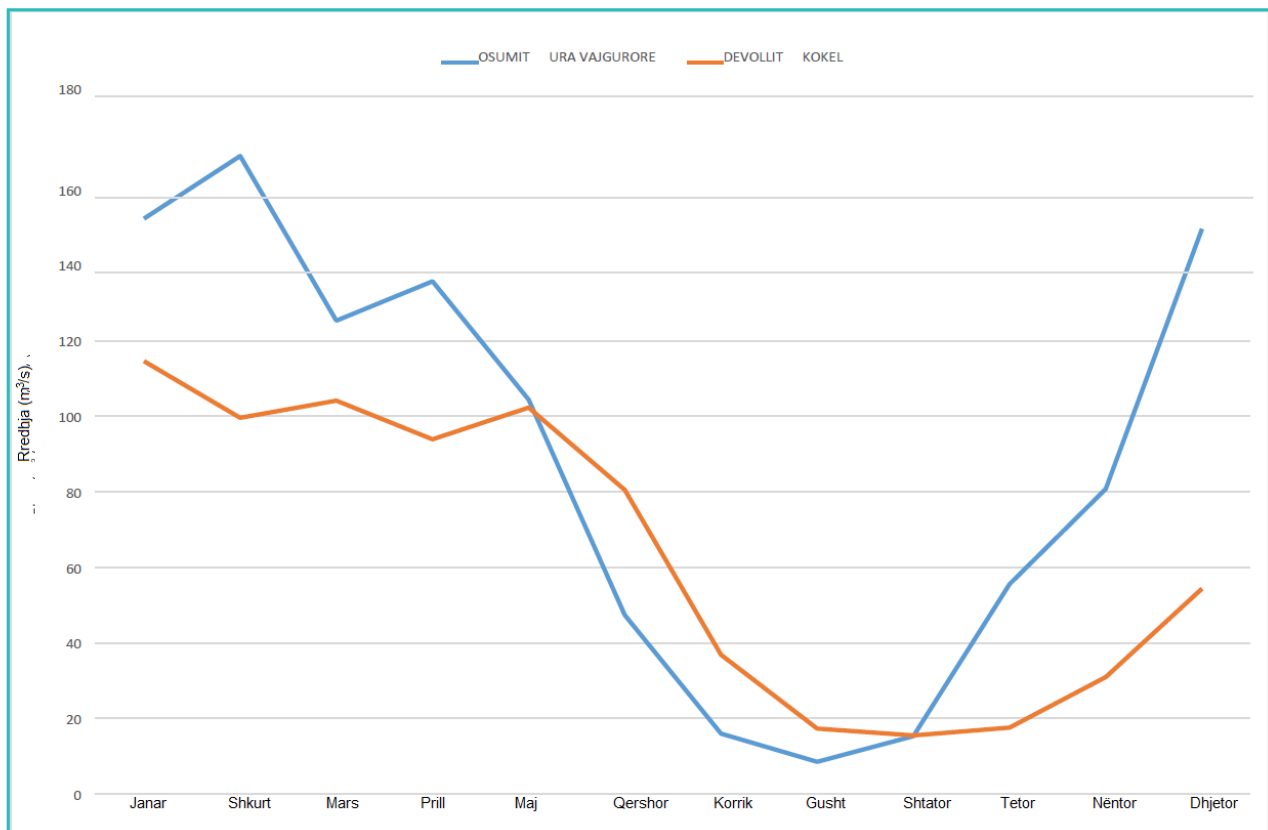
Analizat kimike të mostrave të nxjerra nga lumi Seman në të kaluarën kanë treguar vlera të larta për disa parametra (KBO₅, amoniak, solide të suspenduara, mangan, hekur). Dega e fundit e krahut të majtë, Gjanica, kullon fushat e naftës dhe tregon përmbajtje shumë të lartë të naftës dhe fenoleve; me shumë gjasa është lumi më i ndotur në vend. Kjo tashmë ka pasur efekte katastrofike në biodiversitetin në pjesën më të ulët të Semanit dhe zonat bregdetare aty pranë. Por kjo gjithashtu mund të ndikojë në përdorime të tjera, siç është furnizimi me ujë të pijshëm duke ndotur ujërat nëntokësore. Uji për qëllime të ujitjes merret në rrjedhën e sipërme të burimeve kryesore të ndotura dhe duhet të jetë i sigurt. Analizat më të fundit treguan një

¹³ Përgatitur nga Mott MacDonald

përmirësim të cilësisë së ujit në kufijtë më të ulët të Semanit, të lidhura me uljen e fortë të nxjerrjes së naftës dhe ngadalësimin të aktiviteteve të industrisë kimike në Fier, por cilësia ende është larg pranueshmërisë.

Rrjedha e dy degëve të mëdha është paraqitur në Figurën 3.6. Në pikën e matjes, zona e Devollit, në Kokël është 1,880 km² dhe e Osumit tek Ura Vajgurore është 2,070 km².

Figura 3.6: Mesatarja mujore e dy degëve kryesore në basenin Ujor Seman ¹⁴

3.5 Burimet Ujore e Basenit Ujor Seman

Ky seksion përmbledh rezultatet e një modeli të kalibruar të burimeve ujore të basenit ujor Seman.

Modeli është zhvilluar në softuerin e modelimit të Baseneve Ujore MIKE HYDRO, i cili simulon një ekuilibër të ujit të basenit duke përdorur një rrjet lidhjesh-nyjesh. Hyrjet e prurjeve në pellg (duke përfshirë shkërrjen e borës) janë përlogaritur si funksion i reshjeve, avullimit dhe temperaturës duke përdorur modelin rrjedhë-reshje NAM. Elementet e nyjeve në Basenin MIKE HYDRO përfshijnë rezervuarët dhe liqenet, ku ruhen ujërat dhe elementët e përdorimit të ujit, të cilat përfaqësojnë vendet ku uji është nxjerrë për përdorim ujëtar, shtëpiak ose industrial. Nder veprimi ndërmjet ujërave sipërfaqësorë dhe ujërave nëntokësorë simulohen duke përdorur modelin e thjeshtuar linear me dy shtresa të ujërave nëntokësore. Baseni është përvijuar në 11 ujëmbledhës, të cilët janë njësitë organizative për simulimin e proceseve të rrjedhës-reshjeve dhe rrjedhave të ujërave nëntokësore.

¹⁴ Përgatitur nga Mott MacDonald

Të dhënat e modelit përfshijnë inputet meteorologjike, si dhe të dhënat e kalibrimit. Të gjitha inputet janë marrë nga grupet e të dhënave globale me përjashtim të një numri të vogël të të dhënave të prurjeve mesatare mujore, të cilat janë përdorur në kalibrimin e modelit.

Aktivitetet antropogjene që ndikojnë në balancën e ujërave të basenit përfshijnë ujitjen, përdorime shtëpiake dhe ato industriale. Aktivitetet e ujitjes përfshijnë ruajtjen e prurjeve sezonale në rezervuarët e vegjël të ujitjes, si dhe devijimin e rrjedhave të lumenjve për ujitje. Rezervuarët e ujitjes dhe përdorimi i ujit për ujitje grumbullohen në ujëmbledhësit. Përdorimet shtëpiake dhe industriale supozohet të jenë të barabarta me prodhimin e ujit të raportuar nga kompanitë komunale të furnizimit me ujë.

Modeli është kalibruar duke rregulluar parametrat e modelit rrjedhë-reshje dhe parametrat e shkrirjes së borës. Kalibrimi është i kufizuar në setin e kufizuar të të dhënave të disponueshme për kalibrim, i cili përfshin vetëm dy të dhëna seriale mujore, të marra nga burime globale. Rezultatet e kalibrimit sugjerojnë një përputhje të arsyeshme ndërmjet flukseve të simuluar dhe të vërejtura në degën e Devollit të lumit Seman. Përputhja midis rrjedhave të simuluar dhe të vëzhguara në degën Osum mund të mos jetë e arsyeshme dhe duhet të rishqyrtohet nëse më shumë të dhëna bëhen të disponueshme për kalibrim.

3.5.1 Sistemi i modelimit dhe elementet bazë të tij

Modeli i Basenit MIKE HYDRO për basenin e Semanit është përgatitur për të vlerësuar balancën midis furnizimit me ujë dhe kërkesës në kushtet e tashme dhe të ardhshme. Për shkak se kushtet e ardhshme mund të përfshijnë ndikimet e ndryshimeve klimatike, është zhvilluar gjithashtu një model i rrjedhës-reshjeve duke përdorur softuerin simulues NAM. Modeli rrjedhë-reshje NAM përdoret për të vlerësuar se si ndryshimet në reshje dhe evapotranspiracion mund të ndikojnë në furnizimin me ujë dhe kërkesën për të.

Modeli i Basenit MIKE HYDRO përbëhet nga elementë që përdoren për të përfaqësuar ujëmbledhësit, lumenjtë, vendet e përdorimit të ujit, kanalet e transportit, rezervuarët dhe objektet e hidrocentraleve. Në ujëmbledhësit ku ndikimet njerëzore në rrjedhat ujore nëntokësore mund të jenë të rëndësishme, modeli përfshin gjithashtu një model të thjeshtuar të ujërave nëntokësore që vlerëson ndikimin e aktiviteteve të përdorimit të ujit në rrjedhat bazë të ujërave nëntokësore në sistemin e lumenjve.

3.5.1.1 Ujëmbledhësit

Ujëmbledhësit paraqiten në Basenin MIKE HYDRO si elemente të poligoneve hapësinore. Ujëmbledhësit janë njësitë që prodhojnë rrjedha dhe gjithashtu përfaqësojnë shtrirjen hapësinore të trupave të ujërave nëntokësore në pellgjet ujëmbledhëse ku modeli i ujërave nëntokësore MIKE HYDRO është aktiv.

Rrjedha e gjeneruar në çdo ujëmbledhës simulohet duke përdorur modelin e rrjedhave-reshjeve NAM. Modeli simulon prurjen hyrëse në sistemin e lumenjve në formën e prurjeve sipërfaqësore nga shiu dhe shkrirja e borës, si dhe kontributet e rrjedhës bazë nga shkarkimi i ujërave nëntokësore. Modeli parametrohet në bazë të grumbullimit të ujëmbledhësit, me përjashtim të modulit të shkrirjes së borës.

Nëse modeli i ujërave nëntokësore i Basenit MIKE HYDRO përdoret në një pellg ujëmbledhës, sistemi i ujërave nëntokësore përfaqësohet duke përdorur një model rezervuari linear me dy shtresa. Modeli me dy shtresa përbëhet nga një shtresë e cekët dhe një shtresë e thellë. Konstantet e kohës përdoren për të kontrolluar shkarkimet e rrjedhës bazë nga të dyja shtresat në sistemin e lumenjve, si dhe nga shtresa e cekët në shtresën e thellë. Rimbushja e ujërave nëntokësore vlerësohet nga modeli NAM. Sistemi i ujitjes dhe humbjet e shpërndarjes së ujit janë gjithashtu të përfshira në modelin e ujërave nëntokësore.

3.5.1.2 Lumenjtë dhe kanalet transportuese

Sistemi i lumenjve paraqitet si një rrjet kanalesh që marrin prurje nga ujëmbledhësit si dhe rrjedhat e kthimit nga vendet e përdorimit të ujit. Prurjet kalojnë përmes rrjetit të lumenjve duke përdorur parametrat e vonësës që përafrojnë kohën e udhëtimit nëpër basen. Në zonat ujëmbledhëse ku sistemet ujore nëntokësore janë të

rëndësishme, shkarkimet e fluksit bazë të ujërave nëntokësore gjithashtu japin një kontribut të rëndësishëm në rrjedhat e lumenjve.

Rrjeti i lumenjve është i lidhur me vendndodhjet e përdorimit të ujit duke përdorur kanalet e transportit, të cilat përcjellin ujërat sipërfaqësore në vendet e përdorimit të ujit dhe gjithashtu përcjellin rrjedhat e kthimit nga vendet e përdorimit të ujit përsëri në sistemin e lumenjve.

Rezervuarët dhe liqenet paraqiten si nyje depozitimi ku rrjedhat e lumenjve mund të ruhen ose të devijohen. Rregullat e përdorimit përdoren për të përcaktuar lëshimet/shkarkimet e rezervuarit në funksion të depozitimit.

Kërkesat minimale të rrjedhës gjithashtu paraqiten si nyje në rrjetin e lumenjve ku duhet të ruhen rrjedhat minimale. Këto kërkesa kanë përparësi mbi ruajtjen dhe përdorimin e ujit.

3.5.1.3 Rregullimi i prurjeve dhe përdorimi i ujit

Vendet e përdoruesve të ujit përfaqësohen në model si nyje ku uji është nxjerrë nga kanalet e lumenjve ose ujërat nëntokësore. Një pjesë e ujit të tërhequr kthehet në sistemin e lumit si prurje kthimi.

Nyjat e përdorimit të ujit përdoren për të përfaqësuar përdorimet në sektorët e mëposhtëm: furnizimi i brendshëm (përfshirë industrinë), ujitja dhe hidrocentralet. Përdorimi i ujit brenda çdo sektori përfaqësohet si vijon:

- Përdorimi i ujit të brendshëm / industrial përfaqësohet duke përdorur seri kohore të kërkesës mujore. Ne supozojmë një vendndodhje ujore për çdo kompani komunale të furnizimit me ujë. Përdoruesit e ujit të brendshëm / industrial përdorin ujëra të nxjerra nga ujërat nëntokësore, sistemi i lumenjve, ose një kombinim i të dyjave. Ne supozojmë se një pjesë konstante e ujit të shpërndarë në vendndodhje shtëpiake / industriale kthehet në sistemin e lumenjve si prurje kthimi. Ne gjithashtu supozojmë se një pjesë e ujit të nxjerrë humbet për shkak të humbjeve të sistemit të shpërndarjes.
- Përdorimi i ujit të ujitjes paraqitet gjithashtu duke përdorur seri kohore të kërkesës mujore. Ne supozojmë një përdorues të ujit për ujitje në secilin ujëmbledhës, ku secili përfaqëson kërkesën e agreguar për ujitje brenda atij ujëmbledhës. Përdoruesit e ujit për ujitje përdorin vetëm ujëra të nxjerra nga sistemi i lumenjve. Ne supozojmë se një pjesë konstante e ujit të shpërndarë në vendet e ujitjes kthehet në sistemin e lumenjve si prurje kthimi. Ne gjithashtu supozojmë se një pjesë e ujit të nxjerrë nga sistemi i lumit humbet për shkak të transportit dhe humbjeve në terren.
- Hidrocentralet e mëdha në basenin ujqor Seman janë të përfaqësuar në model. Hidrocentralet e tjerë të vegjël nuk janë të përfaqësuar.

3.5.2 Shtrirja e modelit

Ujëmbledhësit dhe lumenjtë në basenin ujqor Seman janë përvijuar duke përdorur një Modeli "Modeli Dixhital të Lartësisë" (DEM) me një rezolucion hapësinor prej 90m me 90m. DEM është marrë nga NASA Shuttle Radar Topography Mission (SRTM).

3.5.3 Përvijimi i ujëmbledhësit

Bazuar në modelin Mike Hydro, baseni i Semanit është përvijuar në 11 mini basene.

Vendndodhjet dalëse të mini basenit të përdorura për përvijimin janë përzgjedhur në bazë të kritereve të mëposhtme:

- Vlerësimi i furnizimit me ujë në vende të veçanta
- Disponueshmëria e të dhënave të fluksit të rrjedhës për kalibrimin e modelit

- Ndarjen e ujëmbledhësve më të mëdhenj në ato më të vogla për të përmirësuar përfaqësimin e variacioneve hapësinore - veçanërisht për reshjet.

Përvijimi i basenit balancon disponueshmërinë e të dhënave hidrologjike për kalibrimin me një diskretizim të duhur të balancave ujore të pjesëve të ndryshme të basenit. Harta e ujëmbledhësve është paraqitur në figurën 3.7. Arsyetimi i qartë për përcaktimin e secilit prej mini baseneve jepet në tabelën 3.3.

Figura 3.7: Ujëmbledhësit e Basenit Ujor Seman

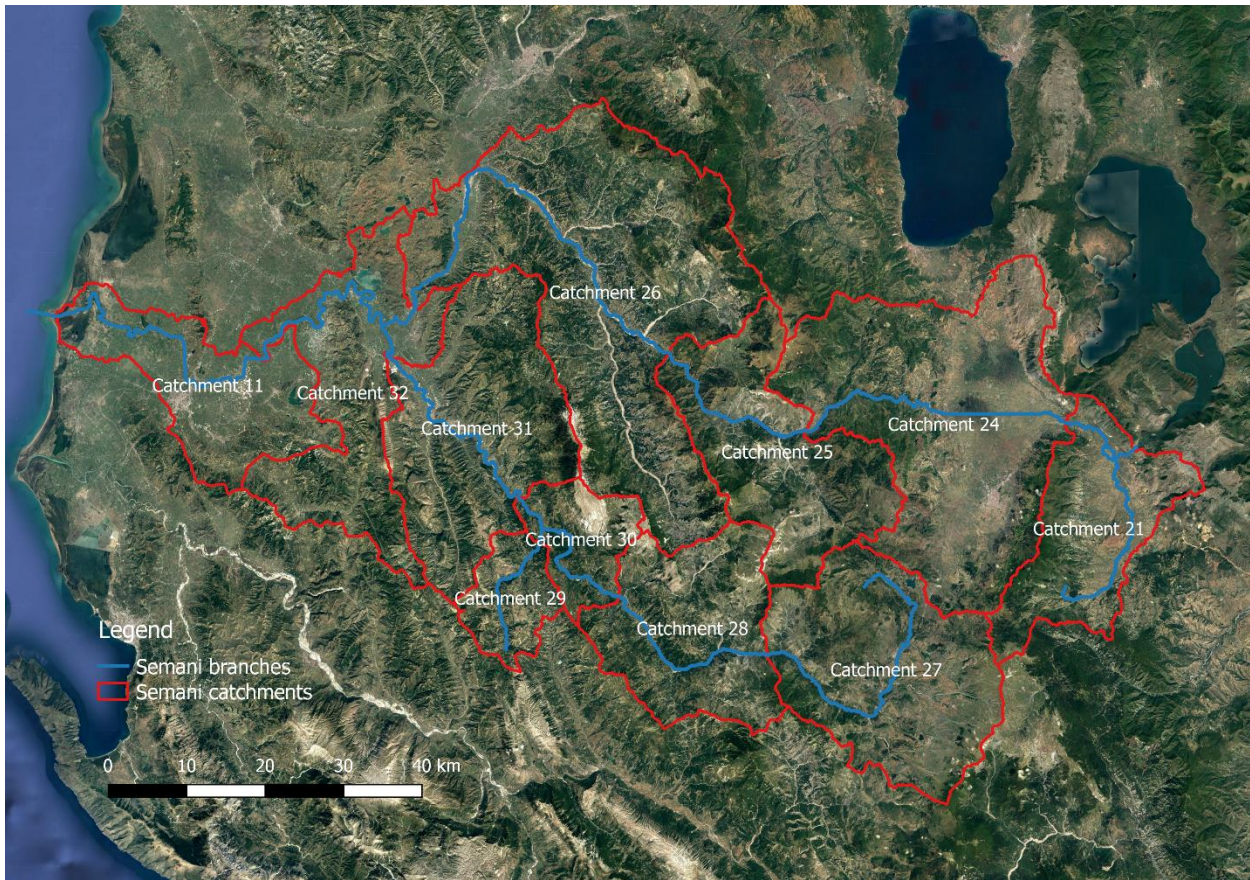

Tabela 3.3: Vendndodhja e hidrocentraleve në basenin Ujor Seman

Ujëmbledhësi Nr. ¹⁵	Arsyeja për Përvijim
11	Ujëmbledhësi i Rrjedhës së Poshtme të Semanit.
21	Nën-ndarja e ujëmbledhësit më të madh përgjatë ndarjeve topografike dhe të bashkisë.
24	Stacioni i prurjeve Gjnikas, ndarjet bashkiake
25	Stacioni i prurjeve Kokël, ndarjet bashkiake
26	Stacioni i prurjeve Kozare, ndarjet bashkiake
27	Nënndarja e ujëmbledhësit më të madh përgjatë ndarjeve topografike dhe të bashkisë.
28	Stacioni i prurjeve Çorovodë, ndarjet bashkiake

¹⁵ Numrat e ujëmbledhësit jepen sipas modelit DHI Mike Hydro, që përdoret në ushtrimet e trajnimit të palëve të interesit

Ujëmbledhësi Nr. ¹⁵	Arsyeja për Përvijim
29	Stacioni i rrjedhës Vokopola Vala-Biges, ujëmbledhës i maturuar
30	Stacioni i prurjeve Vokopola Vala-Biges, ujëmbledhësi tributar i matur.
31	Stacioni i prurjeve – OSUMI, URA VAJGJURORE
32	Nën-ndarja e ujëmbledhësit më të madh duke konsideruar ndarjen e bashkisë.

Të 11-të ujëmbledhësit arrijnë një ekuilibër të arsyeshëm midis disponueshmërisë së të dhënave, kufizimeve të burimeve të projektit dhe nivelit të detajeve të nevojshme për të vlerësuar balancat e arsyeshme të ujit në pjesë të ndryshme të basenit.

3.5.4 Bilanci i Ujit

Krijimi i një bilanci të ujit është një hap i parë i rëndësishëm drejt zhvillimit të një strategjie të integruar të menaxhimit të burimeve ujore. Në thelb, bilanci i ujit përcakton burimet ujore në dispozicion, përdorimin e ujit dhe atë që mbetet në dispozicion për përdorime alternative. Llogaritja e bilanci të ujit bazohet në dokumentin ¹⁶“Dokumenti udhëzues për zbatimin e bilanci të ujit për mbështetjen e zbatimit të DKU-së” (Raporti Teknik: 2015-090). Ky është udhëzimi zyrtar mbi Bilancin e Ujërave i përcaktuar nga Komisioni Evropian.

Burimet ujore në dispozicion janë ato nga ujërat sipërfaqësore (lumenjtë) dhe akuiferet (ujërat nëntokësore). Tre përdorimet kryesore të ujit klasifikohen si bujqësia, industria dhe uji i pijshëm. Në rastin e bujqësisë, përdorimi kryesor është për ujitje. Natyrisht ka edhe përdorime të tjera bujqësore, të tilla si uji i pijshëm për kafshët dhe akuakultura, por këto janë shumë të vogla në krahasim me ujitjen. Një situatë e ngjashme ekziston në lidhje me industrinë. Përdorimi industrial i ujit është shumë i ulët në Basenin Ujor Seman dhe klasifikohet si "ujë me shishe" dhe "të tjera"¹⁷. Ka gjithashtu disa përdorime për industrinë nga ujërat nëntokësore. Nxjerrja e klasifikuar si 'ujë i pijshëm' përfshin të gjitha nxjerrjet për nevoja të popullsisë. Përdorimi i katërt i ujit, prurjet e mjedisit, nuk është plotësisht i kuantifikuar dhe nuk është përfshirë në Tabelën 3.4. Ky element është konsideruar sipas Ligjit të Shqipërisë, që përfaqëson prurjen që natyrisht do të ndodhte në 355 ditë të vitit. Njihet rëndësia e saj, sidomos kur kërkesat rriten dhe burimet zvogëlohen nga ndryshimet klimatike.

Edhe pse duket e drejtpërdrejtë, është e rëndësishme që bilanci i ujit të njohë karakteristikat specifike të llojeve të ndryshme të përdorimit të ujit. Një shembull shumë i qartë për këtë është krahasimi i ujitjes dhe hidrocentraleve. Kur uji përdoret për ujitje pjesa më e madhe e tij avullohet dhe shumë pak, kthehet në lumenj ose ujëra nëntokësore për përdorim të mëtejshëm. Megjithatë natyrisht është e njohur se jo të gjitha ujërat që devijohen për ujitje mbërrijnë në fusha. Kur uji përdoret për hidrocentralin pothuajse i gjithë uji që hyn në një rezervuar kalon përmes turbinave për të gjeneruar energji elektrike. Për këtë arsye dokumenti i udhëzimit të BE-së për gjendjen e bilanci të ujit tregon qartë se hidrocentralet nuk janë të përfshira në llogaritjen e bilanci të ujit, pra "nxjerrja e ujit për prodhimin e hidrocentraleve (përdorimi në vend) duhet të përjashtohet nga përfshirja në ekuacionin e bilanci të ujit". Për hidrocentralet, përdorimi bruto është i lartë, por përdorimi neto është i vogël; për ujitje, vlen e kundërta. Konsiderata të ngjashme zbatohen për ujin e pijshëm publik ku një pjesë nga uji i përdorur kthehet si burim tjetër i mundshëm i ujit ose nëpërmjet rrjedhjes së tij në ujërat nëntokësore ose pas trajtimit në një impiant për trajtimin e ujërave të ndotura kthehet në lumë. Aktualisht, ekziston një humbje e madhe në sistemin e shpërndarjes ose nga rrjedhjet ose lidhjet e pa matura; në të ardhmen, këto humbje do të kontrollohen dhe prodhimi për pirje do të reduktohet edhe pse sasia e furnizuar do të rritet.

¹⁶ Dokumenti udhëzues për zbatimin e bilanci të ujit për mbështetjen e zbatimit të DKU-së" (Raporti Teknik - 2015 – 090)

¹⁷ Regjistri Kombëtar për Lejen e Përdorimit të Burimeve Ujore, Ministria e Mjedisit, 2014

Përveç sa më sipër, ekziston edhe një ndryshim në rëndësinë e llojeve të ndryshme të burimeve ujore. Për shembull, një pjesë e madhe e ujit të pijshëm vjen nga burimet e ujërave nëntokësore.

Tabela 3.4: Burimet ujore të basenit ujqor Seman

Reshjet (mm/vit)	1,234 ¹⁸			
Baseni hidrograf (km ²)	5,203			
Burimet ujore (10⁹ m³/vit)	Aktuale		2027¹⁹	
Shkarkimet brenda Shqipërisë	3.55		3.07	
Shkarkimet nga jashtë Shqipërisë	0.00		0.00	
Uji total sipërfaqësor	3.55		3.07	
Nga i cili nëntokësor	1.81		1.59	
Burimet totale të ujit të ripërtëritshme	3.55		3.07	
Kërkesa për ujë (10⁹ m³/vit)	Aktuale		2027	
	Bruto	% ²⁰	Bruto	%
Uji i përdorur për bujqësi (përfshirë ujitjen)	0.09	2.53	0.42	13.68
Uji i përdorur në industri	0.05	1.40	0.04	0.13
Uji i përdorur për ujë të pijshëm	0.05	1.40	0.05	1.16
Kërkesa totale	0.19	5.33	0.51	16.60
Bilanci i ujit	3.36		2.56	

Tabela 3.4 më sipër përmbledh bilancin e ujit për dy periudha; e para është vlerësimi aktual dhe i dyti është për vitin 2027. Të dhënat e vitit 2027 përfshijnë një tolerancë për ndikimin e ndryshimeve klimatike, që parashikohet të zvogëlojë disponueshmërinë e burimeve ujore dhe për kërkesën e ardhshme të ujit, e cila pritet të rritet.

Burimet kryesore të informacionit të përdorur për përgatitjen e tabelës, të cilat u përdorën si të dhëna për modelin MIKE HYDRO, kanë qenë:

- Master Plani për Furnizimin me Ujë dhe Kanalizime për Shqipërinë - Janar 2013. Ky është përmbledhja më e fundit e kërkesave të ujit në Shqipëri;
- Komunikimi i Tretë Kombëtar i Shqipërisë për UNFCCC (draft i tretë) Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike është një nga organet kryesore ndërqeveritare që lidhen me ndryshimet klimatike. Raportet për atë komision mund të konsiderohen si përfaqësues të opinionit të qeverisë për ndryshimet klimatike;
- Eftimi "Karakteristikat hidrogjeologjike të Shqipërisë" AQUAmundi (2010). Ky dokument, ndërkohë që ka të bëjë kryesisht me ujërat nëntokësore, gjithashtu jep informacion të përgjithshëm mbi hidrologjinë dhe burimet ujore të Shqipërisë. Dokumenti gjithashtu bazohet në dokumente të tjera të prodhuara nga qeveria e Shqipërisë në veçanti "Klima e Shqipërisë" e prodhuar nga Instituti i Hidrometeorologjisë në vitin 1975 dhe "Hidrologjia e Shqipërisë" nga i njëjti burim dhe i publikuar në vitin 1984.
- Përdorimi industrial bazohet në dy burime. "Regjistri Kombëtar për Liçencat e Përdorimit të Burimeve Ujore", Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, 2014 dhe Prodhimi dhe Përdorimi i Ujërave nëntokësore nga Ekonomia Familjare dhe Industria, Drejtoria e Përgjithshme e Ujësjellës Kanalizimeve, 2011.

¹⁸ <http://www.cru.uea.ac.uk/data>

¹⁹ Burime të reduktuara me 4.5%. Komunikata e tretë e Shqipërisë për UNFCCC (drafti i tretë)

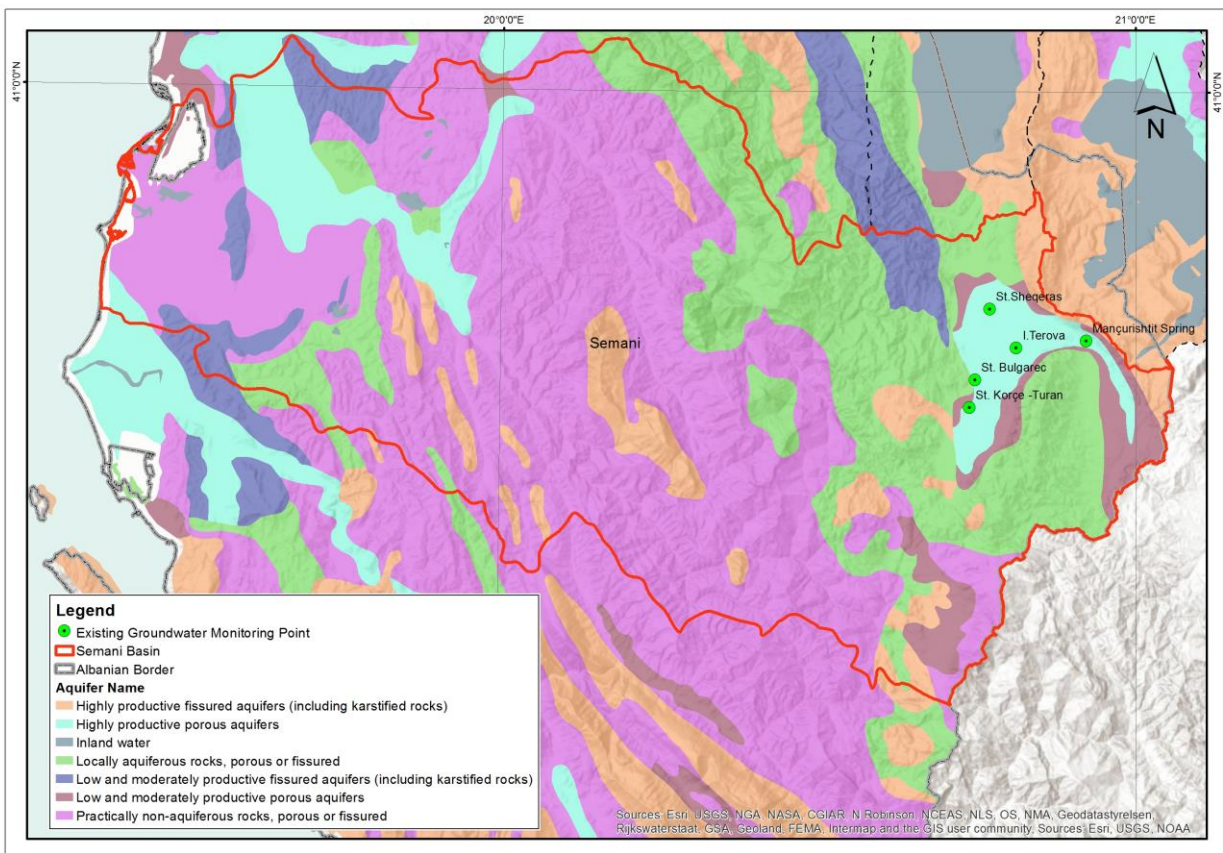
²⁰ Llogaritur si një përqindje totale e burimeve të rinovueshme.

Dokumenti i fundit i udhëzimit të BE-së mbi "Zbatimin e Bilanceve të Ujit" diskuton çështjen e shkallës. Kjo lidhet si me 'shkallën kohore' dhe 'shkallën hapësinore'. Ndër shkallët alternative të kohës që sugjerojnë është 'sezoni i lagësht / i thatë'. Analiza e mësipërme e Semanit në një shkallë vjetore sugjeron se bilanci i ujit është shumë pozitiv. Një analizë e veçantë në linjë me seksionin 3.1 është kryer ose për sezonin e thatë, i cili në bazë të të dhënave meteorologjike, është marrë si drejtimin nga qershori deri në shtator përfshirës. Kjo tregoi se për Semanin kërkesa mesatare për ujë për periudhën 4 mujore u llogarit përafërsisht 3 herë më e lartë se sa mesatarja vjetore. Megjithatë, kërkesat për ujë janë më të larta gjatë muajve të verës, dhe janë relativisht një mesatare e ulët e burimeve ujore në dispozicion dhe balanca e përgjithshme ujore mbetet përsëri pozitive. Megjithatë është e rëndësishme të përmendim se kërkime të mëtejshme nevojiten për të përcaktuar kërkesën për ujë tek nën-ujëmbledhësit në lidhje me burimet sipërfaqësore dhe nëntokësore specifike të disponueshme.

3.6 Karakterizimi i ujërave nëntokësore

Baseni ujq Seman karakterizohet nga tri lloje kryesore akuiferësh: Kuarternar, Karbonatik dhe Magmatik. Ujërat nëntokësorë me rëndësi janë të vendosura në basenin kuarternar të Korçës, ujësjellësin e Beratit, trupin e ujërave nëntokësore të Rrogozhinës, akuiferi i karbonateve dhe akuiferi magmatik. Figura 3.8 tregon një hartë të akuiferëve kryesore në basenin ujq Seman.

Figura 3.8: Akuiferët kryesore në basenin ujq Seman

3.6.1 Baseni kuaternar i Korçës

Në pjesën më të madhe të rajonit të Korçës, akuiferi kryesor i ujërave nëntokësore është i lidhur me shkëmbinj poroze me përshkueshmëri të madhe. Këto ujëra shoqërohen me depozitat kuaternare të përfaqësuara nga rëra, rërë e trashë, zhavorr dhe zhavorr me shtresa argjili. Ky kompleks përbëhet nga 7-8 shtresa me ujë të ndara nga njëra-tjetra me shtresa argjile që shtrihen në pjesën më të madhe të ultësirës së Korçës, të cilat së bashku formojnë një kompleks të komplikuar artizanal ku shtresat e ujit kanë disa karakteristika të përbashkëta:

- Për të gjitha shtresat, trupi i ujërave nëntokësore ndodhet në jug me një pjerrësi në fshatin Vloçisht dhe vazhdon në veri me një pjerrësi të vogël.
- Në drejtim të lindjes dhe perëndimit shtresa shkon në qendër me një prirje më të ulët se në drejtimin Jug-Veri, ndërsa pjesa perëndimore qëndron në një thellësi më të madhe se në lindje.
- Nga jugu drejt qendrës rritet presioni hidraulik, duke arritur vlerat 2-26 metra mbi sipërfaqen e zonës së Bulgarecit dhe Turanit, dhe pastaj presioni fillon të ulet përsëri. Drejtimi kryesor i lëvizjes së ujit të të gjitha shtresave është nga jugu në veri.
- Të gjitha shtresat ndryshojnë nga jugu duke kaluar në zall dhe zhavorr, ndërsa në veri ato janë të pranishme si rërë dhe zall.
- Mbajtja e ujit rritet nga jugu në drejtim të qendrës së ultësirës dhe zvogëlohet drejt veriut.
- Trashësia e shtresave varion nga 2-22 metra

Në basenin e Korçës rezervat e ujërave nëntokësore shfrytëzohen për furnizimin me ujë të pijshëm të qytetit të Korçës dhe fshatrave të tij. Qyteti i Korçës furnizohet nga akuiferi i Turanit përmes disa shpimeve të kryera

nga një ndërmarrje hidrogeologjike, e cila siguron 4 puse me një rendiment të përgjithshëm që varion nga 400-420 l/sek.

Puset e tjera furnizojnë fshatrat vijuese:

- Bulgarec: 10-15 l/sek.
- Vreshtas: 5 l/sek.
- Vashtemi: 5 l/sek.
- Podgorie: 10 l/sek.
- Libonik: 8 l/sek.
- Sheqeras: 2 l/sek.
- Puset private me një rendiment total prej rreth 20-35 l/sek.

Sasia totale e ujit e shfrytëzuar është përafërsisht 450-500 l/sek me një koeficient vjetor të shfrytëzimit të këtij akuiferi prej $K = 0.65-0.75$.

3.6.2 Akuiferi i luginës së Beratit

Lugina e Beratit, në aspektin e hidrogeologjisë, përbëhet nga një basen ujë-mbajtës që përmban ujë me rezerva të konsiderueshme të ujërave nëntokësore. Në akuiferin ujë-mbajtës me shkëmbinj porozë, depozitat zhavorr-aluvium formojnë qendrën e luginës duke filluar nga Uznova në Fier (nëpërmjet Sheganit, Urës Vajgurore, Kuçovës, Vlashukut dhe Kozares). Trashësia e depozitimeve, duke filluar nga dalja e qytetit të Beratit drejt Urës Vajgurore në Çiflig dhe Arrëz, janë 58 m, 147 m dhe 172 m përkatësisht. Fier-Sheganit, gjithashtu ka një thellësi me dysheme me zhavorr (zona Çinari). Në zonën e Kozares trashësia e shtresës së zhavorrit ka të njëjtat karakteristika si zona e Osumit, që varion nga 10-15 m në Vlashuk, deri në 26 m në Kozare dhe pastaj deri në 172 m në Arrëz. Nga Uznova, pranë Urës Vajgurore, ka një shtresë zhavorresh, ndërsa Fier - Shegan, është e ndarë në dy shtresa nga një kombinim argjilor me trashësi rreth 15-20 m.

Ka zona të basenit të Beratit, ku në të ardhmen mund të konsiderohet edhe nxjerrja²¹:

- Në zonën e Uznovës në tokën zallorë të lumit Osum, mund të jetë e mundur të shfrytëzohen ujërat nëntokësore me cilësi të mirë të ujit të pijshëm.
- Në zonat Tapia-Kuçovë ekziston një sasi e konsiderueshme e ujërave nëntokësore, por me fortësi relativisht të lartë.
- Zonat Arrëz-Banaj-Çinar (Fier-Shegan) përbëjnë sektorin më të rëndësishëm të ujërave nëntokësore me rezerva të konsiderueshme dhe cilësi të mirë.
- Tarraca e lumit Devoll pranë digës së Vlashukut paraqet një mundësi për të shfrytëzuar një sasi të konsiderueshme të ujërave nëntokësore me cilësi të mirë.

Rezervat e shfrytëzuara nga baseni kuaternar i Beratit janë:

- Uznova - me tre puse me kapacitet 150 l/sek.
- Çiflik - me katër puse me kapacitet rreth 80 l/sek, të cilët furnizojnë qytetin e Kuçovës.
- Banaj: 25 l/s.
- Çiflig: 4,2 l/s.
- Arrëz: 10 l/s.

²¹ Vlerësimi i këtyre ujërave duhet të bëhet përmes analizave në laboratorët e ISHP-së, duke iu referuar gjithashtu VKM nr. 379 datë 25.05.2016 "Cilësia e ujit të pijshëm"

- Ura Vajgurore: 18 l/s.
- Vlashuk: 4 l/sek.
- Ura e Kuçit 15 l/s (furnizimin e disa fshatrave të Lushnjës)
- Poshnje: 10 l/s.
- Perondi: 20 l/s.

Kuçova (pranë lumit Devoll): 50 l/s.

Përveç këtyre stacioneve, përdoren gjithashtu një numër shpimesh private me një kapacitet të përgjithshëm prej rreth 30-40 l/sek. Sasia e përgjithshme e ujit që përdoret në basenin e Beratit është 350-450 l/s. Shkalla vjetore e shfrytëzimit për basenin kuaternar të Beratit ndryshon nga 0.35-0.6.

3.6.3 Trupi i ujërave nëntokësore të Rrogozhinës

Depozitat e trupit të ujërave nëntokësore të Rrogozhinës zënë pjesën kryesore të territorit të Fierit dhe rrjedhin në sipërfaqe në strukturat e Patos-Marinzës, Krapsit, Ivorians, Ardenicës dhe Frakullës. Depozitat e këtij trupi ujqor nëntokësorë janë në zonat e fushave më të ulëta nën depozitat kuaternare. Trashësia e depozitave varion nga 80-120 m në strukturën Patosit, 260-280m në strukturën e Zharsit, 200-250 m në strukturën e Bregasit dhe në zonën Roskovec-Strum, 300-350m në strukturën e Frakullës dhe 240-270 m në strukturën e Krapsit dhe 200-250 m në strukturën e Ardenicës. Në paketat konglomeratike në zonën e Zharsit dhe konglomerateve ranore në zonën e Vanajt (struktura e Ardenicës), pusët hidrogjeologjike japin rreth 8-22 l/sek.

Disa puse furnizojnë me ujë të pijshëm shumë fshatra të Fierit:

- Portez: 3 - 5 l/sek.
- Kuman: 3 - 4l/sek.
- Strume: 3 - 5 l/sek.
- Puse të tjera private ku shkarkimet janë rreth 20-30 l/sek.

Sasia totale e ujërave nëntokësore që shfrytëzohet nga trupi i ujërave nëntokësore të Rrogozhinës është rreth 30-40 l/sek. me një koeficient vjetor të shfrytëzimit 0.7-0.8.

3.6.4 Akuiferi Karbonatik

Basenet kryesore janë Shpiragu, Tomorri dhe Mali Thatë ku ka burime të rëndësishme natyrore si Ura Vajgurore, Poshnjë, Bogovë, Mançurishti dhe Gollobordë.

Akuiferi karbonik i Shpiragut është ndërtuar kryesisht nga gëlqerorë të mesëm paleocene-eocenë. Burimet rrjedhin nga Ura Vajgurore me një shkarkesë prej 150 l/sek dhe Poshnja me shkarkim prej 50 l/sek.

Burimet e Bogovës rrjedhin nga kontaktet tektonike të gurit gëlqeror të mesëm-të ulët eocenik. Prurja e tyre është 600-2,000 l/sek, i cili shfrytëzohet për furnizimin me ujë të qyteteve të Poliçanit dhe Beratit.

Burimet e Mançuristit dhe Gollobordës shkarkojnë afërsisht 15-35 l/sek.

Ura Vajgurore dhe stacioni i pompimit të Poshnjës shkarkojnë 140-200 l/s duke furnizuar me ujë të pijshëm disa fshatra dhe një pjesë të qytetit të Kuçovës. Burimi i Bogovës, me një shkarkesë prej 200-300 l/s, furnizon me ujë të pijshëm qytetet e Poliçanit dhe Beratit. Stacioni i pompimit të Mançuristit shkarkon 20-30 l/sek për të furnizuar disa fshatra. Sasia totale e ujit të shfrytëzuar është ndërmjet 360-530 l/sek. Koeficienti vjetor i shfrytëzimit është 0.4-0.5.

3.6.5 Akuiferi Magmatik

Këto gurë dalin në sipërfaqe në pjesën jugore dhe jugperëndimore të fushës së Korçës. Ekzistojnë disa burime që rrjedhin nga fërkime tektonike me shkarkim 0.5-1.5 l/sek, siç janë burimet Boboshticës, Vithkuqit, Voskopojës, Gjergjelicës, Bellovodës (Ujbardhit), Shalësit, Zemblakut, Drenovës, Tvoranit (Mollasit). Nga rrjedhjet tektonike rrjedhin disa burime të mëdha me shkarkim prej 7-15 l/sek. Në këto shkëmbinj ka disa puse të tjera private që prodhojnë një rrjedhje prej 20-30 l/sek. Ka edhe pus privat në qytetin e Korçës me prurje prej 2 l/sek. Koeficienti vjetor i shfrytëzimit është 0.3-0.5.

4 Presioni dhe Ndikimet

4.1 Burimet e ndotjes së ujit në Basenin Ujor Seman

Urbanizimi, zhvillimi industrial, bujqësia, prodhimi i energjisë, prania e hotspot-eve dhe shkarkimi i ujërave të ndotura urbane dhe rurale në të dy anët e Basenit Ujor Seman, në rajonet e Fierit, Beratit dhe Korçës konsiderohen si burimet kryesore të ndotjes. Uji i lumit përdoret për mbështetjen e aktivitetit industrial, ujitjes dhe prodhimit të energjisë pa marrë parasysh ndikimin kumulativ që kjo mund të ketë në cilësinë e ujit. Përveç kësaj, zona ujëmbledhëse është shpyllëzuar pjesërisht dhe shpesh zonat tampon janë kultivuar me kultura. Për më tepër, lumi Seman dhe degët e tij shfrytëzohen si kanal për bashkitë dhe industrinë për të shkarkuar ujërat e ndotura. Rrjedhimisht, baseni ujor Seman përballet me ndryshime në hidro-morfologjinë e lumit, humbjen e florës dhe faunës dhe ndotjen e ujit.

Disa burime të ndotjes së ujit dhe presioneve në lumë mbeten konstante nga rajoni në rajon, siç janë hedhja e mbetjeve të ngurta komunale, shkarkimi i ujërave të ndotura dhe hedhja e mbeturinave industriale. Dallimi kryesor midis rajoneve është lloji i industrisë dhe shtrirja e zhvillimit të bujqësisë.

4.1.1 Menaxhimi i mbetjeve

Menaxhimi i mbeturinave të ngurta në të tri rajonet karakterizohet nga mungesa e grumbullimit të mbeturinave të ngurta në zonat rurale, transporti i papërshtatshëm dhe mungesa e pajisjeve të përshtatshme për trajtim dhe deponim. Mungesa e zonave të trajtimit/përpunimit të ujërave të ndotura përbën sfidat dhe burimet kryesore të ndotjes së ujit në tre rajone. Të tre rajonet depozitojnë mbetjet e tyre të ngurta në vend grumbullime të improvizuara (më saktësisht vende për hedhjen e mbeturinave) pranë shtratit të lumit, duke ndotur Semanin dhe rrjedhat e tij. Fieri ka 10 vend grumbullime jo higjieno-sanitare të mbeturinave të ngurta, Berati ka 5, dhe Korça ka 6²². Të gjitha vendet aktuale të deponimit janë thjesht 'vende për hedhjen e mbeturinave' që shkaktojnë ndotje të ujit. Megjithëse ekzistojnë plane paraprake për të ndërtuar impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura në të tre rajonet, ujërat e ndotura komunale të patrajtuara shkarkohen drejtpërdrejtë në degët e basenit të Semanit. Shqetësimet për ndotjen e lumit nga rritja e mbeturinave janë në rritje, duke qenë se prodhimi i mbeturinave rritet nga viti në vit.

Në Fier, shkalla e prodhimit të mbeturinave të ngurta për person është rritur me 61% nga 2005 në 2014 (0.184 kg/person/ditë në 0.296 kg/person/ditë, respektivisht). Po kështu, niveli në Berat është rritur me 61% (0.2 kg/person/ditë në 2005 në 0.327 kg/person/ditë në 2014) dhe Korçë me 55% (0.19 kg/person/ditë në 0.348 kg/person/ditë në 2014)²³. Sasia më e madhe e mbetjeve të gjeneruara rrit presionin mbi lumenjtë për sa kohë që rajonet nuk kanë impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura dhe landfillet për të depozituar mbeturina komunale dhe industriale. Sa i përket mbeturinave të ngurta industriale dhe ujërave të ndotura, situata është e paqartë me përjashtim të atyre të trashëguara. MZHU në bashkëpunim me ASIG, kohët e fundit ka përfshirë informacione për landfillet e mbeturinave të ngurta urbane në Geoportalin e Autoritetit Shtetëror për Informata Gjeo-hapësinore, të cilat mund të shihen në: <http://geoportal.asig.gov.al>.

²² Burimi i të dhënave: <http://geoportal.asig.gov.al>

²³ Burimi i të dhënave: ministria përgjegjëse për infrastrukturën

4.1.2 Aktiviteti industrial

Aktiviteti industrial gjithashtu përbën një presion të vazhdueshëm në burimet e basenit ujqor Seman. Tre rajonet (Berat, Fier dhe Korçë) kanë trashëguar ndotjen industriale nga e kaluara dhe hasin shqetësime serioze lidhur me ndotjen industriale të së tashmes pavarësisht nga fakti se lloji i industrisë ndryshon nga rajoni në rajon. Në Fier, industria e naftës është lloji kryesor i industrisë dhe ka funksionuar në rajon për 50 vitet e fundit me pasojat të rënda për ndotjen e ajrit, tokës dhe ujit. Sot, ndonëse disa kompani kanë marrë masa për të mbrojtur burimet ujore në zonat e tyre të veprimit dhe për të parandaluar shkarkimin në lumin Seman, objektet më të vjetra operacionale vazhdojnë të funksionojnë në mënyrën e vjetër.

Funksionimi dhe ndarja e ujërave nga industria e naftës shkarkohen drejtpërdrejt në lumin Seman dhe degët e tij ose ri-injektohen në sipërfaqen që rrezikon ndotjen e ujërave nëntokësore. Një situatë e ngjashme është e pranishme në Berat (kryesisht në Kuçovë) ku industria e naftës vazhdon të ndotë lumin Devoll dhe kanalet e ujitjes aty pranë. Industria e naftës gjithashtu filloi punën në komunën e Beratit gjatë viteve të fundit. Të dhënat mbi ndikimin që kjo industri mund të ketë në ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore të bashkisë dhe të qytetit të Beratit nuk janë ende në dispozicion.

Ndërsa rajoni i Fierit dhe Beratit janë të pasura me naftë, rajoni i Korçës është i pasur me minerale. Në të kaluarën, aktiviteti minierar në rajonin e Korçës është zhvilluar rreth kërkimit dhe shfrytëzimit të kromit, bakrit, hekurit dhe nikelit, silikatit dhe mineraleve të aluminit (boksitit) dhe linjtit²⁴. Uzinat kryesore që kanë shkaktuar probleme mjedisore janë industritë e kromit, ferro-nikelit dhe bakrit, të vendosura në Guri i Kuq, Bitinckë dhe Rehovë.

Shpëlarja sipërfaqësore e minierave dhe mbetjet e ngurta vazhdimisht kanë kërcënuar burimet ujore në rajon. Për shkak të aktivitetit të kaluar të minierave, rajoni ka trashëguar disa depozita të mbetjeve të minierave, disa prej të cilave janë klasifikuar si 'hotspot-e'. Hotspot-et kryesore konsiderohen si miniera e kromit në Rehovë, miniera e hekur-nikelit në Gur të Kuq, Pogradeci i cili ka rreth 100,000 m³ mbetje sterile të depozituara në një zonë 3ha që vazhdimisht ndotin Liqenin e Ohrit dhe miniera e Ferro-Nikelit në Bitinckë²⁵ me një vendgrumbullim mbetjesh prej 2.2-5 ha që ruan mbetjet e Fe-Ni. Përveç zonave hotspot, rajoni ka gjithashtu një vend për hedhjen e mbetjeve në fshatin Hudenisht që përmban 300,000 ton materiale të përziera që ndotin Liqenin e Ohrit. Korça gjithashtu ka një termocentral qymyri në Maliq, i cili ka trashëguar sasi të konsiderueshme mbetjesh.

Studimet e mëparshme kanë treguar se mbetjet e minierave të bakrit dhe një vendgrumbullim mbetjesh të fabrikës së pasurimit të bakrit përbëjnë një kërcënim serioz për mjedisin, edhe pse minierat nuk janë aktive sot. Megjithatë, minierat vazhdojnë të luajnë një rol të rëndësishëm në rajonin e Korçës, gjë që tregohet nga rritja e numrit të minierave që veprojnë në zonë. Deri në vitin 2014, 57 operacione minierare kishin marrë leje për të operuar në rajonin e Korçës (21 në Korçë, 28 në Pogradec, 4 në Devoll dhe 3 në Kolonjë). Përveç minierave, Korça ka industri të tjera, konkretisht fabrikën e tullave në qytetin e Qatromit në rrethin e Korçës, uzinat e hekur-nikelit dhe kromit, një fabrikë për pasurimin e bakrit, industrinë mekanike të transportit, industrinë e ndërtimit, industrinë e birrës, industrinë e perimimit, industrinë e prodhimit të tubave plastike në Pogradec, fabrika e plastikës në Bilisht, të cilat të gjithë kanë ndikimin e tyre në mjedis.

4.1.3 Erozioni

Shfrytëzimi i inerteve është gjithashtu një aktivitet që ka dëmtuar seriozisht lumin e Semanit dhe ka çuar në ndotjen e ujërave gjatë njëzet e pesë viteve të fundit. Rrjedhimisht, degët e basenit ujqor Seman kanë pësuar një erozion të madh vertikal të shtratit të tyre. Studimet kanë treguar se situata është kritike në Urën Vajgurore (43.2 cm thellësi), pasuar nga Imështi (34.8cm), Ura e Mbrostarit (19.4 cm) dhe Ura e Kuçit (13 cm)²⁶.

²⁴ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, "Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë" Qarku i Korçës

²⁵ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, "Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë" Qarku i Korçës

²⁶ SHGJSH, Drejtoria e Hidrogjeologjisë, Sektori i Monitorimit të Rrjetit Lumor. Monitorimi i Dinamikës së Shtratit në Lumenjtë e Shqipërisë në rrjedhën e mesme dhe të poshtme të rrjedhës dhe propozimi i masave për stabilizimin e gjendjes, shkurt, 2016

4.1.4 Ndotja bujqësore

Mbetjet e bujqësisë gjithashtu mbeten një sfidë për ndotjen e lumenjve. Ndër tri rajonet, rajoni i Fierit ka sektorin më të zhvilluar bujqësor në vend, i ndjekur nga rajoni i Korçës dhe Beratit. Ndryshimet në sistemin ekonomik të vendit gjithashtu janë shoqëruar me ndryshime në sektorin e bujqësisë të Shqipërisë. Rrjedhimisht, sot, sektori i bujqësisë është duke u zhvendosur nga një sistem i bazuar në familje në një sistem intensiv të bujqësisë. Kjo është përkthyer në realitet nga një rritje në inputet bujqësore si pesticidet, herbicidet dhe lëndët ushqyese. Në fakt, në vitin 2015, Shqipëria importonte 67% më shumë plehra kimike krahasuar me 2013 (152.207 ton në vitin 2015 kundrejt 102.483 ton në 2013)²⁷ dhe 71% më shumë pesticide (1.365.346 ton në 2015 krahasuar me 982.314 ton në vitin 2013)²⁸. Fieri, Korça dhe Berati janë shfrytëzuesit kryesorë të inpleteve bujqësore.

Qarku i Fierit përdor rreth 25% të sasisë totale të plehrave kimike në nivel kombëtar, ndërsa Korça dhe Berati përdorin respektivisht 7.45% dhe 7.48%. Kur nuk menaxhohen siç duhet, inputet bujqësore mund të rrezikojnë seriozisht ndotjen e ujit. Në një vend në zhvillim si Shqipëria, i cili nuk ka të dhëna për vetitë e tokës që mund të rezultojnë thelbësore për të përcaktuar përdorimin e llojit dhe sasisë së inpleteve bujqësore në terren, rreziku është edhe më i madh.

4.1.5 Hidrocentralet

Shqetësime serioze për basenin ujqor Seman janë të lidhura edhe me ndërtimin e hidrocentraleve të vogla koncesionare²⁹. Në nivel kombëtar, sipas AKBN-së, deri në tremujorin e parë të vitit 2018, në Shqipëri janë 197 kontrata koncesionare të përfunduara për ndërtimin e 555 hidrocentraleëve të vegjël, nga të cilët janë 180 kontrata koncesionare aktive pasi 17 kontrata janë zgjidhur nga ministria. Për 180 kontratat koncesionare aktive parashikohet ndërtimi i 486 HEC-eve të vegjël. Gjithashtu, në zbatim të VKM 822, ka edhe 119 HEC-e të tjerë të cilët nuk janë objekt koncesioni. Sipas AKBN-së, gjatë tremujorit të parë të vitit 2018, ka patur 47 kontrata koncesionare në basenin ujqor Seman për ndërtimin e 96 HEC-eve të vegjël dhe gjithashtu 28 HEC-e të vegjël të cilët nuk janë objekt koncesioni. Në Sipas AKBN-së, gjatë tremujorit të parë të vitit 2018, në lumin Devoll ka patur dy hidrocentrale, HEC Moglicë në ndërtim dhe HEC Banjë në funksionim. Deri më tani nuk janë kryer studime mbi ndikimin që këto hidrocentrale të vogla kanë në cilësinë e ujit të Semanit. Shumica e studimeve që lidhen me hidrocentralet në Seman janë të përqendruara në efektet që ata kanë në erozionin e detit³⁰. Duke shërbyer si pengesë për rrjedhën e ujit, hidrocentralet nuk lejojnë ngarkesën bruto të lumenjve (guralecët, copat e mëdha, etj.) të rrjedhin në det. Si rezultat, në vitet e fundit, materiali bruto që Semani transporton dhe pastaj depoziton në Detin Adriatik ka rënë ndjeshëm duke shkaktuar erozionin e detit³¹.

Studimet rreth impaktit të hidrocentraleve të vegjël mbi cilësinë e ujit dhe jetën ujore në basenin ujqor Seman, janë bërë aty ku është kërkuar ligjërisht. Megjithatë, mbeten shumë pyetje të hapura në lidhje me vendndodhjen e hidrocentraleve të vegjël dhe efektit të tyre në basenin ujqor për sa i përket çështjeve mjedisore dhe sociale, të cilat përfshijnë:

- Vendndodhjet e përcaktuara, psh në/brenda kufijve të Zonave të Mbrojtura ose konstruksion për sa i përket tipareve arkitekturore apo mjedisore;
- Rrjedhje e mbetjeve e pamjaftueshme në shtratin e lumit, psh mundësia për të shkelur standardet e rrjedhjes ekologjike
- Cilësia e raporteve me impaktin mjedisor, të cilat përfshijnë edhe mangësinë e shqyrtimit të pavarur dhe raporteve të mundshme;

²⁷ INSTAT, 2016

²⁸ Drejtoria e Përgjithshme e Doganave, 2015

²⁹ AKBN.gov.al, 19/11/2016

³⁰ AKM (Agjencia Kombëtare e Mjedisit), Raporti i Gjendjes në Mjedis, 2014

³¹ AKM (Agjencia Kombëtare e Mjedisit), Raporti i Gjendjes në Mjedis, 2014

- Nevoja për vlerësime të impaktit mjedisor dhe social të prekur nga marrëveshjet specifike të huave;

Kompensimet për pronarët dhe komunitetet vendore të prekura nga mungesa e ujit ose rrita e përmytjeve.

Vendndodhja e hidrocentraleve të mëdha dhe hidrocentraleve të vogla koncesionare në basenin ujq Seman, është paraqitur më poshtë në seksionin 8.4 - figura 8.19.

Për sa i përket efekteve të hidrocentraleve në lidhje me legjislacionin e Natyrës së BE-së, Komisioni Evropian ka publikuar në 2018 një dokument udhëzues³². Dokumenti nënvizon rangun e efekteve që hidrocentralet e vogla mund të kenë në habitatet dhe speciet nën DKU- në dhe nën Direktivat e Naturës, veçanërisht, të tilla si:

- Ndryshimet në morfologjinë e lumit dhe të habitateve lumore;
- Barrierra për emigrimin dhe shpërndarjen e specieve të mbrojtura;
- Ndërprerja e dinamikës së sedimenteve;
- Ndryshimi i regjimit të rrjedhës ekologjikë;
- Ndryshimet e regjimit të rrjedhës për shkak të shfrytëzimit hidroenergjitik të hidrocentraleve;
- Ndryshimet në ciklet sezonale të përmytjeve;
- Ndryshimet në përmbajtjen e kimikateve në ujë dhe në temperaturë;
- Dëmtimi dhe zhdukja e kafshëve individuale;
- Zhvendosja edhe shqetësimi;
- Efektet në speciet dhe habitatet tokësore.

Duke theksuar se sa më sipër, mund të ketë efekte kumulative, të cilat me kalimin e kohës do të ndodhin më shpesh, dhe që efektet kumulative dhe të hidrocentraleve të vogla mund të jenë më të shpeshta edhe shumë të ndjeshme.

Është akoma e vlefshme deklarata e drejtorëve të ujit të BE-së – rreth zhvillimit të hidrocentralit nën DKU-në nga 2010³³:

- "Duhet të zhvillohen mekanizmat paraprakë të planifikimit për ndarjen e zonave "jo-vazhdo" për projektet e reja të hidrocentraleve. Ky përcaktim duhet të bazohet në një dialog ndërmjet autoriteteve të ndryshme kompetente, palëve të interesit dhe OJQ-ve.
- Për të minimizuar nevojën për vende të reja, zhvillimi i kapaciteteve të hidrocentraleve mund të mbështetet me modernizimin dhe përmirësimin e infrastrukturave ekzistuese.
- Zhvillimi i hidrocentraleve duhet të shoqërohet me ekologji të përmirësuar të ujit, me standarde të qarta ekologjike për objektet e reja ose me objektet ekzistuese të modernizuara dhe me përmirësimin e kushteve të operimit. Hidrocentralet e reja duhet, për shembull, të kenë pasazhe të peshkut dhe duhet të respektojnë një rrjedhje minimale ekologjike.
- Një analizë e kostove dhe përfitimeve të projektit është e nevojshme për të mundësuar gjykimin nëse përfitimet për mjedisin dhe shoqërinë, që parandalojnë përkeqësimin e statusit ose rivendosjen e një një status të mirë të ujit ë, te tejkalohen nga përfitimet e modifikimeve të reja. Kjo nuk do të thotë se do të jetë e domosdoshme të fitosh para ose të llogarisësh të gjitha kostot dhe përfitimet për të bërë një gjykim të tillë.
- Madhësia e projektit nuk është kriteri relevant për të nxitur Nenin 4 (7). Qasja përkatëse është vlerësimi nëse një projekt i caktuar do të rezultojë në përkeqësimin e statusit të një trupi ujq. Kështu, projektet e çdo madhësie mund të bien në nenin 4 (7) "

³² Dokumenti udhëzues rreth kërkesave për hidrocentrale, në lidhje me legjislacionin e BE-se për Natyrën, Komisioni Evropian, 2018

³³ Mbledhje informale e drejtorëve të Bashkimit Evropian, kandidatëve dhe vendeve të EFTA, Segovia, 27-28 Maj 2010

Një konkluzion i çmuar i dokumentit udhëzues i cili ka rëndësi për situatën e veçantë të Shqipërisë ku ndërtimi i hidrocentraleve të vogla është zhvilluar në mënyrë të shpejtë në vitet e fundit, është se:

“Përçqasja tradicionale për zhvillimin e një plani ose projekti, qoftë ky për hidrocentrale ose fusha të tjera, është së pari të konceptohet plani ose projekti për qëllimet e tij si dhe mjedisi i gjërë dhe çështje të tjera. Megjithatë, kjo shpesh rezulton në konflikte potenciale duke marrë në konsideratë në një fazë relativisht të vonë në procesin e planifikimit, me raste kur ka më pak kohë për manovra... kur koncepti i projektimit ka avancuar, vlerësimi i ndikimit në mjedis shpesh kthehet në një tentativë në kufizim dëmsh... Pranimi i këtyre vështirësive, po bën që planifikuesit e infrastrukturës gjithnjë e më shumë të adoptojnë një përçqasje të integruar të planifikimit dhe projektimit. Përçqasja e integruar merr në konsideratë edhe nevojat infrastrukturore ashtu edhe ato ekologjike të vendodhjes dhe i faktorizon këto në konceptimin fillestar të projektit, së bashku me përdorues të tjerë të lumit. Kjo gjithashtu promovon një proces me interaktiv dhe transparent dhe inkurajon asistencë aktive dhe impute nga ekologjistë dhe grupe interesi që në fazat fillestare.”³⁴

Fokusi në ndërtimin e hidrocentraleve të vogla për të zvogëluar nevojat e vendit për elektricitet ka krijuar përgjithësisht presion të konsiderueshëm në rrjedhat ujore dhe vecanërisht në ekosistemet. Në këto kushte, është me rëndësi të vëzhgohen procedurat dhe vecanërisht ligjet dhe rregullat që kanë lidhje me menaxhimin dhe përdorimin e ujit në basenin ujor.

Një element i rëndësishëm i këtij procesi është rrjedha ekologjike (shih kapitullin 4.2.4), vëzhgimi i të cilit është siguruar në Ligjin 111/2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", i cili e përcakton atë si një mesatare ditore të studimit hidrologjik, i cili nuk tejkalon më shumë sesa 355 ditë në vit. Kjo nënkupton se një mesatare e rrjedhës natyrale është më e vogël se vlera Q355 për vetëm 10 ditë në vit. Ky është një tregues i rëndësishëm për të përcaktuar kushtet e ekosistemeve akuatike. Institucionet që konfirmojnë dhe monitorojnë janë: i) Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore, në kohën e aprovimit të Aplikimit për Përdorimin e Ujit dhe ii) Agjencia Rajonale e Mjedisit, e cila duhet të monitorojë dhe respektojë kushtet e rrjedhës ekologjike.

Në shumë raste, leja për përdorim të ujit për energji nuk është e bazuar në kurbën ditore të shkarkimit të qendrueshëm, ashtu sic kërkohet nga Ligji 111/2012 i sipër - përmendur, por vetëm në disa vlerësime të kryera nga projektuesit.

Nga të dhënat e marra është e kuptueshme që shumica e hidrocentraleve të vogla janë me derivacion, çka nënkupton se një sasi e caktuar uji merret nga rrjedha normale për një distancë të caktuar dhe kthehet përseri në rrjedhë. Ka vetëm disa raste në të cilat hidrocentrali i vogël shoqërohet me digë. Me këtë rast regjimi i rrjedhës së poshtme është i varur nga regjimi i vetë digës. Në të dyja rastet rrjedha ekologjike është e detyrueshme. Kësaj vlere duhet shtuar sasia e ujit të nevojshëm për përdoruesit e tjerë të rrjedhës së poshme të hidrocentralit të vogël, e cila mund të jetë ujë për vaditje, ujë të pijshëm ose përdorim uji në industri të tjera.

Është e nënkuptuar se përgjatë procedurave të dhënies së lejeve, jo në të gjitha rastet, vlerësimi i rrjedhës ekologjike, duke marrë parasysh gjithashtu përdorues të tjerë të rrjedhës së poshtme të hidrocentralit të vogël. Disa herë përdorues të tjerë janë neglizhuar, veçanërisht ata të lidhur më vaditjen, duke qënë pjesë e agrikulturës, nuk është vaditur rregullisht herën e fundit. Përveç kësaj, siç edhe tregohet më sipër, sigurimi i një rrjedhje ekologjike, nuk garanton mos preken në mënyrë domethënëse të ekologjisë së basenit ujor.

Eksperiencia tregon se është e nevojshme të rriten aftësitë profesionale të ZABU – ve në vlerësimin e rrjedhës ekologjike dhe ndërgjegjësimi i tyre për ata që përketojnë për përdoruesit. Kjo për arsye se, ata janë përgjegjës për interpretimin e studimeve hidrologjike të përgatitura dhe dorëzuara nga përdoruesit e ujit, duke i kushtuar vëmendje rrjedhës ekologjike e cila duhet lejuar në vazhdimësi në rrjedhen ujore.

Rritja e kapaciteteve të ZABU – ve dhe për çka më sipër është domosdoshme, jo vetëm për të kuptuar dhe interpretuar elementet hidrologjike të rrjedhës, por gjithashtu për të lidhur ato me mundësitë për përdorim të ujit dhe nevojat për rrjedhë ekologjike, e cila është e domosdoshme për një mjedis të qendrueshëm ekologjik në kohë edhe hapsirë.

³⁴ Dokumenti udhëzues rreth kërkesave për hidrocentrale, në lidhje me legjislacionin e BE-se për Natyrën, Komisioni Evropian, 2018

Këto zyra duhet të jenë në gjendje të bëjnë një vlerësim të përgjithshëm të balancës së ujit në seksionet e rrjedhes së ujit në stinë të ndryshme të vitit, në mënyrë që të vlerësojnë sic duhet kërkesën për ujë dhe furnizimin me ujë, duke mbajtur në mënyrë të përhershme rrjedhën ekologjike e cila është e nevojshme për mjedisin në përgjithësi dhe detyruese për të siguruar status ekologjik të rrjedhës në vetvete, në përputhje me ligjin 111/2012 “Për menaxhim e integruar të burimeve ujore”.

Në këtë kuptim aktualisht rrjeti modest i monitorimit, të dhënat e disponueshme të limituara (mungesa e miratimit/vlefshmërisë) së bashku me kapacitetin e limituara Teknik dhe financiar e bëjnë virtualisht të pamundur zbatimin e ligjit Shqiptar.

Programi i popozuar i masave (kapitulli 12 i këtij dokumenti) dhe plani i veprimit 6 vjeçar për autoritet kompetente (kapitulli 14, Tabela 14.7 të këtij dokumenti) përfshijnë hapat e nevojshëm për të përmirësuar situatën aktuale.

4.1.6 Ndotja e ujërave nëntokësore

Ujërat nëntokësore në Basenin Ujor Seman kanë qenë gjithashtu të ndjeshëm ndaj ndotjes gjatë viteve të fundit. Shkaqet kryesore të ndotjes lidhen me mungesën e zonave të mbrojtura rreth puseve që mund të shërbejnë për mbrojtjen e higjienës dhe sanitetit. Zonat e mbrojtura rreth puseve të ligjshme dhe ilegale nuk janë përcaktuar mirë, në pajtim me ligjin. Lidhur me pusët industriale mungojnë të dhënat. Shkaqet e tjera të ndotjes janë tejpërdorimi (mbi - thithja) e ujit të akuiferëve, kryesisht në verë, ku rritet kërkesa për ujë, ndërsa disponueshmëria e ujit të akuiferit është e ulët. Përveç kësaj, një tërheqje afatgjatë e ujit për furnizime publike, industri dhe bujqësi ka shkaktuar gjithashtu ndotjen e disa akuifereve duke rritur përqendrimin e kripërave në ujë.

Nxjerrja e inerteve nga lumenjtë e Semanit në zonat ku lumi ushqen akuiferet gjithashtu ka shqetësuar balancën dhe rrugën e infiltrimit midis lumit dhe ujit të akuiferit duke çuar në ndotje³⁵.

Ndotja përmes lumenjve është gjithashtu një sfidë. Në shumë raste, lumi ndikon në ndotjen e akuiferit nëpërmjet zonave të quajtura dritare hidro-gjeologjike. Këto janë zonat ku lumi ushqen akuiferin. Së fundmi, industria e rëndë (kryesisht industria e naftës në Rajonin e Fierit dhe minierat në Korçë) mbetet një kërcënim i vazhdueshëm për burimet ujore. Shqipëria nuk ka qenë e disiplinuar në përdorimin e ujërave nëntokësore për qëllime industriale dhe sjelljen industriale në lidhje me akuiferet që gjenden në fushat e veprimtarisë së industrisë së naftës (nëse një pus i naftës ose një pus i riinjektimit mund të shpohen në një akuifer që përdoret për sigurimin e ujit për popullatën).

Presionet mbi akuiferet, të cilat janë shkak i ndotjes në basenin ujor Seman mund të përmbliken si më poshtë:

- Shkalla e lartë e urbanizimit në qytete dhe në zonat fushore, sidomos në njëzet vitet e fundit dhe mungesa e zonave të mbrojtura rreth puseve të nxjerrjes
- Rritja e kërkesës për burimet ujore (industri dhe bujqësi) në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur burimet e ujërave nëntokësore janë në një nivel minimal.
- Rritja e shpimeve private dhe të pakontrolluara për furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujitje.
- Rritja e përdorimit të tokës bujqësore, përdorimi gjithnjë e më i madh i plehrave kimike, përmytja e tokave dhe shpesh furnizimi me ujë i ndikuar nga prezenca e nitratit.
- Ndotja nga mbetjet e naftës në trupin ujor nëntokësorë të Marinzës Rrogozhinë dhe akuiferin poroz të Beratit.

³⁵ Shërbimi Geologjik Shqiptar, “Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë” Qarku i Korçës

4.1.7 Turizmi

Është parashikuar se presioni në zonën bregdetare do të vazhdojë si pasojë e zhvillimit të mëtejshëm të turizmit. Kahasuar me përdorues të tjerë të ujit (psh bujqësia, industria, energjia, familja) kontributi i sektorit të turizmit në kërkesën totale për ujë në basenin ujqor Seman është minimal. Gjithsesi, ky sektor është i rëndësishëm sepse karakterizohet nga një ndryshueshmëri në kërkesën për ujë, që do të thotë ndryshueshmëri kohore, me periudhën kulmore gjatë verës, atëherë kur disponueshmëria e ujit është më e ulët dhe ndryshueshmëria hapësinore me industrinë e turizmit e cila përqëndrohet përgjatë bregdetit, gjë që mund të shkaktojë disbalancë të madhe dhe përkeqësimin e cilësisë së ujit në zonat bregdetare të largjes.

Rritja e kërkesës për ujë si pasojë e turizmit

Shkaqet kryesore të kërkesës për ujë të ëmbël nga turistët janë:

- Konsum më i lartë i ujit si pasojë e popullimit nga turistët

Në disa zona turistike të caktuara dhe sidomos gjatë sezonit të thatë veror popullata vendase e një destinacioni (për shembull një bashki bregdetare) mund të rritet disa herë (ndonjëherë më shumë se dhjetëfish). Kjo rritje e popullsisë do të thotë një rritje proporcionale ose më shumë se proporcionale në konsumimin e ujit. Në disa zona, kërkesa për ujë gjatë muajve të kulmit të turizmit mund të jetë më e lartë se kërkesa për ujë e popullatës vendase përgjatë gjithë vitit. Sipas AEM-së (2000)³⁶, një turist i cili qëndron në një hotel, përdor mesatarisht një të tretën më shumë ujë se vendasit. Hamele dhe Eckhardt (2006)³⁷ duke përdorur të dhëna nga një kërkim i gjerë ndërkombëtar, dalin në përfundimin se turistët përdorin mesatarisht 174 litra ujë në natë në një kamping, 281 litra ujë në natë për dhomë dhe 294 litra ujë në natë në një hotel. Kjo rezulton në një mesatare vjetore të konsumit të ujit në një kamping prej 14,200 m³ ujë, për dhomë prej 944 m³ dhe në një hotel prej 9,713 m³. Në këto ndërtesa (përfshirë të 3 kategoritë) mesatarja e konsumit të ujit në kafene apo lokale është rreth 35 litra për çdo vizitor. Në vendet e fjetjes ku ka pishinë, vizitorët përdorin mesatarisht 60 litra më shumë ujë për qëndrimin gjatë një nate krahasuar me ndërtesat që nuk kanë pishinë. Është vlerësuar se turistët të cilët vizitojnë vendet mesdhetare (të cilët mund të përdoren si garanci për Adriatikun) konsumojnë një mesatare rreth 300 dhe 880 litra ujë në ditë (në varësi të vlerësimit me një), sasi e dyfishuar në krahasim me banorët vendas. Të dhënat e lartpërmendura qartësojnë se në shumë rajone turistike, sektori i turizmit është konsumator shumë i rëndësishëm i ujit të ëmbël dhe në rast të mungesës së furnizimit me ujë në këto rajone shkaktohet një disbalancë e madhe e kërkesës me ujë me furnizimin me ujë.

- Kërkesë më e lartë për ujë si pasojë e faciliteteve të turizmit

Ka një shumëllojshmëri të faciliteteve të ndërtimit dhe turizmit (psh pishina, fushat e golfit, parqet ujore, peizazhet e gjera) të cilat tregojnë një kërkesë të shtuar për ujë. Kjo do të thotë 20% për hotelet, për vendet e kampingut 40% më shumë konsum dhe kosto se në bizneset e kolegëve pa pishinë (Ekologjik 2007)³⁸.

- Kërkesë më e lartë për ujë si pasojë e urbanizimit të zonave turistike

Në shumicën e rasteve, zhvillimi i turizmit imponon urbanizimin e zonave turistike. Turistët kanë nevojë për shumë shërbime dhe facilitete si transporti, tregtia, veprime bankare, posta, spitalet, aktivitete të kohës së lirë, etj., të cilat ofrohen nga njerëzit të cilëve u duhet të jetojnë në zonat turistike. Kjo çon në rritje të popullsisë vendase (të paktën gjatë sezonit turistik), gjë që ndikon jo vetëm kërkesën për ujë por edhe përdorimin e tokës. Më shumë presion te burimet ujore dhe tokat shkaktohet nga shtimi i shtëpive të dyta në rajonet bregdetare dhe në brendësi gjatë dekadave të shkuara.

- Kërkesë më e lartë për ujë si pasojë e aktiviteteve në mbështetje të turizmit

³⁶ AEM (2000), Mjedisi Evropës: vlerësimi i tretë, Agjencia Evropiane e Mjedisit, Kopenhagen

³⁷ Hamele, H dhe S. Eckhardt (2006), Iniciativa Mjedisore nga Instrumentat, Treguesit dhe Shembujt Praktikë të Bizesi të Turizmit Evropian

³⁸ Ekologjik (2007), potenciali i ruajtjes së ujit të BE-së, Raporti final, Instituti i Politikave Ndërkombëtare dhe Evropiane të Mjedisit, Berlin

Në shumë zona turistike zhvillimi i turizmit mund të shkaktojë një shtim aktivitetesh si ndërtimin dhe bujqësinë intensive të cilat përdorin më shumë ujë se në rastin kur nuk ka turizëm.

Ndikimi i turizmit në burimet ujore

- Shfrytëzimi i tepruar i ujërave nëntokësore

Në shumë rajone bregdetare, burimi kryesor i ujit të freskët janë ujërat nëntokësore dhe jo ujërat sipërfaqësore. Për shembull, shumë studime dhe raporte tregojnë se shfrytëzimi i tepruar i ujërave nëntokësore është i konsiderueshëm në shumë destinacione turistike (AEM 2003)³⁹. Kjo nënkupton se volumi i ujit nëntokësor të abstraguar nuk mund të rigjenerohet dhe nëse vazhdohet po me të njëjtin trend, ujërat nëntokësore do të zhduken. Për më tepër, shfrytëzimi i tepruar i ujërave nëntokësore shkakton përzierjen me ujë të kripur i cili ka ndikim negativ në cilësinë e ujit të pijshëm dhe rrit kripësinë e tokës bujqësore që çon në uljen e prodhimeve dhe/ose rritjen e përdorimit të plehut. E fundit por jo më pak e rëndësishme, ligatinat, dinamika hidrologjike e të cilave lidhet drejtpërdrejtë me akuiferët, mund të pësojnë ulje në tabelën e ujërave nëntokësore.

- Përkeqësimi i cilësisë së ujit

Ndotja e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në zonat turistike mund të shkaktohet nga urbanizimi, ndotjet e ngurta, bujqësia dhe aktivitete të tjera ekonomike ose nga pamjaftueshmëria apo mungesa e trajtimit të ujërave të ndotura. Në shumë zona turistike, hotelet dhe facilitetet e tjera nuk kanë plane trajtimi të tyre dhe nuk janë të lidhura me asnjë sistem kanalizimi. Në raste të tjera, rritja e ujërave të ndotura gjatë sezonit turistik nuk mund të mbulohet nga sistemi publik i trajtimit për shkak të kapacitetit të kufizuar i cili ul efektivitetin e trajtimit. Ndotja e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore ka ndikim negativ në cilësinë e ujit të freskët por gjithashtu në ujin e ligatinave dhe gjithashtu të deteve. Sipas AEM (2000)⁴⁰, turizmi kontribuon me 7% të të gjithë popullsisë së basenit mesdhetar, me një shifër të ngashme ose më të lartë (si pasojë e faciliteteve të trajtimit të ujërave të ndotura) të parashikuar në detin Adriatik.

- Rritje e investimeve për menaxhimin e ujit

Në mënyrë që të përmbushet kërkesa e lartë për ujë për shkak të turizmit, autoritetet publike (vendase, rajonale ose kombëtare) detyrohen të investojnë para në projekte të ndryshme si, studime, diga, shpime, plane të reja hidrologjike, zgjerimi apo rigjenerimi i rrjeteve të furnizimit me ujë. Përveç problemeve me financimin publik, disa projekte, si digat, janë shpesh shkaktohet të problemeve të rënda mjedisore.

- Presion mbi zonat e ligatinave dhe sistemeve të tjera ujore

Ligatinat edhe ekosistemet detare janë që të dyja në rrezik, për shkak të aktiviteteve të turizmit si ndërtimi i hoteleve, infrastruktura, urbanizimi, konsumi i ujit, ndotja e ujit, mbetjet e ngurta, shfrytëzimi i zonave të mbrojtura dhe specieve për arsye turistike, etj.

4.2 Ndikimi i Gjendjes Hidrologjike aktuale dhe të ardhshme në Basenin Ujor Seman

Termet e referencës për përgatitjen e Planit të Menaxhimit të Basenit ujor Seman kërkojnë vlerësimin e balancave të burimeve ujore për basenin. Vlerësimi duhet të përfshijë:

- Një vlerësim të disponueshmërisë së ujërave sipërfaqësore dhe ujërave nëntokësore në shkallët kohore vjetore dhe sezonale.
- Vlerësimet e kërkesave aktuale dhe të ardhshme të ujit për konsum nga sektorët kryesorë të përdorimit të ujit, duke përfshirë kërkesën ekologjike për ujë.

³⁹ AEM, (2003), Uji I Evropës, një vlerësim bazuar tek treguesit, Kopenhagen

⁴⁰ AEM, (2000), Mjedisi Evropës: vlerësimi i trëtë, Agjencia Evropiane e Mjedisit, Kopenhagen

- Vlerësimet e kërkesave të prurjes së lumenjve për përdorime të tilla jo-konsumative si hidrocentralet, lundrimi, peshkataria dhe turizmi, sipas rastit.

Përveç kësaj, vlerësimet e bilancit të ujit duhet të marrin parasysh ndryshimet në rrjedhën e lumit për shkak të ndikimeve të parashikuara të ndryshimeve klimatike.

Për t'i adresuar këto pyetje, janë përgatitur katër skenarë:

- Klima aktuale, kërkesat e tashme: Ky skenar supozon se kushtet hidrologjike që ndikojnë në disponueshmërinë e ujit sipërfaqësor dhe të ujërave nëntokësore janë të ngjashme me kushtet që janë vërejtur në të dhënat historike të kohëve të fundit. Kërkesat konsumative dhe jo-konsumative janë të barabarta me kërkesat aktuale. Ky skenar krijon një bazë të përafrimit të kushteve të tanishme që përdoret për të vlerësuar ndikimin e ndryshimeve që priten në të ardhmen.
- Klima aktuale, kërkesat e ardhshme: Ky skenar supozon se kushtet hidrologjike që ndikojnë në disponueshmërinë e ujit sipërfaqësor dhe të ujërave nëntokësore janë të ngjashme me kushtet që janë vërejtur në të dhënat historike të kohëve të fundit. Kërkesat konsumative dhe jo-konsumative janë të barabarta me kërkesat aktuale. Ky skenar vlerëson ndikimin e rritjes së kërkesës në bilancin e ujit të basenit nëse nuk bëhen ndryshime të rëndësishme në klimë.
- Klima e ardhshme, kërkesat e tashme: Ky skenar supozon se kushtet hidrologjike që ndikojnë në disponueshmërinë e ujit sipërfaqësor dhe të ujërave nëntokësore pasqyrojnë ndryshimet në klimën që mund të pritet në të ardhmen. Ndryshimet klimatike vlerësohen duke përdorur modele klimatike globale dhe rajonale. Kërkesat konsumative dhe jo-konsumative supozohen të jenë të barabarta me kërkesat aktuale, përveç në sektorin e ujitjes, ku supozohet se ndryshimet e kërkesave për përdorimin e ujit të konsumueshëm për shkak të ndryshimeve të reshjeve dhe avullimit që rezultojnë nga ndryshimet klimatike. Ky skenar vlerëson ndikimin e ndryshimeve klimatike në bilancin e ujërave të basenit, duke mos marrë parasysh asnjë ndryshim tjetër në kërkesat e ujit për konsum dhe jo-konsum.
- Klima e ardhshme, kërkesat e ardhshme: Ky skenar supozon se ndryshimi i klimës do të ndikojë në kushtet hidrologjike dhe se kërkesat ujore konsumative dhe jo-konsumative do të ndryshojnë gjithashtu në të ardhmen. Ky skenar vlerëson ndikimin e përbashkët të ndryshimeve klimatike dhe ndryshimet në modelet e kërkesës.

Katër skenarët janë zbatuar në një model simulimi të basenit që është zhvilluar duke përdorur softuerin modelues MIKE HYDRO Basin. Modeli i simulimit përdoret për të vlerësuar ndikimin e ndryshimeve në klimën dhe supozimet e kërkesës në balancat e ujërave të basenit. Detajet e strukturës së modelit dhe kalibrimit janë në dispozicion nga MBZHR sipas kërkesës.

4.2.1 Përmbledhje e skenarëve

Inputet e kërkesës për ujitje bazohen në fotot e zonës së ujitur nën kushtet e tashme dhe të ardhshme. Fotoja e zonës së ujitur aktuale përdor një vlerësim të zonës aktuale të ujitur. Fotoja e zonës së ardhshme të ujitur supozon se e gjithë zona e vlerësuar që do të pajisen për ujitje aktualisht realizon prodhim. Zonat e ujitura grumbullohen në bazë të ujëmbledhësve.

Ujitja e njësisë (si për sipërfaqen e njësisë) kërkesat e ujitjes vlerësohen duke supozuar se diferenca midis avullimit dhe reshjeve është kërkesa për ujitje e njësisë. Nëse reshjet janë më të mëdha se avullimi, kërkesa për ujitje supozohet të jetë zero. Për të qenë në përputhje me grupet e të dhënave meteorologjike të përdorura për vlerësimin e furnizimit me ujë, e njëjta sekuencë 20-vjeçare e reshjeve dhe avullimit që është përdorur si input në modelin e reshjeve-humbjeve NAM përdoret gjithashtu për të vlerësuar kërkesat për ujitje të njësisë. Kërkesat totale për ujitje janë të barabarta me produktin e kërkesave për ujitje të njësisë shumëzuar me zonën e ujitur. Rezultati është një sekuencë 20-vjeçare e kërkesave për ujitje për secilin model ujëmbledhës.

Sasia e ujit të devijuar për përdorimin e ujitjes ndikohet nga vlerësimet e humbjeve, si në sistemin e bartjes ashtu edhe në nivelin e terrenit. Të gjitha skenarët supozojnë si bartjen ashtu edhe humbjet në terren.

Kërkesat shtëpiake dhe industriale supozohen të jenë konstante dhe bazohen në kërkesat e vëzhguara në vitin 2015 ose në kërkesat që janë parashikuar për vitin 2031. Sasia e ujit të nxjerrë për të përmbushur kërkesat shtëpiake dhe industriale ndikohet nga vlerësimet e humbjeve të sistemit të shpërndarjes.

Dy rezervuare të reja në degën e Devollit të lumit Seman (Banja dhe Moglica) janë të përfaqësuara në skenarin e kërkesave të ardhshme. Për shkak se nuk ka informacion në lidhje me mënyrën se si do të operohen këto rezervuarë, supozojmë se operatorët përpiqen të maksimizojnë prodhimin gjatë gjithë muajve të periudhës së simulimit. Asnjë objekt tjetër hidroenergjitik nuk përfshihet në asnjë nga skenarët.

Supozimet për secilin skenar janë paraqitur në tabelën 4.1

Tabela 4.1: Supozimet e skenarit për input në modelin e basenit MIKE HYDRO⁴¹

Kategoria	Supozimet			
	Skenari Bazë Klima Aktuale, Kërkesat Aktuale	Skenari 1 Klima Aktuale, Kërkesat e Ardhshme	Skenari 2 Klima e Ardhshme, Kërkesat Aktuale	Skenari 3 Klima e Ardhshme, Kërkesat e Ardhshme
Reshjet	vëzhgimet 1986-2005	vëzhgimet 1986-2005	parashikimet 2046-2065	parashikimet 2046-2065
Avullimi	vëzhgimet 1986-2005	vëzhgimet 1986-2005	parashikimet 2046-2065	parashikimet 2046-2065
Temperatura	vëzhgimet 1986-2005	vëzhgimet 1986-2005	parashikimet 2046-2065	parashikimet 2046-2065
Zona e Ujitur	2015 vëzhguar	1990 vëzhguar	2015 vëzhguar	1990 vëzhguar
Kërkesa për ujitje	2015 zonë e vëzhguar + 1986-2005 reshje dhe temperaturë	1990 zonë e vëzhguar + 1986-2005 reshje dhe temperaturë	2015 zonë e vëzhguar + 2046-2065 reshje dhe temperaturë	1990 zonë e vëzhguar + 2046-2065 reshje dhe temperaturë
Humbjet e ujitjes	40%	40%	40%	40%
Kërkesa shtëpiake	2015 vëzhguar	2031 parashikuar	2015 vëzhguar	2031 parashikuar
Humbje shtëpiake	2015 vëzhguar	2031 parashikuar	2015 vëzhguar	2031 parashikuar
Rezervuarët e hidrocentraleve të Semanit	Jo funksionale	Funksionale	Jo funksionale	Funksionale
Kërkesat e Hidrocentralit, rezervuarët e Semanit	Jo e aplikueshme	Maksimizim i prodhimit të energjisë në të gjitha hapat e kohës	Jo e aplikueshme	Maksimizim i prodhimit të energjisë në të gjitha hapat e kohës

4.2.2 Rezultatet e modelimit

Rezultatet e paraqitura në Tabelën 4.2 vlerësohen për kërkesën për ujitje, të ujit për përdorim shtëpiak dhe industrial dhe të defiçiteve potenciale të hidroenergjisë duke përdorur modele të baseneve ujore të zhvilluara duke përdorur paketën soft MIKE HYDRO Basin. Detajet e paketës së soft-it dhe qasjes së modelimit janë në dispozicion në kalibrimin e modelit shoqërues nga MBZHR-ja sipas kërkesës.

⁴¹ Modeli DHI MIKE HYDRO u përdor gjatë projektit për të: i) krijuar një model të kalibruar që simulon proceset e rrjedhjes së reshjeve, rrjedhat e lumenjve dhe operacionet e rezervuarit dhe përdorimi i ujit; ii) Komputimin e masave të rëndësishme statistikore të mesatareve hidrologjike dhe ndryshueshmërisë; iii) Kryerja e procedurave statistikore për rezultatet e modelit klimatik për të gjeneruar të dhëna të reshjeve dhe avullimit në modelin e zhvilluar në hapin paraprak; iv) Kryer simulime me inputet e ndryshimit të klimës për të vlerësuar ndikimet e ndryshimeve klimatike; v) Sigurimi i vlerësimeve të kërkesave, kërkesave të prurjeve të mjedisit dhe kërkesave të prurjeve jo-konsumuese për të vlerësuar masën në të cilën furnizimet janë të mjaftueshme për të përmbushur kërkesat e dhëna në kushtet hidrologjike që janë vërejtur në të kaluarën; vi) Sigurimi i vlerësimeve të kërkesave, kërkesave të prurjes së mjedisit dhe kërkesave të përdorimit jo-konsumues për të vlerësuar masën në të cilën furnizimet janë të mjaftueshme për të përmbushur kërkesat e kushteve hidrologjike që mund të ekzistojnë në të ardhmen nëse ndodh ndryshimi i klimës.

Tabela 4. 2: Bilanci kërkesë-ofertë në Basenin Ujor Seman nën supozime të ndryshme rreth kushteve hidrologjike (ofertës) dhe përdorimit të ujit (kërkesës)

Përdorimi i ujit	Supozime			
	Skenari Bazë Klima Aktuale, Kërkesat Aktuale	Skenari 1 Klima Aktuale, Kërkesat e Ardhshme	Skenari 2 Klima e Ardhshme, Kërkesat Aktuale	Skenari 3 Klima e Ardhshme, Kërkesat e Ardhshme
Ujitja	Nuk ka kërkesë për ujë deficiet simulohe në skenarin bazë	Deficietet simulohe në Ujëmbledhësin 21 në klimën aktuale, skenarin e kërkesave të ardhshme. Ujëmbledhësi 21 gjendet në rrjedhat e sipërme të basenit. Deficietet më të vogla dhe më pak të shpeshta simulohe edhe në ujëmbledhësit 24, 25, 27, dhe 31.	Deficietet e ujitjes të simuluar në basenin e Semanit janë të kufizuara në Ujëmbledhësin 21. Megjithatë, deficietet janë zvogëluar, pasi ndikimi i ndryshimeve klimatike është më i vogël se ndikimi i kërkesave në rritje	Deficietet e ujitjes simulohe në një numër të ujëmbledhësve. Deficietet e simuluar rriten ndjeshëm në ujëmbledhësin 21 si rezultat i ndryshimeve klimatike. Deficietet simulohe gjithashtu në ujëmbledhësit 24, 25, 27 dhe 31. Në të gjitha rastet, deficietet rriten në raport me skenarët e klimës së tanishme, kërkesave të ardhshme.
I brendshëm dhe Industrial	Nuk ka deficiete të kërkesës për ujë në asnjë vendndodhje shtëpiake dhe industriale	Nuk ka deficiete të kërkesës për ujë në asnjë vendndodhje shtëpiake dhe industriale	Nuk ka deficiete të kërkesës për ujë në asnjë vendndodhje shtëpiake dhe industriale	Nuk ka deficiete të kërkesës për ujë në asnjë vendndodhje shtëpiake dhe industriale
Hydrocentral	Nuk simulohe objekte hidrocentralesh në basenin e Semanit në modelin bazë	Ndryshime minimale në deficietin e energjisë vërehen në skenarin e klimës së tanishme, kërkesave të ardhshme.	Asnjë hidrocentral nuk simulohe në basenin e Semanit në skenarin e klimës së ardhshme, kërkesat e tanishme.	Prodhimi i simuluar i energjisë në hidrocentralet Banja dhe Moglice është zvogëluar nën ndryshimin e klimës.

4.2.3 Konkluzionet dhe rekomandimet e modelimit të skenarit

Baseni i Semanit është një zonë e rëndësishme bujqësore në Shqipëri. Megjithëse furnizimet janë të mjaftueshme për të përmbushur kërkesat në skenarin bazë, deficietet evidentohen në të gjitha skenarët e ardhshëm. Ose një rritje në ujitje, një ndryshim në kushtet hidrologjike për shkak të ndryshimeve klimatike, ose një kombinim i të dyjave kanë potencial të rezultojnë në deficite për furnizimin me ujë për ujitje në basen. Ndryshimi i klimës gjithashtu ka potencialin për të reduktuar rendimentin e prodhimit të dy hidrocentraleve të reja në basen.

Përfundimet e mëposhtme vijnë nga vlerësimi i balancave të kërkesës dhe ofertës:

- Furnizimet duket të jenë të mjaftueshme për të plotësuar kërkesën shtëpiake dhe industriale në basen nën të dyja kushtet, aktuale dhe të ardhshme. Ndërsa investimi në reduktimin e humbjeve të sistemit të shpërndarjes mund të jetë i dobishëm për reduktimin e kostove të prodhimit për sistemet e furnizimit me ujë, nuk duket të ketë mungesë për ujë.
- Furnizimet mund të mos jenë të mjaftueshme për të përmbushur kërkesat e ujitjes. Kjo vlen për të dy zonat më të vogla në rrjedhën e sipërme të basenit, dhe gjithashtu në zonat më të mëdha të ujitura në rrjedhën e poshtme. Pakësimi i ujit të ujitjes në basenin e Semanit ka gjasa të rritet si pasojë e ndryshimeve klimatike.

Investimet në digat e vogla dhe rezervuarët mund të jenë të dobishme për zbutjen e kësaj mungese. Planifikuesit e baseneve duhet të marrin në konsideratë gjithashtu objektivat e ujitjes në funksionimin e rezervuarëve të rinj të hidrocentraleve që hyjnë në shërbim në basenin e Semanit. Në zonat ujëmbledhëse me basene ujore nëntokësore, duhet të merren parasysh edhe kontrolli i ndotjes së ujërave sipërfaqësore dhe atyre nëntokësore.

- Prodhimi i hidrocentraleve ka gjasa të ulët nën kushtet e ndryshimeve klimatike si rezultat i rrjedhjes së reduktuar. Planifikuesit e baseneve duhet të marrin në konsideratë veprimet për të zbutur këto ndikime, të tilla si riformulimi i rregullave të operimit të rezervuarit për të rritur efikasitetin operacional.

Konkluzionet e paraqitura më lart bazohen në një numër supozimesh të përfshira në formulimin e skenarëve. Këto përfshijnë:

- Vlerësimet e kërkesave të ardhshme në sektorin shtëpiak/industrial supozojnë se humbjet e sistemit të shpërndarjes do të reduktohen në 35% të kërkesave. Në shumicën e rasteve, kjo kompenson në masë të konsiderueshme rritjen e parashikuar të kërkesës. Nëse agjencitë e ujit nuk janë në gjendje të ulin humbjet e sistemit të shpërndarjes, mund të ndodhë që kërkesat e ardhshme në sektorin shtëpiak/industrial të jenë dukshëm më të larta. Në këtë rast, përfundimi se mungesat nuk do ndihen në këtë sektor mund të mos jenë më të vlefshme.
- Një model i vetëm klimatik global, model klimatik rajonal dhe skenar i përqendrimit të gazrave me efekt serrë janë përzgjedhur për të projektuar kushtet e ardhshme klimatike në basen. Kombinimi i përdorur këtu është përzgjedhur pas krahasimit me të dhënat vendore. Megjithatë, modelet e tjera të klimës dhe skenarët e përqendrimit mund të japin parashikime të ndryshme që mund të çojnë në përfundime të ndryshme.
- Metoda e përdorur për vlerësimin e kërkesave për ujitje të njësisë nuk bën dallim midis llojeve të ndryshme të kulturave ose kapacitetit mbajtës të lagështisë të llojeve të ndryshme të tokës, të cilat mund të ndikojnë në sasinë dhe kohën e kërkesave të ujitjes. Metoda e thjeshtë e përdorur këtu u përzgjedh për shkak të informacionit jo të plotë në lidhje me llojet e tokës dhe tipologjitë e kulturave në basen; përveç kësaj, mendohej se çdo parashikim i modeleve të ardhshme të kultivimit do të ishte shumë i pasigurt për të dhënë informacion të dobishëm.
- Çdo rezervuar i agreguar i ujitjes ndodhet në daljen e pellgut ujëmbledhës të lidhur në rrjedhën e lumit kryesor. Supozimi mbivlerëson sasinë e ujit të disponueshëm për secilin rezervuar sepse është e mundur të ruhet rrjedha nga ujëmbledhësit në rrjedhën e sipërme në një rezervuar ujitës; në praktikë, kjo zakonisht nuk është e mundur, sepse shumica e rezervuarëve janë të vendosura në rrjedhat anësore. Ky supozim u bë për shkak se përfitimi i futjes së rezervuarëve individualë dhe ujëmbledhëseve të lidhur nuk është i justifikuar duke marrë parasysh sasinë e pasigurisë që do të futet duke kalibruar modele të reshjeve-rrjedhave për kaç shumë ujëmbledhës të vegjël pa të dhëna kalibruese. Megjithatë, ka të ngjarë që deficitet për përdoruesit e vegjël në ujëmbledhësit në rrjedhën e sipërme janë aktualisht më të larta.

Nuk është bërë asnjë përpjekje për të vlerësuar kërkesat e ardhshme të hidrocentraleve sepse një vlerësim i tillë duhet të marrë parasysh rolin e hidrocentraleve në skenën rajonale të energjisë. Për shkak se burimet e energjisë hidroenergjetike aktivizohen dhe çaktivizohen lehtë, këto burime shpesh luajnë një rol kyç në mbulimin e kërkesave kulmore të energjisë dhe sigurimin e balancimit të ngarkesës. Vlerësime të tilla janë përtej fushëveprimit të këtij projekti. Megjithatë, duke pasur parasysh rëndësinë e ndikimeve të mundshme klimatike në hidrocentrale, një vlerësim i tillë mund të jetë i dobishëm në të ardhmen si pjesë e përpjekjeve të planifikimit të Shqipërisë në sektorin e ujit dhe energjisë.

4.2.4 Përcaktimi i mëtejshëm i regjimit hidrologjik (rrjedhja ekologjike) në lidhje me objektivat mjedisore

Nëpërmjet Dokumentit Udhëzues nr. 31, grupi i punës së DKU-së ka përshtatur termin “rrjedhje ekologjike” me përkufizimin e mëposhtëm:

Rrjedhjet ekologjike, në kontekstin e DKU-së, konsiderohen si “regjim hidrologjik në përputhje me përmbushjen e objektivave mjedisore të DKU-së në trupat ujorë sipërfaqësorë natyrorë, siç përmendet në Nenin 4(1)”.

Duke marrë parasysh Nenin 4(1) të DKU-së, objektivat mjedisore i referohen: (i) mos përkeqësimit të gjendjes ekzistuese, (ii) arritja e një statusi të mirë ekologjik në trupat ujorë sipërfaqësorë, (iii) përputhja me standardet dhe objektivat për zonat e mbrojtura, përfshirë ato të paracaktuara për mbrojtjen e habitateve dhe specieve të tilla ku mirëmbajtja dhe përmirësimi i gjendjes së ujit është një faktor i rëndësishëm për mbrojtjen e tyre, përfshirë zonat përkatëse të Natura 2000, të paracaktuara në Direktivën për Shpendët dhe Habitatet.

Në rastet kur trupat ujorë mund të klasifikohen si trupa ujorë shumë të modifikuar dhe/ose përjashtime, kërkesat përkatëse në lidhje me regjimin e rrjedhjes përfshijnë fizibilitetin teknik dhe ndikimin ekonomiko-shoqëror për përdorimin, gjë që do të ndikohej nga rrjedhja ekologjike.

Detyrimi për të përcaktuar rrjedhjen ekologjike për secilin rrjet hidrologjik apo lum, jepet në ligjin shqiptar 111/2012 si një detyrim për t'a përfshirë në PMBU. Duke mbajtur këtë parasysh, është e rëndësishme të përmendim se kur Dokumenti Udhëzues 31 u lëshua në 2015-ën, shtetet anëtare të BE-së nuk ndanin të njëjtin mendim mbi rrjedhjet ekologjike dhe mënyrën e përdorimit të tyre në PMBU, rrjedhimisht dhe nevojën për udhëzimin. Aktualisht, nuk ka një zbatim të unifikuar të rrjedhjeve ekologjike në rangun e shteteve anëtare. Secili shtet ka gjetur mënyrën e vet për t'a adresuar çështjen, megjithatë ekzistojnë këto metodologji kryesore: hidrologjike, habitatit hidraulik dhe holistik.

Metodologjia hidrologjike rekomandohet të bazohet në të dhëna 15 vjeçare mbi integritetin statistikor që sigurohen nga stacionet monitoruese të cilat mbulojnë basenin ujor. Me fjalë të tjera, përkufizimi i saktë dhe zbatimi efikas i rrjedhjeve ekologjike kanë nevojë për të dhëna hidrologjike të mjaftueshme të marra nga monitorimi i regjimit hidrologjik; qasjet ndaj modeleve deri diku mund të ofrojnë të dhëna të pamjaftueshme të monitorimit.

Vlerësimi i presionit dhe ndikimit hidrologjik duhet që gjithashtu të vlerësojë presionet e konsiderueshme të cilat ndryshojnë regjimin e rrjedhjes gjë që rezulton të ketë ndikim në biodiversitet dhe që ka gjasa të kontribuojë në dështimin e objektivave mjedisore.

Ndikimi ekologjik i alternativave hidrologjike dhe domethënia e tyre duhet që në fund të fundit të vlerësohet me tregues biologjikë të ndërtuar mbi të dhënat e monitorimit të cilat janë specifike të ndjeshme ndaj alternativave ekologjike. Në rast se metrikat biologjike në dispozicion nuk e shquajnë presionin hidrologjik apo nuk janë aq specifike sa të fokusohen në ndikimin e përgjithshëm dhe për shkak se regjimi hidrologjik luan një rol kryesor në cilësinë e ekosistemit të lumit, vlerësimi i ndikimit të konsiderueshëm të presionit hidrologjik mbështetet gjerësisht në vlerësimin e alternativave hidrologjike të rrjedhjes së lumit. Alternativet hidrologjike më komplekse në shumë raste mund të evidentohen me disa mjete të thjeshta duke marrë parasysh përmasat e presionit apo alternativet në hapësirë dhe kohë të habitateve.

Prezantimi i rrjedhjes ekologjike për secilin rrjet hidrologjik apo lum, kërkon që programet monitoruese të përshtaten për të ofruar një pamje të përmirësuar të alternativave hidrologjike dhe ndikimit të tyre në habitate/morfologji dhe biologji dhe të mbështesë në mënyrë efektive arritjen e rrjedhjeve ekologjike. Ky lloj monitorimi synon të mbledhë mjaftueshëm informacion hidrologjik sa për të vlerësuar regjimin aktual të rrjedhjes dhe mënyrën se si ai devijon nga regjimi normal i rrjedhjes. Hapi i parë për të adresuar ndryshimin klimatik është të dish se si ndikohet dhe evolon hidrologjia në një kohë të gjatë; hidrologjia e përfshirë në monitorimin e mbikëqyrjes do të japë informacion mbi evolucionin afatgjatë të regjimit të rrjedhjes natyrore.

Për të përmbushur objektivat mjedisore të DKU-së në lumenjtë natyrorë, programet e masave duhet të sigurojnë mbrojtjen e rrjedhjeve ekologjike dhe restaurimin e tyre. Si pjesë e masave bazë mund të jetë

kontrolli i nxjerrjes së ujërave nëntokësore dhe shfrytëzimit të atyre sipërfaqësore, Mbyllja e aktiviteteve që ndikojnë hidro-morfologjinë, formon një bazë të fortë për mbrojtjen dhe restaurimin e rrjedhjeve ekologjike nëpërmjet procesit të autorizimit dhe rishikimit sistematik të lejeve.

Mund të nevojiten shumë masa të tjera të cilat ndihmojnë në përmbushjen e objektivave mjedisore të DKU-së. Në shumë raste, kombinimi i masave hidrologjike (që sigurojnë mirëmbajtjen e rrjedhjeve ekologjike nga shfrytëzimi dhe rregulloret) dhe masat morfologjike (që përmirësojnë habitatet ujore për t'i bërë ata më pak të cënueshme nga dëmtimet e rrjedhjes) mund të jetë qasja me koston më efektive. Programi i Masave duhet të mbështesë zhvillimin e njohurive mbi kërkesat e rrjedhjes së ekosistemit lumor në një shkallë të gjerë dhe në nivel terreni aty ku është e përshtatshme.

Në rrethana shumë të veçanta, alternimet hidrologjike pa ndryshime thelbësore në morfologji, mund të justifikojnë përcaktimin e përkoheshëm të trupave ujqorë shumë të modifikuar (TUSHM), që përgjithësisht duhet të bazohet vetëm në identifikimin e ndryshimeve të konsiderueshme në morfologji. Përkufizimi i rrjedhjes ekologjike dhe identifikimi i masave të nevojshme për t'a përçuar dhe për të arritur një "status të mirë ekologjik", aty ku hidrologjia ndryshon në mënyrë të konsiderueshme, duhet të trajtohet si pjesë e provës së përcaktimit të TUSHM dhe të justifikohet pse këto masa nuk mund të ndërmerren. Kjo lidhet qartë me dhënien e lejeve për ndërtimin dhe operimin e HEC-eve të vegjël. Aktualisht, sipas ligjit shqiptar, kërkohet mirëmbajtja e një rrjedhje minimale standarde në çdo rrjedhë apo lumë. Megjithatë, për përcaktimin e rrjedhjeve ekologjike kjo qasje kërkon (i) vlerësim të mëtejshëm të të dhënave të monitorimit (nëpërmjet rrjetit hidrologjik), (ii) një vlerësim të plotë hidro-morfologjik të basenit ujqor, dhe (iii) mundësimin dhe besueshmërinë tek të dhënat e mëparshme të ndryshimeve klimatike. Përkufizimi i rrjedhjeve ekologjike, veçanërisht në lidhje me lëshimin e lejeve për HEC-et e vegjël, përfshihet në Programin e Masave (tabela 12.3, 1f).

Duhet bërë një vlerësim i kujdesshëm i regjimit hidrologjik në përkufizimin e një potenciali të mirë ekologjik bashkë me masat lehtësuese për të përmirësuar gjendjen e rrjedhjes; në varësi të natyrës dhe intensitetit të alternimeve morfologjike, regjimit hidrologjik në përputhje me "statusin e mirë ekologjik" mund të jetë shumë pranë rrjedhjeve ekologjike.

5 Zonat e mbrojtura

5.1 Hyrje

Trupat ujqorë të Qarkut të Basenit Ujqor Seman, si liqenet, ligatinat dhe lagunat, luajnë një rol të rëndësishëm në ciklin jetësor të disa shpendëve, llojeve të peshqve dhe biodiversitetit në përgjithësi. Shumë specie janë endemike dhe rezidente në këto zona ndërsa të tjerët janë migruese. Disa nga ekosistemet e Semanit janë të rëndësishme në nivel rajonal, kombëtar dhe ndërkombëtar. Liqeni i Prespës dhe Laguna Divjakë-Karavasta, për shembull, janë zona me interes të veçantë ruajtjeje (vendet e Emeraldit), ligatina me rëndësi ndërkombëtare (vendet RAMSAR) si dhe zona të rëndësishme të shpendëve dhe biodiversitetit (IBA).

Shqipëria ka bërë përpunim në transpozimin e legjislacionit ndërkombëtar dhe të BE-së në lidhje me zonat e mbrojtura të përfshira edhe në DKU (tabela 5.1). Megjithatë, vendi ka vështirësi në zbatimin e tyre, gjë që përkthehet në praktikë në mungesë të përcaktimit të zonave të mbrojtura dhe të regjistrimit të zonave të mbrojtura në Qarkun e Basenit Ujqor Seman.

Tabela 5.1: Konventa ndërkombëtare dhe dypalëshe dhe marrëveshje të nënshkruara nga Qeveria Shqiptare për speciet dhe mbrojtjen e habitatit⁴²

Konventat / Protokollet Ndërkombëtare	Kuadri ligjor që transponon Konventat / Protokollet në legjislacionin Shqiptar
Konventa mbi Diversitetin Biologjik, 1992	Konventa mbi Diversitetin Biologjik (KDB)
Konventa e Bernës për ruajtjen e kafshëve të egra dhe habitateve natyrore në Evropë, 1994	Ligji nr. 8294, DATE 2.3.1998 Për ratifikimin e konventës për ruajtjen e florës dhe faunës së egër dhe mjedisit natyror të Evropës (Konventa e Bernës)"
Konventa për mbrojtjen e mjedisit detar dhe zonën bregdetare të Detit Mesdhe, si dhe 6 protokollet e saj shoqëruese, Barcelonë 1997	Ligji nr. 8690, datë 16.12.2000 "Për pranimin e Republikës së Shqipërisë në Konventë" Për mbrojtjen e mjedisit detar dhe zonën bregdetare të Detit Mesdhe, si dhe 6 protokollet shoqëruese të tij"
Protokolli i Kartagjenës mbi Biosigurinë në Konventën për Diversitetin Biologjik, 2003	Ligji nr. 9279, datë 23.9.2004 Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin e Kartagjenës për biosigurinë të Konventës "Për larminë biologjike "
Protokolli Suplementar i Nagoya-Kuala Lumpur mbi Përgjegjësinë dhe Zhdëmtimin ndaj Protokollit të Kartagjenës për Biosigurinë, 2011	Ligji nr. 112/2012 Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin shtesë të Nagoya-Kuala Lumpurit "për përgjegjësi dhe dëmtshpërbim të Protokollit të Kartagjenës për biosigurinë" të Konventës së Biodiversitetit
Konventa mbi tregtinë ndërkombëtare të llojeve të rrezikuara të faunës dhe florës së egër, 1973	Ligji nr. 9021, datë 6.3.2003 Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në "Konventën për tregtinë ndërkombëtare të specieve të rrezikuara të florës dhe faunës së egër (CITES)
Konventa mbi Ligatinat (Konventa RAMSAR), 1971	Konventa mbi Ligatinat me rëndësi ndërkombëtare veçanërisht si habitate të shpendëve ujqorë
Konventa mbi Ruajtjen e Specieve Migratore të Kafshëve të egra Shtojcat I dhe II të Konventës për Ruajtjen e Specieve Migratore të Kafshëve të egra (Bon), 2012	Ligji nr. 8692, datë 16.11.2000, Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën e Bonit: Mbi ruajtjen e llojeve migratore të kafshëve të egra dhe Marrëveshjet e kësaj Konvente

⁴² Burimi: Abkons/Mott MacDonald

Seksionet 5.2 deri 5.6 më poshtë japin një përmbledhje të gjendjes aktuale të Zonave të Mbrojtura (ZM) në Qarkun e Basenit Ujor Seman në lidhje me Direktivën Kuadër të Ujit (DKU). Kërkesat e DKU-së për monitorimin e zonave të mbrojtura dhe një udhërrëfyes për të përfshirë monitorimin e zonave të mbrojtura në programin e monitorimit të baseneve ujore në të ardhmen janë paraqitur në seksionin 6.6.

5.2 Zonat e mbrojtura nën DKU

DKU konsideron veçmas zonat e mbrojtura të ujit si trupa ujorë që kanë nevojë për mbrojtje shtesë për ruajtjen e habitateve dhe/ose specieve, si dhe për mbrojtjen e shëndetit të njeriut duke mbrojtur ujin e pijshëm, ujërat larës, etj.

Shtojca IV e DKU-së identifikon zonat e mbrojtura në vijim⁴³:

i) Zonat e destinuar për nxjerrjen e ujit për konsum njerëzor (Neni 7). Sipas Direktivës së Ujit të Pijshëm (98/83 KE), uji për konsum njerëzor nënkupton të gjithë ujin në gjendjen e tij origjinale ose pas trajtimit, i cili është:

- I përcaktuar për pirje, gatim për qëllime të tjera shtëpiake; ose
- Përdoret në çdo biznes të prodhimit, përpunimit, ruajtjes ose tregtimit të produkteve ose substancave të dedikuara për konsum njerëzor përveç nëse autoritetet kompetente kombëtare në lidhje me cilësinë e ujit të pijshëm janë të kënaqur që cilësia e ujit nuk ka ndikim, drejtpërdrejt ose tërthorazi në shëndetin e konsumatorëve në fjalë.

Zonat e mbrojtura të ujit të pijshëm janë:

- Trupat ujorë të përdorur për nxjerrjen e ujit për konsum njerëzor që ofrojnë më shumë se një mesatare prej 10 m³ në ditë në total ose që shërbejnë më shumë se 50 persona;
- Trupat ujorë të destinuar për një nivel të tillë të përdorimit në të ardhmen.

ii) Zonat e caktuara për mbrojtjen e specieve ujore të konsiderueshme ekonomisht;

iii) Trupat ujorë të përcaktuar si ujëra rekreative, duke përfshirë zonat e përcaktuara si ujërat larës (Direktiva 76/160 / KEE);

iv) Zonat me ndjeshmëri ushqyese, përfshirë zonat e përcaktuara si zona të çënueshme (Direktiva 91/676 / KEE) dhe zonat e përcaktuara si zona të ndjeshme (sipas Direktivës 91/271 / KEE), dhe

v) Zonat e caktuara për mbrojtjen e habitateve ose specieve ku ruajtja ose përmirësimi i statusit të ujit është një faktor i rëndësishëm në mbrojtjen e tyre, duke përfshirë zonat përkatëse të Natura 2000 të përcaktuara në Direktivën 92/43 / KEE (1) dhe Direktivën 79/409 / KEE (2).

Ligji 111/2012 për “Menaxhimin⁴⁴ e Integruar të Burimeve Ujore” i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 “për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, transpozoi DKU-në

⁴³ Direktiva DKU e BE-së, Shtojca IV

dhe krijoi zonat e mbrojtura që kanë nevojë për masa të veçanta mbrojtëse në një basen ujqor. Ky ligj i caktoi AMBU-së dhe institucionit përgjegjës për mjedisin, përgjegjësinë për identifikimin e zonave të mbrojtura në përputhje me DKU-në. Këshilli i Ministrave, me propozimin e AMBU-së dhe institucionit përgjegjës për mjedisin, miraton zonat e mbrojtura në përputhje me kërkesat e DKU-së⁴⁵. Këshillat e Baseneve Ujqore dhe AMBU-ja janë përgjegjëse për krijimin, menaxhimin dhe përditësimin e Regjistrit të Zonave të Mbrojtura, si pjesë e PMBU⁴⁶. Më poshtë është paraqitur gjendja e zonave të mbrojtura sipas DKU-së në terma të përcaktimit në Qarkun e Basenit Ujqor Seman.

5.3 Zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare

Në Shqipëri uji i pijshëm rrjedh kryesisht nga ujërat nëntokësore. Kështu, mbrojtja e zonave të përcaktuara për mbrojtjen e ujit të pijshëm bëhet më e rëndësishme. Ligji 111/2012 ka caktuar ministrinë e linjës me përgjegjësinë për të përcaktuar zonat përreth sipërfaqeve dhe ujërave nëntokësore që përdoren për nxjerrjen e ujit të pijshëm për popullatën urbane dhe rurale, ndërsa Këshilli i Ministrave i miraton këto kufij (VKM 379 datë 25.05.2016)⁴⁷. Administratorët Kompanive të Furnizimit me Ujë në nivel komunal është përgjegjës për zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare⁴⁸. Në rastin e puseve individuale, është përgjegjësi e pronarit të pusit të përcaktojë zonën e mbrojtjes higjieno-sanitare rreth saj nëpërmjet Shërbimit Gjeologjik Shqiptar ose kompanive të tjera të specializuara në hidrologji⁴⁹. Mbrojtja e zonave përreth puseve industriale nuk diskutohet në legjislacionin shqiptar.

Në këtë moment, zonat e përcaktuara për zonën e mbrojtjes higjieno-sanitare të ujit të pijshëm nuk janë përcaktuar për të dy pusët e përdorura për nxjerrjen e ujit nga kompanitë e furnizimit me ujë dhe puseve private. Rrjedhimisht, AMBU-ja dhe Këshilli i Basenit Ujqor Seman nuk kanë një regjistër të zonave të mbrojtjes higjieno-sanitare. Tabela 5.2 paraqet listën e të gjitha burimeve dhe puseve në basenin ujqor Seman që duhet të mbrohen sipas ligjit të BE-së.

Tabela 5. 2: Vendndodhja e burimeve dhe e puseve në Basenin Ujqor Seman e caktuar për nxjerrjen e ujit të përcaktuar për konsum njerëzor

Nr.	Njësia Administrative	Vendndodhja	Lloji i Burimit	Lloji i Akuiferit	Sasia e Ujit (l/sec)	Popullsia
1	Furnizim me ujë Berat	Bogovë	Burim	karbonatik	250	70,863
2	Furnizim me ujë Korçë	Turan	Pus	terrigjen	300	93,262
3	Furnizim me ujë fshati Korçë	F. Maliq	Pus	terrigjen	3	1,026
		Q. Maliq	Burim	terrigjen	10-12	6,046
		Kolanec+Goce		terrigjen		
		Kolanec	Pus	terrigjen	2	615
		Goce	Burim	terrigjen	5	176
		Vreshtas	Pus	terrigjen	3.5-6	2,411

⁴⁴ Neni 34

⁴⁵ Neni 86, Ligji Nr. 111/2012 "Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve të Ujit"

⁴⁶ Neni 34

⁴⁷ Neni 57, Ligji Nr. 111/2012 "Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujqore"

⁴⁸ Neni 11 VKM nr. 379, datë 25.05.2016 "Për cilësinë e ujit të pijshëm"

⁴⁹ Neni 11 VKM nr. 379, datë 25.05.2016 "Për cilësinë e ujit të pijshëm"

Nr.	Njësia Administrative	Vendndodhja	Lloji i Burimit	Lloji i Akuiferit	Sasia e Ujit (l/sec)	Popullsia
		Sheqeras	Pus	terrigjen	2-3	3,235
		Bregas	Burim	terrigjen	3_5	1,748
		Podgorie	Pus	terrigjen	6-9	4,233
		Ujë Bardhë	Burim	karbonatik		384
		Leshnjë	Burim	karbonatik		202
		Gjanc	Burim	karbonatik		138
		Qatrom	Burim	terrigjen		840
		Libonik	Pus	terrigjen	6-8	1,970
		Drithas	Pus	terrigjen		3,347
		Vashtmi	Pus	terrigjen	5,5-6	2,482
		Kreshpanj	Burim	karbonatik	8-12	335
		Plasë	Burim	Ultrabazik	2,5	1,631
		Burimas	Burim	karbonatik		982
		Pendavinj	Burim	terrigjen	3-5	611
		Terove	Burim	karbonatik		395
		Rov	Pus	terrigjen	4-6	470
		Rembec	Burimi	karbonatik		1,520
		Lumalas	Pus	zhavorr	2	479
		Bulgarec	Pus	zhavorr	17	2,110
4	Furnizim me ujë Bilisht	J. Q. Bilisht	Burimi	karbonatik	25	9,898
5	Furnizim me ujë Fier	Kafaraj st. Pomp	Pus	zhavorr	330 -700	124,843
6	Furnizim me ujë Mallakastër	Burimi Poçemit	Burimi	karbonatik	20	11,729
7	Furnizim me ujë Lushnjë	Konjat	Pus	zhavorr	220	61,051
9	Furnizim me ujë Kuçovë	Bogova	Burimi	karbonatik	100	30,287
10	Furnizim me ujë Poliçan	Burimi Bogovë	Burimi	karbonatik	25	8,539
11	Furnizim me ujë Ersekë	L Ersekës m. Gramozit	Burimi	terrigjen	15	5,424
		Vodicë	Burimi	karbonatik	13	
12	Furnizim me ujë Çorovodë	Guak	Burimi	karbonatik	40 -100	15,664
13	Furnizim me ujë Divjakë	Çermë Shkumbin, Puset e Filandezit	Pus	Zhavorr	25	8,000
14	Furnizim me ujë Ura Vajgurore	Stacioni i Pompimit të Pusit	Pus	karbonatik	18	7,106
15	Furnizim me ujë	Pusi Jagodinë	Pus	terrigjen	5	31,890

Nr.	Njësia Administrative	Vendndodhja	Lloji i Burimit	Lloji i Akuiferit	Sasia e Ujit (l/sec)	Popullsia
	Patos					

5.4 Zonat e përcaktuara për Mbrojtjen e Specieve Akuatike Ekonomikisht të rëndësishme

Ligji Nr. 64/2012 Për Peshkimin⁵⁰ identifikon si vijon zonat që synojnë të mbrojnë peshkimin dhe ato janë:

- *Zonat e limituara për peshkim* që janë organet ujore dhe/ose seksionet e trupave ujorë që deklarohen ligjërisht si zona ku nuk lejohet peshkimi ose zona që kanë kapacitet të kufizuar të peshkimit;
- *Zonat e bashkë-menaxhimit* janë zonat e peshkimit që MBZHR-ja menaxhon në bashkëpunim me një organizatë peshkimi në mënyrë që të garantojë përdorimin e qëndrueshëm të burimeve të peshkimit dhe të mbrojtë biodiversitetin ujor⁵¹. Organizata që merr të drejtën për të bashkë-menaxhuar zonën e peshkimit me MBZHR-në është e përfshirë në hartimin dhe zbatimin e planit të menaxhimit të këtyre zonave⁵².
- *Një zonë e mbrojtur peshkimi* është një zonë ku peshkimi nuk lejohet për një kohë të kufizuar - dhe nganjëherë përgjithmonë - për të mbrojtur burimet ujore ose ekosistemet ujore.
- *Në zonat e mbrojtura bregdetare nuk lejohet peshkimi për qëllime tregtare, duke iu referuar dispozitave ligjore në fuqi për peshkimin dhe akuakulturën. Peshkimi tregtar është i lejuar në zonat e mbrojtura bregdetare pjesë e kategorisë IV, V dhe VI, të miratuara me urdhër të Drejtorit të Përgjithshëm të AKZM⁵³ sipas kushteve të peshkimit që do të zbatohen në këtë fushë.*

Këshilli i Ministrave miraton tre lloje të zonave të mbrojtura me propozimin e MBZHR-së⁵⁴. Për të garantuar përdorimin e qëndrueshëm të burimeve të peshkimit dhe për të mbrojtur speciet ujore të rëndësishme ekonomikisht, MBZHR-ja cakton⁵⁵ numrin dhe dimensionet e anijeve të peshkimit duke përfshirë detajet e motorit dhe llojin e pajisjeve të peshkimit që lejohen në një zonë të tillë; ndalimin e peshkimit në një zonë të përcaktuar; sasinë e peshqve të lejuar për peshkim dhe numrin e lejeve të peshkimit në një zonë të përcaktuar.

Në Basenin Ujor Seman, MBZHR-ja ka caktuar një zonë të bashkë-menaxhimit siç raportohet në tabelën 5.3. MBZHR-ja nuk ka caktuar zona të kufizuara të peshkimit dhe / ose zona të mbrojtura të peshkimit.

Tabela 5.3: Zona e bashkë-menaxhimit në Basenin Ujor Seman⁵⁶

Nr.	Trupi / Zona Ujore	Vendimi i Këshillit të Ministrave
1	Laguna Karavasta	Vendim nr. 238, datë 23.4.2014 Për shpalljen e Lagunës së Karavastasë si zonë bashkë-menaxhuese e peshkimit

⁵⁰ Ligji Nr. 64/2012 "Për Peshkimin"

⁵¹ Neni. 53

⁵² Neni. 54

⁵³ Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM) është institucioni qendror shtetëror, që është përgjegjës për zonat e mbrojtura, dhe që ka detyrën të administrojë dhe kontrollojë zonat e mbrojtura në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë.

⁵⁴ Neni. 11, Ligji Nr. 64/2012 "Për peshkimin"

⁵⁵ Neni 15 i ligjit të mësipërm

⁵⁶ Burimi: MBZHR

5.5 Trupat Ujorë të Përcaktuar si Ujëra Rekreative dhe të Larjes

Qeveria vendore, Ministria e Shëndetësisë dhe Kujdesit Social (nëpërmjet Inspektoratit Shtetëror Shëndetësor) dhe AKM-ja janë përgjegjëse për identifikimin dhe miratimin e zonave të mbrojtura për ujërat e larjes në baza vjetore⁵⁷. Në përgjithësi, këto janë plazhet në brigjet e Detit Adriatik. Menaxhimi i zonave të larjes është përgjegjësi e këtyre institucioneve.

Në Qarkun e Basenit Ujor Seman, zonat kryesore të larjes janë Plazhi Divjakë dhe Seman. Megjithatë, të gjitha zonat bregdetare të Detit Adriatik në Basenin Ujor Seman përdoren për larje gjatë periudhës së verës.

5.6 Zonat e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese, duke përfshirë zonat e përcaktuara si të Cënueshme

Shqipëria nuk e ka transpozuar Direktivën e Nitraveve. Pra, nuk ekziston një ligj i veçantë që rregullon mbrojtjen e burimeve ujore nga nitratat. Në vend të kësaj, ligje të ndryshme i referohen ndotjes nga nitratat, direkt ose indirekt, siç është rasti i Ligjit për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore dhe Ligjit 111/2012, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012, "Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore". I pari synon mbrojtjen e burimeve ujore nga ndotja nga inputet bujqësore nëpërmjet miratimit të praktikave të mira bujqësore nga fermerët⁵⁸. Ligji 111/2012, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 "për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore", identifikon AMBU-në si institucioni përgjegjës për mbrojtjen e burimeve ujore nga ndotja bujqësore.

Sa i përket zonave të ndjeshme të shkarkimit të ujërave të ndotura, ministria përgjegjëse për mjedisin është përgjegjëse edhe për identifikimin e zonave të ndjeshme të shkarkimit të ujërave të ndotura dhe përgatitjen e listës së trupave të ujit të ndjeshëm⁵⁹.

Në Qarkun e Basenit Ujor Seman, zonat e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese, duke përfshirë zonat e përcaktuara si zona të cënueshme nuk janë përcaktuar. Në mënyrë të ngjashme, zonat e ndjeshme të shkarkimit të ujërave të ndotura nuk janë përcaktuar.

5.7 Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e Habitaveve ose Specieve

Ligji për Zonat e Mbrojtura⁶⁰ vlen për gjashtë kategoritë e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura, të cilat klasifikojnë zonat e mbrojtura sipas objektivave të tyre të menaxhimit në përputhje me Bashkimin Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës - IUCN⁶¹. Këto kategori përfshijnë

- Kategoria I: Rezervat Strikt Natyror/ Rezervat Shkencor;
- Kategoria II: Park Kombëtar
- Kategoria III: Monument Natyror;
- Kategoria IV: Rezervat Natyror i Menaxhuar;
- Kategoria V: Peizazh i mbrojtur;
- Kategoria VI: Zonë e Mbrojtur e Rezervatit të Menaxhuar.

⁵⁷ Neni. 4, VKM nr. 797, datë 29.9.2010 "Për miratimin e rregullores higjieno-sanitare" Për menaxhimin e cilësisë së ujit të larjes"

⁵⁸ Neni 16 VKM nr. 9244, datë 17.6.2004 "Për cilësinë e ujit të pijshëm"

⁵⁹ Neni 14 VKM nr. 9115, datë 24.7.2003 "Për cilësinë e ujit të ndotur"

⁶⁰ Ligji Nr. 81/2017 datë 04.05.2017 "Për zonat e Mbrojtura"

⁶¹ Neni. 2

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit në bashkëpunim me ministritë e tjera të linjës, bashkitë, shoqërinë civile, palët e interesit dhe pronarët private, pasuritë e të cilëve ndodhën në Zonat e Mbrojtura, miraton Planin e Menaxhimit për çdo zone të mbrojtur, të hartuar nga AKZM-ja. Plani i Menaxhimit të Zonës së Mbrojtur është dokumenti bazë për ruajtjen dhe zhvillimin e zonës dhe zbatohet nga administrata e zonës së mbrojtur. PMZM-të janë pjesë e politikave qeveritare, programeve dhe aktiviteteve në nivel kombëtar dhe rajonal dhe vendor. PMZM-të menaxhohen nga Administrata e zonës së mbrojtur, e cila miratohet nga Këshilli i Ministrave.

Në Basenin Ujor Seman, Zonat e Mbrojtura të habitateve dhe specieve janë të shumta dhe përfshijnë katër lloje të kategorive të IUCN (tabela 5.4). Aktualisht, Shqipëria i ka grupuar Zonat e Mbrojtura në baza rajonale. Pra, shumë Zona të Mbrojtura ndahen mes Baseneve Ujore. Ka gjithashtu 24 Monumente të Natyrës (Kategoria III) në Basenin Ujor Seman, të cilat janë të detajuara në tabelën 5.5.

Tabela 5.4: Regjistri i Zonave të Mbrojtura të rëndësishme nga aspekti i ruajtjes së habitatit dhe specieve në Basenin Ujor Seman

Nr.	Kat.	Rajoni (Qark)	Qarku	Zonë e Mbrojtur	Data e Miratimit të VKM	Sipërfaqja(ha)	PMZM	Rrjeti Emerald	RAMSAR	IBA
1. Park Kombëtar (PK)										
1	II	Korçë	Korçë	Bredhi i Drenovës	VKM nr. 96, datë 21.11.1966	1,380.00				
2		Korçë	Korçë	Bredhi i Drenovës						
3	II	Korçë	Korçë	Prespa (Liqen)	VKM nr. 80, datë 18.02.1999	27,750.00	Po ⁶²	Po	Po	Po
4	II	Korçë	Korçë	Parku Kombëtar i Prespës, Plani i Menaxhimit	Urdhër i Ministrit të Mjedisit nr. 1792, datë 09.05.2014					
5	II	Fier, Tiranë		Divjakë-Karavasta	VKM nr. 687, datë 19.10.2007	22,230.20	Po ⁶³	Po	Po	Po
6		Fier	Lushnjë	Divjakë-Karavasta	VKM nr. 687, datë 19.10.2008	19,411.10		Po	Po	Po
7		Fier	Fier	Divjakë-Karavasta	VKM nr. 687, datë 19.10.2009	2,074.50		Po	Po	Po
8		Tirane	Kavajë	Divjakë-Karavasta	VKM nr. 687, datë 19.10.2010	744.6		Po	Po	Po
9		Fier	Lushnjë	Divjakë-Karavasta	Urdhër i Ministrit të Mjedisit nr. 782, datë 30.12.2015					
10	II	Gjirokastrë, Korçë		Bredhi i Hotovës-Dangelli	VKM nr. 1631, datë 17.12.2008	34,361.10		Po		
11		Përmet	Përmet	Bredhi i Hotovës-Dangelli	VKM nr. 1631, datë 17.12.2008	33,165.30		Po		
12		Korçë	Kolonjë	Bredhi i Hotovës-Dangelli	VKM nr. 1631, datë 17.12.2008	1,195.80		Po		
13	II	Berat, Elbasan		Mali Tomorrit	VKM nr. 432, datë 18.07.2012	24,723.10		Po		
14	II	Berat	Berat	Mali Tomorrit	VKM nr. 432, datë 18.07.2012	8,398.40	Po ⁶⁴	Po		
15	II	4	Berat	Mali Tomorrit	Urdhër i Ministrit të Mjedisit nr. 2027, date 31.12.2011					
16	II			Bredhi i Drenovës						

⁶² Management Plan approved by Order of the Minister of Environment no. 1792, dated 09.05.2014

⁶³ Management Plan approved by Order of the Minister of Environment no. 782, dated 30.12.2015

⁶⁴ Plan i Menaxhimit i miratuar me Urdhër të Ministrit të Mjedisit nr. 2027, datë 31.12.2014

Nr.	Kat.	Rajoni (Qark)	Qarku	Zonë e Mbrojtur	Data e Miratimit të VKM	Sipërfaqja(ha)	PMZM	Rrjeti Emerald	RAMSAR	IBA
2. Rezervat Natyror i Menaxhuar (RNM) / Park Kombëtar i Natyrës										
1	IV	Korçë	Devoll	Cangonj	Reg. MB nr. 1, datë 27.7.1977	250				
2	IV	Berat	Skrapar	Bogovë	Reg. MB nr. 1, datë 27.7.1977	330				
3	IV	Korçë	Korçë	Krastafillak	Reg. MB nr. 1, datë 27.7.1977	250				
4	IV	Berat	Berat	Balloll	Reg. MB nr. 1, datë 27.7.1977	330				
5	IV			Guri i Nikës						
3. Peizazh i Mbrojtur (PM)										
1	V	Korçë	Devoll	Nikolicë	VKM nr. 102, datë 15.01.1996	510				
2	V	Korçë	Pogradec	Pogradec (L Ohrit)	VKM nr. 80, datë 18.02.1999	27,323.00				
4. Zonë e Mbrojtur e Rezervatit Natyror të Menaxhuar (ZMRNM)										
1	VI	Korçë	Kolonjë	Piskal-Shqeri	VKM nr. 102, datë 15.01.1996	5,400.00				
2	VI	Korçë	Pogradec	Guri i Nikës	VKM nr. 102, datë 15.01.1996	2,200.00				
Rrjeti EMERALD* (Zonat me Interes Special Konservimi - ZISK)										
1	II			Parku Kombëtar i Prespës		27,750		Po		
2	II			Pishat e Divjakës Park Kombëtar		1,250		Po		
3	II			Mali i Tomorrit Park Kombëtar		4,000		Po		
4	II			Bredhi i Hotovës-Dangelli		14,973		Po		
5	V			Peisazhi i Mbrojtur Morava (propozuar)		29,155		Po		
6	II			Karavasta (Park Kombëtar i propozuar)		19,677		Po		
RAMSAR										
1		Fier	Lushnjë, Fier	Laguna e Karavastasë dhe Pishat e Divjakës**	VKM nr. 413, datë 22.08.1994	20,000.00			Po	
2		Korçë	Korçë, Devoll	Liçenet e Prespës*	VKM nr. 489, datë 13.06.2013	15,118.60			Po	

Nr.	Kat.	Rajoni (Qark)	Qarku	Zonë e Mbrojtur	Data e Miratimit të VKM	Sipërfaqja(ha)	PMZM	Rrjeti Emerald	RAMSAR	IBA
Zonat e Rëndësishme të Shpendëve dhe Biodiversitetit (ZRZBs)										
1				Liçeni i Prespës së Madhe						Shumë e rëndësishme
2				Laguna e Karavastasë						Shumë e rëndësishme
3				Liçeni i Prespës së Vogël						Më pak e rëndësishme
4				Semani Delta						Më pak e rëndësishme

Tabela 5.5: Monument Natyre (Kategoria III) në Basenin Ujor Seman⁶⁵

Kategoria III - Monument Natyre (MN)			
Nr.	Zonë e Mbrojtur	Vendndodhja	Përshkrim i shkurtër
1	Burimi Kërpicë	Pranë fshatit Kërpicë, Burimet Karstike të Gramshit	Burimet Karstike
2	Burimi Progër	Pranë fshatit Progër, Devoll	Burimet Karstike të Devollit që përdoren për ujë të pijshëm
3	Ujërat Termale Vromoneri	Pranë Fshatit Kuqesh, Leskovik, Kolonjë, në lumin Sarandapore degë e Vjosës	Burime termale
4	Burimi Guaku	Pranë qytetit të Çorovodës	Ndër burimet më të mëdha karstike në Skrapar dhe të gjithë zonën ujëmbledhëse të Osumit. Uji i tyre përdoret për prodhimin e energjisë elektrike, ujitjen dhe për tu pirë për qytetin e Çorovodës. Burimi vazhdon të pësojë përmytje
7	Pelikani Dalmat Islanda	Në Lagunën e Divjakës	Laguna është e pasur me pyje, duna, vegjetacion dhe faunë tipike të ligatinave. Është gjithashtu vendi ku bën fole Pelikani Dalmat. Kanali i Tërbufit gjithashtu derdhet në të.
8	Kanioni i Gradecit	Në anën verilindore të qytetit të Çorovodës, në pjesën e mesme të Çorovodës	Një sistem interesant karstik i pasur me florë në disa seksione. Gjithashtu shërben si habitat edhe për shpendët
9	Kanioni Holta	Kanioni i Holtës në lumin Holta, një degë e lumit Devoll, nga Bardhaj në	Sistem karstik

⁶⁵ Burimi AKZM, 2017

Kategoria III - Monument Natyre (MN)			
Nr.	Zonë e Mbrojtur	Vendndodhja	Përshkrim i shkurtër
		sistemin Karstik të Kabashit	
10	Kanioni i Osumit	Skrapar (Çorovodë – seksioni Hambull i lumit Osum)	Kanioni më i madh në Shqipëri, i pasur me florë dhe faunë
11	Kanioni i Sinecit ose Saraselit	Në fshatin sarasel, NJQV Sult, Qarku Gramsh	Ekosistem karstik
12	Kanioni i Virkës	Pranë fshatit Gostivisht, Kolonjë	Ekosistem karstik
13	Seksioni rrëzë ligatinat e reja në Divjakë	Në anën perëndimore të Lagunës së Divjakës	Një ekosistem i pasur në fauna dhe flora
14	Kurora e rrjedhës së vjetër të lumit Seman	Poshtë rrjedhës së lumit Seman, pranë Libofshës	Shumë i pasur në biodiversitet
15	Liçenet e Lenies	Në Malin e Lenies, 2000m mnd, afër Lenies (fshati Shën e Premte)	Liçenet akullnajore
16	Liçenet e Lukovës	Ana lindore e Malit Guri i Topit, në afërsi të Fshatit Bishnica, Velçan NJQV, Qarku Pogradec	Dy liçene akullnajore (liçeni i vogël dhe i madh) që janë të rrethuar me pyje. Liçenet janë të pasura me biodiversitet ujor. Përdoret edhe për ujitje
17	Liçeni Floq	Në afërsi të Fshatit Floq	Liçen Karstik
18	Pylli Maliq	Në fshatin Drithas, NJQV Libonik, Qarku Korçë, në afërsi të Maliqit	Pjesa e mbetur e pyllit të ish-luginës së Korçës. E pasur në biodiversitet
19	Tarraca e Ballores (Qyteza)	Në anën e majtë të lumit Devoll, në afërsi të fshatit Ballore	Pjesa e tarracës së lumit të formuar nga Devolli dhe dega e saj Tomorrice
20	Vrima E Dragoit	Në të majtë të Luginës së Osumit, në rrjedhën e sipërme të ujëvarës së Bogovës	Sistemi Karstik
21	Gropa e Zaverit	Në lindje të Liçenit të Prespës së Madhe në afërsi të fshatit Goricë e Vogël	Sistem Karstik ku ujërat nëntokësore rrjedhin nga Prespa e Madhe në Liçenin e Ohrit
22	Dunat e Divjakës	Plazhi i Divjakës	Dunes created by wind erosion
23	Dunat e Semanit	Në bregdet, afër Dunave të fshatit Povelçë	Dunes
24	Ujëvara e Sotirës	Në lindje të malit të Tomorrit, në afërsi të burimit të fshatit Sotira	Burimi Karstik

6 Rrjeti i Monitorimit të Cilësisë së Ujit

6.1 Hyrje

Ligji për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, i ka dhënë AMBU-së përgjegjësinë kryesore për hartimin e Programeve të Monitorimit të Ujërave për basenet ujore. Ligji gjithashtu i jep Këshillave të Baseneve Ujore përgjegjësinë kryesore për zbatimin e Programeve të Monitorimit të Ujërave në përputhje me DKU-në⁶⁶. Rrjedhimisht, si AMBU-ja ashtu edhe Këshilli i Baseneve Ujore janë bërë institucionet kyçe të monitorimit, për monitorimin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore për Basenin Ujor Seman. AKM monitoron ujin në nivel kombëtar.

6.2 Kërkesat e Monitorimit të Ujit Sipërfaqësorë në kuadër të DKU-së

Direktiva Kuadër e Ujit mbulon: i) ujërat e brendshme që përfshijnë ujërat sipërfaqësore dhe ujërat nëntokësore, ii) ujërat kalimtare dhe bregdetare deri në një milje detare, dhe iii) për gjendjen kimike edhe ujërat territoriale, të cilat mund të shtrihen në 12 milje detare nga baza territoriale e një Shteti Anëtar pavarësisht nga madhësia dhe karakteristikat⁶⁷.

6.2.1 Rrjeti i monitorimit të ujit

Direktiva kërkon që shtetet të krijojnë një rrjet të monitorimit të ujit sipërfaqësor që ofron një pasqyrë koherente dhe gjithëpërfshirëse të gjendjes ekologjike dhe kimike në çdo basen ujor. Të dhënat për mbikëqyrjen e ujërave sipërfaqësore shërbejnë gjithashtu me qëllim të plotësimit dhe vlerësimit të procedurës së vlerësimit të rrezikut, duke mbështetur hartimin e programeve të ardhshme të monitorimit, duke vlerësuar ndryshimet afatgjata në kushtet natyrore dhe ato që rezultojnë nga aktivitetet antropogjene, vlerësimin e ngarkesave të ndotësve të transferuara në të gjithë kufijtë ndërkombëtarë ose shkarkimin në det, vlerësojnë ndryshimet në statusin e atyre organeve të identikuara si të rrezikuara në përgjigje të zbatimit të masave për përmirësimin ose parandalimin e përkeqësimit, përcaktimin e shkaqeve të trupave ujorë që nuk arrijnë objektivat mjedisore, ku arsyeja e dështimit nuk është identifikuar, duke konstatuar madhësinë dhe ndikimet e ndotjes aksidentale, përdorimi në ushtrimin e interkalibrimit, vlerësimi i pajtueshmërisë me standardet dhe objektivat e Zonave të Mbrojtura; dhe, kuantifikimin e kushteve të referencës (ku ato ekzistojnë) për trupat e ujërave sipërfaqësorë⁶⁸.

Statusi ekologjik i trupave ujorë në një Basen Ujor përcaktohet bazuar në elementet biologjike, hidromorfologjike dhe të përgjithshme fiziko-kimike të cilësisë (Tabela 6.1)⁶⁹. Elementet e cilësisë të aplikueshme për trupat ujorë sipërfaqësore artificiale dhe të modifikuara rëndë janë ato që zbatohen në cilëndo nga katër kategoritë natyrore të ujërave sipërfaqësore që më së shumti i ngjan trupit ujor të modifikuar ose artificial në fjalë⁷⁰. Në varësi të financimit, shteteve u kërkohet të monitorojnë parametrat, të cilat tregojnë statusin e secilit element të cilësisë përkatëse dhe përfshijnë vlerësimet e nivelit të besimit dhe saktësisë së rezultateve në programin e monitorimit.

⁶⁶ Ligji Nr. 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve të Ujit, neni. 85, i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 “për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.

⁶⁷ Strategjia e Zbatimit të Përbashkët për Direktivën Kuadër të Ujit (2000/60 / KE), Dokumenti Udhëzues Nr. 7, Monitorimi sipas Direktivës Kuadër të Ujit, Komunitetet Evropiane 2003

⁶⁸ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V

⁶⁹ Direktiva 2000/60/KE

⁷⁰ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V

Për lumenjtë, liqenet, ujërat kalimtare dhe ujërat bregdetare, statusi ekologjik i ujit mund të përcaktohet si status i lartë, i mirë dhe mesatar ndërsa për trupat ujorë sipërfaqësorë artificialisht dhe të modifikuar rëndë mund të klasifikohet si potencial i mirë ekologjik dhe statusi i mirë kimik i ujit sipërfaqësor. Ujërat që arrijnë një status nën mesataren klasifikohen si të varfër ose të keq⁷¹.

DKU kërkon që Shtetet të krijojnë lloje monitorimi, mbikëqyrës, operacional dhe investigativ. Si një udhëzues i përgjithshëm, programi i monitorimit mbikëqyrës dhe operacional janë të nevojshëm për secilën periudhë në të cilën zbatohet plani i menaxhimit të basenit ujor. Programi i monitorimit investigativ kërkohet në rastet e konstatimit ose kur ka nevojë të konstatohen shkaqet e një trupi ujor për të arritur objektivat mjedisore ose për të përcaktuar madhësinë dhe ndikimet e ndotjes aksidentale⁷². Një përshkrim i shkurtër i tri llojeve të monitorimit është dhënë më poshtë.

6.2.2 Monitorimi Mbikëqyrës

Qëllimi i monitorimit mbikëqyrës është identifikimi i trupave ujorë në rrezik në mënyrë që të krijohet një bazë kuantitative për vlerësimet e ardhshme të ndryshimeve afatgjata natyrore ose antropogjene⁷³. Monitorimi mbikëqyrës kërkohet për çdo vend monitorimi për një periudhë prej një viti gjatë periudhës së mbuluar nga një PMBU për *parametrat* tregues të të gjitha elementeve të cilësisë biologjike, të gjitha elementet e cilësisë hidromorfologjike dhe të gjitha elementet e përgjithshme fiziko-kimike të cilësisë (Tabela 1). Në rastet kur ka mungesë të informacionit të monitorimit për statusin e përgjithshëm të ujërave sipërfaqësorë brenda secilit ujëmbledhës dhe nën-ujëmbledhës të rrethit të basenit ujor, DKU sugjeron shtetet që të ndërmarrin monitorimin mbikëqyrës çdo vit, së paku gjatë tre viteve të para, në mënyrë që të arrijnë saktësinë dhe besimin në të dhënat e monitorimit. Në rast se nuk ka ndryshime në gjendjen ekologjike të trupave ujorë në një Basen Ujor, shtetet kanë fleksibilitetin për të kryer monitorimin mbikëqyrës në tre Plane të Baseneve Ujore (një herë në 18 vjet).

⁷¹ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V/1.2

⁷² Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V /1.3

⁷³ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues nr 7

Tabela 6.1: Elementet e cilësisë së ujit sipërfaqësor për klasifikimin e statusit ekologjik sipas DKU-së⁷⁴

Elementet e monitorimit (parametrat) për trupat e ujërave sipërfaqësorë		Trupat Ujorë sipërfaqësorë				
		Lumenjtë	Liqenet	Ujëra Kalimtare	Ujëra bregdetare	
Elementet Biologjike	Përbërja dhe bollëku i florës ujore		√	√	√	√
	Përbërja dhe bollëku i faunës bentike jovetebrore		√	√	√	√
	Përbërja dhe bollëku dhe struktura e moshës së faunës së peshkut		√	√	√	
	Përbërja dhe bollëku dhe biomasa e fitoplanktonit			√	√	√
Elementet Hidromorfologjike	Regjimi Hidrologjik	Sasia dhe dinamika e rrjedhjes së ujit	√	√		
		Lidhja me trupat e ujërave nëntokësore	√	√		
		Koha e qëndrimit		√		
	Kushtet Morfologjike	Vazhdimësia e Lumit	√			
		Variacioni i thellësisë dhe gjerësisë	√	Variacion i thellësisë	Variacion i thellësisë	Variacion i thellësisë
		Struktura dhe substrati i shtratit	√	Sasia, struktura dhe shtresa e shtratit	Sasia, struktura dhe shtresa e shtratit	√
		Struktura e zonës bregore	√	Struktura e bregut të liqenit	Struktura e bregut të liqenit	Struktura e zonës ndërbaticore
	Regjimi i Baticave	Rrjedha e ujërave të ëmbla			√	
		Ekspozimi i valës			√	√
		Drejtimi i rrymave dominuese				√
Elementet kimikë dhe fiziko-kimikë	Të përgjithshme	Transparenca		√	√	√
		Kushtet Termale	√	√	√	√
		Kushtet e oksigjenimit	√	√	√	√
		Kripësia	√	√	√	√
		Statusi i acidifikimit	√	√		
		Kushtet ushqyese	√	√	√	√
	Ndotës Specifike	Ndotja nga të gjitha substancat prioritare të identifikuar si të shkarkuara në trupin e ujit	√	√	√	√
		Ndotja nga substancat e tjera të identifikuar si shkarkime në sasi të konsiderueshme në trupin e ujit	√	√	√	√

⁷⁴ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V

Stacionet e monitorimit: DKU kërkon që vendet të monitorojnë në pikat e mëposhtme ku:

- Shkalla e rrjedhjes së ujit është e rëndësishme brenda zonës të basenit ujqor në tërësi; duke përfshirë pikat në lumenjtë e mëdhenj ku zona e mbulimit është më e madhe se 2,500 km², Vëllimi i ujit të pranishëm është i rëndësishëm në zonën e basenit ujqor, duke përfshirë liqenet dhe rezervuarët e mëdhenj,
- Trupat e rëndësishme ujqor që kalojnë një kufi të Shtetit Anëtar,
- Pikat janë identifikuar sipas Vendimit të Shkëmbimit të Informacionit 77/795/KEE, dhe
- Në pika të tjera, siç kërkohet për të vlerësuar ngarkesën e ndotësve e cila është transferuar në të gjithë kufijtë e Shteteve Anëtare dhe që është transferuar në mjedisin detar.

6.2.3 Monitorimi Operacional

Ky lloj monitorimi fokusohet në trupat ujqorë që monitorimi mbikëqyrës ka identifikuar se janë në rrezik të dështimit të objektivave të tyre mjedisore dhe kryhet për të vlerësuar ndryshimet që ndodhin në trupat ujqorë "në rrezik" pas zbatimit të programit të masave⁷⁵. Monitorimi përfshin karakteristikat që tregojnë presionet ndaj të cilave trupat janë subjekt⁷⁶. DKU-ja thekson nevojën për të monitoruar trupat ujqorë që janë më të ndjeshëm ndaj ose janë më të ekspozuar ndaj këtyre presioneve duke përzgjedhur llojin e mëposhtëm të stacioneve të monitorimit⁷⁷:

- Stacionet referencë (ku ndikimi i aktivitetit njerëzor është minimal për të matur statusin e lartë dhe të mirë);
- Stacionet përfaqësuese, (të cilat përfaqësojnë të gjithë trupin ujqor);
- Stacionet e fluksit (që përfaqësojnë ngarkesat e shkarkimeve të ndotësve dhe për krahasimet ndërkombëtare dhe shkëmbimin e informacionit);
- Ujërat e zonave të ndjeshme (për mbrojtjen e burimeve të ujit të pijshëm, ujërave larës, peshqve, shpendëve, habitateve, ligatinave etj.);
- Stacionet e monitorimit të hotspot-eve ose të ndikimit (për të vlerësuar ndikimin e burimeve pikë ose të shpërndara të ndotjes);
- Stacionet kryesore (për trupat e mëdha ose të rëndësishme ujqorë).

Parametrat: DKU rekomandon parametrat e monitorimit që janë tregues të elementeve të cilësisë biologjike dhe hidromorfologjike më të ndjeshme ndaj presioneve ndaj të cilave është subjekt trupi, të gjitha substancat prioritare të shkarkuara dhe substancat e tjera të shkarkuara në sasi të konsiderueshme⁷⁸.

6.2.4 Monitorimi Investigues

Ky monitorim është specifik i rastit dhe kërkohet në rastet e specifikuara (të Objektivave Mjedisore), ku ka nevojë të konstatohen shkaqet e një trupi ujqor ose të trupave ujqorë që dështojnë në arritjen e objektivave mjedisore, ose për të përcaktuar madhësinë dhe ndikimet e ndotjes aksidentale. Duke marrë parasysh natyrën specifike të këtij lloji monitorimi, DKU kërkon ta hartojë atë në një rast pas rasti.

⁷⁵ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr. 7

⁷⁶ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr. 7

⁷⁷ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr. 7

⁷⁸ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr. 7

6.2.5 Frekuenca e monitorimit

DKU rekomandon frekuencat e monitorimit të paraqitura në Tabelën 6.2 për parametrat e kërkuar në programin e monitorimit. Për monitorimin operacional, shtetet kanë fleksibilitetin për të përcaktuar frekuencën dhe parametrat e monitorimit me kusht që të mos tejkalojnë intervalet e rekomanduara të monitorimit, përveç nëse kjo justifikohet në bazë të njohurive teknike dhe gjykimit të ekspertëve.

Frekuencat duhet të zgjidhen në mënyrë që të arrihet një nivel besueshmërie dhe saktësie i pranueshëm. Frekuenca e monitorimit duhet të zgjidhet duke marrë parasysh ndryshueshmërinë në parametrat që rezultojnë nga kushtet natyrore dhe antropogjene. Periudha në të cilën kryhet monitorimi duhet të zgjidhet në mënyrë që të minimizohet ndikimi i variacionit sezonal në rezultate⁷⁹, dhe kështu të sigurojë që rezultatet të pasqyrojnë ndryshimet në trupin ujqor si rezultat i ndryshimeve për shkak të presionit antropogjen. Monitorimi shtesë gjatë sezoneve të ndryshme të të njëjtit vit kryhet, kur është e nevojshme, për të arritur këtë objektiv.

Tabela 6.2: Frekuenca e monitorimit të elementeve të cilësisë në trupat ujorë sipërfaqësorë sipas DKU-së⁸⁰

Elementët e cilësisë	Trupat Ujqorë sipërfaqësorë			
	Lumenj	Liqene	Kalimtare	Bregdetare
Elemente të cilësisë biologjike				
Fitoplankton	6 muaj	6 muaj	6 muaj	6 muaj
Florë tjetër ujore	3 vjet	3 vjet	3 vjet	3 vjet
Makro-jovertebrorët	3 vjet	3 vjet	3 vjet	3 vjet
Peshk	3 vjet	3 vjet	3 vjet	n/a
Elementët hidromorfologjikë				
Vazhdimësia	6 vjet			
Hidrologjia	E vazhdueshme	1 vit		
Morfologjia	6 vjet	6 vjet	6 vjet	6 vjet
Elementët fiziko-kimikë				
Kushtet Termike	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Oksigjenizim	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Kripësia	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Statusi ushqyes	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Statusi i acidifikimit /pH	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Ndotës të tjerë	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Substancat prioritare	1 muaj	1 muaj	1 muaj	1 muaj

⁷⁹ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca 1.3.5

⁸⁰ Burimi DKU, Shtojca 5/1.3.4

6.2.6 Përcaktimi i standardeve të cilësisë së mjedisit (SCM) për elementet e cilësisë kimike

DKU përcakton një standard të cilësisë mjedisore si përqendrimi i një ndotësi ose grupi ndotësish të veçantë në ujë, sediment ose biota, të cilat nuk duhet të tejkalohen për të mbrojtur shëndetin e njeriut dhe mjedisin⁸¹. Direktiva u rekomandon vendeve të vendosin SCM për *ujin, sedimentin dhe biotën* të dedikuara për mbrojtjen e jetës ujore edhe pse DKU nuk kërkon që vendet të monitorojnë ndotjen në sedimentet e trupave ujorë⁸².

SCM janë specifikisht të kërkuara për ndotësit kryesorë të përfshirë në listën indikative të paraqitur në shtojca VIII të DKU-së⁸³, që përfshin organohalogenet dhe substancat të cilat mund të formojnë përbërës të tillë në mjedisin ujor, komponimet organofosfor dhe organotin, substancat dhe preparatet, ose produktet e shpërbëra të atyre të cilat kanë provuar të kenë vetitë kancerogjene ose mutagjene ose veti të cilat mund të ndikojnë në steroidogjen, tiroide, riprodhim ose funksione të tjera të lidhura me endokrinën në ose nëpërmjet mjedisit ujor, hidrokarburet e vazhdueshme dhe substancat toksike organike të vazhdueshme dhe bioakumulative, cianidet, metalet dhe përbërjet e tyre, arseniku dhe përbërjet e tij, dhe biocidet dhe produktet e mbrojtjes së bimëve⁸⁴.

6.2.7 Raporti i Cilësisë Ekologjike (RCE)

DKU-ja kërkon që vendet t'i bëjnë rezultatet e monitorimit të elementëve biologjikë të krahasueshëm mes baseneve ujore (dhe midis vendeve) duke i shprehur ato në Raportin e Cilësisë Ekologjike (RCE). RCE përfaqëson marrëdhënien midis vlerave të parametrave biologjikë të vëzhguar për një trup të caktuar të ujit sipërfaqësorë dhe vlerave për këto parametra në kushtet e referencës të zbatueshme për atë trup. Raporti do të shprehet si një vlerë numerike midis zero dhe një, me status të lartë ekologjik të përfaqësuar nga vlerat afër një-shit dhe gjendjes së keqe ekologjike me vlera afër zeros (Shih shtojcën 2 për më shumë detaje). Shkalla e raportit të cilësisë ekologjike duhet të ndahet për secilën kategori të ujërave sipërfaqësore në pesë klasa duke filluar nga statusi i lartë deri në gjendjen e keqe ekologjike duke caktuar një vlerë numerike për secilin nga kufijtë ndërmjet klasave. Vlera për kufirin mes klasave të statusit të lartë dhe të mirë, dhe vlera për kufirin mes statusit të mirë dhe të mesëm duhet të përcaktohet përmes një ushtrimi ndërkombëtar interkalibrimi.

Ushtrimi i interkalibrimit synon të jetë një ushtrim i njëhershëm, edhe pse sipas parimeve të BE-së, të gjitha vendet duhet të përsërisin atë. Një ushtrim interkalibrimi do të kërkohet edhe pasi vendet e pranuar të anëtarësohen në BE⁸⁵. Komisioni është zotuar të luajë rolin e lehtësuesit në ushtrimin e interkalibrimit.

6.2.8 Kushtet e referencës për trupat ujorë sipërfaqësorë

Vendeve Anëtare⁸⁶ u kërkohet të krijojnë kushtet e referencës bazuar në trupat ekzistuese të ujit të gjendjes së lartë ku ata ekzistojnë ende⁸⁷. Në këtë rast monitorimi do të kërkohet për të përcaktuar vlerat e elementeve të cilësisë biologjike, kushtet specifike hidromorfologjike dhe fiziko-kimike për çdo lloj të trupave ujorë me status të lartë ekologjik. Kushtet specifike hidromorfologjike, fiziko-kimike dhe biologjike sipas tipit specifik mund të rrjedhin nga metodat e bazuara në bazë hapësinore ose të modelimit, një kombinim i të dyjave ose në bazë të gjykimit të ekspertit⁸⁸.

⁸¹ Direktiva 2000/60/KE, Neni 2

⁸² Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V/1.2.6

⁸³ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca VIII

⁸⁴ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca VIII

⁸⁵ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr 7, 2.12.2

⁸⁶ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr 7

⁸⁷ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr 7

⁸⁸ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca VII

Sa herë që ndryshueshmëria e trupit uJOR është e lartë, ai trup uJOR mund të përjashtohet nga vlerësimi i statusit ekologjik. Në rastin e trupave uJORë sipërfaqësorë të modifikuar shumë ose artificialë, referencat për statusin e lartë ekologjik interpretohen si referenca ndaj potencialit maksimal ekologjik. Vlerat për potencialin maksimal ekologjik për trupin uJOR duhet të rishikohen çdo gjashtë vjet⁸⁹. Përveç kësaj, stacionet e referencës, për të cilat ka seri kohore të gjata të të dhënave, të cilat tregojnë kushte të qëndrueshme në kushtet aktuale, mund të mos kenë nevojë për frekuenca të larta të marrjes së mostrave.

6.2.9 Monitorimi i standardeve/metodave

Metodat e standardizuara për teknikat e marrjes së mostrave, përgatitja e mostrës dhe analiza janë thelbësore për të bërë të dhëna të krahasueshme shkencërisht⁹⁰. Për këtë arsye, DKU kërkon që shtetet të monitorojnë ujin sipërfaqësorë në mënyrë të preferueshme në bazë të metodave të standardizuara siç janë standardet ISO, EN ose kombëtare dhe rekomandon zhvillimin e standardeve të përshtatshme për ato aspekte të monitorimit për të cilat nuk ka standarde ose metoda të pranura ndërkombëtarisht⁹¹.

6.3 Programi i Monitorimit të Ujit Sipërfaqësorë në përputhje me DKU-në për Basenin UJOR Seman

6.3.1 Përmbledhje e programit të monitorimit

Udhërrëfyesi i monitorimit është përgatitur për të mbështetur AMBU-në në rrugën drejt monitorimit të ujërave sipërfaqësorë të Basenit UJOR Seman në përputhje me DKU. Programi i monitorimit të basenit uJOR Seman është hartuar duke marrë parasysh sa vijon:

- Nevojën për të filluar monitorimin e Basenit UJOR si pjesë e zbatimit të PMBU, përveç Programit Kombëtar të Monitorimit të Ujërave të zbatuar nga AKM;
- Nevojën për të pasur një sistem efikas që i plotëson kërkesat e DKU për të vendosur statusin e cilësisë së ujit sipërfaqësor, dhe;
- Të kuptuarit se Programi do të zbatohet nën kufizimet e burimeve të kufizuara financiare, burimeve njerëzore dhe objekteve të marrjes dhe analizimit të mostrave.

6.3.2 Objektivat e programit monitorues

Objektivat kryesore të programit monitorues të Basenit UJOR Seman janë:

- Mbledhja e të dhënave fiziko-kimike, hidromorfologjike dhe biologjike për të përcaktuar statusin e cilësisë së ujit në mënyrë që të vlerësohet shkalla e mbështetjes së jetës ujore;
- Mbledhja e të dhënave fiziko-kimike, hidromorfologjike dhe biologjike për të mbështetur një analizë dhe zhvillimin e Programit të Masave dhe zhvillimin e programit të monitorimit të ujit në vitet në ardhshme;
- Mbledhja e të dhënave fiziko-kimike, hidromorfologjike dhe biologjike në afat të gjatë për të përcaktuar tendencat në cilësinë e ujit që mund të mbështesin gjithashtu programet e masave dhe Programin e Monitorimit;

⁸⁹ Direktiva 2000/60/KE

⁹⁰ Direktiva 2000/60/KE, Shtojca V

⁹¹ Komuniteti Evropian 2003, Dokumenti Udhëzues Nr 7

- Identifikimi i pikës së burimit dhe ndotjes së burimeve të shpërndara për të mbështetur masat mbrojtëse;
- Matjen e efektivitetit të Programit të Masave për të përmirësuar cilësinë e ujit në gjashtë vitet e ardhshme.

6.3.3 Hartimi i monitorimit mbikqyrës të ujërave

Programi i monitorimit të Basenit Ujor Seman është zhvilluar për një periudhë gjashtë vjeçare 2017-2023 dhe ka përfutur nga ekspertiza e projektit, mbështetja e AKM-së dhe AMBU-së dhe institucioneve të tjera përkatëse. Projekti gjithashtu ka përfutur nga njohuritë dhe ekspertiza e projektit KSMMSH⁹².

Këshillat e Basenit Ujor do të zbatojnë këtë program monitorimi në bashkëpunim me Zyrën e Administrimit të Basenit Ujor (ish Agjencinë e Basenit Ujor). Ligji për menaxhimin e burimeve ujore i jep Këshillave të Basenit Ujor përgjegjësinë kryesore për zbatimin e Programeve të Monitorimit të Ujërave në përputhje me DKU-në⁹³.

Hartimi i monitorimit mbikqyrës brenda Basenit Ujor Seman bazohet në shtojcën V të DKU, 1.3.1. Rrjeti i monitorimit bazohet në rrjetet kombëtare të monitorimit dhe konsiderohet se do të ketë një harmonizim në mes të monitorimit në nivel kombëtar dhe basenit për të minimizuar përpjekjet dhe për të maksimizuar përfitimet.

Nëse financat e lejojnë, hartimi i monitorimit të ardhshëm kërkon një rrjet të gjerë të monitorimit të ujit që mbulon të gjitha kullimet e ujit nga zonat nën-ujëmbledhëse të basenit ujor. Programi i monitorimit propozon një rrjet gjithëpërfshirës të monitorimit të ujërave për Basenin Ujor Seman që përfshin 30 stacione monitorimi për lumenjtë dhe përrenjtë, 6 për liqenet dhe rezervuarët dhe 3 për ujërat tranzitore. Vendet e monitorimit mund të vëzhgohen në skenarin më të mirë financiar për qëllim të monitorimit mbikqyrës. Vendndodhjet e stacioneve të monitorimit të sipërfaqes janë paraqitur në figurën 6.1. Detajet rreth stacioneve të monitorimit janë dhënë në shtojcën 2.

Vendet e monitorimit ndahen sipas prioriteteve (Prioritet 1, 2 dhe 3) me qëllim që të lejojnë autoritetin e monitorimit të Basenit Ujor që të përqendrohet kryesisht në zonat ose pjesët e basenit ujor që kanë përparësi primare. Priorizimi bazohet në kriteret e mëposhtme⁹⁴:

- **1→Prioritet i lartë:** Stacionet e Prioritetit 1 duhet të monitorohen për shkak se ato janë stacionet më të rëndësishme. Ato janë kryesisht të vendosura në rrjedhën e poshtme të qendrave të aktivitetit të lartë njerëzor. Shumica e këtyre stacioneve kanë disa vite të njëpasnjëshme të të dhënave. Propozimi i datës së fillimit të monitorimit është 2020;
- **2→Prioritet i Mesëm:** Stacionet e Prioritetit 2 duhet të shtohen në rrjetin monitorues për të siguruar të dhëna të krahasueshme për të matur vlerësimin e ndikimit të ndotësve;
- **3→Prioritet i ulët (Kushtet Referencë):** Stacionet e Prioritetit 3 janë të përfshira në rrjetin e monitorimit për të identifikuar statusin e përgjithshëm të cilësisë së trupave ujore dhe përfshijnë ujërat relativisht të paprekura dhe në përputhje me kërkesat e DKU-së.

Tabela 6.3 më poshtë jep numrin e stacioneve të monitorimit në bazë të prioriteteve për secilin trup ujor sipërfaqësor. Pikat e mostrimit ilustrohen më tej në figurën 6.1.

Kriteret për përzgjedhjen e pikave të monitorimit janë modifikuar për të plotësuar nevojat e Basenit Ujor të Semanit, për të qenë në gjendje të japin një vlerësim të gjendjes së përgjithshme të ujërave sipërfaqësore brenda Qarkut. Janë identifikuar disa kritere që bazohen kryesisht në nevojën për të mbrojtur shëndetin e njeriut dhe mjedisin. Më saktësisht, ata i referohen:

- Monitorimit në seksione ku uji sipërfaqësor ndërvepron me akuiferet

⁹² Konsolidimi i Sistemit të Monitorimit të Mjedisit në Shqipëri "KSMMSH"

⁹³ Ligji Nr. 111/2012 për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore, Neni. 85

⁹⁴ Përcaktimi i prioriteteve ndjek të njëjtat kritere të përcaktuara nga projekti KSMMSH, 2012

- Përcaktimin e ndikimit antropogjen në Basenin Ujor nëpërmjet monitorimit të synuar
- Vendosjes së kushteve referencë
- Monitorimit të rezervuarëve / trupave ujqorë shumë të modifikuar
- Monitorimi i zonave të mbrojtura

Elementët e cilësisë të propozuar:

- Elementët fiziko-kimikë
- Elementi biologjik (duke përfshirë analizat mikrobiologjike)⁹⁵
- Elementi hidromorfologjik

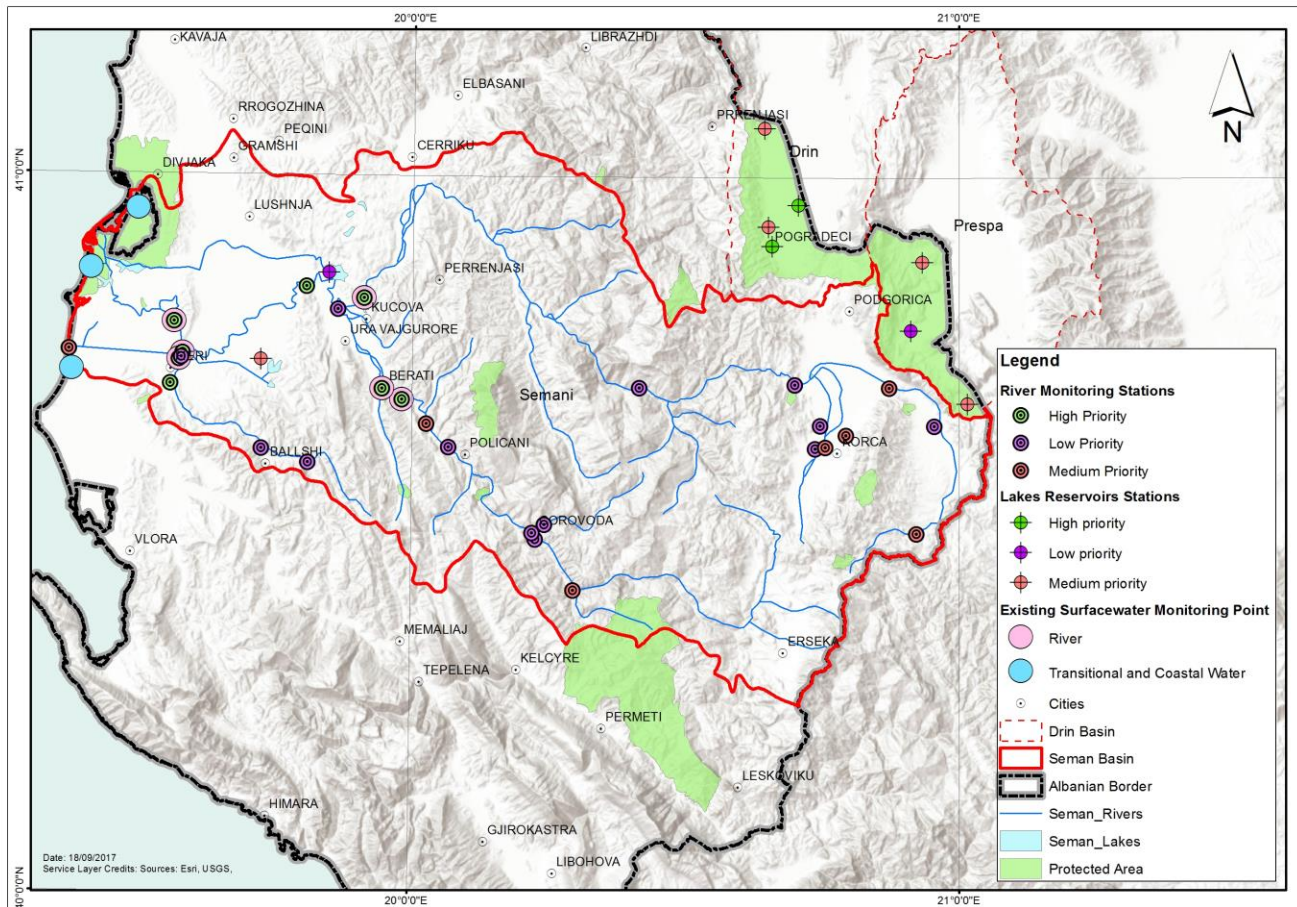
Tabela 6.3: Përmbledhje e vendeve të propozuara të monitorimit në Basenin Ujor Seman në bazë të prioriteteve⁹⁶

Prioriteti	Numri i Stacioneve të Lumenjve dhe Burimeve	Numri i Stacioneve të Liqeneve dhe Rezervuarëve	Numri i Stacioneve të Lagunave Bregdetare	Numri i Stacioneve Kalimtare dhe Bregdetare
		(VTU & TUSHM)		
Prioriteti 1	9	3		3
Prioriteti 2	8	3		
Prioriteti 3	13			
Total	30	6		3

⁹⁵ Shtimi i analizës mict = robiological kërkohet kur u referohet organeve të ujit të përdorura për ujë të pijshëm, duke iu referuar nenit 10 të VKM 379 datë 25.05.2016

⁹⁶ Burimi: Konsolidimi i Sistemit të Monitorimit të Mjedisit në Shqipëri "KSMMSH"

Figura 6.1: Vende të propozuara të monitorimit të ujërave sipërfaqësore në Basenin Ujor Seman

6.4 Kërkesat e Monitorimit të Ujërave nëntokësore për DKU-në

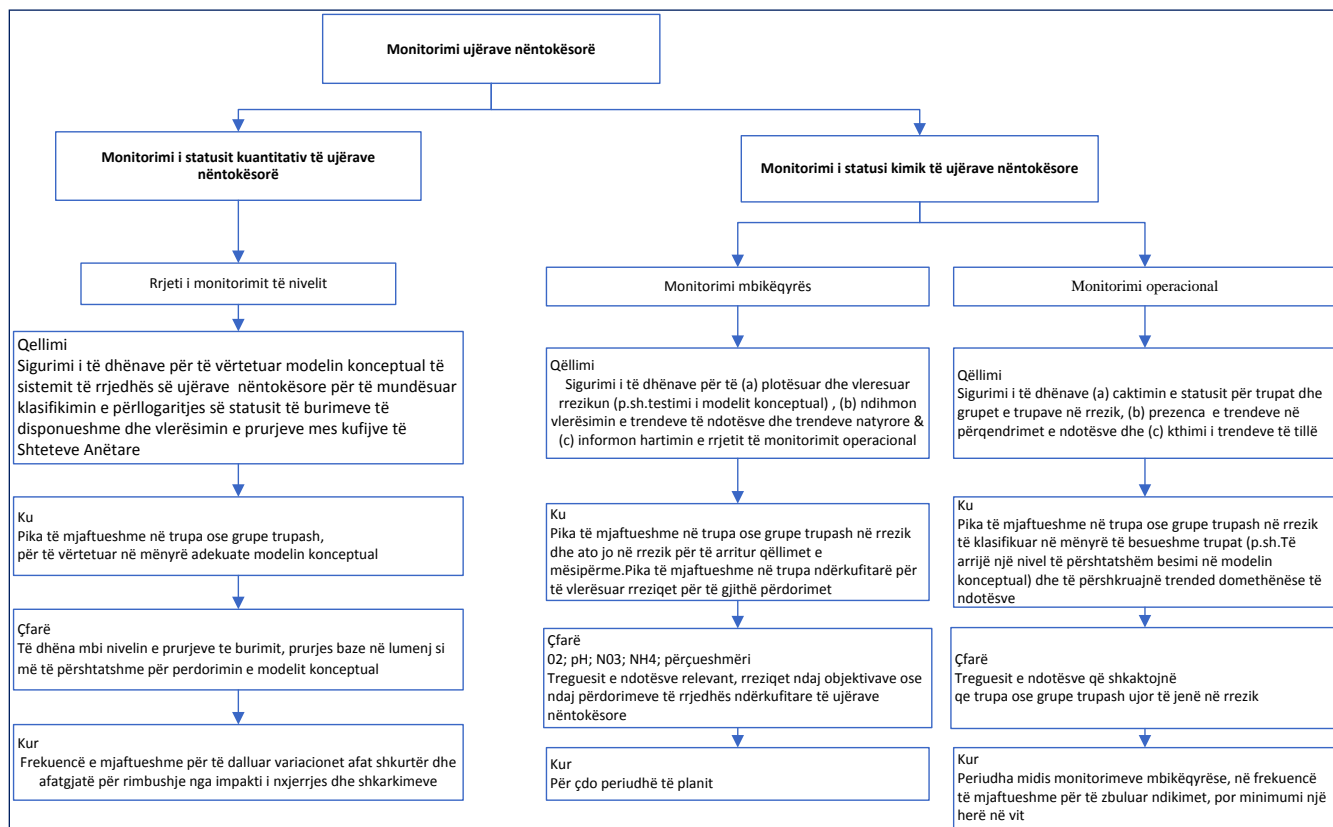
Objektivi kryesor i DKU-së është mbrojtja e trupave ujorë si burimi kryesor i ujit për konsum njerëzor. Për këtë arsye, vëmendje e veçantë i kushtohet Trupave Ujorë Nëntokësorë (TUNT) të përdorura për nxjerrjen e ujit në një Qark të Basenit Ujor. Këto përfshijnë:

- Trupat ujorë që përdoren për nxjerrjen e ujit të përcaktuar për konsum njerëzor duke siguruar më shumë se 10m³ në ditë si një mesatare ose duke shërbyer më shumë se 50 persona, dhe
- Trupat ujorë të destinuar për përdorim të tillë të ardhshëm⁹⁷.

DKU kërkon që shtetet të krijojnë një program monitorimi për ujërat nëntokësore që ofron një pasqyrë koherente dhe gjithëpërfshirëse të statusit të ujit (Neni 8 i Direktivës). Në praktikë, monitorimi i ujërave nëntokësore synon marrjen e të dhënave që mbështesin ngritjen e gjendjes së ujit të TUNT në një basen ujor nëpërmjet monitorimit të gjendjes sasiore dhe kimike.

⁹⁷ Direktiva 2000/60/KE, Neni 7

Tabela 6.4: Përmbledhje e qëllimeve dhe kërkesave të programeve të monitorimit të ujërave nëntokësore të specifikuara në Shtojcën V të Direktivës ⁹⁸

Plani i monitorimit të baseneve ujore bazohet në një kuptim të thellë të sistemit të ujërave nëntokësore, prandaj, para se të hartohet një program monitorimi, DKU kërkon që shtetet të karakterizojnë ujërat për të mbështetur një program monitorimi efektiv, efikas dhe të përbalueshëm të ujërave nëntokësore.

Objektivi primar i programit të monitorimit sipas Shtojcës V të DKU është *trupa ujorë që ofrojnë më shumë se 100 m³ në ditë mesatarisht*. Siç u tha më parë, programit i kërkohet të përfshijë monitorimin e elementeve sasiore dhe cilësore (kimike) për trupat e ujërave nëntokësore.

6.4.1 Monitorimi sasior i ujërave nëntokësore

Kjo konsiston në monitorimin e nivelit të ujërave nëntokësore (nenet 7 dhe 8). Qëllimi i tij është vlerësimi i bilancit të ujit për secilin trup ujor. Të dhënat mbi regjimin e nivelit të ujërave nëntokësore mbështesin kryesisht ngritjen e gjendjes sasiore të trupave nëntokësore, ndikimin antropogjen dhe natyror në BU në afat të shkurtër dhe afatgjatë, siç është nxjerrja e ujit dhe shkalla e arritjes së objektivave mjedisore të specifikuara në nenin 4 për ujërat sipërfaqësore të lidhura ose zvogëlim tjetër të rëndësishëm në statusin e këtyre ujërave. Ai gjithashtu mbështet karakterizimin e trupave të ujit sipas Shtojcës II.

⁹⁸ Burimi Direktiva 2000/60/KE, Neni 7

Vendet e monitorimit: Direktiva kërkon që programi i monitorimit të jetë në gjendje të vlerësojë nivelin e ujit për secilën TUNT ose grup i BU. Kështu, ajo kërkon një rrjet të gjerë të puseve monitoruese përfaqësuese që marrin parasysh ndryshimet afatshkurtra dhe afatgjata të rimbushjes / shkarkimit dhe në veçanti fokusohet në:

- Trupat e ujërave nëntokësore të identifikuar si të rrezikuara për mos arrijten e objektivave mjedisore sipas nenit 4
- Trupat ujore nëntokësore brenda të cilave ujërat nëntokësore rrjedhin përtej kufinjve të një Shteti Anëtar

Në të dyja këto raste, Direktiva kërkon pika të mjaftueshme monitorimi për të vlerësuar ndikimin e nxjerrjeve dhe shkarkimeve në TUNT në rrezik.

Frekuencat e monitorimit: DKU kërkon monitorim në frekuenca që sigurojnë kapjen e ndryshimeve të nivelit të ujit në afat të shkurtër dhe afatgjatë.

Monitorimi Nëntokësor cilësor (statusi kimik) ka për qëllim përcaktimin e gjendjes kimike të ujit të TUNT në një basen ujqor dhe zbulimin e pranisë së prirjeve afatgjata në ndotjen e shkaktuar nga aktivitetet antropogjene. Të dhënat janë të dobishme për të mbështetur gjithashtu karakterizimin dhe vlerësimin e ndikimit të TUNT për të përmbushur kërkesat e Nenit 7 dhe 8. Për këtë qëllim, direktiva kërkon që shtetet të kryejnë mbikqyrje dhe monitorim operacional. Në përgjithësi, gjendja kimike e një TUNT konsiderohet e mirë kur rezultatet e marra nga monitorimi i aspekteve të përgjithshme të shpjeguara më poshtë dhe ato të përçueshmërisë përmbushin kërkesat e Direktivës.

Monitorimi mbikëqyrës është i nevojshëm për secilën periudhë në të cilën zbatohet plani i menaxhimit të basenit ujqor. Rezultatet e këtij lloji monitorimit përdoren për të zhvilluar monitorimin operacional. Rrjeti i monitorimit duhet të përfshijë vende të mjaftueshme monitorimi, veçanërisht kur është rasti i monitorimit të:

- TUNT në rrezik që vijon me qëllim të karakterizimit të ndërmarrë në përputhje me Shtojcën II;
- Trupat e rëndësishme të ujit kalojnë një kufi të Shtetit Anëtar.

Sa i përket elementeve kimike, DKU-ja kërkon të monitorohet *përmbajtja e oksigjenit, vlera e pH, përçueshmëria, nitratet dhe amoniaku* dhe ato parametra që tregojnë ndikimet e presioneve të identifikuar në trupin ujqor (përqendrimi i ndotësve).

Monitorimi operacional është subjekt i monitorimit mbikëqyrës. Ngjashëm me monitorimin e ujit sipërfaqësor, monitorimi operacional fokusohet në trupat ujqorë që rrezikojnë të mos arrijnë objektivat mjedisore të identifikuar nga monitorimi mbikëqyrës. Direktiva kërkon që monitorimi operacional të kryhet në periudhat ndërmjet programeve mbikëqyrëse, në periudhën e mbetur të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujqor, në një frekuencë të mjaftueshme për të zbuluar ndikimet e presioneve përkatëse, por së paku një herë në vit.

Ky lloj i të dhënave të monitorimit mbështet caktimin e gjendjes kimike të të gjitha trupave të ujërave nëntokësore ose grupeve të trupave të përcaktuar si të rrezikuara, prania e çdo prirjeje rritëse afatgjatë antropogjene në përqendrimin e çdo ndotësi.

Direktiva e Ujit dhe Direktiva e Ujit të Pijshëm kanë theksuar gjithashtu nevojën që shtetet të sigurojnë që laboratorët që janë kontraktuar për të analizuar mostrat e ujit të kenë një sistem të kontrollit të cilësisë analitike që herë pas here është subjekt i kontrollit *nga një person që nuk është nën kontrollin* e laboratorit dhe i cili është miratuar nga autoriteti kompetent për këtë qëllim.

6.5 Programi i monitorimit të ujërave nëntokësore në përputhje me DKU për Basenin Ujor Seman

6.5.1 Monitorimi aktual i ujërave nëntokësore në Basenin Ujor Seman

Monitorimi i ujërave nëntokësore në Basenin Ujor Seman bazohet në rrjetin kombëtar të monitorimit. Kjo shërben si bazë për monitorimin e ardhshëm të TUNT në Basenin Ujor, megjithëse kërkon rregullime për të përmbushur kërkesat e DKU-së.

Si pjesë e Programit Kombëtar të Monitorimit, monitorimi i ujërave nëntokësore në basenin ujor Seman përfshin 5 stacione monitorimi për parametrat fiziko-kimikë të paraqitura në tabelën 6.5.

Tabela 6.5: Stacionet monitoruese për parametrat fiziko-kimikë në Basenin Ujor Seman⁹⁹

Nr.	Stacioni Monitorimit
1	St. Korçë –Turan
2	St. Bulgarec
3	St. Sheqeras
4	I.Terova
5	Burimi Mançurishtit

Sa i përket parametrave, AKM monitoron sa vijon:

- Analizat kimike: Na, K, Mg, Ca, Fe, NH₄, HCO₃, CO₃, Cl, SO₄, PO₄, NO₃, NO₂, Mp, Fp, pH, O₂, Temperature;
- Metalet e rënda: Cu, Zn, Pb, Co, Cr, Ni, Mn, Cd

Standardet e monitorimit janë Metodatat Standarde për Ekzaminimin e Ujit dhe Ujërave të Ndotura dhe Standardi Shqiptar S SH EN ISO / IEC 17025: 2006 bazuar në "Kërkesat e përgjithshme për kompetencën e laboratorëve të testimit dhe kalibrimit".

6.5.2 Mangësitë në monitorimin e ujërave nëntokësore

Bazuar në informacionin e mbledhur dhe në kërkesat për të monitoruar TUNT, janë identifikuar mangësitë e mëposhtme në nivelin ligjor dhe institucional, në nivelin e rrjetit të monitorimit dhe gjithashtu në lidhje me masat e parametrave dhe frekuencën e matjes.

⁹⁹ Burim: AKM, 2016

6.5.2.1 Niveli ligjor dhe institucional

- *Përmbledhja ligjore për të monitoruar ujërat nëntokësore është jo e plotë.* Shqipëria nuk ka transpozuar Direktivën e Ujërave nëntokësore të BE-së¹⁰⁰. Rrjedhimisht, Shqipëria nuk e vlerëson gjendjen kimike të ujërave nëntokësore sipas Direktivës. Kjo kërkon përfshirjen e substancave të paraqitura në listën minimale të ndotësve¹⁰¹ në programin e monitorimit dhe vendosjen e vlerave të pragut për këto ndotës sipas procedurave të paraqitura në direktivë. Deri më sot, menaxhimi dhe monitorimi i ujërave nëntokësore është disiplinuar nga Ligji për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore dhe VKM për procedurat për monitorimin e mjedisit, i cili krijoi institucionin monitorues dhe parametrat.
- *Përgjegjësia e monitorimit ndahet midis institucioneve të ndryshme* (ministria përgjegjëse për mjedisin përmes AKM-së, e cila siguron shpenzimet e monitorimit operacional dhe ministria përgjegjëse për energjinë nëpërmjet SHGJSH, e cila kryen monitorimin e ujërave nëntokësore);
- *Të dhënat e monitorimit ndahen ndërmjet institucioneve* Sipas Ligjit të Ujit, të dhënat nga SHGJSH janë të disponueshme për të gjitha institucionet që e kërkojnë atë. AKM-ja kontraktton SHGJSH për monitorimin e ujërave nëntokësore. Sidoqoftë, SHGJSH, përveç monitorimit për AKM-në, gjithashtu monitoron TUNT si një shërbim që ofron për rajonet.
- *Mungesa e mekanizmave institucionalë që nxisin koordinimin ndërmjet institucioneve monitoruese.* Rezultatet nga të dhënat e monitorimit të TUNT nuk ndahen me institucione të tjera. Nuk ka mekanizma ligjorë apo institucionalë që i vënë të dhënat e monitorimit të TUNT në dispozicion të Këshillit të Basenit Ujor (përgjegjëse për zbatimin e planit të monitorimit të Basenit Ujor), AMBU-ja (përgjegjëse për karakterizimin TUNT) dhe AKM-ja (përgjegjëse për monitorimin e ujit në nivel kombëtar).

6.5.2.2 Monitorimi i nivelit të rrjetit

- *Identifikimi i trupave ujqorë të përdorur për nxjerrjen e ujit kryhet në baza rajonale.* Identifikimi i TUNT në një basen ujor dhe në nivelin e basenit ndër-ujor mbetet për t'u identifikuar në të ardhmen. Deri më tani, vendi ka identifikuar vetëm vendndodhjen dhe kufijtë e trupave ujqorë nëntokësore në nivel rajonal, ka identifikuar karakterin e përgjithshëm të shtresave mbivendosëse në zonën ujëmbledhëse ku uji sipërfaqësor ndërvepron me ujrat nëntokësore (nga ku trupi ujqor nëntokësor merr rimbushjen e tij) dhe karakteristikat e përgjithshme të trupave ujqorë kryesorë.
- *Vendet e monitorimit aktualisht janë të pamjaftueshme* dhe nuk mbulojnë të gjitha TUNT që përdoren për nxjerrjen e ujit për konsum njerëzor.
- *Zonat të mëdha të TUNT nuk mbulohen.* Programi Kombëtar i Monitorimit vëzhgon vetëm Akuiferët në rajonin e Korçës.
- *Të dhënat e monitorimit janë të disponueshme për institucionet.* Sipas Ligjit për Ujin, të dhënat nga SHGJSH janë të disponueshme për të gjitha institucionet që i kërkojnë. AKM-ja kontraktton SHGJSH-në për të monitoruar ujërat nëntokësore. Gjithsesi, SHGJSH-ja përveç monitorimit për AKM-në, gjithashtu monitoron TUNT si një shërbim që e ofron për rajonet;

¹⁰⁰ Direktiva 2006/118 / KE e Parlamentit dhe e Këshillit Evropian e datës 12 dhjetor 2006 Për mbrojtjen e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe përkeqësimi

¹⁰¹ Lista e ndotësve janë arseniku, kadmiumi, plumbi, mercuri, amoniumi, kloridi, sulfati, substancat sintetike të bëra nga njeriu (trikloretileni, tetrakloretileni) dhe parametrat që tregojnë kripësinë ose futje të tjera (përçueshmëria)

- *Kushtet referencë për trupat ujorë të pa caktuar.* Nuk ka asnjë informacion të kushteve referencë të një niveli TUNT ose të nivelit historik të metaleve të rënda ose komponimeve të tjera që lidhen me vendosjen gjeologjike.
- *Presionet nuk janë identifikuar në mënyrë rutinore.* SHGJSH zhvilloi një studim në vitin 2014, i cili identifikoi presionet e ujit në një bazë rajonale siç janë mbi-nxjerrja e ligjshme dhe ilegale, ndotja dhe mungesa e zonave mbrojtëse për të mbrojtur burimet ujore si presionet kryesore në nivel rajonal. Megjithatë, presionet nuk u kuantifikuan dhe ndotja nuk u identifikua nëse ishte burim i pikave apo e shpërndarë. Nevojiten projekte për identifikimin dhe përcaktimin e zonave mbrojtëse, pikat e burimit dhe ndotjen e burimeve të shpërndara dhe përcaktimin e sasisë së vendodhjes së ligjshme dhe të paligjshëm të nxjerrjes së ujit. Nxjerrja e paligjshme e ujit është një sfidë serioze në vend dhe ndikon dukshëm në cilësinë e ujërave nëntokësore¹⁰².
- *Rrjeti i monitorimit të ujërave nëntokësore sasiore dhe cilësore është i pamjaftueshëm* çka e bën të vështirë identifikimin e trupave ujorë nëntokësore "në rrezik" ose "jo në rrezik". Kjo gjithashtu krijon vështirësi në identifikimin e ndikimit antropogjenik dhe nivelit të ujit në baza vjetore.
- *Kriteret për vlerësimin e gjendjes kimike të mirë të ujërave nëntokësore* në përputhje me Shtojcën V, Seksioni 2 i DKU-së nuk është definuar;
- *Kriteret për identifikimin e tendencave të rëndësishme dhe të qëndrueshme rritëse* dhe për përcaktimin e pikave fillestare për kthimet e prirjes që do të përdoren në përputhje me Shtojcën V, Seksioni 2 të DKU-së.

6.5.2.3 Parametrat dhe frekuencat

- Parametrat dhe frekuencat e monitorimit varen nga burimet financiare të alokuara për monitorim dhe nuk pasqyrojnë kushtet vendore dhe presionet në një trup ujor nëntokësor;
- Parametrat dhe frekuencat e monitorimit nuk rishikohen ose rregullohen në nivel vendor ose në bazë të TUNT.

6.5.3 Rekomandim për hartimin e programit të monitorimit të ujërave nëntokësore

Kërkesat për të zhvilluar një program monitorimi të përputhshëm me DKU-në janë të shumta dhe Shqipëria është pikërisht në hapin e parë. Me qëllim të zhvillimit të një plani efikas të monitorimit për TUNT në të ardhmen, ekziston nevoja për të parë përfshirjen e qeverisë kombëtare për të plotësuar vakumin legjislativ në aspektin e menaxhimit dhe monitorimit të ujërave nëntokësore dhe atë të institucionit monitorues. Disa hapa kyç janë identifikuar më poshtë:

- Transpozimi i Direktivës së Ujërave Nëntokësore (2006/118/KE), e cila jep udhëzime të qarta për monitorimin e ujërave nëntokësore;
- Caktimi i përgjegjësive dhe detyrave të qarta ndërmjet AMBU-së, ministrisë përgjegjëse për mjedisin dhe SHGJSH-së për monitorimin e trupave ujorë nëntokësore. Deri në ditët e sotme është e paqartë nëse AMBU-ja ose Këshilli i Basenit Ujor do të duhet të krijojë një rrjet monitorimi të ujërave nëntokësore për Basenin Ujor përveç Programit Kombëtar të Monitorimit. Zbatimi i përfitimeve të DKU-së në rast se ekziston bashkëpunimi dhe koordinimi i institucioneve monitoruese të ujërave nëntokësore ndërmjet tyre;
- Koordinimi gjithashtu me institucionet e monitorimit të ujit të pijshëm dhe kompanitë e furnizimit me ujë që janë nën pushtetin vendor.

¹⁰² SHGJSH, 2014

- Identifikimi fillestar i TUNT në përputhje me DKU-në përpara zhvillimit të programit të monitorimit të ujërave nëntokësore dhe gjithashtu identifikimin e trupave ujore nëntokësore për të cilat ekzistojnë ekosisteme ujore sipërfaqësore ose ekosistem tokësor të varura drejtpërdrejt.
- Zhvillimi i një programi monitorimi me objektiva të qarta, llojin e monitorimit, vendet e monitorimit, frekuencat dhe parametrat që janë përfaqësues dhe tregues të kushteve vendore.

6.6 Monitorimi i Zonave të Mbrojtura në Basenin Ujor Seman

Monitorimi i Zonave të Mbrojtura sipas DKU-së kërkon që AMBU-ja të fillojë me përcaktimin dhe më pas me themelimin e Regjistrit të të gjitha llojeve të Zonave të Mbrojtura në bashkëpunim me qeverinë vendore, Agjencinë Kombëtare të Ujësjetës-Kanalizimeve (ministria përgjegjëse për infrastrukturën), AKM dhe AKZM (ministria përgjegjëse për mjedisin) dhe Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (ministria përgjegjëse për energjinë). Deri më sot, nuk ka Regjistër të Zonave të Mbrojtura në Basenin Ujor Seman dhe shumë zona të mbrojtura nuk kanë një Plan Menaxhimi. Në mesin e të gjitha llojeve të Zonave të Mbrojtura janë caktuar vetëm zonat e mbrojtjes së habitatit dhe specieve përveç një zone të bashkë-menaxhimit për peshkim. AKZM¹⁰³ ka përcaktuar qartë zonat e mbrojtjes së habitateve dhe specieve në nivel rajonal dhe kombëtar. Megjithatë, Zonat e mbrojtura që ndodhen në basenin ujor Seman kanë miratuar Planet e Menaxhimit që janë në proces të miratimit në përputhje me ligjin nr. 81/2017 "Për Zonat e Mbrojtura".

Hapat e mëposhtëm për monitorimin e të gjitha Zonave të Mbrojtura në Basenin Ujor Seman, siç janë përcaktuar në kuadër të DKU-së, janë paraqitur më poshtë.

6.6.1 Zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare

- Krijimi i regjistrit të zonave të mbrojtjes higjieno-sanitare pas përcaktimit të plotë të tyre;
- Të caktohen zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare rreth puseve individuale dhe industriale të ligjshme dhe të paligjshme në bashkëpunim me Zyrën e Administrimit të Basenit Ujor dhe pushtetin vendor dhe përfshirjen e tyre në Regjistrin e Zonave të Mbrojtura;
- Bashkëpunoni me Agjencinë Kombëtare të Furnizimit me Ujë dhe Kanalizime dhe me Kompanitë në secilën njësi vendore për të mbrojtur zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare. Siç është përmendur më parë, Kompanitë e Furnizimit me Ujë janë ligjërisht përgjegjëse për mbrojtjen e këtyre zonave. Sa i përket zonave të mbrojtjes higjieno-sanitare rreth puseve individuale dhe industriale, rekomandohet të bashkëpunohet me Qeverinë Vendore dhe ministrinë përgjegjëse për mjedisin dhe ministrinë përgjegjëse për shëndetësinë për të krijuar një plan për mbrojtjen e zonave të mbrojtjes higjieno-sanitare; identifikimi i zonave të mbrojtjes higjieno-sanitare evidenton zonat me ndotje shumë të lartë për shkak të aktiviteteve natyrore dhe / ose antropogjene dhe përfshijnë këto zonat e mbrojtjes higjieno-sanitare në planin e monitorimit të basenit ujor Seman.

6.6.2 Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e llojeve të specieve ujore të konsiderueshme ekonomisht

- Përcaktimi i zonave për mbrojtjen e llojeve të specieve ujore të konsiderueshme ekonomisht;
- Krijimi i regjistrit të zonave të kufizuara të peshkimit, zonave të mbrojtura të peshkimit dhe zonave të bashkëmenaxhimit;

¹⁰³ akzm.gov.al

- Bashkëpunimi me qeveritë vendore përgjegjëse për Lagunën e Karavastasë. Kjo është një zonë bashkëmenaxhimi për peshkim;
- Përfshirja e këtyre Zonave të Mbrojtura në Planin e Monitorimit të Basenit Ujor.

6.6.3 Trupat ujore të përcaktuara si ujëra rekreative dhe të larjes

- Bashkëpunimi me Qeverinë Vendore, ministrinë përgjegjëse për shëndetësinë (nëpërmjet Inspektoratit Shtetëror Shëndetësor) dhe AKM-së për të krijuar regjistrin e këtyre zonave në basenin ujqor;
- Bashkëpunimi me institucionet e lartpërmendura për monitorimin e tyre.

6.6.4 Zonat e ndjeshme ndaj ushqyesve, duke përfshirë zonat e përcaktuara si zona të cënueshme

- Transpozimi i Direktivës së Nitrateve (91/676 / KE);
- Përcaktimi i zonave të ndjeshme ndaj nitrateve;
- Përfshirja e monitorimit të këtyre zonave në Planin e Monitorimit të Basenit Ujqor;
- Bashkëpunimi me ministrinë përgjegjëse për mjedisin për përcaktimin e zonave të ndjeshme ndaj shkarkimit të ujërave të ndotura dhe përgatitja e listës së trupave të ujit të ndjeshme.¹⁰⁴

6.6.5 Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e habitateve ose specieve

Zonat e destinuara për mbrojtjen e habitateve dhe specieve janë të shumta (Shih Seksionin 5.6). Një listë e llojeve të Zonave të Mbrojtura që kanë nevojë për monitorim sipas DKU-së është paraqitur më poshtë (Tabela 6.7). Çdo Zonë e Mbrojtur i jepet një prioritet monitorimi që bazohet në kriteret e mëposhtme:

- prioriteti i 1-rë i monitorimit: Liqenet, lagunat, ujërat e pijshëm dhe trupat e tjerë ujqorë që janë Zonë e Mbrojtur me rëndësi të veçantë në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar ose të tilla si ujërat karstike që përdoren për konsum njerëzor;
- prioriteti i 2-të i monitorimit: Peizazhet me rëndësi të konsiderueshme ekonomike për zhvillimin e zonës rreth Zonës së Mbrojtur dhe rajonit
- prioriteti i 3-të i monitorimit: Monument Natyre (burim karstik, etj.) i janë dhënë prioritet i tretë. Shumë monumente natyrore janë burime karstike. Është i rëndësishëm bashkëpunimi me AKZM-në pasi është institucioni përgjegjës për menaxhimin, monitorimin dhe administrimin e tyre. Shërbimin Gjeologjik është gjithashtu institucion i rëndësishëm për monitorimin e ujërave nëntokësore.

Duhet të theksohet se kjo është një listë e përkohshme. AMBU-ja duhet të bashkëpunojë me AKZM-në dhe ARZM-në rajonale në Basenin Ujqor Seman për të pasur një listë të përhershme të këtyre llojeve të Zonave të Mbrojtura në këtë Basen Ujqor.

6.6.6 Rekomandime për monitorimin e Zonave të Mbrojtura

Rekomandimet kryesore janë si më poshtë:

- Përfshirja e zonave të prioritetit të parë monitorues sa më shpejt të jetë e mundur. Prioritet i lartë duhet t'i jepet Lagunës së Karavastasë, Liqeneve të Prespës, deltës së lumit Seman, Burimeve të Progrit dhe Guakut, Lagunës së Godullait, Gropës së Zaverit;

¹⁰⁴ Neni 14 Ligji Nr. 9115, datë 24.7.2003 "Për trajtimin e ujërave të zeza"

- Koordinimi me ARZM të rajoneve përkatëse në Qarkun e BU dhe kryesisht me ARZM Korçë për liqenet e Prespës dhe ARZM Fier për Lagunën e Karavastasë për të identifikuar nevojat monitoruese të trupave ujorë kryesorë nga këndvështrimi i specieve dhe mbrojtjes së habitateve dhe gjithashtu për të koordinuar në drejtim të efikasitetit dhe monitorimit të efikasitetit. Liqeni i Prespës ka tashmë një Plan Menaxhimi¹⁰⁵.
- Përfshirja e monitorimit biologjik në planin e monitorimit të basenit ujor sa më parë të jetë e mundur, sidomos për liqenet e Prespës dhe Lagunën e Karavastasë dhe ujërat e tjera të palëvizshëm.

Monitorimi i zonave të mbrojtura në Basenin Ujor Seman në përputhje me DKU-në përballet me sfida të shumta. Këto përfshijnë mungesën e përcaktimit të Zonës së Mbrojtur dhe mungesën e Regjistrimit të zonave të mbrojtura të ujit të pijshëm, zonave të ndjeshme ndaj nitrateve dhe zonave të rrezikuara duke përfshirë zonat e përcaktuara për mbrojtjen e specieve ujore të rëndësishme ekonomikisht, të cilat mbeten sfida të menjëhershme.

Për këtë arsye, për vitet e para të mbuluara nga Plani i Menaxhimit të basenit Ujor, autoritetet e Menaxhimit të Basenit Ujor do të duhet të ndërmarrin përpjekje të koordinuara për të caktuar kryesisht Zonat e Mbrojtura dhe për të krijuar Regjistrin e Zonave të Mbrojtura dhe pastaj t'i përfshijnë ato në Planin e Monitorimit të Basenit Ujor.

Rekomandohet për AMBU-në dhe Autoritetet e Basenit Ujor të përfshijnë nën-programe për monitorimin e Zonave të Mbrojtura të përcaktuara nga DKU. Monitorimi duhet të marrë në konsideratë planet e monitorimit për secilën zonë të mbrojtur. Në të njëjtën kohë, është e rëndësishme për autoritetet e menaxhimit të basenit ujor që të bashkëpunojnë me ARZM rajonale për monitorimin e tyre.

¹⁰⁵ Plani i Menaxhimit të Parkut Kombëtar të Prespës në Shqipëri 2014-2024, KfW

Tabela 6.7: Zonat e Mbrojtura të përcaktuara për mbrojtjen e habitateve dhe specieve nën DKU që kanë nevojë për monitorim¹⁰⁶

Nr.	Kat.	Rajoni (Qarku)	Rrethi	Zona e mbrojtur	Sipërfaqja (ha) / Përshkrimi	Prioriteti i monitorimit
Park Kombëtar (PK)						
1	II	Fier, Tiranë		Divjakë-Karavasta Plan manaxhimi miratuar VKM nr. 782, date 30.12.2015	22,230.20	1
2	II		Berat, Gramsh, Skrapar	Parku Kombëtar i Malit të Tomorit, miratuar VKM nr. 2027, date 31.12.2014	24,723.10	1
3	II	Korçë	Korçë	Parku Kombëtar Prespa, Plani i Menaxhimit, VKM nr. 782, datë 30.12.2015	27,750.00	1
4	II	Korçë	Korçë	Parku Kombëtar i Drenovës	1,380.00	1
5	IV			Zonë e Mbrojtur e Pasurie natyrore të Menaxhuar Guri i Nikës		1
Zonat e rëndësishme të Shpendëve dhe Biodiversitetit (ZRShB)						
3				Liçeni i Prespës së Madhe		1
4				Liçeni i Prespës së Vogël		1
5				Laguna e Karavastasë		1
6				Delta e Semanit		1
Monument Natyre (MN)						
7	III	Elbasan	Pranë Kërpicës Fshati Gramsh	Burimi i Kërpicës	Burimet karstike	3

¹⁰⁶ Burim: AKZM; Përgatiti: Mott MacDonalds/Abkons

Nr.	Kat.	Rajoni (Qarku)	Rrethi	Zona e mbrojtur	Sipërfaqja (ha) / Përshkrimi	Prioriteti i monitorimit
8	III	Korçë	Pranë Progrit Fshati Devoll	Burimi i Progrit	Burimet karstike që përdoren për ujë të pijshëm	1
9	III	Korçë	Pranë fshatit Kuqesh, Leskovik, Kolonjë, në Anë lumit Sarandapore, Degë e Vjosës	Ujrat termale të Vronomërit	Burimet termale	2
10	III	Berat	Pranë qytetit të Çorovodës	Burimi i Guakut	Ndër burimet më të mëdha karstike Skrapar dhe në zonën ujëmbledhëse Osum. Uji i saj përdoret për energjisë, ujitje, ujë të pijshëm për qytetin e Çorovodës. Burimi vazhdon të vuajë nga përmbytja	1
11	III	Fier	Ana perëndimore e Pyllit të Divjakës, në të majtën e deltës së vjetër të Shkumbinit	Godulla e Pishës (Divjakë)	Laguna është e pasur me pyje, duna, vegjetacion tjetër tipik ligator dhe fauna. Është gjithashtu vendi ku foletë e Pelikanit Dalmat Terbufi gjithashtu derdhen në të.	1
12	III	Fier	Në Lagunën e Divjakës	Pelikani Dalmat	Laguna është e pasur me pyje, duna, vegjetacion dhe faunë tipike të ligatinave. Është gjithashtu vendi ku bën fole Pelikani Dalmat. Kanali i Tërbufit gjithashtu derdhet në të.	1
13	III	Berat	Ana verilindore e qytetit të Çorovodës, rrjedha e mesme e lumit Çorovoda	Kanioni i Gradecit	Një sistem karstik interesant i pasur me florë në disa seksione. Gjithashtu shërben si vendbanim për shpendët.	2
14	III	Elbasan	Në lumin Holta, degë e lumit Devoll, nga Bardhaj në Kabash	Kanioni i Holtës	Sistem karstik	2
15	III	Berat	Skrapar (Çorovodë – seksioni Hambull i Lumit Osum)	Kanioni i Osumit	Kanioni më i madh në Shqipëri, i pasur me florë dhe faunë	2
16	III	Elbasan	Në fshatin Sarasel, NJQV Sult, Qarku Gramsh	Kanioni i Sinetit ose Saraselit	Ekosistem Karstik	2
17	III	Korçë	Pranë fshatit Grotivisht, Kolonje	Kanioni i Virkës	Ekosistem Karstik	2
18	III	Fier	Ana perëndimore e Lagunës së Divjakës	Seksioni litoral i ligatinave të reja në Divjakë	Një ekosistem i pasur me florë dhe faunë	1
19	III	Fier	Rrjedha e poshtme e Lumit Seman, afër Libofshës	Kurora e rrjedhës së vjetër të lumit Seman	Shumë e pasur në biodiversitet	2

Nr.	Kat.	Rajoni (Qarku)	Rrethi	Zona e mbrojtur	Sipërfaqja (ha) / Përshkrimi	Prioriteti i monitorimit
20	III	Elbasan	Në malin Lenies, 2000m mnd, pranë fshatit Lenie (Shën e Premte)	Liqeni i Lenies	Liqene akullnajore	3
21	III	Korçë	Në lindje të malit Guri i Topit në afërsi të Fshatit Bishnica, NJQV Velçan, Rrethi Pogradec	Liqenet e Lukovës	Dy liqene akullnajore (liqeni i vogël dhe i madh) që janë të rrethuar me pyje. Liqenet janë të pasura me biodiversitet ujor. Përdoret edhe për ujitje	2
22	III	Korçë	Në afërsi të fshatit Floq	Liqeni i Floqit	Liqen Karstik	3
23	III	Korçë	Në anën e majtë të lumit Devoll, në afërsi të fshatit Ballore	Tarracat Ballore (Qyteza)	Pjesë e tarracës së lumit të formuar nga Devolli dhe dega e tij Tomorrca	3
24	III	Berat	Në të majtë të Luginës së Osumit, në rrjedhën e sipërme të ujëvarës së Burimit të Bogovës	Vrima e Dragoit	Sistem karstik	3
25	III	Korçë	Në lindje të Prespës së Madhe, Liqen në afërsi të fshatit Goricë e Vogël	Gropa e Zaverit	Sistemi karstik ku ujërat nëntokësor rrjedhin nga Prespa e Madhe në Liqenin e Ohrit	1
26	III	Gramsh	Në lindje të malit të Tomorrit, në afërsi të fshatit Sotira	Ujëvara e Sotirës		2

7 Status i Ujit

7.1 Monitorimi i Cilësisë së Ujit Sipërfaqësorë

7.1.1 Përmbledhje e cilësisë së ujit të lumenjve sipërfaqësorë në Basenin Ujor Seman në vitin 2015

Vlerësimi i cilësisë së ujit në sipërfaqe bazohet në analizën e bazës ekzistuese të cilësisë së ujit. Kjo përfshin identifikimin e shkaqeve të problemeve të cilësisë së ujit, duke përfshirë çështjet e ndotjes industriale dhe bujqësore, si dhe degradimin e ujërave të sipërm si burime të ngarkesës së sedimenteve në basen.

Rezultatet e monitorimit për vitin 2015 për Basenin Ujor Seman janë paraqitur në tabelën 7.1.

Tabela 7.1: Rezultatet e monitorimit të sipërfaqes për Basenin Ujor Seman në 2015 (të gjitha njësitë si mg / l)¹⁰⁷

	Kodi	Stacionet	O ₂	KBO ₅	NH ₄	NO ₂	NO ₃	P-Total	Klas.
Baseni Ujor Seman	Dv1	L.Devoll, Kozare	8.7	16.0	0.425	0.003	0.47	0.039	IV
	Os2	L.Osum, Uznove	9.2	5.3	0.076	0.005	0.30	0.031	III
	Os3	L.Osum, Ura Vajgurore	8.1	8.3	0.326	0.010	0.37	0.037	IV
	Gj4	L.Gjanice	4.5	19.3	0.793	0.066	1.26	0.072	V
	Se1	L.Seman, Mbrostar	8.1	4.8	0.264	0.001	0.77	0.073	III
	Se2	L.Seman, Mujalli	7.5	5.0	0.210	0.011	0.84	0.050	III
	SCM ¹⁰⁸		Klasa III (Mesatar)	>5	<7	<0.6	<0.12	<4	<0.2
		Klasa II (I Mirë)	>6	<3.5	<0.3	<0.06	<2	<0.1	

Specifikisht, ekziston oksigjeni i mjaftueshëm i shpërndarë (OSH) për të mbështetur ujin (mbi 5 mg/l) në ujërat e Semanit në të gjitha stacionet me përjashtim të lumit Gjanica në Fier, që tregon shenja të një seksioni anoksik të lumit. Përqendrimi më i lartë i OSH matet në Uznovë, lumi Osum. Një rënie graduale në OSH vërehet nga Devoll deri në Gjanicë, e cila pastaj pasohet nga një rritje në Seman / Mbrostar. Uji në Seman / Mujalli tregon përqendrimin më të ulët OSH, megjithëse ende brenda SCM-së.

Niveli i KBO₅ tregon ujërat me cilësi të mesme (Klasa III) në Uznovë, Mbrostar dhe Mujalli. Cilësia e ujit përkeqësohet edhe më tej në pjesën tjetër të stacioneve, në Gjanicë, Devoll dhe Urë Vajgurore, ku nivelet e KBO₅ tregojnë ujërat e kualitetit të dobët dhe shumë të dobët që kanë KBO₅ me përqendrim mbi 7mg/l.

¹⁰⁷ Burimi AKM, 2015

¹⁰⁸ AKM 2015, Gjendja e Raportit të Mjedisit, 2015

Përqëndrimet dukshëm të larta të KBO_5 në lumin Seman tregojnë qartë praninë e shkarkimeve të ujërave të ndotura industriale dhe komunale përgjatë të gjitha pjesëve të Basenit Ujor Seman. Nivelet më të rënda janë regjistruar në stacionet e lumit Gjanica dhe Devoll.

Përqëndrimi NH_4 është gjithashtu i lartë në lum, duke treguar gjurmë të ndotjes nga plehurat kimike, ujërat e ndotura industriale dhe urbane, deponitë dhe mbeturinat e kafshëve. Përqëndrimet e azotit të amoniakut arrijnë nivelet më të larta në lumin Gjanica dhe Devolli. Vetëm stacionet e monitorimit në Mbrostar dhe Mujalli tregojnë ujë me cilësi të mirë. Sa i përket nitratit, përqëndrimi rritet gradualisht nga Devolli duke arritur kulmin më të lartë në lumin Gjanica. Stacionet e tjera të monitorimit tregojnë cilësi të mirë të ujit. Nitratet dhe Fosfori i përgjithshëm i matur në basenin ujor janë brenda SCM-së.

Në përmbledhje, të dhënat e monitorimit të Basenit Ujor Seman për vitin 2015 tregojnë një lumë me cilësinë e ujit 'mesatar në të varfër' dhe 'shumë të varfër'. Prania e niveleve të larta të nitrateve, KBO_5 dhe nivelet e ulëta të oksigjenit në disa stacione tregojnë ndotjen e shkaktuar nga shkarkimet nga ujërat e ndotura komunale, rrjedhjet industriale, rrjedhja bujqësore, shkarkimi i kafshëve etj. Lumenjtë më të prekur janë Gjanica, Devolli dhe pastaj Osumi, gjë që ngre shqetësime rreth aftësisë së këtyre lumenjve për të mbështetur jetën ujore.

7.1.2 Prirjet e cilësisë së ujit në lumenjtë e basenit ujor Seman për vitet 2010-2015

Lumi është monitoruar gjithashtu në pesë vitet e fundit dhe të dhënat janë analizuar për të kuptuar prirjet e cilësisë së ujit gjatë këtyre viteve. Rezultatet kryesore janë si më poshtë:

- Ka oksigjen të mjaftueshëm në të gjitha degët e Basenit Ujor Seman për të mbështetur jetën ujore.
- Ka pasur një rritje në nivelet e KBO_5 në vitin 2012 dhe 2015 në Basenin Ujor Seman për shkak të shkarkimit të ujërave të ndotura të patrajuara urbane dhe industriale, të bujqësisë dhe aktiviteteve të tjera në këtë zonë. Gjanica është më e ndotur se pjesët e tjera të lumit.
- Koncentrimi i azotit të amoniakut në Gjanicë është ndër më të lartat e lumenjve në Shqipëri, e cila gjithashtu ndikon në ujërat e lumit Seman. Koncentrimet e azotit të amoniakut mbeten brenda niveleve të lejuara, edhe pse ka një tendencë të lehtë në rritje në 2012 dhe 2015. Uji i lumit Seman mund të klasifikohet si i pasur me cilësi "të dobët" (Klasa IV).
- Përqëndrimi i nitrateve është brenda SCM, me vlera që rriten në 2012-2015. Përqëndrimet më të larta maten në Seman. Megjithatë, statusi i ujit është klasifikuar si 'i mirë'.
- Përqëndrimi i nitratit ndryshon mes stacioneve monitoruese edhe pse përqëndrimi mbetet brenda vlerave të lejuara. Përdorimi i inputeve bujqësore në tokë bujqësore pranë ose në zonat buferike përgjatë Basenit dhe degëve të tij mund të shkaktojë ndotje të nitratit përveç shkarkimeve të ujërave të ndotura industriale dhe bujqësore.
- Fosfati vazhdon të jetë i pranishëm në përqëndrime të ndryshme në ujë për shkak të shkarkimeve industriale dhe urbane si edhe inputeve bujqësore. Përqëndrimi ka mbetur i vazhdueshëm gjatë viteve 2012-2015. Uji klasifikohet si me status 'mesatar'.

Rezultatet e monitorimit gjatë 5-6 viteve të fundit tregojnë ndikimin në rritje të aktiviteteve njerëzore në ujin e Basenit. Shkarkimi i ujërave të ndotura komunale, bujqësore, të fermave të kafshëve, peshkataria dhe aktivitetet e tjera kontribuojnë në ndotjen e lumit. Për këtë arsye, investimi në impiantet industriale dhe të trajtimit të ujërave të ndotura mund të përkthehet në investime direkte në përmirësimin e cilësisë së ujit në lumin Seman në vitet e ardhshme.

7.2 Vlerësimi i Shpejtë Biologjik (VShB) në Basenin Ujor Seman

Një program i kampionimit në terren i cili ka shënjestruar makro-vertebrorët ujorë është kryer në Basenin Ujor Seman gjatë 23 - 27 nëntorit 2016. Rezultatet e përgjithshme, emrat dhe gjeo-koordinatat e vendndodhjeve të lumenjve dhe liqeneve të hulumtuara janë paraqitur në tabelën 7.5. Detajet e qasjes ndaj kampionizimit të VShB-së janë dhënë në Shtojcën 2.

Një konkluzion i përgjithshëm i nxjerrë gjatë programit të marrjes së mostrave ishte se niveli i lartë i ujit dhe shkarkimi rezultuan në vështirësinë e marrjes së mostrave litorale në të dy lumenjtë dhe në seksionet e rezervuarit. Përveç kësaj vështirësie, duhet të kihet parasysh se komunitetet e qëndrueshme të makrovertebrorëve nuk mund të zhvillohen në zonën litorale të ujërave të rrjedhshëm (sidomos në rastet e seksioneve të rezervuarëve) gjatë kohëzgjatjes së kufizuar të periudhave të nivelit të rritur të ujit.

Tabela 7.5: Vendet e kampionizimit dhe rezultatet e VShB-së në Basenin Ujor Seman¹⁰⁹

Lokacionet	Koordinatat		Vlerësimi VShB (%) ¹¹⁰	Komentet mbi Statusin Ekologjik
	Gjerësia	Gjatësia		
Lumenjtë				
Lumi Devoll, rr/p Gegaj	40.83337	19.91284	25	Statusi i keq ekologjik me toksicitet (ndotje shumë serioze)
Lumi Osum, rr/p Berat, pranë (rr/s) Ura Vajgurorë	40.75615	19.88986	25	Statusi i keq ekologjik me toksicitet (ndotje shumë serioze)
Lumi Osumi, përballë Beratit, argjinatura e majtë	40.70781	19.93166	5	Statusi shumë i keq ekologjik me toksicitet (ndotje shumë serioze)
Lumi Osum, rr/s Berat	40.167345	20.00502	60	Statusi i moderuar ekologjik (cilësia mesatare e ujit)
Lumi Gjanica, në Visoke, urë e vogël			0	Statusi ekologjik jashtëzakonisht i keq me toksicitet – "shtrirje e lumit të vdekur!"
Lumi Seman, Hinge	40.84425	19.79825	5	Statusi shumë i keq ekologjik me toksicitet
Lumi Seman, Fier, rr/s e u/s bashkimit të Gjanicës			60	Statusi mesatar ekologjik me toksicitet
Liqenet				
Liqeni i Ohrit, zona e Pgradecit (3 zona kampionimi)			Nuk ka	Vlerësimi biologjik i vlerësimit të ekspertëve është status i lartë ekologjik për ekosistemin e liqenit

7.2.1 Karakterizimi i Basenit Ujor Seman

7.2.1.1 Lumi Devoll (në rrjedhën e poshtme të Gegaj, në rrjedhën e sipërme të Kuçovës)

Ky lum i ndikuar shumë rrjedh nëpër një zonë ku ka shumë vendbanime. Shkarkimi i ujërave të ndotura me sa duket arrin lumin bashkë me grimcat e ngurta të mbetjeve (qese plastike, etj.) që janë depozituar në bregun e lumit. Indeksi VSHB-së është 25% duke treguar dukshëm efektin antropogjenik të ujërave të ndotura me disa ndikime toksike.

¹⁰⁹ rr/p – rrjedha e sipërme, rr/s - rrjedha e sipërme

¹¹⁰ Kuptimi i kodit të ngjyrave: E verdhë = Statusi Mesatar; E kuqe = Statusi shumë i keq;

Figura 7.1: Lumi Devoll në rrjedhën e poshtme të Gegaj dhe në rrjedhën e sipërme të Kuçovës tregon efektin e mbeturinave të ngurta

7.2.1.2 Lumi Osum (në rrjedhën e poshtme të Beratit, afër rrjedhës së sipërme të Urës Vajgurorë)

Bregu i lumit është shumë i gërryer dhe uji është i turbullt, me ngjyrë gri. Fundi është guror me gurë baltorë dhe baltë. Uji është shumë i ndotur me një vlerë Indeksi VSHB-së prej 25% që tregon efektet toksike potenciale.

Figura 7.2: Lumi Osumi dhe anët e tij të gërryera

Figura 7.3: Marrja e mostrave në ujërat e cekëta të lumit Osum në Berat

7.2.1.3 Lumi Osum (në rrjedhën e sipërme të Beratit)

Ky stacion kampionimi është një lum i ulët me nëmshtresa të holla dhe shpejtësi shumë të ngadaltë. Indeksi VSHB-së tregon statusin e mesatar me disa ndikime vendore (VSHB = 60%). Duhet të theksohet se të dhëna shtesë janë të nevojshme për vërtetimin dhe miratimin e këtij statusi.

7.2.1.4 Lumi Gjanica (në Visokë, ura e vogël)

Lumi Gjanica në Visokë ka një shtrat të përbërë nga gurë baltoorë, guralecë dhe rërë. Nga pikëpamja ekologjike lumi Gjanica i mungon plotësisht jeta biologjike (Figura 7.4). Ngjyra e ujit është ngjyrë kafe e errët me një shtresë vaji që lundron në sipërfaqe. Një shtresë algale / e bakterore e paidentifikuar me ngjyrë gri e kafe mbulon të gjitha shtresat sipërfaqësore të ngurta. Në këtë vend lumor nuk u zbuluan asnjë makro-jovetërorë të gjallë që tregon një ndotje jashtëzakonisht serioze dhe të vazhdueshme nga industria e naftës dhe ndoshta burime të tjera.

Figura 7.4: Lumi Gjanica në Visokë

7.2.1.5 Lumi Seman (afër fshatit Hinkë, rryma e poshtme e Kuçovës)

Uji rrjedh mesatarisht, edhe pse transporti aktiv i materialit të rërës së lirshme në shtratin e lumit është shumë intensive. Mostra e mbledhur makrovertebrorë përmbante vetëm disa prej tyre. Rezultati i vlerësimit VSHB-së ishte 5%, duke treguar toksicitet ekstensiv.

Figura 7.5: Lumi Seman pranë fshatit Hinkë, rrjedha e poshtme e Kuçovës

7.2.1.6 Lumi Seman (Fier, rrjedha e sipërme e bashkimit të Gjanicës)

Lumi Seman në Fier, në rrjedhën e sipërme të bashkimit të Gjanicës është në një zonë të banuar me materiale artificiale (p.sh. blloqe betoni) të gjetura në ujërat pranë urës në Fier. Një rrymë shumë e fortë e karakterizon lumin nën urë, me rrjedha të ujit gri të turbulluara, rreth pjesëve shumë të mëdha betoni të materialit ndërtimor të depozituar në shtratin e lumit. Vendet depozitore të grimcave të rërës së hollë janë të pranishme edhe në zonat e mbrojtura. Indeksi VSHB-së është 60% (statusi mesatar) me disa efekte toksike.

7.3 Vlerësimi i cilësisë së ujërave nëntokësore

Baseni Ujor Seman karakterizohet nga tri lloje kryesore akuiferësh: Kuarternar, Karbonatik dhe Magmatik. Një hartë e hollësishme e akuiferëve kryesorë në Basenin Ujor Seman është paraqitur në Seksionin 3.6, Figura 3.8. Një vlerësim sasior i ujërave nëntokësore është dhënë gjithashtu në Seksionin 3.6.

7.3.1 Baseni kuarternar i Korçës

Akuiferi i Korçës dhe akumulimi karstik në rajonin e Korçës janë të vetmet akuiferë në Basenin Ujor Seman, që monitorohet. Akuiferi Kuarternar i Korçës shërben si burim kryesor i ujit të pijshëm për qytetin e Korçës dhe shumë komunitete në Fushë Korçë. Akuiferi Kuarternar ndodhet nën Fushë Korçë dhe lidhet me lumenjtë Devoll dhe Dunavec. Në vend të kësaj, akuiferët karstik të Korçës sigurojnë ujë të pijshëm për bashkitë Pogradec, Ersekë, Bilishtit dhe pjesë të Korçës.

Siç shihet në Tabelën 7.6, Akuiferi Kuarternar i Korçës monitorohet në Turan, Bulgarec, Sheqeras dhe I. Terovë, ndërsa vetëm një stacion monitoron akuiferin karstik (burimi i Mançurishtit).

Tabela 7.6: Stacionet e Monitorimit të Ujërave Nëntokësore / Puset në Basenin Ujor Seman¹¹¹

Nr.	Stacioni i monitorimit të ujit nëntokësor / Puset
1	St. Korçë -Turan
2	St. Bulgarec
3	St. Sheqeras
4	I.Terova
5	Burimi Maçurishtit

Stacionet monitorojnë parametra të ndryshëm që përfshijnë nivelin e ujit, pH, temperaturën, fortësinë totale, Na, lënda e thatë, Ca, Mg, Fe, NH₄, Cl, SO₄, NO₃, NO₂ dhe O₂ (Tabela 7.7). Mikroelementet (Nikeli, Magnezi, Mangani, Zinku, Plumbi, Bakri, Kobalt, Kromi dhe Kadmiumi) monitorohen vetëm në Turan. Çdo stacion monitorohet dy herë në vit (maj dhe tetor).

Tabela 7.7: Parametrat e monitoruara në ujërat nëntokësore

Nr.	Parametrat e monitoruara në ujërat nëntokësore (mg/l përveç nëse thuhet ndryshe)	Parametrat e legjislacionit shqiptar	Parametrat e legjislacionit të BE-së ¹¹²
1	Matja e prurjeve (l/s)		
2	Ion hidrogjen (njësi pH)	6.5-9.5	6.5-8.5
3	Temperatura (°C)	8-20	12-25
4	Ashpërsia totale (Fp.° gj)	10-25	>60
5	Mineralizimi	1,200	
6	Natrium (Na)	20-200	20-150
7	Kalium (K)	10-12.0	
8	Kalcium (Ca)	75-200	100
9	Magnez (Mg)	20-50	30-50
10	Hekur (Fe)	0.2-0.3	0.05-0.2
11	Amon (NH ₄)	0.05-0.5	0.05-0.5
12	Klor (Cl)		25
13	Sulfat (SO ₄)		25-250
14	Nitrat (NO ₃)	25-50	25-50
15	Nitrit (NO ₂)	0.5	<0.1
16	Niveli i oksigjenit (O ₂)		
17	Metale të rënda (Ni, Mn, Zn, Pb, Cu, Co, Cr, Cd)		

¹¹¹ Burimi: AKM, 2015; Përgatiti: Mott MacDonald

¹¹² Standardet e cilësisë së ujit të pijshëm janë përcaktuar në vendimin Nr. 379, datë 25.5.2016. Ky vendim transponon Direktivën 98/83/EC

18	Mbetje të thata	500-1000	1500
----	-----------------	----------	------

Bazuar në rezultatet e monitorimit të paraqitura në Tabelën 7.8 më poshtë, uji i Akuiferit të Korçës mund të klasifikohet si pak alkalik me pH <8. Përqendrimet e Na, Ca, NH₄, HCO₃, SO₄, NO₃, NO₂, lënda e thatë dhe ashpërsia totale janë brenda parametrave të SCM në të gjitha stacionet. Një përjashtim është klori, i cili tejkalon nivelet e SCM në të gjitha stacionet. Magnezi dhe ashpërsia totale tejkalojnë nivelet e SCM-së në stacionin Irakli Terova. Matjet e nitrateve dhe lëndës së thatë janë në nivele të larta në stacionin Irakli Terova edhe pse ato janë të dyja brenda SCM-së. Sidoqoftë, të dhënat e monitorimit tregojnë se uji i akuiferit të Korçës është i cilësisë së mirë.

Akuiferi i Korçës u monitorua edhe për metalet e rënda në Turan, të cilat treguan praninë e plumbit dhe zinkut në akuifer përtej SCM-së për ujë të pijshëm.

Tabela 7.8: Monitorimi i ujërave nëntokësore: Akuiferi i Korçës dhe burimi Karstik¹¹³

Parametri	Vendndodhja					
	Turan	Bulgarec	Sheqeras	Irakli Terova	Burimi i Mançurishtit	SCM ¹¹⁴
pH	7.62	7.69	7.06	7.60	7.07	6.50-8.50
K (mg/l)	1.33	0.84	1.16	1.59	0.52	-
Na (mg/l)	15.99	9.62	15.32	10.08	1.16	200
Ca (mg/l)	35.22	37.14	74.41	54.56	106.79	200
Mg (mg/l)	37.60	38.26	19.34	56.50	9.51	50
Fe ²⁺³ (mg/l)	0.025	0.010	0.015	0.010	0.015	0.20-0.30
NH ₄ -N (mg/l)	0.010	0.025	0.025	0.010	0.015	0.10
HCO ₃ (mg/l)	263.83	260.78	327.88	260.78	372.10	400
CO ₃ (mg/l)	6.0	9.0	1.5	3.0	0	
Cl (mg/l)	28.65	16.55	7.99	18.52	1.47	0.50
SO ₄ (mg/l)	11.12	13.10	18.05	117.30	4.18	250
NO ₃ -N (mg/l)	5.44	4.86	6.98	25.05	2.38	25-50
NO ₂ -N (mg/l)	0.01	0.02	0.01	0.01	0.005	0.05
Lëndë e thatë (mg/l)	263	250	299	407	302	500

Bazuar në rezultatet e monitorimit, uji i Akuiferit të Korçës mund të klasifikohet si pak alkalik me pH <8. Përqendrimet e Na, Ca, NH₄, HCO₃, SO₄, NH₄, NO₂, lënda e thatë dhe ashpërsia totale janë brenda parametrave të SCM-së në të gjitha stacionet. Një përjashtim është klori, i cili tejkalon nivelet e SCM-së në të gjitha stacionet. Magnezi dhe ashpërsia totale tejkalojnë nivelet e SCM-së në stacionin Irakli Terova. Matjet e nitrateve dhe lëndës së thatë janë në nivele të larta në stacionin Irakli Terova edhe pse ato janë të dyja brenda SCM-së. Në përgjithësi, të dhënat e monitorimit tregojnë se uji i akuiferit të Korçës është i cilësisë së mirë.

¹¹³ Burimi AKM, 2015; Përgatiti: Mott MacDonald

¹¹⁴ Sipas Direktivës KE 98/83/KE

Akuiferi i Korçës u monitorua edhe për metalet e rënda në Turan, të cilat treguan praninë e plumbit dhe zinkut në akuifer që tejkalon SCM-në për ujë të pijshëm (Tabela 7.9).

Tabela 7.9: Akuiferi i Korçës: Rezultatet e monitorimit të ujërave nëntokësore për metalet e rënda në Turan në 2015¹¹⁵

Parametri	Përqendrimet e zbuluara (µ/l)	SCM ¹¹⁶ (µ/l)
Ni	5-6	20
Mn	2-3	50
Zn	9-13	3
Pb	10-12	10
Cu	2-6	50
Co	5-9	
Cr	7-10	50
Cd	1	5

Në përfundim, ujësjellësi duket i ndjeshëm ndaj ndotjes nga inputet bujqësore të përdorura në zonat e afërta për shkak të shtresës së hollë të mbrojtjes ndërmjet sipërfaqes dhe akuiferit, veçanërisht në Dobraq. Në fakt, prania e klorit dhe vlerat e larta të ashpërsisë totale tregojnë një infiltrim të mundshëm të ujërave komunale dhe industriale në akuifer. Ndotja e akuiferit gjithashtu mund të shkaktohet nga tërheqja intensive e ujit nga qyteti ose për përdorime të tjera.

7.3.2 Akuiferi i luginës së Beratit

Cilësia e akuiferit poroz të Beratit është përmbledhur më poshtë:

- Mineralizim total në akuifer varion nga 672-934mg/l. Ujërat e këtij akuiferi janë ujëra të freskëta.
- Sipas ashpërsisë së përgjithshme, uji i këtij akuiferi konsiderohet si i mesëm i lartë, i lartë ose shumë i lartë. Ashpërsia është mbi standardet shqiptare dhe të BE-së në puse të vendosura në Banaj, Kozare (pranë lumit Devoll), Lapardha, Otlak, Çiflig dhe Arrëz.
- Ujërat janë dobësisht alkaline me një pH që varion nga 7.5-8.26.
- Përmbajtja e magnezit është mbi standardet shqiptare dhe të BE-së.
- Nivelet NH₄, NO₂, dhe NO₃ janë të larta, por kalojnë në kushte të pranueshme për ujë të pijshëm.
- Përmbajtja e joneve NO₂ është e pranishme në disa puse.
- Vlera e nitriteve ndryshon nga 0.01-0.03 mg / l. Në stacionin Ciflig, përmbajtja e nitritit është 0.19-0.8 mg/l.
- Nitrati është i pranishëm në të gjitha pusët por vlerat janë brenda standardit të lejuar. Ka prirje në rritje të nitrateve në pusët Otlak dhe Lapardha.
- Jonet e amonit janë të pranishme në të gjitha pusët edhe pse vlerat janë brenda standardit të lejuar.
- Përmbajtja e hekurit është mbi standardet shqiptare dhe të BE-së në Banaj, Arrëz dhe Çiflig.

¹¹⁵ Burimi AKM, 2015; Përgatiti: Mott MacDonald

¹¹⁶ Sipas Direktivës KE 98/83/KE

- Cilësia e ujit të akuiferit poroz të Beratit nuk është e mirë për të pirë

7.3.3 Trupi i ujërave nëntokësore të Rrogozhinës

Cilësia e trupit të ujërave nëntokësore të Rrogozhinës është përmbledhur më poshtë:

- Mineralizim total në akuifer varion nga 771-805 mg/l. Ujërat klasifikohen si ujëra të freskëta.
- Ujërat klasifikohen me ashpërsi mesatare.
- Ujërat janë dobësisht alkaline me një pH që varion nga 7.3-7.8.
- Ujërat nuk përmbajnë amoniak, nitrit dhe nitrat.
- Cilësia e ujit të trupit ujqor të Rrogozhinës klasifikohet si 'e mirë'.

7.3.4 Akuiferi Karbonatik

Cilësia e akuiferit karbonatik është përmbledhur më poshtë:

- Mineralizim total në akuifer varion nga 204-505 mg/l. Ujërat e këtij akuiferi janë ujëra të freskëta.
- Përsa i përket ashpërsisë totale, ky akuifer është klasifikuar si mesatarisht i lartë deri në shumë i lartë.
- Ujërat janë dobësisht alkaline me një pH që varion nga 7.19-7.54.
- Përmbajtja e nitritit është e pranishme në <0.01 mg/l.
- Nitriti është i pranishëm në të gjitha burimet por vlerat janë të vogla.
- Jonet e amonit janë të pranishme në të gjitha pusët edhe pse vlerat janë brenda standardit të lejuar
- Prania e përmbajtjes së hekurit është brenda standardit të lejuar. Vlerat variojnë nga 0.01-0.7 mg/l.
- Cilësia e ujit të akuiferit karbonatik klasifikohet si 'shumë e mirë'.

7.3.5 Akuiferi Magmatik

Cilësia e akuiferit magmatik është përmbledhur më poshtë:

- Sa i përket mineralizimit total, ujërat klasifikohen si ujëra të freskëta
- Ashpërsia është brenda standardeve shqiptare dhe të BE-së edhe pse uji është klasifikuar në aspektin e ashpërsisë totale të lartë
- Ujërat janë të dobësisht alkaline me një pH që varion nga 7.01-7.22.
- Ujërat nuk përmbajnë amoniak, nitrit dhe nitrat.
- Cilësia e ujit të akuiferit magmatik është 'shumë e mirë'.

7.3.6 Presionet mbi akuiferet

Presionet mbi akuiferet në Basenin Ujqor Seman mund të përmbledhen si më poshtë:

- Shkalla e lartë e urbanizimit në qytete dhe në zonat fushore, sidomos në 2 dekadat e fundit.
- Rritja e kërkesës për burimet ujore (industri dhe bujqësi) në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur burimet e ujërave nëntokësore janë në një nivel minimal.
- Rritja e shpimeve private dhe të pakontrolluar për furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujitje.
- Rritja e përdorimit të tokës bujqësore, përdorimi gjithnjë e më i madh i plehrave kimike, përmytja e tokave dhe shpesh furnizimi me ujë ndikohet nga prania e nitritit.
- Kontaminimi nga mbetjet e naftës në trupin ujqor nëntokësor të Marinzës Rrogozhinë dhe akuiferin poroz të Beratit.

8 Infrastruktura e Ujit

8.1 Hyrje

Një çështje kyçe në DKU është futja e një sistemi të planifikimit të menaxhimit të basenit ujqor. Ky do të jetë mekanizmi kyç për sigurimin e menaxhimit të integruar të lumenjve, kanaleve, ujërave nëntokësore, trupave ujqorë të modifikuar, liqeneve, rezervuarëve si dhe ujërave transitore dhe bregdetare.

Ky seksion jep informacion mbi statusin dhe planifikimin e menaxhimit të ujit dhe infrastrukturës në Basenin Ujqor Seman, i cili përfshin ujësjellësin, trajtimin e ujërave të ndotura, digat e ujitjes dhe hidrocentralet.

8.2 Furnizimi me Ujë dhe Trajtimi i Ujërave të Ndotura

Qeveria shqiptare ka ndërmarrë hapa të qarta drejt menaxhimit të integruar të burimeve ujore. Sektori i shërbimeve të furnizimit me ujë, mbledhja e mbeturinave, deponimi dhe trajtimi i ujërave të ndotura është një nga sektorët me rëndësi dhe ndjeshmëri të veçantë, pasi ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së qytetarëve.

Në vitin 2014, qeveria shqiptare filloi të zbatojë një nga reformat më të rëndësishme në administratën vendore për të përmirësuar qeverisjen vendore dhe për të rritur efikasitetin (Ligji nr. 115/2014 "Për territorin e ri administrativ të autoriteteve vendore në Republikën e Shqipërisë"). Reforma administrative riorganizoi 373 njësitë e qeverisjes vendore (NJQV) në 61 NJQV (Bashki). Qëllimi kryesor i reformës është rritja e llogaridhënies duke transferuar detyrimet dhe të drejtat e shërbimit tek niveli i qeverisjes vendore. Bashkimi i NJQV-ve është i nevojshëm për të arritur një shkallë të mjaftueshme për të tërhequr kompetencat thelbësore të nevojshme për ofrimin e këtyre shërbimeve.

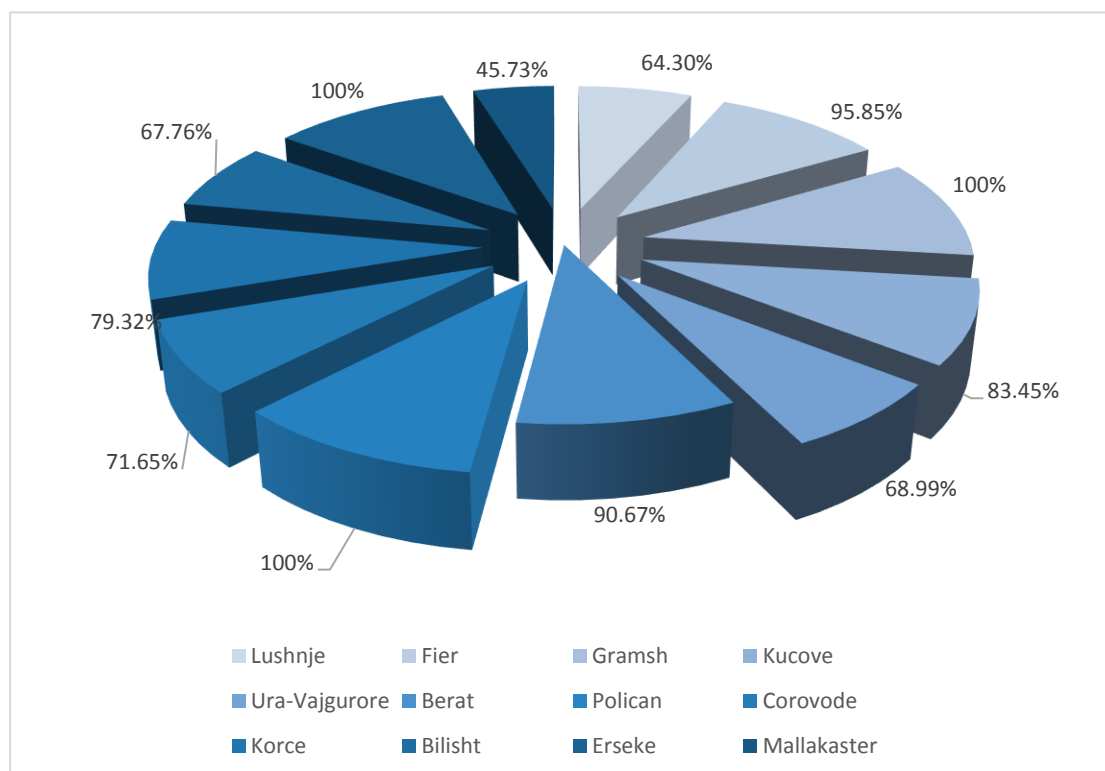
Qeveria ka propozuar shtrirjen e sektorit aktual të ujit me NJQV-të e sapokrijuara në mënyrë të tillë që një NJQV ka vetëm një Ujësjellës dhe Kanalizime, i cili është përgjegjës për shërbimet e ujit dhe kanalizimit në të gjithë territorin e NJQV-së. Kjo kërkon:

- Një rritje të lehtë në numrin e shërbimeve nga 58 të liçensuara (që mbulonin 80% të territorit me shërbimin e furnizimit me ujë dhe 45% me shërbimin e kanalizimeve) në 61 në nivel kombëtar (i cili do të jetë përgjegjës për mbulimin e të gjithë territorit me të dy shërbimet).
- Rishikimin e zonës së shërbimit i cili do të përputhet me kufijtë e NJQV-ve të krijuara rishtazi. Shërbimi i furnizimit me ujë dhe kanalizime të çdo qyteti mund të ketë më shumë se një rrjet të ujësjellësit dhe kanalizimit nga organizimi i mëparshëm nën Bashkinë përkatëse, duke ofruar shërbime në zona të ndryshme të qytetit.

Në përgjithësi, ofrimi aktual i shërbimit të menaxhimit ofron një shërbim të dobët me një kosto të ulët. Vetëm shërbimi në bashkinë Korçë ofron furnizim me ujë afër 24 orë në ditë. Jashtë zonave të mëparshme të shërbimit "zona jashtë juridiksionit", ky shërbim është siguruar nga sistemet komunale dhe informacioni është i kufizuar në lidhje me cilësinë dhe sasinë e ujit në dispozicion. Si pjesë e reformës së qeverisjes vendore këto "zona jashtë juridiksionit" do të përfshihen në Shërbime e reja të Qeverisjes Vendore.

Figura 8.1 tregon përqindjen e popullsisë së shërbyer me ujësjellës për secilën pjesë të Bashkisë së Basenit Ujqor. Një tabelë përmbledhëse e shërbimeve të furnizimit me ujë dhe kanalizime për secilën bashki është dhënë në Ekonominë e Përdorimit të Ujit - seksioni 11.5, figura 11.12.

Figura 8.1: Popullsia së cilës i është ofruar shërbimi i furnizimit me ujë për secilin qytet të basenit ujqor Seman¹¹⁷

Shkalla e popullsisë së mbuluar me shërbime varion nga 45% për Bashkinë Mallakastër në 100% për Korçën, Poliçanin dhe Gramshin. Por edhe pse shërbimi mund të mbulojë të gjitha zonat, koha ditore e shërbimeve është në shumicën e rasteve më pak se 24 orë (përjashtim bën vetëm Korça). Arsyeja e shërbimeve të kufizuara është e ndryshme nga një qytet në tjetrin, por keqmenaxhimi dhe humbjet e ujit janë qartë të dukshme si shkaqet kryesore në krijimin e kësaj situatë.

Vendimi nr. 342 i majit 2016 i Këshillit të Ministrave të Shqipërisë¹¹⁸ lidhur me kufijtë e bashkive dhe inventarizimin e infrastrukturës, vendndodhjes së infrastrukturës në secilin basen do të përditësohen, në mënyrë që të bëhet e mundur shpërndarja e aseteve në secilën bashki. Ky proces u planifikua të përfundonte deri më 31 dhjetor 2016. Proçesi i transferimit të aseteve tek administrata e re si ofruesit vendorë të shërbimeve të licensuara, e cila do të jetë përgjegjëse për të gjithë territorin e NJQV-së, është ende në vazhdim.

Në zbatim të VKM nr. 63, datë 27.01.2016, "Për riorganizimin e operatorëve që ofrojnë shërbimin e furnizimit me ujë të pijshëm, grumbullimin, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura", deri në fund të vitit 2016, çdo NJQV e sapo formuar duhet të udhëheqë procesin e vlerësimit dhe regjistrimit të sistemit të ujësjellësit dhe kanalizimit në territorin e tyre. Pas vlerësimit dhe regjistrimit, NJQV-ve u kërkohet të transferojnë asetet dhe procesin e administrimit dhe përgjegjësinë për të ofruar shërbimin e furnizimit me ujë dhe kanalizime në ndërmarrjet e tyre përkatëse. Pas përfundimit të këtij procesi, Ndërmarrja do të duhet të aplikojë për licencë të re në mënyrë që të përfshijë të gjithë zonën e shërbimit të zgjeruar. Shërbimet komunale gjithashtu duhet të përgatisin një plan biznesi me qëllim që të harmonizojnë në kohën e duhur standardet e shërbimit dhe tarifën e shërbimeve.

¹¹⁷ Master Plan i Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimeve për Shqipërinë, financuar nga KfW; iC, igr – Janar 2013

¹¹⁸ VKM nr. 63, datë 27.01.2016 "Për riorganizimin e operatorëve që ofrojnë shërbimin e furnizimit me ujë të pijshëm, grumbullimin, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura".

Sipas informacioneve të marra nga Enti Rregullator i Ujit për vitin 2016, vetëm 8 ndërmarrje kanë marrë liçencat e tyre për shërbime, siç tregohet dhe pjesa tjetër janë në proces të plotësimit të kërkesave ligjore.

Ministria përgjegjëse për infrastrukturën është përgjegjëse për sektorin e sistemeve të furnizimit me ujë dhe kanalizime në planifikimin e fondeve të investimeve nga buxheti i shtetit dhe institucionet financiare ndërkombëtare. Për planifikimin e investimeve në sektorin e furnizimit me ujë dhe kanalizime, u formulua një Master Plan Kombëtar (financuar nga KfW) dhe miratoi në mbledhjen e Këshillit Kombëtar të Ujit (dhjetor 2015), Në kuadër të reformave të sektorit të ujit, kryetari i Bashkisë (ose Kryetarët në qoftë se ndërmarrja është në pronësi dhe që i shërben më shumë se një Bashkie) do të ketë autoritet më të madh mbikëqyrës për menaxhimin e ndërmarrjes.

Plani i tranzicionit për sektorin e shërbimeve të furnizimit me ujë, grumbullimin, trajtimin dhe shkarkimin e ujërave të ndotura planifikohet të funksionojë si vijon:

- Ofrimi i shërbimeve të furnizimit me ujë dhe kanalizime duhet të përafrohet përgjatë vijave administrative territoriale bazuar në Reformën Administrative të Territorit (RAT).
- Të gjitha shërbimet do të sigurohen nga ndërmarrjet e formuara si shoqëri aksionare në pronësi publike, të cilat ofrojnë shërbime të furnizimit me ujë dhe kanalizime.
- Drejtori i Përgjithshëm i ndërmarrjes punëson Drejtorin Teknik dhe Drejtorin Tregtar të Ndërmarrjes.
- Kryetari shërben si asamble e aksionarëve dhe është Kryetari i Asamblesë.

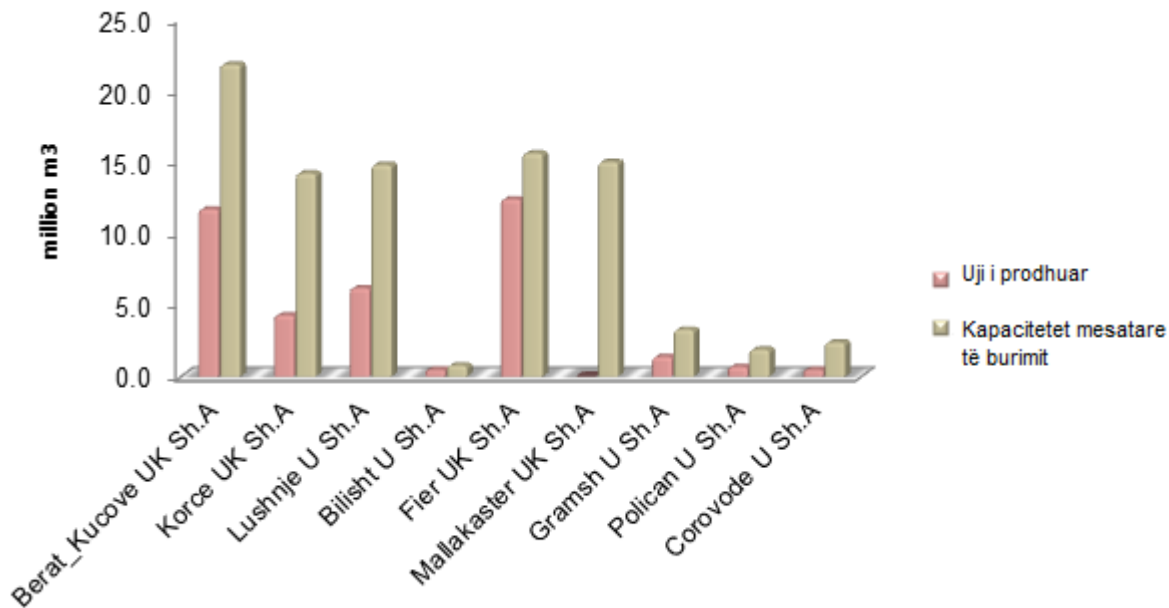
Në vitin 2016 është krijuar Agjencia Kombëtare e Ujësjetës-Kanalizimeve, (AKUK), me VKM nr. 504, datë 6.07.2016 "Për krijimin e një Agjencie Kombëtare të Ujësjetës-Kanalizimeve". Agjencia Kombëtare e Ujësjetës-Kanalizimeve (AKUK) është një organ shtetëror i specializuar në fushën e furnizimit me ujë dhe kanalizime dhe trajtimit të ujërave të ndotura. Ajo vepron si Institucion teknik që mbështet politikat e ministrisë përgjegjëse për infrastrukturën, e cila është përgjegjëse edhe për infrastrukturën ujore, në përputhje me legjisllacionin dhe politikat e përcaktuara në strategjitë sektoriale dhe politikat përkatëse për menaxhimin e ujit dhe mbrojtjen mjedisore të cilësisë së tij.

AKUK përmbush objektivat me strukturën e saj përmes Drejtorisë Teknike, Departamentit të Tregtisë, Departamentit të Projekteve të Huaja, Drejtorisë së Monitorimit dhe tre departamenteve rajonale. Brenda autoritetit të saj ligjor dhe teknik, AKUK koordinon dhe monitoron të gjitha aktivitetet sektoriale, duke ofruar shërbime për furnizimin me ujë të pijshëm, kanalizime dhe trajtimin e ujërave të ndotura, në bashkëpunim me të gjitha institucionet në nivel qendror dhe vendor.

Në basenin ujor Seman ka pasur 33 shërbime të furnizimit me ujë dhe kanalizime. Megjithatë, pas reformës do të liçencohen vetëm 10 shërbime ujësjetës kanalizime, si Korça, Berat-Kuçova, Ura Vajgurore, Fier, Roskovec, Patos, Ballsh, Lushnje, Divjakë dhe Maliq (pjesërisht).

Figura 8.2 tregon kapacitetet e burimit dhe të ujit të prodhuar në çdo qytet. Jashtë zonave të mëparshme të shërbimit ekzistues, në të ashtuquajturat "zona jashtë juridiksionit", shërbimi është siguruar nga sistemet komunale dhe ka informacion të kufizuar në dispozicion për cilësinë dhe sasinë e ujit në dispozicion.

Figure 8.2: Kapaciteti i ujit dhe përdorimi i ujit në çdo qytet të Basenit Ujor Seman¹¹⁹

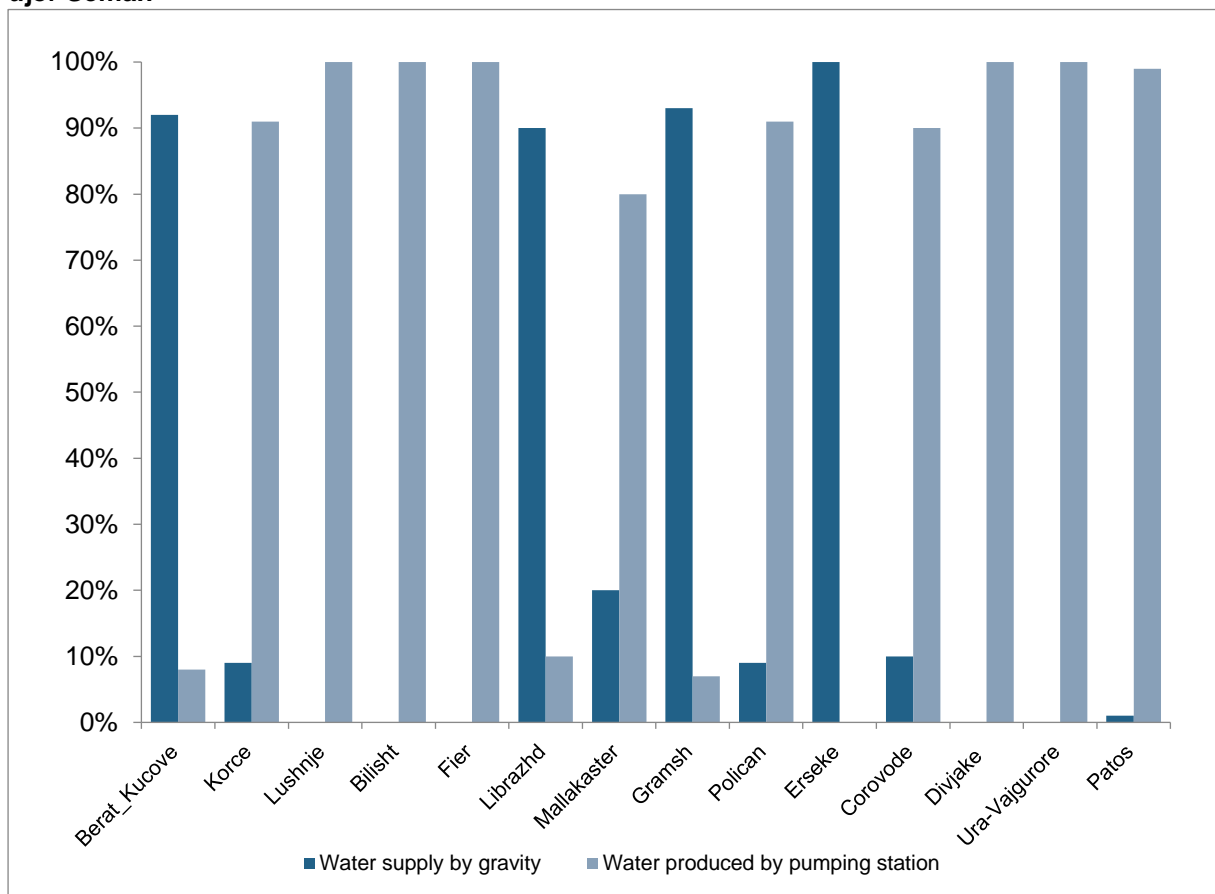
Kërkesa e ardhshme për ujë e llogaritur për popullsinë që jeton në zonën e juridiksionit të kompanive bazohet në normën ditore të kërkesës për frymë prej 150 litrash, me një reduktim prej 20% të humbjeve të ujit. Kjo është një konsideratë mesatare edhe pse ekzistojnë dallime në mes të Shërbimeve Publike. Është e rëndësishme të theksohet se aktualisht humbjet e ujit janë shumë të larta në shumicën e Shërbimeve Publike.

Përveç masave të sigurisë të zbatuara në burimet ujore, të gjitha ndërmarrjet e ujit në Basenin Ujor Seman përdorin trajtimin e klorinimit për të eliminuar kontaminimin nga mikroorganizmat. Siguria e furnizimit, sipas kërkesave të VKM nr. 379, datë 25.05.2016, duhet të monitorohet nga një kontroll i brendshëm nga ujë-sjellësi, dhe kontroll të jashtëm nga ana e strukturave rajonale të shëndetit publik. Ministri përgjegjës për shëndetin përcakton mjetet e domosdoshme dhe frekuencën e kontroleve nga strukturat rajonale të shëndetit publik dhe gjithashtu metodologjinë minimale dhe frekuencën e inspektimeve nga Inspektorati Shtetëror Shëndetësor. Shumica e testeve bëhen për mbetjet e klorit në pika të ndryshme të përdorimit dhe për bakteret fekal coliform. Zbatimi i kërkesave ligjore të kësaj rregulloreje kontrollonhet nëpërmjet kujdesit të Inspektoratit Shtetëror Shëndetësor.

Burimi i ujit për qëllime pirje është marrë kryesisht nga ujërat nëntokësore. Në vitin 2015, përqindja e ujit të ofruar për qytetet në Basenin Ujor duke përdorur stacionin e pompimit dhe gravitetit ishte përkatësisht 67% dhe 33%, siç tregohet në Figurën 8.3. Të dhënat tregojnë se ka 6 qytete që përdorin më shumë se 90% ujë të pijshëm nga stacioni i pompimit, pra një tarifë më e lartë e ujit në raport me qytetet e tjera ku përqindja e përdorimit të ujit të pijshëm me gravitet është më e lartë.

¹¹⁹ Burimi: Strategjia e Financimit të Sektorit të Furnizimit me Ujë dhe Sanitetit në Shqipëri, (COWI)

Figure 8.3: Përqindja e furnizimit me ujë të siguar nga pompimi dhe graviteti nëqdo qytet të basenit uxor Seman¹²⁰

Përqindja e lartë e familjeve që përdorin stacionin e pompimit për prodhimin e ujit të pijshëm ndikon drejtpërsëdrejti në shërbimet e kostos së furnizimit me ujë për qytetet përkatëse, duke krijuar vështirësi për të arritur përqindje të arsyeshme në mbledhjen e të ardhurave dhe në të njëjtën kohë kosto shtesë dhe vështirësi në mirëmbajtjen e pajisjeve dhe vetë sistemit.

Vendndodhja e pikave kryesore të furnizimit me ujë në Basenin Uxor Seman është dhënë në figurën 8.4. Rrjedha e dy degëve të mëdha është paraqitur në Figurën 8.5.

¹²⁰ Burimi: Agjencia Kombëtare e Ujësjetës-Kanalizimeve

Figura 8.4: Vendndodhja e digave kryesore të ujitjes në basenin ujqr Seman

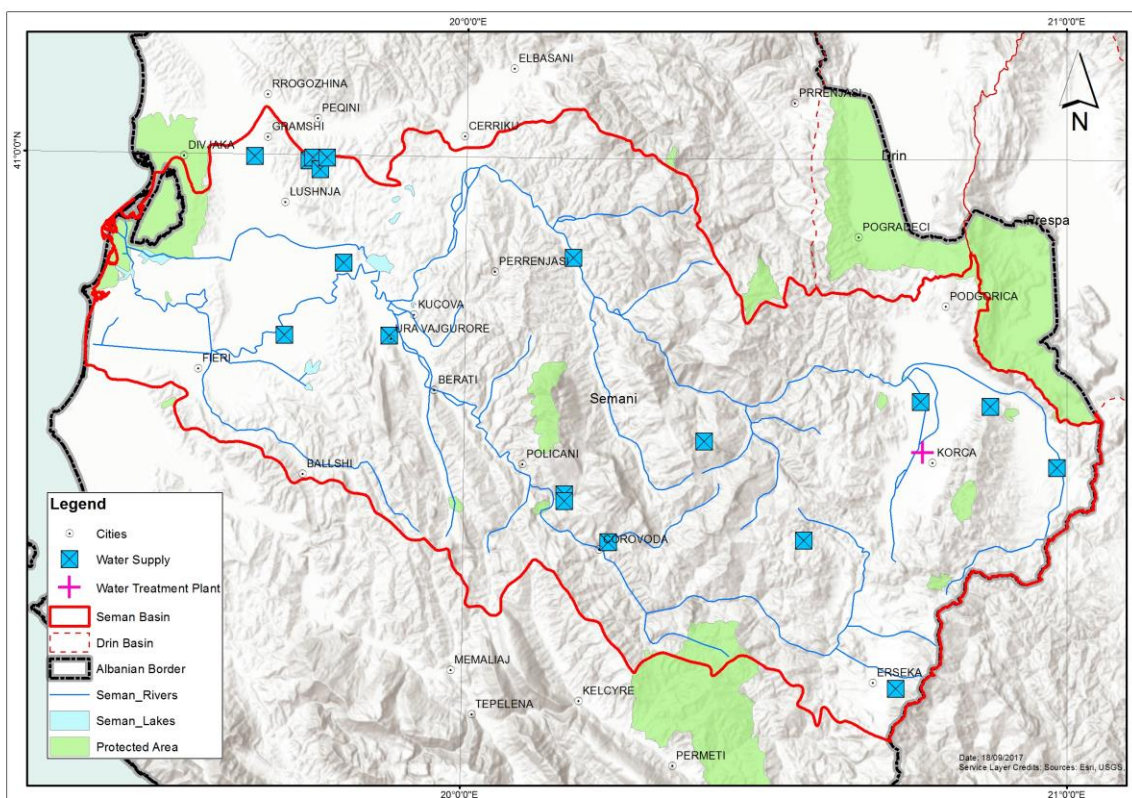
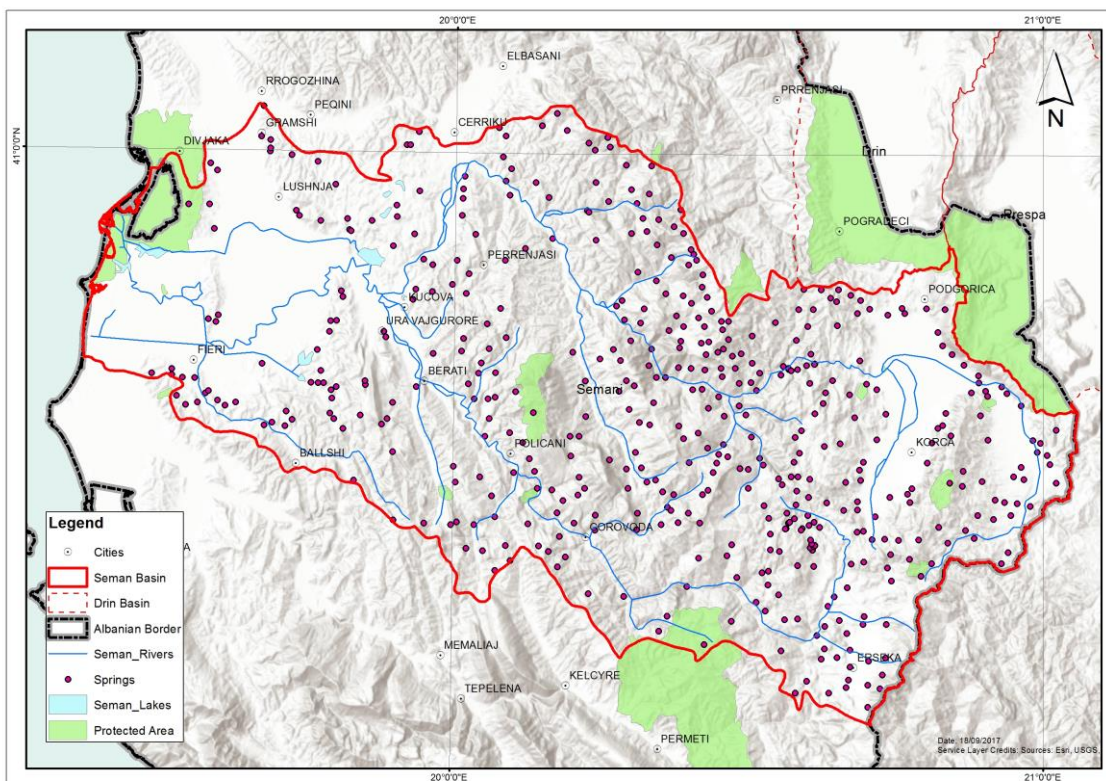

Figura 8.5: Vendndodhja e burimeve të njohura në basenin ujqr Seman

Në qytetet e Çorovodës, Poliçanit, Gramshit dhe Bilishtit, rrjeti i ujërave të ndotura mungon plotësisht. Qytetet e tjera janë kryesisht të mbuluara nga rrjeti i kanalizimit, por zonat periferike nuk janë mbuluar ende me këtë shërbim. Në këtë gjendje, përdorimi i gropave septike është zgjidhja më e zakonshme. Figura 8.6 tregon numrin e lidhjeve me rrjetin e ujërave të ndotura në Basenin Ujor Seman. Tabela 8.1 tregon statusin e infrastrukturës së ujërave të ndotura për Bashkitë kryesore në Basen.

Figura 8.6: Lidhjet e ujërave të ndotura në rrjetin e ujërave të ndotura për qytetet në Basenin Ujor Seman¹²¹

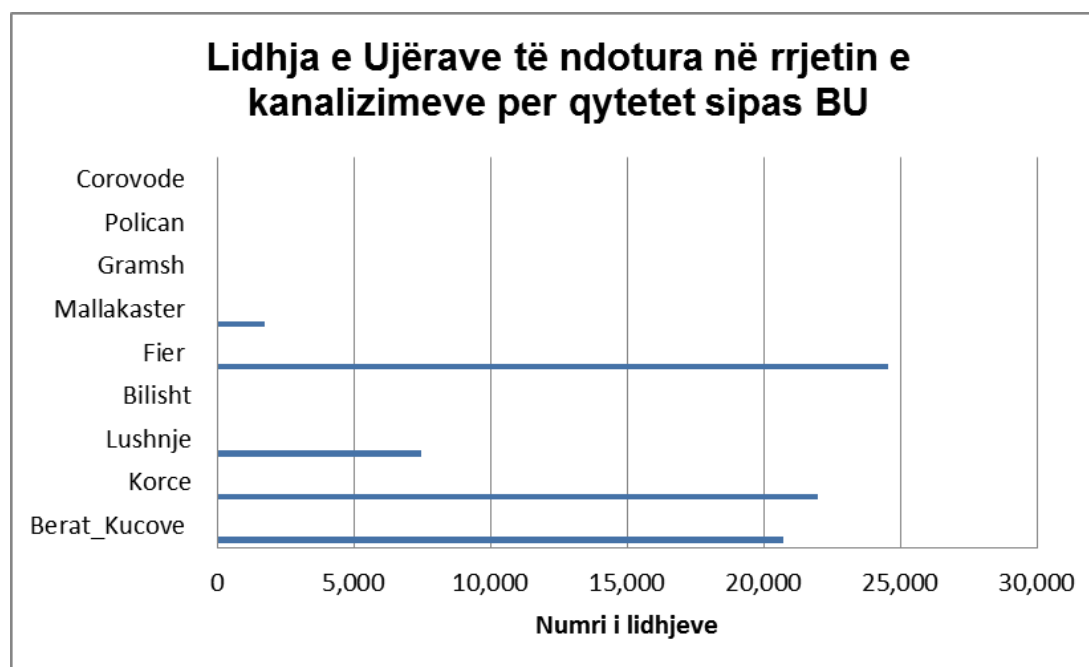

Tabela 8.1: Statusi i infrastrukturës së ujërave të ndotura për bashkitë kryesore në Basenin Ujor Seman¹²²

Qyteti	Popullsia me rrjetin e ujërave të zeza në %	Statusi ITUN	Popullsia me ITUN në %
Berat	89%	Propozuar	
Skrapar/Çorovodë	100%		
Polican	68%	Ekzistues	
Korçë	97%	Ekzistues	87,500 banorë në zonën Bashkiake
Maliq			
Devoll/Bilisht	100%	Nuk ekziston	
Ura Vajgurore	Ekziston vetëm për mbledhësit e mëdhenj		
Kuçovë	90%	Propozuar	
Fier	75%		

¹²¹ Burimi: Agjencia Kombëtare e Ujësjellës-Kanalizimeve

¹²² Burimi: Agjencia Kombëtare e Ujësjellës-Kanalizimeve

Qyteti	Popullsia me rrjetin e ujërave të zeza në %	Statusi ITUN	Popullsia me ITUN në %
Lushnje	61%		
Divjakë			-
Patos	40%		
Roskovec			
Mallakastër	36%		
Cërrik			
Gramsh	96%		

Pajtueshmëria me Direktivën e Trajtimit të Ujërave të Ndotura Urbane do të jetë komponenti më i kushtueshëm i PM-së, i cili përfshin masa për të trajtuar ndotjen organike dhe të lëndëve ushqyese, si dhe substancat e rrezikshme.

Zbatimi i Direktivës për Ujërat e Ndotura do të kërkojë ndërtimin e objekteve të grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të ndotura në Basenin Ujor për të gjitha zonat e banuara mbi 2,000 PE.

Qeveria ka vënë parimet e legjislacionit evropian të ujit si rikuperimi i kostos, menaxhimi i duhur i ujërave të ndotura dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore, në thelb të Strategjisë, e cila synon zhvillimin e politikave të duhura dhe zotimin e burimeve të mjaftueshme për të përmirësuar shërbimin e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve në Shqipëri, dhe të ecjes drejt pajtueshmërisë me standardet e BE-së. Me mbështetjen e KfW Gjermane u përgatit Master Plani Kombëtar i cili i jep përparësi nevojave për investime kapitale deri në vitin 2040 për sektorin, që lidhet ngushtë me nivelin e tarifave, faturimin e ujit dhe ekzekutimin e tyre.

Tabela 8.2 më poshtë tregon nivelin e tarifave të ujit, të cilat janë shumë poshtë një niveli efikas dhe të qëndrueshëm. Për të korrigjuar këtë situatë, veprimet e ardhshme përfshijnë një program ambicioz të përmirësimeve të efikasitetit, që përbëhet nga rritja e efikasitetit përsa i përket përdorimit të energjisë, stafit dhe efikasitetit tjetër operativ, efikasitetin e grumbullimit dhe uljen e ujit të pafaturuar. Megjithatë, rekomandohet fuqishëm që tarifat të rriten te paktën deri në nivelin; e përballueshëm për familjen mesatare. Megjithëse, për të pranuar një rritje të çmimit të një shërbimi, konsumatorët dëshirojnë të kenë një shërbim të përmirësuar, duke pranuar gjithashtu që shërbimi në fjalë duhet të paguhet.

Në një nivel të tillë të tarifave, fluksi i lirë i të ardhurave nga operacionet mund të financojë rreth gjysmën e investimeve të nevojshme gjatë periudhës 25-vjeçare deri në 2040¹²³. 50 përqindëshi i mbetur duhet të financohet nëpërmjet huave dhe granteve për investime kapitale¹²⁴.

Aktualisht, ka shumë pak fonde komerciale në dispozicion për sektorin. Përvoja ndërkombëtare tregon se edhe me një kuadër të përshtatshëm ligjor dhe institucional, financimi komercial i sektorit të UK në Shqipëri (qoftë në formë të huave, koncesioneve apo PPP të tjera) do të jetë i mundur vetëm nëse do të kemi rritje të konsiderueshme të tarifave duke gjeneruar të ardhura për të mbështetur pagesat e borxheve/kredive.

¹²³ Burimi: ministria përgjegjëse për Infrastrukturën

¹²⁴ Strategjia e Financimit të Sektorit të Furnizimit me Ujë dhe Sanitetit në Shqipëri, (COWI) 2016

Tabela 8.2: Tarifatat e çmimit të ujit për çdo ujësjellës kanalizime në Basenin Ujor Seman¹²⁵

Njësia	Uji i pijshëm lek/m ³			Tarifa fikse lek /klienti/muaji			Për ujërat e ndotura		
	Familjare	Shtetërore	Private	Familjare	Shtetërore	Private	Familjare	Shtetërore	Private
Berat-Kuçovë	44	125	125	100	200	200	12	20	20
Bilisht (Devolli)	38	100	110	50	50	50			
Fier	52	105	125	200	200	200	13	18	20
Gramsh	32	90	90						
Korçë	65	110	140	120	120	120	34	56	56
Lushnje	54	125	135	100	200	200	13	22	23
Poliçan	37	80	95						
Skrapari (Çorovodë)	27	80	95						
Ura Vajgurore	40	90	100						

Objektivat në strategjinë kombëtare vazhdojnë të jenë objektiva zyrtare për sektorin dhe kanë vendosur pikënisjen për përfituesit në formulimin e objektivave për një strategji financimi për sektorin e Furnizimit me Ujë dhe Kanalizime . Master Plani Kombëtar u përgatit me mbështetjen e KfW-së në supozimin se kërkesat e BE-së duhet të përmbushen në lidhje me Direktivën për Ujërat e Ndotura UN. Master Plani përcaktoi dhe priorizoi investimet kapitale deri në vitin 2040 për sektorin duke supozuar një lëvizje të qëndrueshme drejt përmbushjes së standardeve të BE-së.

Projektet u priorizuan nga KfW duke përdorur një model vendimesh me shumë kritere me (i) teknike, (ii) financiare / ekonomike, (iii) mjedisore, (iv) socio-ekonomike, dhe (v) kriteret institucionale. Bazuar në prioritetet, u përcaktua një renditje në investimet afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata (plani i investimeve)¹²⁶.

Qeveria e Shqipërisë ka njoftuar një politikë të "ujit për të gjithë". Direktivat e BE-së kërkojnë që mjedisi të jetë plotësisht i mbrojtur nga ndotja nga ujërat e ndotura dhe, në veçanti, që ujërat e ndotura nga aglomerate me më shumë se 2.000 ekuivalentë të popullsisë (PE) të mblidhen dhe trajtohen.

Master Plani i Furnizimit me Ujë dhe Kanalizime është i bazuar në një qasje nga poshtë-lart, ku shërbimet janë kërkuar për nevojat e tyre. Shërbimet komunale kanë llogaritur nevojat e tyre bazuar në supozimin se janë në gjendje të furnizojnë me ujë 24 orë në ditë për klientët e tyre dhe të jenë në gjendje të trajtojnë ujërat e ndotura në përputhje me rregulloret e BE-së.

Gjatë viteve të fundit, investimet në sektorin e ujit janë bazuar kryesisht në investimet e donatorëve. Figura 8.7 tregon nivelin aktual të fondeve të ndara për qytetet në Basenin Ujor Seman, ndërmjet 2012 dhe 2017. Investimet afatshkurtra për tetë projekte të furnizimit me ujë dhe ujërave të ndotura në qytetet kryesore të Basenit Ujor Seman, bazuar në Master Planin për Shqipërinë 2013, tregohen respektivisht në figurat 8.8 dhe 8.9.

¹²⁵ Burimi: (WRE) Raport 2016

¹²⁶ Konsulentit IC, 2013

Figure 8.7: Fondet e ndara ne sektorin e ujit në Basenin Ujor Seman, ndërmjet 2012 dhe 2017¹²⁷

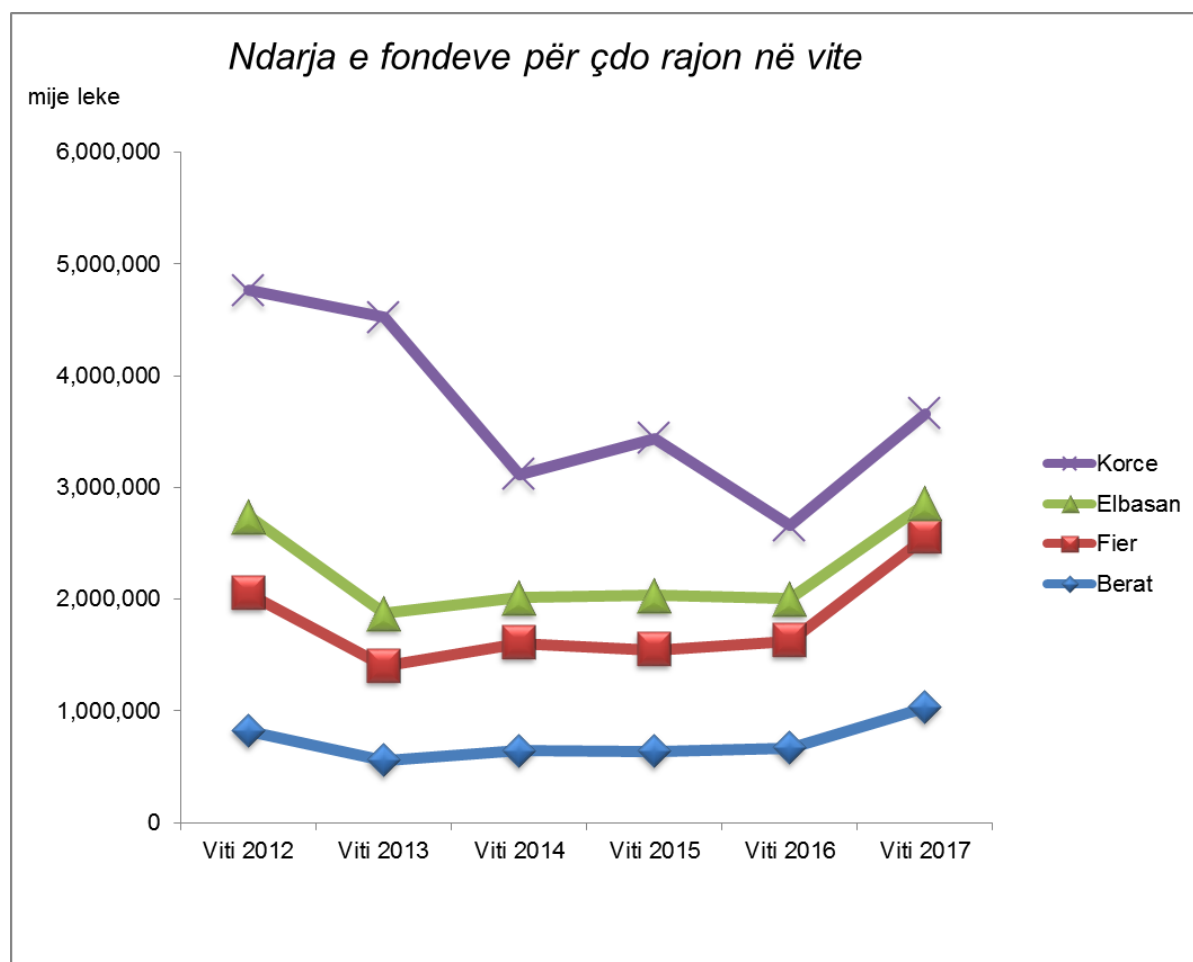
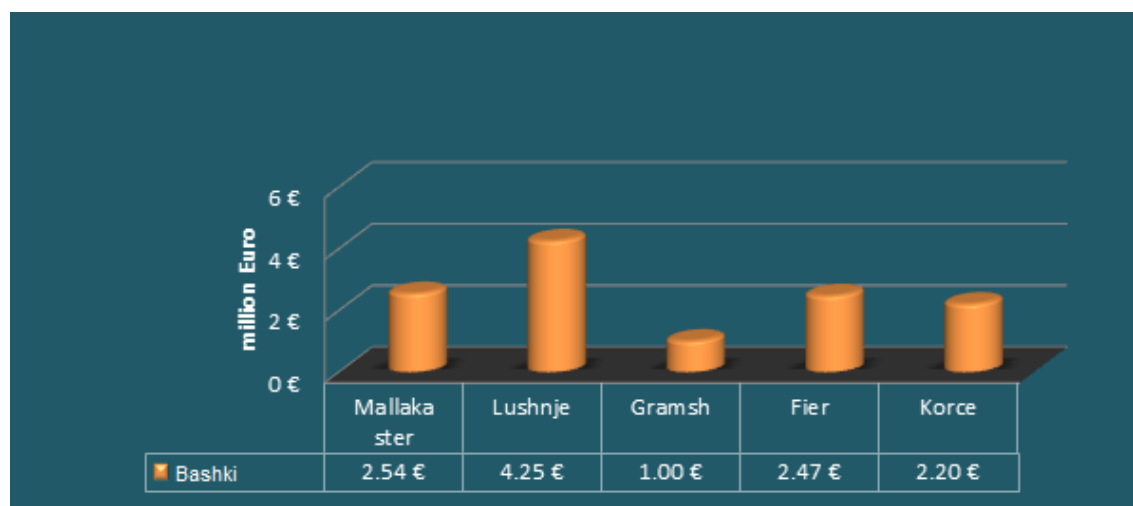
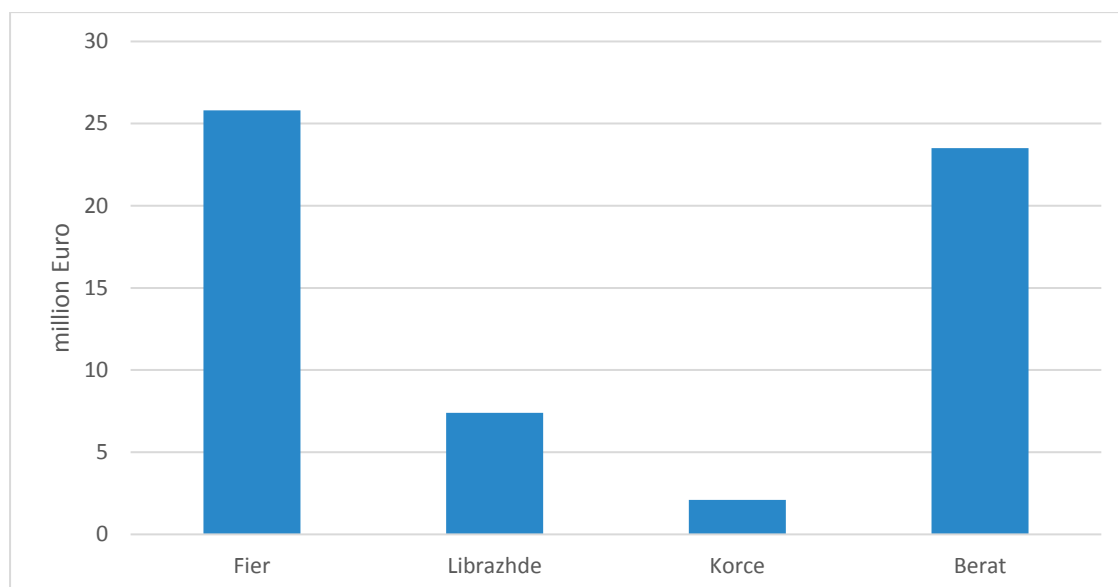

Figura 8.8: Projektet e investimit për furnizimin me ujë në Basenin Ujor Seman

¹²⁷ Burimi: Mbështetje për ZKM në krijimin e një qasjeje të integruar dhe një mekanizmi efektiv të SWG për koordinimin, zbatimin dhe monitorimin e reformave në Raportin e sektorit të ujit (MOG).

Figura 8.9: Projektet e ujërave të ndotura në Basenin Ujor Seman

8.3 Sektori i ujitjes

Sipërfaqja e përgjithshme e tokës bujqësore në Shqipëri është 695,000 ha, e cila mbulon 24% të vendit, 80% e të cilave është nën pronësi private dhe 20% është nën pronësi shtetërore¹²⁸. Madhësia e fermës është mesatarisht 1.26 ha e ndarë në rreth 4 parcela bujqësore, që do të thotë se madhësia mesatare e fermës familjare është vetëm 0.27 ha. Kulturat kryesore janë perimet, pemët frutore dhe vreshtat, kokrrat dhe ullishtat.

Duke qenë se reshjet gjatë sezonit veror janë vetëm rreth 20% e reshjeve totale vjetore, Bujqësia në Shqipëri kërkon ujë shtesë për ujitje gjatë verës. Defiçitet e ujit ndërmjet qershorit dhe gushtit ndryshojnë ndërmjet 400 mm dhe 500 mm, duke e bërë ujitjen të nevojshme për prodhimin efektiv të bimëve. Nga ana tjetër, kullimi është i rëndësishëm në dimër, për të lehtësuar përmytjet, erozionin, etj.

Sistemi i konsiderueshëm i ujitjes dhe drenazimit është dëmtuar për shkak të mungesës së investimeve dhe buxhetin e pamjaftueshëm për funksionimin dhe mirëmbajtjen e tij. Për më tepër, privatizimi i tokës rezultoi në krijimin e më shumë se 400,000 fermave të vogla (ndërmjet 0,5 dhe 3,0 ha) në nivel kombëtar. Këto ferma të vogla private e kanë ndryshuar rrënjësisht karakterin e bujqësisë dhe kanë komplikuar shërbimet bujqësore duke përfshirë procesin e ujitjes. Kjo situatë reflektohet në mënyrë të ngjashme në basenin ujor Seman. Në përgjigje të kësaj, Qeveria Shqiptare miratoi një politikë për transferimin e përgjegjësive operacionale të kanaleve dytësore të ujitjes tek përdoruesit e ujit, nëpërmjet krijimit të Shoqatave të Përdoruesve të Ujit (SHPU-ve). Operimi dhe mirëmbajtja e kanaleve kryesore dhe rezervuarëve të ujitjes mbetet përgjegjësi e ndërmarrjeve shtetërore të Ujit.

Përpjekjet për rehabilitimin dhe rindërtimin e sistemeve të ujitjes kanë vazhduar që nga mesi i viteve nëntëdhjetë. Megjithatë, SHPU-të nuk funksiononin siç pritej, pasi kapaciteti i tyre për ofrimin e shërbimeve të ujitjes ishte i pamjaftueshëm dhe SHPU-të nuk ishin në gjendje të mbulonin kostot e operimit dhe mirëmbajtjes. Me ristrukturimin e Ndërmarrjes së Ujit janë krijuar 13 Borde Kullimi.

Duke qenë se shërbimet e ujitjes dhe kullimit ndjenin ende nevojën për përmirësim, ishte e nevojshme përfshirja e Autoritetit Vendor (Bashkive) në rolin thelbësor të vendimmarrjes lidhur me sistemet e ujitjes dhe

¹²⁸ INSTAT, 2013. Tregu Shqiptar i Punës, Tiranë

kullimit, si VKM Nr. 1108 u lëshua më 30.12. 2015 "Për transferimin e infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit, personelit dhe aseteve nga Bordet Rajonale të Kullimit. Si e tillë, infrastruktura dytësore e ujitjes u transferua nga Bordet e Kullimit në Bashkitë. Në nivel kombëtar janë krijuar katër borde të reja dhe të ristrukturuara rajonale të kullimit nga 13 të mëparshme, të cilët, së bashku me MBZHR-në, administrojnë vetëm infrastrukturën kryesore të ujitjes dhe kullimit, përfshirë digat e ujitjes. Baseni Ujor Seman mbulohet kryesisht nga Bordet e Kullimit të Korçës dhe Fierit.

Tokat bujqësore në basenin ujor Seman sipas MBZHR-së janë rreth 183,500 ha toke, ujitur kryesisht nga digat e ujitjes dhe lumenjtë vendorë. Ekzistojnë gjithsej 182 diga të ujitjes në këtë basen (figura 8.10). Kapaciteti i projektuar i rezervuarëve të ujitjes pas më shumë 40 viteve të jetës së tyre është zvogëluar rreth 50%, sipas të dhënave të marra nga Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave. Vendndodhja e digave kryesore të ujitjes paraqitet në figurën 8.11. Megjithatë, për shkak të sedimentimit sasia totale e ujit për ujitje është përafërsisht 73.4 milion m³, me vëllimin përkatës të disponueshëm të ujit për ujitje siç tregohet në figurën 8.12.

Figura 8.10: Diga për ujitje për secilën komunë në basenin ujor Seman

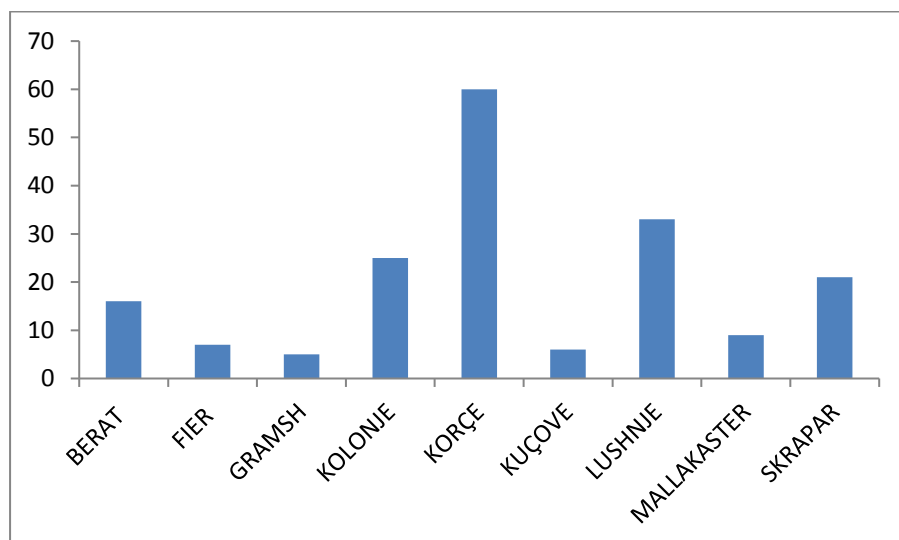

Figura 8.11: Vëndndodhja e digave kryesore të ujitjes në basenin uhor Seman

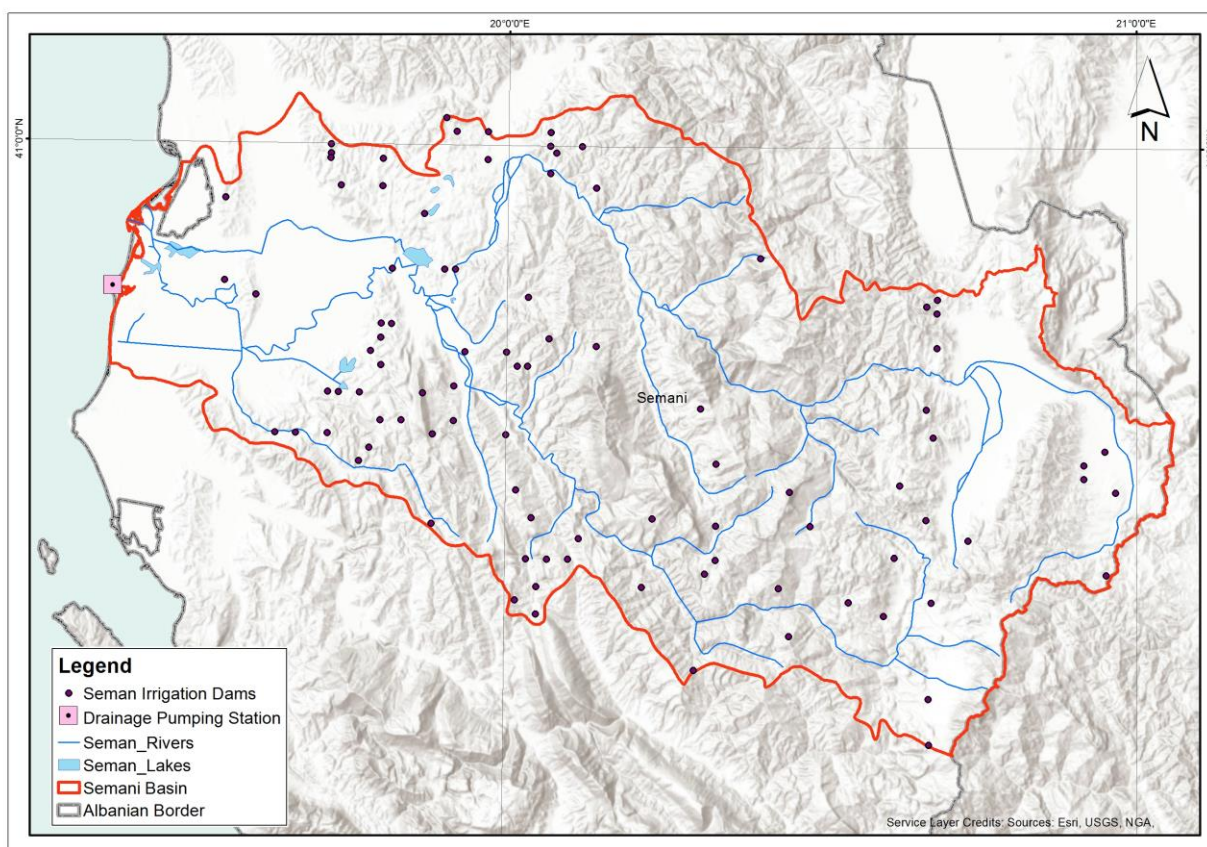
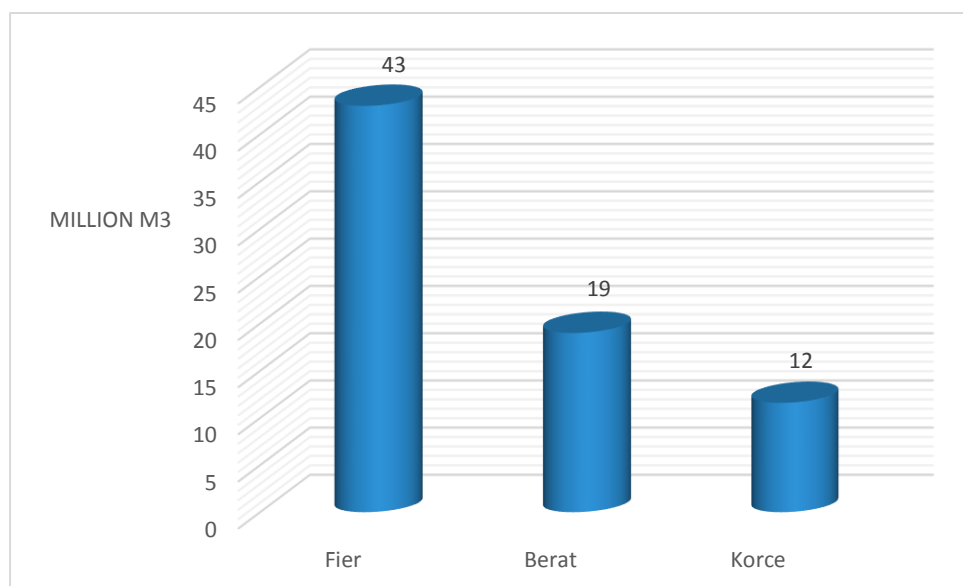
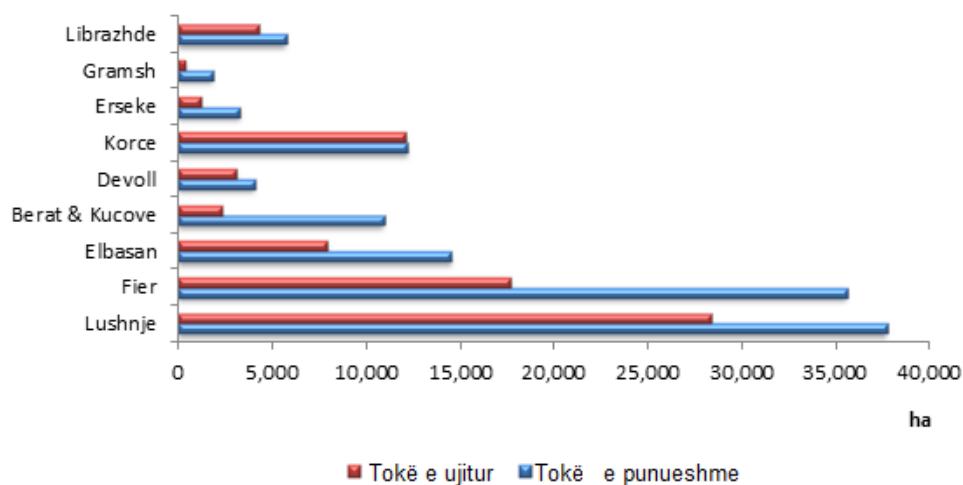

Figura 8.12: Diga për ujitje për secilën komunë në basenin uhor Seman

Në shkallën e basenit uhor, rreth 60% e tokës bujqësore është tokë e ujitur. Figura 8.13 më poshtë tregon situatën për secilën komunë në basenin uhor Seman.

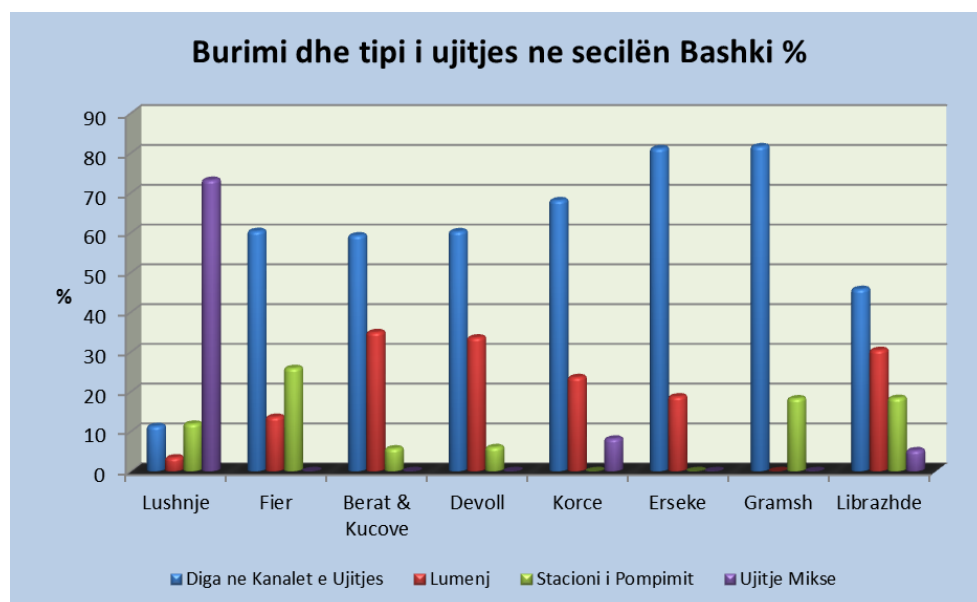
Figure 8.13: Tokë e ujitur dhe totali i tokës së punueshme për secilën komunë në basenin ujqor Seman¹²⁹

Aktualisht vetëm një pjesë e tokës së punueshme mund të ujitet ose përdoret për prodhime bujqësore. Figura 8.13 ku përqindja e tokës së ujitur varion nga 20% -95% në basenin ujqor Seman.

Burimet ujore të ujitjes janë rezervuarët e ujitjes, lumenjtë ose ujërat nëntokësore duke përdorur stacionet e pompimit, siç tregohet në figurën 8.14 më poshtë. Ujitja kryhet me gravitet ose nga stacionet e pompimit, ose ndonjëherë me kombinimin e të dyjave. Metoda kryesore e ujitjes në vend dhe në basenin ujqor Seman është ujitja me kanale të hapura ose ujitje me brazdë, e cila shpërndan ujë përmes një rrjeti dytësor apo dhe tercial.

Figura 8.14: Burimi dhe tipi i ujitjes në secilën bashki në basenin ujqor Seman¹³⁰

¹²⁹ Burimi: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

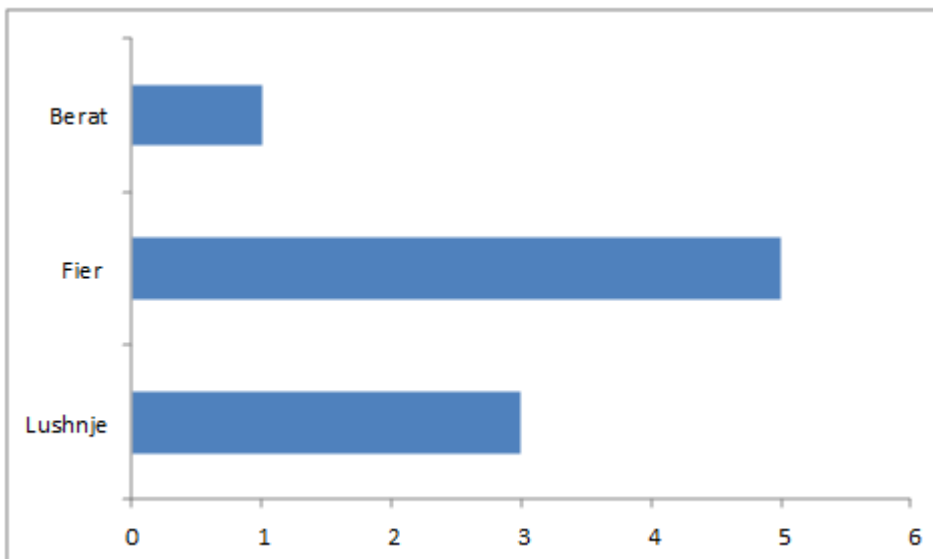
¹³⁰ Burimi: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Siç mund të shihet në figurën 8.4, në të gjitha qytetet e basenit uJOR, ujërat e ujitjes merren nga digat dhe nga lumenjtë, përveç qyteteve të Ersekës dhe Korçës, të gjitha qytetet e tjera përdorin stacione pompimi për ujitje. Është e nevojshme të theksohet fakti se në të dy rastet mund të nevojitet përdorimi i stacionit të pompimit, kjo konsiderohet si metodë e kombinuar ose e përzier e ujitjes.

Bazuar në VKM nr. 1108, datë 30.12.2015 "Për transferimin e infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit, personelit dhe aseteve nga Bordet Rajonale të Kullimit", rrjeti kryesor i ujitjes dhe kullimit, përfshirë digat e ujitjes, janë nën administrimin e Bordeve Rajonale të Ujitjes dhe Kullimit. Pjesa më e madhe e territorit të Semanit është pjesë e BRK-së së Fierit dhe Korçës, të cilat përfshijnë edhe pjesë të zonave jashtë basenit uJOR Seman.

Stacionet e Pompimit të Kullimit (hidrovoret) përdoren për qëllime kullimi, edhe pse shumë prej tyre kanë vështirësi funksionimi për shkak të dëmtimeve, kostos së lartë të energjisë elektrike dhe mirëmbajtjes së dobët. Është vlerësuar se kanalet dytësore dhe terciare janë të mbushura me baltë dhe për pastrimin e tyre kërkohet mbështetje e konsiderueshme financiare. Kjo situatë krijon mbingopje me ujë të parcelave bujqësore dhe mundësi për përmytje në rast të reshjeve intensive. Stacionet e pompimit të kullimit (hidrovoret) janë të shpërndarë në zonën bregdetare, dhe një pjesë e tyre tashmë janë në fund të jetëgjatësisë së tyre¹³¹. Në basenin uJOR Seman ka 9 hidrovore, të shpërndara siç tregohet në figurën 8.15.

Figura 8.15: Numri i stacionit të (hidrovoreve) për qytetet e basenit uJOR Seman

Një faktor kritik që shkakton dobësi në sektorin e bujqësisë është teprica e ujit nga përmytjet, siç është rasti i basenit uJOR Seman, i cili po shkakton dëme në prodhimin bujqësor duke kufizuar rritjen e kulturave apo shkatërrimin e bimëve.

Shërbimi i kullimit mbulon pjesën më të madhe të tokës bujqësore, e ndërtuar kryesisht para viteve 1990. Në basenin uJOR Seman ka rreth 1,300 km kanale kryesore kulluese dhe rreth 34,300 ha me sistemin e rrjetit të kullimit, siç tregohet në Figurën 16.8 dhe 17.8.

¹³¹ MBZHR (2015), Draft Strategjia për ujitjen, kullimin, sigurinë e digave dhe Mbrojtja nga përmytjet në Shqipëri

Figura 8.16: Gjatësia e përgjithshme dhe kanalet kryesore të ujitjes dhe kullimit në basenin ujqor Seman

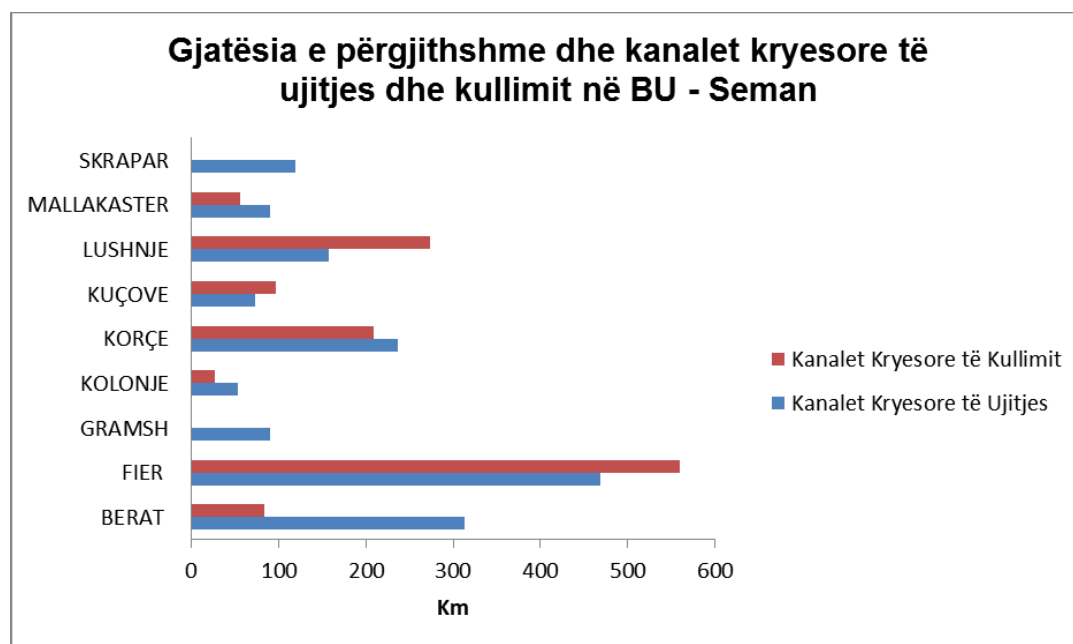
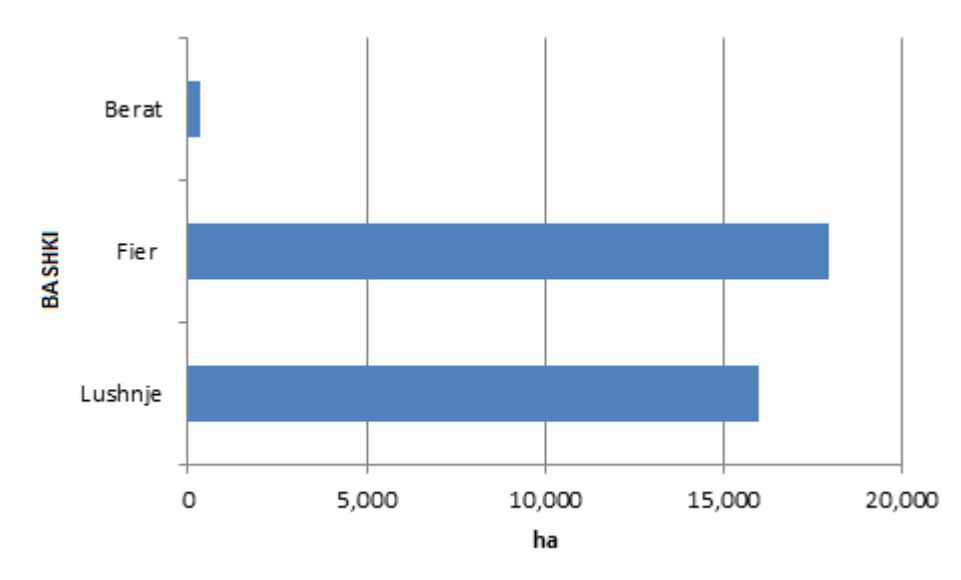

Figure 8.17: Zona e rrjetit të kullimit në qytetet kryesore të basenit ujqor Seman¹³²

Bazuar në burimet e ujit dhe balancën ujore të llogaritur për basenin ujqor Seman (shih më sipër seksionin 3.5.4, tabela 3.4), është vërejtur se disponueshmëria e ujit në basenin ujqor Seman do të jetë më se e mjaftueshme për të përmbushur kërkesat e ujit për bujqësinë deri në vitin 2027.

¹³² Burimi: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Edhe pse disponueshmëria e ujit për prodhimin bujqësor pritet të mbetet e mjaftueshme, masa duhet të merren në basenin ujqor Seman, për të ulur çënueshmërinë dhe për të rritur fleksibilitetin e bujqësisë. Këto masa kanë të bëjnë kryesisht me modernizimin e bujqësisë (miratimin e praktikave më të mira), përmirësimin e metodave ujtesë dhe infrastrukturës së kullimit dhe përdorimin e metodave bashkohore të ujitjes, (shi hedhje, apo ujitje me pika).

Tabela 8.3 më poshtë tregon vendndodhjen dhe parametrat kryesore të hidrovoreve në basenin ujqor Seman. Në total, ekzistojnë 9 hidrovore, 8 prej të cilave janë në zonën bregdetare. Duke qenë në pjesën e poshtme të basenit dhe duke marrë parasysh faktin se niveli i ujërave nëntokësore është i cekët, sidomos në zonën bregdetare të Lushnjës dhe Fierit, probabiliteti i përmytjeve është shumë i lartë gjatë shirave intensivë në muajt e dimrit.

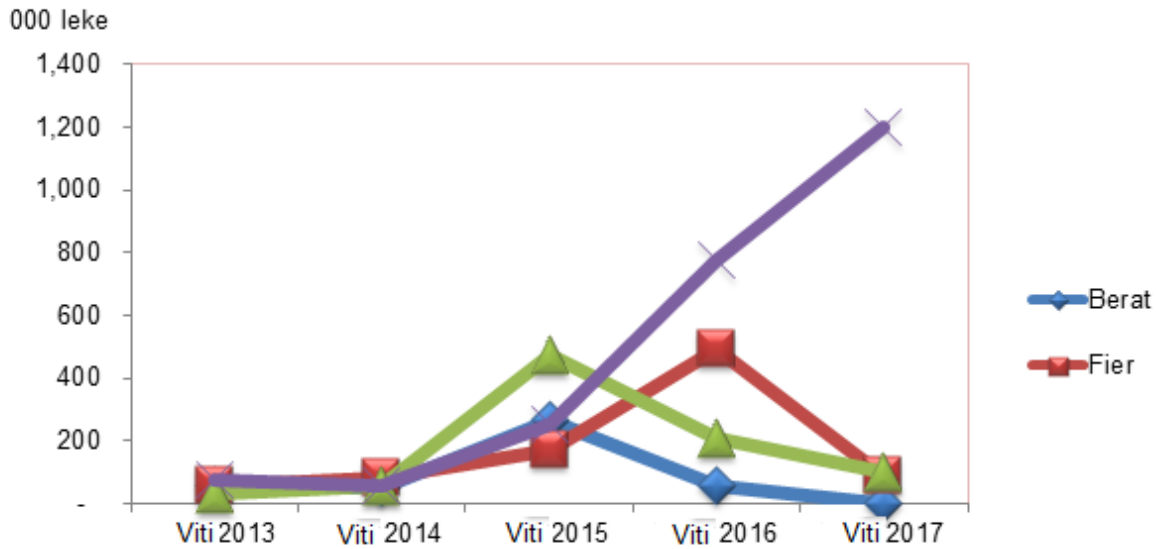
Tabela 8.3: Përmbledhje e stacioneve të pompimit të kullimit (PS) në basenin ujqor Seman¹³³

Bordi i Ujitjes dhe Kullimit	Vendndodhja e Stacionit të Pompimit të Kullimit	Zona e kullimit (ha)	Numri i pompave	Kapaciteti total i projektimit të kullimit PS (m ³ /sec)	Energjia elektrike e Instaluar (kW)
Lushnjë	Karavasta	7,000	9	36.90	2,810
	Terbuf	9,000	7	33.98	2,320
	Divjak 1	300	2	4.50	110
Nëntotal		16,300	18	75.38	5,240
Fier	Hoxhare Nr. 1	17,100	7	30	1,560
	Hoxhare Nr. 2	4,777	6	24.6	2,070
	Hoxhare Nr. 3	640	3	16.5	1,320
	Sheqi	540	2	2.6	310
	Marinz Nr. 2	210	5	3	275
Nëntotal		17,850	23	76.7	5,535
Berat	Konezbalt	350	3	1	225
Totali		34,500	44	153.08	5,760

Siç përmendet më lart, autoritetet vendore do të administrojnë rrjetin sekondar dhe terciar të sistemit të ujitjes dhe kullimit dhe Bordet Rajonale mbeten përgjegjës për digat e ujitjes dhe rrjetin kryesor të ujitjes dhe kullimit. Figura 8.18 më poshtë tregon investimet në rrjetin e ujitjes dhe kullimit në basenin ujqor Seman gjatë 4 viteve të fundit.

¹³³ Burimi: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Figure 8.18: Investimet e fundit në rrjetin e ujitjes dhe kullimit në basenin uhor Seman¹³⁴

Pjesa më e ulët dhe perëndimore e basenit uhor Seman ka territorin e saj midis dy lumenjve, respektivisht Seman dhe Vjosa, të cilat për shkak të ujërave nëntokësore të cekëta krijojnë mundësinë e një rreziku të lartë nga përmbytjet. Tabela 8.4 më poshtë tregon statusin aktual të argjinaturave në Berat, Fier, Korçë dhe Lushnjë dhe gjatësinë e argjinaturës në secilin prej tyre që kërkon rehabilitim për mbrojtjen e tokës bujqësore gjatë sezonit të dimrit.

Tabela 8.4: Argjinaturat për mbrojtjen nga përmbytjet në basenin uhor Seman

Argjinaturë	Gjatësia e Argjinaturës (km)	Gjatësia e Argjinaturës që ka nevojë për rehabilitim (km)
Berat	8.40	8.28
Fier	117.73	16.30
Korçë	57.34	31.34
Lushnjë	54.60	25.50
Total	238.07	81.42

8.4 Hidrocentralet

Hidrocentralet janë burimi kryesor i prodhimit të energjisë elektrike në Shqipëri, që ndodh në të gjithë basenet ujore dhe përbën rreth 97% të prodhimit aktual të energjisë elektrike të vendit. Prodhimi i hidrocentraleve publike përfaqëson 72.1% të prodhimit të përgjithshëm vendas, ndërsa prodhimi i energjisë elektrike nga prodhuesit e pavarur të energjisë elektrike në vitin 2014 ishte 27.9%. Kompania shtetërore KESH Sh.a.,

¹³⁴ Burimi: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

kontrollon prodhimin publik të energjisë nëpërmjet hidrocentraleve. Aktualisht, prodhimi i energjisë ndryshon nga afërsisht 2,900 GWh në vitet shumë të thata deri në gati 6,000 GWh në vitet shumë të lagët¹³⁵. Si pjesë e një përpjekjeje për të reformuar sektorin e energjisë në vend, ish-Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës, privatizoi katër hidrocentrale dhe i ka ndarë sistemet e shërbimit të transmetimit dhe shërbimit të shpërndarjes, ka futur një model të ri të tregut dhe ka dhënë koncesione për zhvillimin e hidrocentraleve të vegjël¹³⁶.

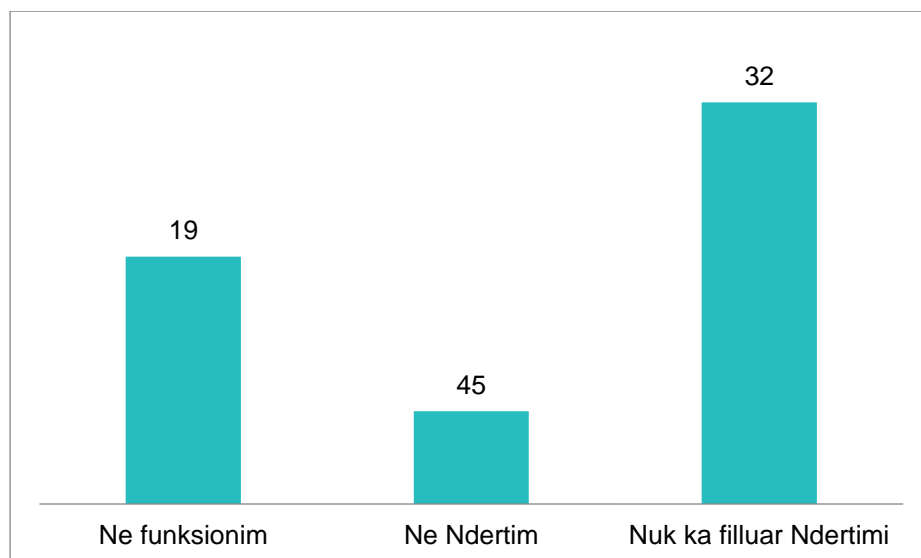
Në lumin Devoll ka dy hidrocentrale; Njëri në funksionim dhe një tjetër në ndërtim e sipër. Kompania shqiptare Devoll Hydropower, e cila zotërohet dhe menaxhohet nga kompania norvegjeze e energjisë Statkraft, ka ndërtuar një hidrocentral pranë Banjës (Hidrocentrali i Banjës) dhe po ndërton një tjetër pranë Moglicës (Hidrocentrali i Moglicës) me kapacitet të kombinuar 240 MW (tabela 8.5).

Tabela 8.5: Hidrocentralet më të mëdhenj në basenin ujqor Seman

HEC	Kapaciteti (MW)	Prodhimi Vjetor (MWh)
Banjë	63	250,000
Moglicë (në ndërtim)	177	450,000
Total	240	700,000

Sipas AKBN-së, në fund të tremujorit të parë të vitit 2018, ka 47 kontrata koncesionare për ndërtimin e 96 hidrocentraleve të vegjël në basenin ujqor Seman. 19 HEC-e të vegjël janë në prodhim dhe 28 HEC-e të vegjël nuk janë objekt koncesioni. Një hartë e hidrocentraleve ekzistuese operationale në basenin ujqor Seman jepet në figurën 8.20.

Figura 8.19: Statusi i hidrocentraleve të vegjël me koncesionë në basenin ujqor Seman në fund të tremujorit të parë të vitit 2018

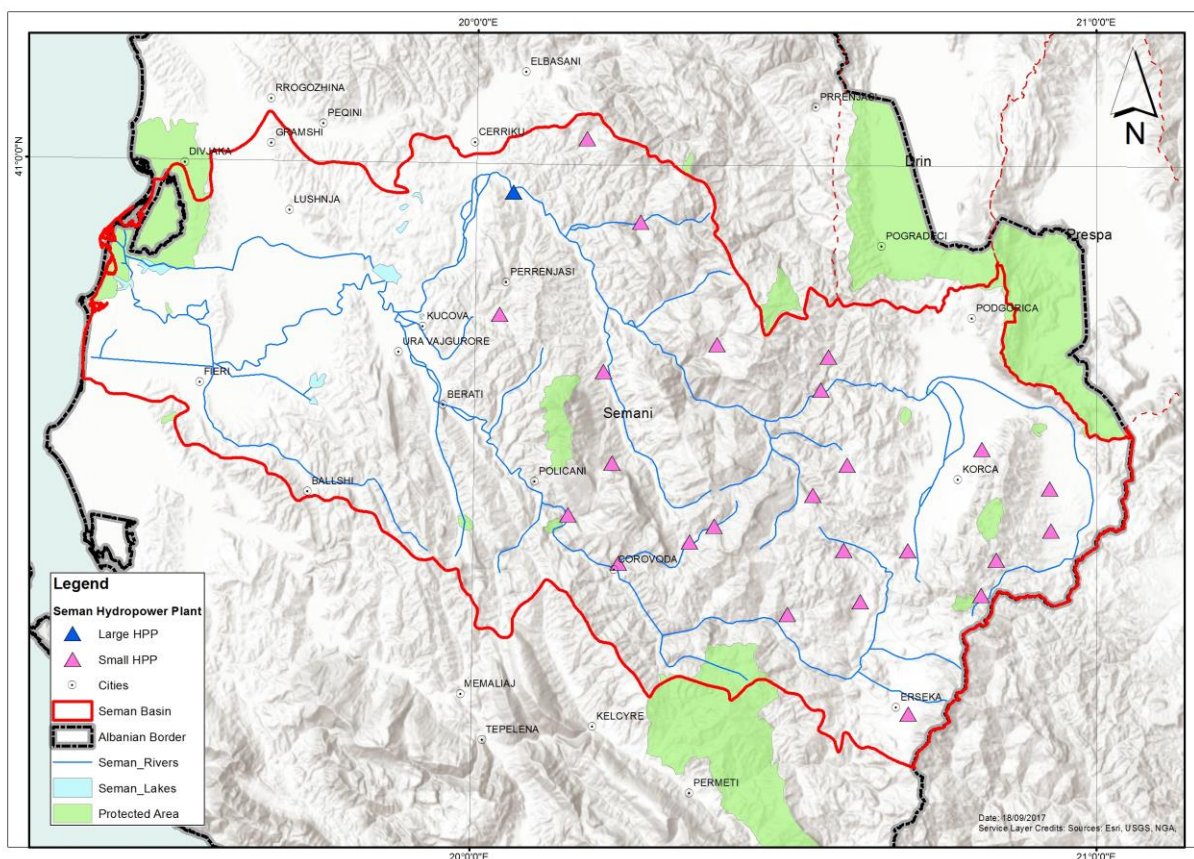

¹³⁵ Banka Botërore, 2009 Shkresë e Diskutimeve të Bordit të Sektorit të Ujit Nr. 12: "Vlerësimi Mjedisor Strategjik: Përmirësimi i Burimeve Ujqore Qeverisja dhe Vendimarrja, Uashingtoni

¹³⁶ KFN, 2013. Historiku i Partneriteteve Private-Publike në Shqipëri: Privatizimi i hidrocentraleve

Sipas AKBN-së, në fund të tremujorit të parë të vitit 2018, 28 HEC-et e vegjël që nuk ishin objekt koncesioni nuk janë ende funksionalë.

Figura 8.20: Vendndodhja e hidrocentraleve të vegjël e të mëdhenj më të rëndësishëm në basenin ujqor Seman.

Mbështetja pothuajse totale e furnizimit me energji elektrike në hidrocentrale e bën Shqipërinë një vend shumë të varur nga ndryshueshmëria hidrologjike vjetore. Gjatë sezoneve të thata hidroelektriciteti mund të bjerë me 40% nën mesataren afatgjatë të prodhimit (siç është përjetuar në vitin 2007) ose të rritet 60% mbi mesataren në një periudhë veçanërisht të lagësht (p.sh. 2010). Periudhat e thata kërkojnë import të energjisë elektrike nga vendet fqinje me kosto të lartë për të plotësuar kërkesën e brendshme. Megjithatë, për shkak të kufizimeve të kapaciteteve të shpërndarjes së energjisë elektrike, importet e energjisë elektrike në disa raste nuk mund të përballojnë plotësisht prodhimin vendor dhe operatori i sistemit është i detyruar të përdorë kur është e nevojshme shkarkimet gjatë periudhave të kërkesës maksimale për energji. Përkundrazi, viti jashtëzakonisht i lagësht i 2010 e shndërroi Shqipërinë në një eksportues të energjisë elektrike për herë të parë që nga viti 1997. Ndërlidhjet me sistemet fqinje të energjisë elektrike janë të një rëndësie kritike për sigurinë e furnizimit me energji elektrike të Shqipërisë për balancimin e ngarkesës ditore dhe sezonale.

9 Menaxhimi i Përmbytjeve

9.1 Hyrje

Përmbytja e tokës është një dukuri e rregullt në Shqipëri. Ekzistojnë dy faktorë kryesorë, të cilët përcaktojnë llojin e përmbytjeve që ndodhin. E para është natyra sezonale e reshjeve. Dimrat kanë reshje të rënda, të cilat në male bien kryesisht si dëborë dhe verat janë shumë të thata. Rreth 80 deri 85% e reshjeve bien në muajt e dimrit. Ndonjëherë ndodhin përmbytje të cilat janë një kombinim i reshjeve të borës dhe shiut të rëndë. Tipari i dytë është topografia e vendit. Malet në lindje çojnë në reshje të larta në këtë pjesë të vendit, lumenjtë janë kryesisht të shkurtër, dhe në perëndim pranë bregut toka është e sheshtë. Në pjesët e sipërme të baseneve ujore përmbytja është shumë e shpejtë dhe ndodh me paralajmërim shumë të vogël. Në të kundërt, në zonat e sheshta pranë bregut përmbytja mund të zgjasë për disa javë. Rreth gjysma e popullsisë së Shqipërisë besohet të jetojë në zona, të cilat janë të rrezikuara nga përmbytjet.

Në basenin ujqor Seman, ekziston një digë e madhe për hidrocentralin tashmë të përfunduar dhe një tjetër në ndërtim e sipër. Ka edhe 182 diga më të vogla në basenin ujqor, të ndërtuara për ujitje dhe kontroll të përmbytjeve, por shumë prej tyre kanë pasur pak mirëmbajtje në vitet e fundit dhe kapaciteti i tyre i disponueshëm është zvogëluar nga vlerat e projektuara fillimisht.

Disa aktivitete njerëzore e kanë rritur rrezikun e përmbytjeve. Kjo përfshin nxjerrjen e zhavorrit nga lumenjtë dhe shpyllëzimin në zonat malore. Megjithëse të dyja këto aktivitete janë reduktuar vitet e fundit, ato ende kanë ndikim në përmbytjet.

9.1.1 Raporti Fillestar i Projektit

Pjesa e parë e seksionit të Raportit fillestar që ka të bëjë me përmbytjet është në thelb një përmbledhje e përmbajtjes së Direktivës për Përmbytjet të Bashkimit Evropian. Një përmbledhje më e gjerë e kësaj Direktive jepet në një pjesë të mëvonshme të këtij raporti. Marrëdhënia midis Direktivës për Përmbytjet dhe basenit ujqor Seman jepet në tabelën e riprodhuar më poshtë.

Tabela 9.1 Përmbajtja e pritshme e shpërndarjes siç parashikohet në Raportin Fillestar të Projektit

Komponenti i Planit të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet	PMBU Seman	Dokumente të Konsulentit
(1) Vlerësimi i Parakohshëm i Rrezikut nga Përmbytjet		
PMBU do të përmbajë një përshkrim të përmbytjeve historike: lokacionet dhe frekuencën. Lidhja midis shkarkimeve të lumenjve bazuar në modelimin e të dy lumenjve me përmbytjet historike.	✓	Modeli i basenit Mike Hydro, të dhënat historike, gjykimi i ekspertëve
PMBU (zhvillimet e pritura lidhur me ndryshimet klimatike). Parashikimi i përgjithshëm i rritjes së frekuencës së përmbytjeve, bazuar në modelimin e shkarkimeve të lumenjve duke marrë parasysh ndryshimin e klimës.	✓	Modelimi i ndryshimeve klimatike, gjykimi i ekspertëve
(2) Hartat e rrezikut nga përmbytjet dhe Hartat e rrezikshmërisë së përmbytjeve		
Këto jo domosdoshmërisht duhet të përfshihen në njërin prej PMBU-ve. Për hartat e rrezikut nevojitet një lloj tjetër modelimi (llogaritja e nivelit të ujit në lidhje me shkarkimin e lumit) me të dhënat si një	X	Rezultatet e projekteve të mëparshme ose të vazhdueshme

Komponenti i Planit të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmblytjet	PMBU Seman	Dokumente të Konsulentit
hartë e lartësisë Për hartat e Rrezikut të Përmblytjes, nevojiten informacionet të tilla si harta të shfrytëzimit të tokës, dhe të zënies. Veprimet e nevojshme, kostot e vlerësuara dhe afatet kohore për zhvillimin përfshirë në programin e masave		
Objektivat e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmblytjet		
Për t'u përfshirë	✓	Analiza e mangësive për menaxhimin e rrezikut nga përmblytjet, strategjitë ekzistuese, gjykimi i ekspertëve
Masat		
PMBU do të përfshijë masa bazuar në vlerësimet paraprake të rrezikut nga përmblytjet duke përfshirë rekomandimin nga projektet e tjera	✓	Vlerësimi paraprak i rrezikut të përmblytjeve dhe rezultatet e modelimit PM-të ose Planet e Veprimit nga projektet e tjera, gjykimi i ekspertëve
Metodologjia e Analizës së Kosto-Përfitim për Masat me Efekte Transnacionale		
Analiza ekonomike do të përfshihet në PMBU	✓	Praktikat e njohura ndërkombëtarisht për CBA, Projektionet e Buxhetit Qeveritar Parashikimet e investimeve të donatorëve, gjykimi i ekspertëve

Dokumentet që do të përdoren si të përmbledhura në tabelën e mësipërme janë si më poshtë:

- *Modeli i basenit Mike Hydro, të dhënat historike, gjykimi i ekspertëve.* Modeli i basenit Mike-Hydro është një formulë e mirënjohur dhe i mirëlllogaritur matematike që simulon hidrologjinë dhe hidraulikën e një baseni ujor. Modeli hidrologjik "Mike" është kalibruar për Semanin edhe basenin ujor Seman. Modeli do të përdorë të dhëna të përditshme të reshjeve dhe kjo do ta mundësojë atë të simulojë përmblytjet. Për fat të keq, nuk ka qenë e mundur gjetja e të dhënave të prurjeve ditore, kështu që kalibrimi është bazuar në të dhënat mujore të prurjeve. Përderisa në këtë fazë nuk është përfunduar kalibrimi, pritet që modeli të japë një përfaqësim të arsyeshëm të flukseve të përmblytjeve. Ka shumë pak të dhëna sasiore mbi flukset e përmblytjeve dhe frekuencën e tyre. Ato që janë, janë përmbledhur më poshtë. Duke pasur parasysh se ekzistojnë shumë pak të dhëna sasiore, shumë nga konkluzionet do të varen nga gjykimi i ekspertëve.
- *Modelimi i ndryshimeve klimatike, gjykimi i ekspertëve* Modeli hidrologjik i basenit ujor do të përdorë të dhënat e vëzhguara meteorologjike (reshjet dhe evapotranspirimin potencial) si e dhënë hyrëse. Për të studiuar ndikimin e mundshëm të ndryshimit të klimës, të dhënat hyrëse do të modifikohen për të përdorur vlerat që priten në të ardhmen. Kjo do të mundësojë shqyrtimin e ndryshimit në rrjedhën e lumit. Një aspekt tjetër që lidhet me këtë, është ndikimi i aktivitetit njerëzor në mënyra të tjera. Një nga efektet e shpyllëzimit është rritja e flukseve të përmblytjeve; Me më pak mbulim gjethesh, me më shumë reshje që bie në tokë dhe pa pemë të rrënjosura thellë, toka ngopet më shpejt.
- Rezultatet e projekteve të mëparshme ose të vazhdueshme, Analiza e mangësive për menaxhimin e rrezikut nga përmblytjet, strategjitë ekzistuese, gjykimi i ekspertëve. Kemi përmbledhur më poshtë rezultatet e projekteve të tjera, të cilat kanë bërë shqyrtimin e përmblytjeve në Shqipëri. Një aspekt i rëndësishëm i analizës së hendekut është krahasimi mes asaj që njihet aktualisht dhe asaj që duhet të dihet për të zhvilluar plane racionale të menaxhimit të përmblytjeve. Kjo nga ana tjetër do të çojë në rekomandime për përmirësime në monitorimin e rrjedhës, nivelet, zonat e përmblytura dhe kohën e reagimit të përmblytjeve.
- Vlerësimi paraprak i rrezikut të përmblytjeve dhe rezultatet e modelimit, PM-të ose Planet e Veprimit nga projektet e tjera, gjykimi i ekspertëve. Vlerësimi i nivelit aktual të rrezikut nga përmblytjet do të bazohet në raportet e Drejtorisë së Emergjencave Civile, raportet e projekteve të tjera për përmblytjet dhe raportet e

medias mbi shkallën e përmbytyjeve dhe dëmeve të shkaktuara. Një rezultat i rëndësishëm i modelimit hidrologjik do të ishte identifikimi më i plotë i natyrës së përmbytyjeve që ndodhin. A ndodhin ato kryesisht në dimër apo përmbytyjet e mëdha ndodhin si pasojë e reshjeve të stuhive të forta gjatë verës. A ndikon shkrija e borës në përmbytyjet e mëdha? Programi i masave do të bazohet, pjesërisht, në rekomandimet në raportet e mëparshme, por gjithashtu në vlerësimin e ekipit të projektit për nivelin aktual të rrezikut dhe masave, të cilat mund të ndërmerren për ta minimizuar atë. Gjithashtu do të marrë parasysh punimet e mëparshme të mbrojtjes nga përmbytyjet dhe nivelin e tyre të tanishëm të mirëmbajtje

- *Praktikat e njohura ndërkombëtarisht për analizën kosto-përfitim, parashikimet buxhetore qeveritare, parashikimet e investimeve të donatorëve, gjykimi i ekspertëve.* Analiza klasike kosto-përfitim e mbrojtjes nga përmbytyjet në mënyrë tipike do të shqyrtojë kostot që lidhen me përmbytyjet të cilat statistikisht ka të ngjarë të ndodhin brenda një periudhe të gjatë, për shembull për 100 vjet. Mund të supozohet, në një parashikim fillestar, një përmbytyje 1 herë në 100 vjet (1%), 1 herë në 50 (2%), në 1 herë-në-20 vjet (5%) dhe 1 herë-në-10 vjet (dhe dhjetë në 1-në-5. Në total kjo do të jepte 20 përmbytyje me një periudhë kthimi prej 1 në 5 ose më të lartë. %). Më pas do të shqyrtojë kostot për të siguruar mbrojtje në nivele të ndryshme të përmbytyjeve. Pra, mund të konkludohet, për shembull se ishte e justifikueshme nga ana ekonomike për të mbrojtur një përmbytyje një në 50 vjet, por kostoja e mbrojtjes kundër një 1 herë -në-100 vjet ishte e justifikuar. Një analizë e tillë, natyrisht, varet nga disponueshmëria e hartave të hollësishme të përmbytyjeve për përmbytyjet e një sërë periudhash kthimi. Nëse hartat e tilla nuk do të ishin të disponueshme, rekomandimet do të bazoheshin në gjykimin e ekspertëve anëtarë të ekipit.

9.2 Gjendja historike dhe aktuale

Tabelat 9.2 dhe 9.3 më poshtë përmbledhin historinë e përmbytyjeve në Shqipëri. Tabela 9.3 përmbledh dëmet sipas qarkut që nga viti 1852. Të dyja tabelat bazohen në të dhënat nga faqja e internetit www.desinventar.net/DesInventar/profiletab.jsp. Tabela 9.2 jep vitet kur ka ndodhur përmbytyja dhe dëmet e shkaktuara. Në disa vite, ka pasur dëme më të lehta. Duket se përmbytyja është një dukuri e zakonshme në Shqipëri dhe se përmbytyja shpesh çon në vdekje. Është gjithashtu e qartë se më shumë informacion disponohet për përmbytyjet më të fundit.

Tabela 9.2: Dëmet historike të shkaktuara nga përmbytyjet në Shqipëri

Viti	Vdekje	Shtëpi të shkatërruara	Viktima	Dëmtimi i kulturave (ha)	Kafshë të humbura	Dëmtimi i rrugëve (m)
1865	14	0	0	0	0	0
1905	200	1,500	0	0	0	0
1946	14	124	0	12,861	2,873	205
1947	0	5	0	0	0	0
1949	0	0	0	2,642	0	0
1953	5	3	0	3,778	87	0
1955	0	0	0	2,994	0	0
1956	0	0	0	0	10	0
1960	4	177	557	569	27	0
1961	0	0	0	5	0	0
1962	7	351	3,483	24,900	7,572	610
1963	0	79	56	1,407	34	0
1968	0	0	0	1,500	0	0
1970	0	0	0	21,914	155	200
1971	0	0	0	26,057	0	0
1972	2	0	0	0	0	0

Viti	Vdekje	Shtëpi të shkatërruara	Viktima	Dëmtimi i kulturave (ha)	Kafshë të humbura	Dëmtimi i rrugëve (m)
1973	0	2	0	835	7	4,800
1975	0	0	0	919	0	0
1976	3	0	0	13,862	0	0
1978	0	0	0	8,342	0	0
1979	4	13	0	33,206	24	0
1980	0	0	0	2,163	0	0
1981	9	709	0	24,321	546	0
1985	0	0	900	21,434	573	0
1989	0	1	7	0	0	0
1994	0	0	40	800	0	0
1995	1	466	2,000	10,987	0	2,000
1996	2	31	2,600	5,544	80	0
1997	0	0	68	6,000	0	0
1998	0	28	29	7,440	0	0
1999	0	6	26	7,000	126	15,000
2000	0	5	0	3	0	0
2001	1	1	589	3,000	0	0
2002	0	4	16	0	0	0
2003	0	2	4	1,063	26	40
2004	0	2	155	3,050	0	0
2005	0	6	368	7,620.2	25	800
2006	0	0	0	450	0	0
2008	0	0	17	410	0	0
2009	0	1	5	0	0	0
2010	0	3	68,649	19,049	31,622	410
2011	0	3	6,793	1,092	75	0
2012	0	0	66	2,001	0	0
2013	0	3	1,155	9,824	11	300
2015	1	0	1	7	0	0

Tabela 9.3: Dëme historike të shkaktuara nga përmbytjet në Quark në basenin ujq Seman

Qarku	Vdekje	Shtëpi të shkatërruara	Shtëpitë e dëmtuara	Viktima	Dëmtimi i kulturave (ha)	Kafshë të humbura	Dëmtimi i rrugëve (m)
Berat	2	306	266	4,140	10,387	442	800
Fier	12	791	3,542	140	84,235	7,841	150
Gjirokastrë	17	2	9	0	2,564	647	2,050
Korçë	4	11	98	0	9,925	20	610

Lista e mëposhtme jep më shumë detaje për përmbytjet e mëdha në mënyrë të kundërt kronologjike. Në tekstin e mëposhtëm kemi përdorur fjalën angleze 'county' si përkthim për fjalën në gjuhën shqipe 'qark'.

9 nëntor 2016

Përmbytje të shumta kanë ndodhur në Serbi, Mal të Zi dhe Shqipëri. Përveç rasteve kur përcaktohet ndryshe, ky dhe raportet e mbetura të përmbytjeve merren nga faqja e internetit: floodlist.com. Dy fatalitete mendohet të kenë ndodhur në Shqipëri.

12 tetor 2016

Përmbytje të mëdha ndodhën në Shqipëri, Greqi dhe Rumani.

7 janar 2016

Dy ditë shiu të dendur që çoi në përmbytje dhe rrëshqitje të dheut në Shkodër dhe në qarkun e Dibrës në basenin e Drinit dhe diku tjetër. Gjithsej 700 persona u evakuan por nuk u raportuan vdekje apo lëndime serioze.

23 nëntor 2015

Përmbytje të shumta u raportuan në Shqipëri. Një burrë u vra në qarkun e Dibrës. Përmbytjet ndodhën në qarqet e Dibrës dhe Shkodrës brenda basenit të lumit Drin dhe gjetkë. Përmbytjet bllokuan rrugët dhe shkaktuan dëme në prona dhe në disa ura në disa qarqe. Shumë banorë mbetën pa energji dhe disa pa ujë të pijshëm.

2 shkurt 2015

Përmbytje të shumta u raportuan në Shqipëri, Greqi dhe Bullgari. Në Shqipëri, shumica e përmbytjeve ndodhën në jug të vendit dhe qindra familje u evakuan. Këto përmbytje krijuan dëme në vlerën mbi 122 milion euro. Më 4 shkurt situata çoi në shpalljen e gjendjes së emergjencës kombëtare dhe në një kërkesë zyrtare drejtuar Drejtorit të Përgjithshëm ECHO për Mekanizmin Evropian të Mbrojtjes Civile¹³⁷.

19 nëntor 2014

Tre persona vdiqën gjatë përmbytjeve në Shqipëri. Dy prej tyre u vranë në Qarkun e Lezhës, në afërsi të basenit të Drinit, pasi makina e tyre u zhduk. Personi i tretë vdiq kur u shemb një urë në të njëjtin qark.

Dhjetor 2009 dhe janar 2010

Reshjet e dendura shkaktuan përmbytje të rënda në shumë pjesë të Shqipërisë. Qarku i Shkodrës dhe i Lezhës, në basenin e Drinit, ishin më të prekurit. Rrethi i Durrësit, gjithashtu pësoi dëmtime më tej në jug. Në total, pothuajse 10,000 ha tokë u përmbytën. Mbi 5,000 vetë u evakuan nga shtëpitë e tyre; Numri do të ishte më i lartë, por shumë njerëz refuzuan të largoheshin nga shtëpitë e tyre. 2.200 shtëpi u dëmtuan nga përmbytjet.

20 nëntor 1992

¹³⁷ DRR-Team Mission Albania Scoping Mission Report, shtator 2015

Shiu i dendur gjatë tre ditëve me radhë rezultoi në përmbytje serioze në Shqipërinë Veriore. Lumenjtë Mat dhe Drin, mbushën bregun e tyre dhe përmbytën zona të mëdha deri në një metër uji. Shumica e dëmeve kanë ndodhur në strehim, blegtorinë dhe kulturat. U raportua dëmtimi i objektit hidroelektrik të Fierzës dhe ndërprerja e energjisë elektrike në disa nga zonat e prekura. Praktikiht, të gjitha sendet e shumë familjeve humbën dhe ushqimi që ruhej për dimrin e ardhshëm u shkatërrua. Përmbytjet gjithashtu shkaktuan dëmtime në rrugët, urat, brigjet e lumenjve dhe rrejet e ujitjes. 17,000 ha tokë bujqësore u përmbytën. Ka pasur ndërprerje të mëdha të energjisë elektrike¹³⁸.

1970-1971

Këto përmbytje raportohen kryesisht në kontekstin e dëmit të kufizuar si rezultat i masave mbrojtëse të ndërmara pas përmbytjeve të ndodhura përgjatë viteve 1962-63¹³⁹. Megjithëse një dokument¹⁴⁰ i vitit 2014 deklaroi se "Përmbytjet më të mëdha në Shqipëri ndodhën në periudhën 1970-1971 duke përmbytur stacionet e pompimit dhe rezervuarët". Ky dokument gjithashtu thekson: "Për shkak të karakteristikave topografike, këto përmbytje ndodhin shumë shpejt (8 - 10 orë)."

Nëntor 1962 deri në shkurt 1963

Përmbytjet më serioze të vëzhguara deri tani në lumenjtë e Shqipërisë ndodhën gjatë dimrit të viteve 1962-1963 në drejtim të zonës së përmbytur, kohëzgjatjes dhe dëmeve të shkaktuara prej tyre¹⁴¹. Këto ngjarje ndodhën jo vetëm në Shqipëri por edhe në shumë pjesë të tjera të pellgut të Mesdheut dhe pjesëve të tjera të Evropës Perëndimore. Nivele shumë të larta të ujit u vunë re në Liqenet e Ohrit, Prespës dhe Shkodrës. Në disa pjesë në perëndim të vendit nivelet e ujërave nëntokësore u rritën dhe kontribuan në përmbytje sipërfaqësore.

Tabela 9.4: Thellësitë e përmbytjeve në basenin ujq Seman (nëntor 1962 deri në shkurt 1963)

Lumi	Stacioni	Sipërfaqja e pellgut A (km ²)	Pragu i lumit mbi "0" H (cm)	Shkarkimi (m ³ /s)
Seman	Ura Kuçit	5,080	714	*
Osum	Ura Vajgurore	1,870	774	1,130

* Prurjet nuk llogariten kur uji ka përmbytur bregun e lumit

Tabela 9.5: Zonat e përmbytura në basenin ujq Seman (nëntor 1962 deri në shkurt 1963)

Zona	Sipërfaqja e përmbytur (ha)	Kohëzgjatja (ditë)
Fushat në të dy brigjet e lumit Seman	26,738	35

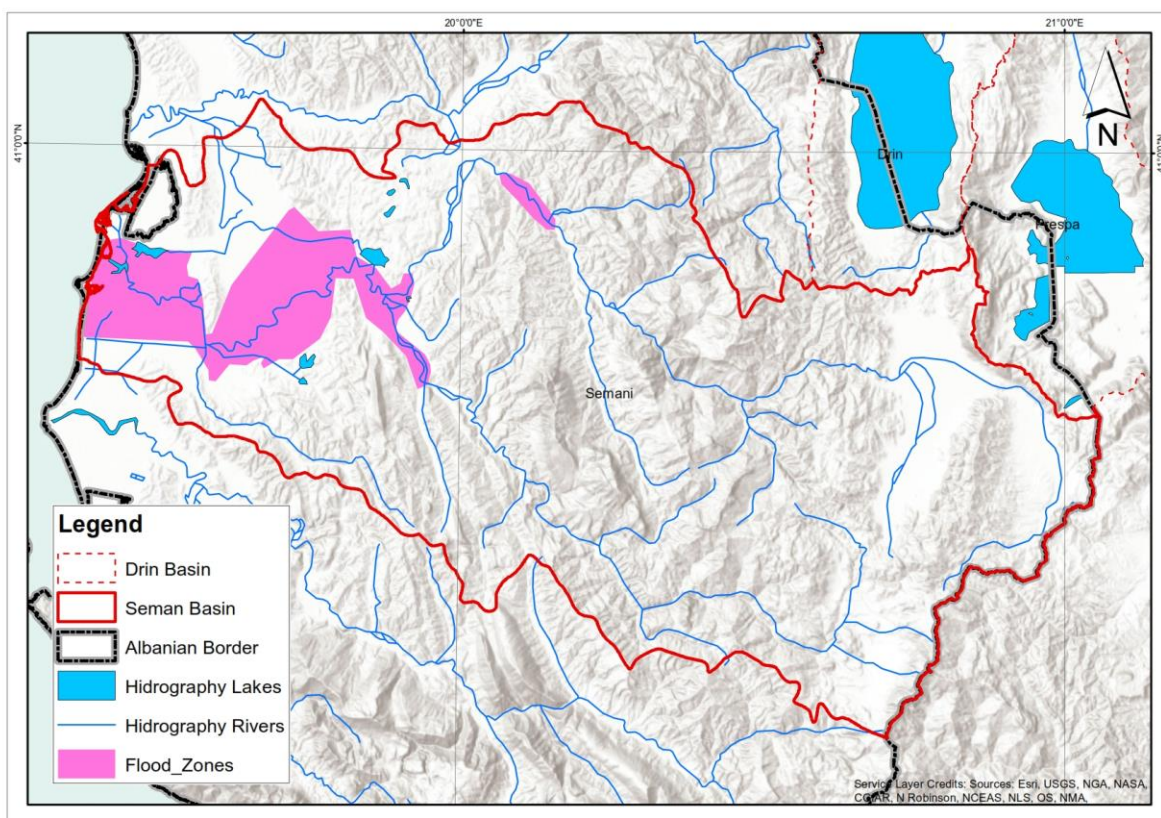
¹³⁸ <http://reliefweb.int/report/albania/albania-floods-nov-1992-un-dha-situation-reports-1-4> (Departamenti i Çështjeve Humanitare i OKB-së)

¹³⁹ Përmbytjet katastrofike dhe "rreziku" i tyre në lumenjtë e Shqipërisë M. Bogdani & A. Selenica, Uji shkatërrues: Fatkeqësitë natyrore të shkaktuara nga uji, zvogëlimi dhe kontrolli i tyre (Procedura e Konferencës mbajtur në Anaheim, California, qershor 1996). Botim i IAHS nr. 239, 1997.

¹⁴⁰ Hoxha et al, *Teknologjia GIS për Menaxhimin e Fatkeqësive Natyrore në Shqipëri*, Fletorja Ndërkombëtare e Shkencës dhe Kërkimeve. Vëllimi 3, Botimi 11, nëntor 2014

¹⁴¹ *Vlerësimi i rrezikut nga përmbytjet në lumenjtë e Shqipërisë*: Agim nica, Mehmet Ardicioglu, Alban Kuriqi: Konferenca Ndërkombëtare e Ballkanit mbi Sfidat e Inxhinierisë së Ndërtimit (Civile), BCCCE, 19-21 Maj 2011

Figura 9.1: Zona të mëdha përmytjesh në basenin ujq Seman

M. Bogdani dhe A. Selenica¹²⁹ japin gjithashtu disa detaje të përmytjeve të vitit 1962-63. Për Semanin vlerat ekuivalente janë një zonë e përmytur prej 30,000 ha, një kohëzgjatje prej 35 ditësh dhe një shkarkesë maksimale prej 3,000 m³/s. Ashtu si me raportet e tjera është e qartë se përmytja ishte e përhapur.

Është raportuar gjithashtu se përmytjet kanë ndikuar në zonat urbane duke përfshirë edhe qytetin e Beratit. Rrjeti kombëtar i rrugëve u ndërpre në shumë vende. Sistemi i digave mbrojtëse u dëmtua seriozisht madje në shumë vende u shkatërrua¹⁴².

9.2.1 Pasqyrë e përmytjeve të vëzhguara

Përmytjet e vëzhguara tregojnë tre karakteristika kryesore; E para është se ka pasur shumë vdekje për shkak të përmytjeve, ndonëse më rrallë në vitet e fundit sesa në të kaluarën. Ky është reflektim i përpjekjeve të autoriteteve shqiptare. Së dyti, përmytjet shpesh shkaktojnë përçarje në transport me rrëshqitje të dheut, duke përkeqësuar problemet e rrugëve të përmytura. E treta, dhe nga këndvështrimi ekonomik, ndoshta më e rëndësishmja, është përmytja e zonave të ulëta të ujitjes afër bregut. Kjo lloj përmytjeje mund të zgjasë për disa javë dhe ujërat e përmytjeve mund të evakohen vetëm nëpërmjet pompimit.

¹⁴² Vlerësimi i Rrezikut të Katastrofave në Shqipëri, UNDP, 2003

9.3 Depozitimi i Ujit

Hydrocentrali po zhvillohet në lumin Devoll, një degë e lumit Seman. Diga e parë, në Banjë, është ndërtuar. Një digë e dytë është në ndërtim e sipër në Moglicë. Digat janë duke u ndërtuar nga Devoll Sh.A., e cila është një kompani shqiptare e regjistruar, e zotëruar dhe drejtuar nga kompania norvegjeze e energjisë Statkraft AS¹⁴³.

Hydrocentrali i Banjës është i vendosur në fshatin Banjë. Ndërtimi i një dige në atë zonë u fillua në mesin e viteve 1980 si pjesë e projektit të hidroenergjetik të Banjës. Në fillim të viteve 1990 projekti u ndërpre dhe strukturat e projektit (prita bllokuese, tuneli i bjefit të sipërm, galeria e inspektimit, kulla e shkarkimit të poshtëm, tuneli i shkarkimit të poshtëm) nuk u finalizuan kurrë. HEC i përfunduar i Banjës ka një kapacitet të instaluar prej 70 MW dhe një prodhim mesatar vjetor prej 242 GWh. Diga e mbushur me bërthamë argjile është 900 m e gjatë, 370 m e gjerë dhe 80 m e lartë. Kapaciteti i rezervuarit është 391 milionë m³. Rezervuari i Banjës ka një sipërfaqe prej 14 km². Shkarkimi minimal i ujit është 4 m³/s. Rezervuari është projektuar të mbajë një përmbajtje 1-në-1000-vjeçare prej 1,812 m³/sek. dhe një Përmbajtje maksimale të mundshme prej 3,007 m³/sek.

Figura 9.2: Diga e Banjës, e cila tregon rrjedhën e përmbajtjeve dhe mbrojtjen e argjinaturës në rrjedhën e poshtme.

Hydrocentrali i Moglicës është hydrocentrali i dytë që do të ndërtohet në lumin Devoll. HEC i përfunduar i Moglicës do të ketë një kapacitet të instaluar prej 172 MW dhe një prodhim mesatar vjetor prej 475 GWh. Diga e mbushur me bërthamën e argjilës do të jetë 320 m e gjatë, 150 m e gjerë dhe 460 m e lartë. Rezervuari Moglicë do të ketë një sipërfaqe prej 7.2 km² dhe një kapacitet depozitimi prej 360 milionë m³.

Në një mbledhje me Bordin Rajonal të Kullimit më 5 prill 2017 në Fier, u raportua për erozion në shtratin e lumit, në rrjedhën e poshtme të digës, pas ndërtimit të digës së Banjës, megjithëse shkalla e shtimit të erozionit të shkaktuar nga diga nuk ishte e qartë.

¹⁴³ http://www.devollhydropower.al/new/?page_id=7754

Në disa vende të basenit uhor Seman u vëzhguan vende të nxjerrjes dhe përpunimit të zhavorrit. Morfologjia natyrore e një lumi, gjerësia, forma dhe thellësia e tij, është rezultat i një kombinimi kompleks të gradientit, materialit të shtratis të lumit dhe ngarkesës së sedimenteve. Kur këto variabla ndryshohen, ashtu siç janë nga ndërtimi i një dige ose nga largimi i sedimentit nga shtrati i lumit, atëherë lumi do të ndryshojë formën e tij për të kompensuar, duke ndryshuar kështu në mënyrë të pashmangshme rrezikun e përmblyjes.

Figura 9.3: Në të majtë, tregohet impianti i përpunimit në afërsi të lumit: në të djathtë, tregohet impianti i përpunimit

Përveç digave të përmendura më sipër, ka edhe 182 diga ujiteje në basenin uhor Seman. Ata janë ndërtuar për mbrojtjen nga përmblyjet dhe për ujite. Shumë prej tyre kanë një kapacitet të reduktuar për shkak të depozitimit të baltës. Disa prej tyre ishin të projektuara keq dhe tani, për shkaqe sigurie, veprojnë në më pak se kapaciteti i plotë. Kjo zvogëlon efektivitetin e tyre për kontrollin e përmblyjeve dhe gjendja e disa prej tyre është e tillë që paraqesin rrezik përmblyje edhe për vetveten.¹⁴⁴ Gjithashtu është raportuar se disa rezervuarë janë në gjendje të rrezikshme dhe disa prej tyre përbëjnë një rrezik për përmblyje.

9.4 Kërkesat Ligjore

Kuadri ligjor dhe politik i Shqipërisë për menaxhimin e ujit dhe përmblyjeve është modifikuar në vitet e fundit për të korresponduar me legjislacionin evropian.¹⁴⁵ (Përmbledhja e mëposhtme e situatës ligjore lidhur me përmblyjet në Shqipëri bazohet kryesisht në dokumentin e referuar, i cili u botua në vitin 2016.) Ligji për menaxhimin e integruar të burimeve ujore transpozon direktivën kuadër evropiane të ujit në legjislacionin kombëtar. Kapitulli 10 i këtij ligji paraqet detyrimin për përgatitjen e planeve për menaxhimin e rrezikut nga përmblyjet, por nuk rregullon vlerësimin sistematik të rrezikut të përmblyjes si bazë për zhvillimin e planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmblyjet. Në vitin 2015 Këshilli Kombëtar i Ujit miratoi vendimin nr. 4, të datës 17 shkurt 2015, mbi një propozim për miratim nga Këshilli i Ministrave, të projekt-vendimit për përmbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e strategjisë kombëtare të menaxhimit të burimeve ujore, planeve të menaxhimit të baseneve ujore dhe planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmblyjet. Këto vendime përfshijnë dispozitat e Direktivës Kuadër të BE-së, veçanërisht aneksimin e tre procedurave dhe përmbajtjeve për zhvillimin dhe zbatimin e planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmblyjet. Zbatimi i plotë i direktivës kuadër të BE-së pritet të arrihet në Shqipëri deri në vitin 2020.

¹⁴⁴ Shqyrtimi i Dytë Mjedisor i Shqipërisë, Kombet e Bashkuara, 2012.

¹⁴⁵ http://ipafloods.ipacivilprotection.eu/wp-content/uploads/2016/11/Findings_Recommendations_Albania.pdf

Disa ministri dhe organizata kombëtare janë të përfshira në menaxhimin e përmbytjeve; Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Arsimit, Ministria e Brendshme, Ministria e Mbrojtjes, prefekturat dhe qeveria vendore. Roli përcakton mandatin dhe përgjegjësitë e Këshillit Kombëtar të Ujërave, Agjencisë së Menaxhimit të Burimeve Ujore, Këshillit të Basenit Ujor dhe agjencive të baseneve ujore. Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore është organi ekzekutiv i Këshillit Kombëtar të Ujit dhe roli i tij përfshin të gjitha çështjet që lidhen me ujin. Këshilli përbëhet nga nëntë ministri. Grupi i menaxhimit të politikës së integruar i themeluar për grupe tematike, të cilat janë: uji për njerëzit, uji për ushqim, uji për industrinë dhe uji për mjedisin. Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore është duke përgatitur programin kombëtar të sektorit, i cili do të trajtojë çështjet e ujit. Një nga këto çështje lidhet me përmbytjet. Grupi "ujë për ushqim" ndër të tjera do të merret me përmbytjet dhe do të jetë përgjegjës për përgatitjen e Programit Kombëtar të Përmbytjeve.

Në vendimin numër 5 të Këshillit Kombëtar të Ujit dhe Ligjit për Ujin, Shqipëria ndahet në gjashtë Autoritete Menaxhimi të Baseneve Ujore: Drini-Bunë, Mat, Ishëm-Erzen, Shkumbinin, Seman dhe Vjosë. Ky projekt ka të bëjë me dy nga basenet: Drini-Bunë dhe Seman.

Vlerësimi paraprak i rrezikut nga përmbytjet është aktualisht në zhvillim e sipër në Shqipëri. Në veçanti, të dhënat për përmbytjet dhe humbjet e tyre shoqëruese u grumbulluan sistematikisht nga Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile të Ministrisë së Mbrojtjes.

Ligji "Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore", nr. 8265, datë 31 korrik 2000, Neni, paragrafi 1, përcakton që "Bashkitë dhe komunat kanë kompetenca të plota administrative, shërbimi, investimi dhe rregullatore për funksionet e tyre ekskluzive të përcaktuara në këtë nen "dhe paragrafi 3 përcakton që" Komunat dhe bashkitë duhet të marrin përgjegjësi, ndër të tjera, për funksionet e mëposhtme ekskluzive: Infrastruktura dhe shërbimet publike: (A) furnizimi me ujë; (B) sistemi i kanalizimit dhe kullimit dhe kanaleve të mbrojtjes (të përmbytjes) në zonat e banuara "

9.4.1 Direktiva për Përmbytjet

Direktiva Kuadër Evropiane e Ujit merret kryesisht me menaxhimin e baseneve ujore. Në parathënien e direktivës së ujit përmendet se arritja e një statusi të mirë ekologjik do të kontribuojë në lehtësimin e efekteve të përmbytjeve. Gjithashtu theksohet se reduktimi i rrezikut të përmbytjeve nuk është një nga objektivat kryesore të asaj Direktive.

Direktiva e Përmbytjeve (zyrtarisht "Direktiva 2007/60 / EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 23 tetorit 2007 mbi vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga përmbytjet) është dokumenti kryesor i Bashkimit Evropian në lidhje me përmbytjet:

Tre pikat e para në parathënie janë si më poshtë:

- Përmbytjet kanë potencial të shkaktojnë fatkeqësi, zhvendosje të njerëzve dhe dëmtim të mjedisit, të komprometojnë rëndë zhvillimin ekonomik dhe të minojnë aktivitetet ekonomike të Komunitetit.
- Përmbytjet janë dukuri natyrore, të cilat nuk mund të parandalohen. Megjithatë, disa aktivitete njerëzore (si rritja e vendbanimeve njerëzore dhe aseteve ekonomike në zonat e përmbytura dhe reduktimi i mbajtjes së ujit natyror nga përdorimi i tokës) dhe ndryshimet klimatike kontribuojnë në rritjen e gjasave dhe ndikimit negativ të rasteve të përmbytjeve.
- Është e mundur dhe e dëshirueshme të zvogëlohet rreziku i pasojave të dëmshme, sidomos për shëndetin dhe jetën e njeriut, mjedisin, trashëgiminë kulturore, aktivitetin ekonomik dhe infrastrukturën e shoqëruar me përmbytjet. Megjithatë, për të qenë efektive, masat për zvogëlimin e këtyre rreziqeve duhet të koordinohen, për aq sa është e mundur, në të gjithë basenin ujor.

Neni 2 i direktivës jep dy përkufizime shumë të rëndësishme. Kuptimi i parë i fjalës 'përmbytje' është "mbulimi i përkohshëm me ujë i tokës që zakonisht nuk mbulohet nga uji". Kuptimi i dytë është 'rrezik përmbytjeje', që do të thotë "kombinimi i probabilitetit të një rasti përmbytjeje dhe i pasojave të mundshme negative për shëndetin e njeriut, mjedisin, trashëgiminë kulturore dhe aktivitetin ekonomik lidhur me rastin e përmbytjes"

Ashtu si për Direktivën Kuadër të Ujit, një fazë e rëndësishme e parë është prodhimi i një plani Menaxhimi të Basenit Ujor, kështu që për Direktivën e Përmblytjeve faza e parë është një vlerësim paraprak i rrezikut të përmblytjes. Kërkesa është që vlerësimi paraprak i rrezikut nga përmblytjet të bazohet në një rreth baseni ujor. Vlerësimi duhet të përfshijë në vijim:

- Hartat e qarkut të basenit ujor në shkallën e duhur duke përfshirë kufijtë e baseneve ujore, nën-basenet dhe, aty ku ekzistojnë, zonat bregdetare që tregojnë topografinë dhe përdorimin e tokës;
- Një përshkrim të përmblytjeve që kanë ndodhur në të kaluarën dhe të cilat kanë ndikime të konsiderueshme negative në shëndetin e njeriut, mjedisin, trashëgiminë kulturore dhe aktivitetin ekonomik dhe për të cilat gjasat për ngjarje të ngjashme të ardhshme janë ende relevante, përfshirë shtrirjen e përmblytjeve dhe rrugët e transportit si dhe një vlerësim të ndikimeve negative që ato kanë sjellë;
- Një përshkrim të përmblytjeve të konsiderueshme, të cilat kanë ndodhur në të kaluarën, ku mund të parashikohen pasoja të rëndësishme negative të ngjarjeve të ngjashme të ardhshme.

Hapi i ardhshëm është prodhimi i Hartave të Rrezikshmërisë së Përmblytjeve dhe Hartat e Rrezikut nga Përmblytjet. Hartat duhet të përcaktojnë zonat gjeografike, të cilat mund të përmblyten sipas 3 skenarëve të ndryshëm: përmblytjet me probabilitet të ulët, përmblytjet me probabilitet të mesëm dhe përmblytjet me probabilitet të lartë. Për secilin nga tre skenarët hartat duhet të tregojnë shtrirjen e përmblytjes, thellësitë e ujit ose nivelin e ujit, shpejtësinë e rrjedhës ose faktorët e tjerë relevantë.

Hapi tjetër është prodhimi i planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmblytjet të cilat duhet të marrin parasysh aspekte të tilla si shpenzimet dhe përfitimet, shtrirjen e përmblytjeve dhe rrugët e bartjes së përmblytjeve dhe zonat të cilat kanë potencial të mbajnë ujërat e përmblytjes si pragje natyrore. Plani i menaxhimit do të adresojë të gjitha aspektet e menaxhimit të rrezikut nga përmblytjet duke u fokusuar në përgatitjen e mbrojtjes parandaluese duke përfshirë parashikimin e përmblytjeve dhe sistemet e paralajmërimit të hershëm dhe duke marrë parasysh karakteristikat e veçanta të basenit dhe nënbasenit të lumenjve. Planet e menaxhimit të rrezikut nga përmblytjet mund të përfshijnë gjithashtu promovimin e praktikave të qëndrueshme të përdorimit të tokës, përmirësimin e mbajtjes së ujit si dhe përmblytjen e kontrolluar të zonave të caktuara në rast të një dukurie përmblytjeje.

Direktiva e përmblytjeve përfundon duke përcaktuar një afat kohor për prodhimin e vlerësimeve të rrezikut nga përmblytjet dhe hartat e rrezikut nga përmblytjet.

9.4.2 Udhëzime për raportimin sipas Direktivës së Përmblytjeve

Përveç vetë Direktivës së Përmblytjeve. Shënimi udhëzues 29 jep këshilla dhe sqarime të mëtejshme¹⁴⁶.

Qëllimi i deklaruar i këtij dokumenti udhëzues është të ofrojë udhëzime koherente mbi kërkesat e raportimit nga shtetet anëtare lidhur me zbatimin e Direktivës 2007/60 / KE për vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga përmblytjet. Ky dokument udhërrëfyet mund të konsiderohet si plotësues i dokumentit udhëzues 21 të raportimit sipas Direktivës Kuadër të Ujit.

Neni 16 i direktivës së përmblytjeve përmban dispozitën për Komisionin Evropian që i nënshtrohet Parlamentit Evropian dhe Këshillit të Ministrave, një raport mbi zbatimin e Direktivës së përmblytjeve deri në vitin 2018, dhe çdo gjashtë vjet pas kësaj. Gjatë hartimit të këtij raporti do të merret parasysh ndikimi i ndryshimeve klimatike. Është parashikuar që raportimi të kryhet në mënyrë elektronike nëpërmjet SIUE (Sistemi Informativ i Ujit për Evropën).

Dokumenti gjithashtu përcakton skemën e raportimit të detajuar:

- Manuali i Përdoruesit

¹⁴⁶ Udhëzues për Raportimin sipas Direktivës së Përmblytjeve (2007/60 / KE) Dokumenti i Udhëzimit Nr. 29 Një përmbledhje e fletëve të raportimit të miratuara nga Strategjia e Zbatimit të Përbashkët të Drejtorëve të Ujit për Direktivën Kuadër të Ujit (2000/60 / KE)

- Udhëzues përdoruesi në skemën e raportimit
- Udhëzues përdoruesi për raportimin e të dhënave hapësinore
- Udhëzime mbi Raportimin e Rrezikut nga Përmbytjet dhe Hartat e Rrezikut.

Ekziston gjithashtu një kërkesë për koordinim midis zhvillimit të planeve të menaxhimit të basenit ujq sipas Direktivës Kuadër të Ujqit dhe planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet sipas Direktivës së Përmbytjeve. Ato konsiderohen elemente të menaxhimit të integruar të baseneve ujqore.

Koordinimi në veçanti kërkon:

- Zhvillimi i hartave të rrezikshmërisë nga përmbytjet dhe hartat e rrezikut nga përmbytjet dhe shqyrtimet pasuese.
- Zhvillimi i planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet dhe shqyrtimet pasuese.
- Përfshirja aktive e të gjitha palëve të interesit për t'u koordinuar, sipas rastit, me përfshirjen aktive të palëve të interesit sipas Direktivës Kuadër të Ujqit.

Raportimi duhet gjithashtu që të marrë parasysh direktivën INSPIRE, Direktivën 2007/2/EC (infrastruktura për informacionin hapësinor në Komunitetin Evropian). Direktiva INSPIRE bazohet në një numër parimesh të përbashkëta:

- Të dhënat duhet të grumbullohen vetëm një herë dhe ruhen aty ku mund të mbahen në mënyrë më efektive.
- Duhet të kombinohen informatat hapësinore nga burime të ndryshme në Evropë dhe të ndahen me shumë përdorues dhe aplikacione.
- Informacioni duhet të ndërrohet në nivele dhe shkallë të ndryshme.
- Informacioni gjeografik në të gjitha nivelet duhet të jetë i gatshëm dhe transparent.
- Duhet të jetë e lehtë të gjendet informacioni gjeografik dhe se si ai mund të përdoret.

Sigurimi i këtyre të dhënave dhe informacionit do t'i mundësojë Komisionit Evropian të sigurojë që të gjitha rolet administrative të kërkuara nga Direktiva e përmbytjeve janë përmbushur brenda rrethit të basenit ujq ose njësisë tjetër të menaxhimit. Të dhënat që mund të përdoren për prezantim në Komisionin Evropian do të ofrohen për publikun përmes *Wise*.

9.5 Dokumenti Burimor për Grupin e Punës për Përmbytjet mbi Menaxhimin e riskut të Përmbytjeve

Udhëzime të mëtejshme mbi aspektin ekonomik të zbatimit të Direktivës së Përmbytjeve jepen në një raport të Grupit të Punës F të Strategjisë së Implementimit të Përbashkët për Direktivën Kuadër të Ujqit¹⁴⁷. Ky raport thekson se Direktiva e Përmbytjeve dhe Direktiva Kuadër e Ujqit, bëjnë referenca të qarta dhe të nënkuptuara në vlerësimet ekonomike. Zhvillon konceptin e rrezikut si kombinim i rrezikut nga përmbytjet dhe pasojave të përmbytjeve.

Dokumenti nënvizon nevojën që shtetet anëtare të marrin një qasje të integruar ndaj menaxhimit të përmbytjeve. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet përdorimit të sistemeve të parashikimit dhe paralajmërimit të përmbytjeve, bashkëpunimit dhe shkëmbimit të informacionit ndërmjet menaxhimit të ujërave

¹⁴⁷ Një Grup Pune për Përmbytjet (CIS) Dokument Burimor për Menaxhimin e Rrezikut nga Përmbytjet, Mbështetja në ekonomi dhe në marrjen e Vendimeve. Tetor 2012. Grupi i Punës F i Strategjisë së Zbatimit të Përbashkët për Direktivën Kuadër të Ujqit

dhe menaxhimit të katastrofave, edhe në një kontekst ndërkombëtar, për përdorimin gjithnjë e më të madh të policave të siguracionit për fatkeqësitë me prime të mbështetura në vlerësimin e rrezikut. Ndikimi i ndryshimeve klimatike mbi këto çështje duhet gjithashtu të vlerësohet.

Paragrafi 18 i Parathënies së Direktivës së Përmbytjeve thekson se "Ekziston një sfidë e rëndësishme për të arritur ekuilibrin midis krijimit të metodologjive që lejojnë një vlerësim të fuqishëm të masave alternative, ndërsa në të njëjtën kohë nuk janë tepër të kushtueshme, teknike ose komplekse për palët e interesit. Kjo nënkupton që kuadri i vendimit për vlerësimin dhe priorizimin e masave për menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet dhe hartimi i planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet duhet të mbahen relativisht të thjeshta edhe pse ende lejojnë një vlerësim të qëndrueshëm.

Raporti identifikon fazat kryesore në vlerësimin ekonomik të masave për zbutjen e përmbytjeve.

- Ndërtimi i një baze të përshtatshme. Kjo është situata aktuale aktuale kundër së cilës mund të krahasohen planet e menaxhimit të reduktimit më të madh të përmbytjeve në të ardhmen.
- Vlerësimi i humbjeve ekonomike. Duhet të bëhet një vlerësim financiar i ndikimeve të masave të reduktimit të rrezikut nga përmbytjet të cilat gjithashtu duhet të marrin parasysh ndikimet e fshehura dhe të paprekshme.
- Analiza e ndjeshmërisë dhe pasigurisë. Kjo duhet të përdoret për të identifikuar parametrat kritikë. Ai është një parametër për të cilin një ndryshim i vogël në vlerën e tij si një ndikim relativisht në performancën e një mase apo plani të menaxhimit të përmbytjeve
- Pasojat e përmbytjeve në klasifikim. Direktiva e përmbytjeve kërkon vlerësimin për llojet e ndryshme të ndikimit: ekonomike, sociale, mjedisore dhe kulturore.
- Të dhënat e rrezikut nga përmbytja. Të dhënat e rrezikut nga përmbytjet mund të modelohen me anë të modelimit hidrologjik dhe hidraulik ose mund të bazohen në vëzhgime. Analiza kosto-përfitim ku është e nevojshme të merren në konsideratë pasojat e një numri të ngjarjeve të përmbytjeve me frekuenca të ndryshme të ngjarjes.

Masat për reduktimin e rrezikut nga përmbytjet mund të konsiderohen nën titujt vijues:

- Nuk ka veprim.
- Parandalimi: Shmangia, largimi ose zhvendosja, reduktimi, parandalimi tjetër.
- Mbrojtja: Menaxhimi i përmbytjeve natyrore /menaxhimi i shkarkimeve dhe ujërave të mblledhura, rregullimi i prurjes së ujit, punime të kanalit, bregdetit dhe rrafshit të përmbytjes, menaxhimi i ujërave sipërfaqësorë, mbrojtje të tjera.
- Gatishmëria: Parashikimi dhe paralajmërimi i përmbytjes, planifikimi i reagimit të ngjarjeve të emergjencës, planifikimi i emergjencave, ndërgjegjësimi i publikut dhe gatishmëria, Përgatitjet e tjera.
- Rikuperimi dhe Rishikimi: Rikuperimi individual dhe shoqëror, rimëkëmbja e mjedisit, të tjera rikuperime dhe rishikime.

Të gjitha këto duhet të çojnë në analizën kosto-përfitim. Raporti argumenton se analiza kosto përfitim siç përdoret në ekonominë e mirëqenies përshtatet më së miri për të krahasuar alternativa krejtësisht të ndryshme; Kostot dhe përfitimet e shprehura në të njëjtën njësi: paratë. Nisur nga kjo, shpesh ka kundërshtim ndaj përdorimit të analizës kosto-përfitim, duke qenë se është e vështirë të shprehen efekte të caktuara në terma monetarë. Mund të duhet të merret në konsideratë qasje alternative si analiza kosto efektive, analiza me shumë kritere dhe analiza kosto-përfitim e zgjeruar.

9.6 Reagimi ndaj emergjencave

Një përmbledhje e përgjithshme e situatës së reagimit ndaj emergjencave në Shqipëri jepet nga 'Udhëzuesi – Mbrojtja Civile' e cila është pjesë e Drejtorisë për "Ndihmën Humanitare dhe Drejtorinë e Mbrojtjes Civile" të Komisionit Evropian¹⁴⁸.

Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile është pjesë e Ministrisë së Brendshme. U themelua sipas ligjit Shqiptar nr. 8756 të datës 26 mars 2001 dhe udhëhiqet nga Plani Kombëtar i Emergjencave Civile Kombëtare i datës 3 dhjetor 2004. Në përmbledhje, qëllimet e këtij ligji janë:

- Parandalimi, zbutja dhe korigjimi i çdo dëmtimi të shkaktuar ndaj njerëzve, kafshëve, pronës, trashëgimisë kulturore dhe mjedisit nga rastet e emergjencës;
- Sigurimi i kushteve për institucionet publike, njësitë ekonomike dhe popullsinë për transferimin nga kushtet e zakonshme të jetesës dhe të punës në një situatë emergjente me humbje më të vogla të mundshme, ruajtjen e rendit, ruajtjen e jetës njerëzore, kafshëve, pasurisë, trashëgimisë kulturore dhe mjedisit kundrejt efekteve të një emergjence;
- Garantimi i përdorimit të burimeve shtetërore të disponueshme për të ruajtur sigurinë publike, për të ruajtur vazhdimësinë e ekonomisë kombëtare, për të lokalizuar zonat e emergjencës dhe për të lehtësuar efektet e tyre.

“Në nivelin e tij më të lartë Këshilli i Ministrave udhëheq dhe drejton sistemin nacional të menaxhimit të emergjencave civile në Shqipëri. Ai miraton dhe zbaton strategjitë, politikat dhe programet e duhura që synojnë parandalimin, zbutjen, përgatitjen dhe përballimin e situatave të emergjencave civile. Në përputhje me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, instrumentet e tjera ligjore, marrëveshjet dhe konventat ndërkombëtare, ai miraton politikat dhe fondet e përshtatshme për forcimin e sistemit të mbrojtjes kundër ngjarjeve që kërcënojnë jetën, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin jetësor.”

Nga ky përshkrim, është e qartë se reagimi ndaj përmblytjeve në një nga llojet e emergjencave civile do të jepet nga Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile, Shqipëria është e ekspozuar ndaj një numri të konsiderueshëm të fatkeqësive natyrore dhe atyre të shkaktuara nga njeriu. Rreziku më i madh i fatkeqësive natyrore vjen nga tërmetet, por kohët e fundit, përmblytjet, rrëshqitjet e dheut (shpesh shkaktuar nga shiu i madh që shkakton edhe përmblytje) dhe emergjencat dimërore edhe pse me ndikim më të ulët, kanë qenë më të dukshme. Gjithashtu, është e rëndësishme të merret në konsideratë mbrojtja e burimeve ujore (sipërfaqësore dhe nëntokësore) si rezultat i përmblytjeve në mënyrë që të garantohet cilësia e ujit të pijshëm Faktorë të tillë si situata ekonomike, infrastruktura dhe mjetet e dëmtuara të komunikimit, migrimi masiv, fluksi i madh i ndërtimit dhe faktorë të tjerë që lidhen me keqpërdorimin e pyjeve, burimeve natyrore të ujit dhe ndotjen e mjedisit, rrisin vulnerabilitetin e popullsisë dhe ekonomisë në përgjithësi.

Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile është organi më i lartë që trajton emergjencat civile. Përgjegjësitë fillojnë në nivelin e bashkisë. Kryetari i Bashkisë është përgjegjës për planifikimin dhe përballimin e emergjencave civile në territorin e bashkisë përkatëse. Niveli tjetër i lartë është ai i Qarkut (Rajonit); në këtë nivel, Prefekti është përgjegjës për planifikimin dhe përballimin e emergjencave civile në territorin e qarkut përkatës, ka rolin e planifikimit emergjent dhe përmes Komisionit të Planifikimit dhe Përballimit të Emergjencave Civile koordinon aktivitetet e organizatave qeveritare dhe jofitimprurëse. Ministrinë e linjës gjithashtu kanë një rol në zhvillimin e përgjegjësive të tyre specifike. Drejtoria e Emergjencave Civile ka rolin e përgjithshëm koordinues. Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile nëpërmjet Qendrës Kombëtare të Emergjencave Civile ka lidhje të drejtpërdrejta me forcat operationale dhe palët e tjera të interesit duke përfshirë dhe ato të ngritura në nivel qarku.

Nëse përcaktohet se burimet dhe aftësitë kombëtare nuk janë në gjendje të reagojnë plotësisht në një rast emergjence, ekzistojnë procedura të përcaktuara për të kërkuar ndihmë ndërkombëtare. Ndihma mund të marrë formën e kontributeve financiare, donacioneve (ushqim, çadra, batanije, pajisje mjekësore, etj.), ose shërbime të specializuara (ekipet e kërkim-shpëtimit). Asistencë në koordinimin e ndihmës ndërkombëtare mund të kërkohet nga Kombet e Bashkuara, strukturat e BE-së, NATO apo vende të tjera. Në rastin e

¹⁴⁸ <http://ipacivilprotection.eu/albania.html>

ndihmës ndërkombëtare emergjente, Drejtoria e Situatave Emergjente punon ngushtë me Doganat, Emigracionin, Karantinën dhe shërbimet kufitare për të lehtësuar hyrjen e personelit, pajisjeve dhe furnizimeve.

Shqipëria është palë në marrëveshjet ndërkombëtare për gatishmërinë ndaj edhe për përballimin e katastrofave.

Përveç Drejtorisë së Emergjencave Civile, organizata të tjera me një rol të përcaktuar përfshijnë IGJEUM (Instituti i Gjeologjisë, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit), veçanërisht në lidhje me tërmetet dhe përmbytjet dhe Kryqin e Kuq.

Forcat kryesore operacionale, të cilat mund të përgjigjen në një rast përmbytjeje (ose lloj tjetër emergjence) përfshijnë:

- Forcat e Armatosura;
- Drejtoria e Mbrojtjes dhe Shpëtimit nga Zjarri (DMSHZ);
- Shërbimi i Ambulancës;
- Policia e Shtetit dhe njësitë e tjera të Policisë;
- Drejtoria e Përgjithshme e Rezervave Shtetërore.

Një shembull i kohëve të fundit për zbatimin e përgjigjes së qeverisë ndaj përmbytjeve erdhi pas përmbytjeve të nëntorit 2016, të cilat u shkaktuan nga një kombinim i reshjeve të dendura dhe i dëborës. Një paralajmërim përmbytjesh u lëshua nga IGJEUM. Duke reaguar ndaj paralajmërimit të përmbytjes, Ministria e Brendshme urdhëroi krijimin e disa "selive emergjente" në të gjithë vendin, policia, Kryqi i Kuq dhe ekipet e tjera emergjente u vendosën në gatishmëri dhe kryetarët e komunave u urdhëruan të shmangin rreziqet duke përfshirë mbylljen e ve. Përmbytjet prekën 4,500 njerëz, 1,000 hektarë tokë dhe 1,500 ndërtesa.

9.7 Analiza e ndryshimit

Një studim i botuar në 2014¹⁴⁹, i menaxhuar nga Banka Evropiane për Investime, raportoi se "Implementimi i DP (Direktivës së Përmbytjes) mbetet në një fazë të hershme", dhe se zbatimi i plotë ishte planifikuar për vitin 2020. Raporti përcaktoi hapat kryesorë të ciklit të menaxhimit të përmbytjeve:

- Zbutja. Parandalimi i emergjencave të ardhshme ose minimizimi i efekteve të tyre.
- Përgatitja. Përgatitja për të trajtuar përmbytjet e mundshme.
- Reagimi. Përballimi në mënyrë të sigurt i katastrofave të përmbytjeve.
- Rikuperimi. Rikuperimi pas një emergjence.

Gjendja e atëhershme në Shqipëri u përmbledh në Tabelën 9.7 më poshtë.

Tabela 9.7: Statusi i zbatimit të Direktivës së Përmbytjeve në Shqipëri

Niveli i Zbatimit	Data e Parashikuar
Përgatitja e hartave të rrezikshmërisë nga përmbytjet (FHM) dhe hartat e rrezikut nga (FRM) (Neni 5)	2018

¹⁴⁹ Situata aktuale e menaxhimit të përmbytjeve në Ballkanin Perëndimor, Dhjetor 2014, Kuadri i Investimeve në Ballkanin Perëndimor (WBIF), Asistenca Teknike e Projekteve Infrastrukturore 4 (IPF 4).

Vendosja e objektivave të përshtatshme për menaxhimin e rreziqeve nga përmbytjet (Neni 7)	2018
Vendosja e objektivave të përshtatshme për menaxhimin e rreziqeve nga përmbytjet (Neni 7)	2015
Krijimi i hapave të përshtatshëm për koordinimin e zbatimit të Direktivës 2007/60/KE dhe Direktiva 2000/60/EG (Neni 9)	2014
Publikimi i PRA-së, FHM-së dhe FRM-së, planet e FRM-së që i vënë ato në dispozicion të (Neni 10)	2019
Zbatimi i plotë	2020

Një analizë e ndryshimeve për vendet e Ballkanit Perëndimor, gjithashtu brenda kuadrit të investimeve për Ballkanin Perëndimor, u botua në vitin 2015¹⁵⁰. Raporti njih topografinë specifike të rajonit, e cila:

"shpesh karakterizohet nga shpate të pjerrëta me vegjetacion të ulët, herë pas here me shtretër të ngushtë të lumenjve dhe basene relativisht të mëdhenj. Brezi jugor i bregut të Adriatikut (zakonisht në Shqipëri) përbëhet nga ultësira fluviale. Sipërfaqet e mëdha dhe variacionet ekstreme në terren dhe në rrjetin e lumit, nënkuptojnë që zonat e mëdha në rajon, në një shkallë të ndryshme, janë të prirura për përmbytje."

Referuar historikut Organizativ, ato deklarojnë:

"Historiku Organizativ i menaxhimit të përmbytjeve në Shqipëri dhe struktura pasqyron kërkesat e DKU-së dhe DP-së. Megjithatë, funksionimi i organizatës është problematik për shkak të disa mbivendosjeve në përgjegjësitë. Për shembull, planifikimi i përdorimit të tokës është shqetësim i ministrive: Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave (MBZHRAU), Ministria e Mjedisit (MM), Ministria e Brendshme (MPB), Ministria e Zhvillimit Urban (Agjencisë Kombëtare për Planifikimin e Territorit), si dhe prefekturat dhe komunat (nën MPB). Instituti Hidrometeorologjik është i lidhur me Ministrinë e Arsimit dhe funksionimi i digave është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës. Fragmentimi i përgjegjëseve çon në përdorim joefikas të burimeve dhe rënien e efikasitetit të përgjithshëm të sistemit të menaxhimit të përmbytjeve."

Raporti përcaktoi një plan udhërrëfyes për zbatimin e DKU-së për vendet e Ballkanit Perëndimor, përfshirë Shqipërinë. Pesë hapat e tij janë:

- Vendet duhet të zhvillojnë dhe miratojnë planin dhe programin e zbatimit të DP-së.
- Vendet duhet të përshpejtojnë transpozimin e legjislacionit të BE-së përveç transpozimit të plotë të DP-së dhe DKU-së, duhet të zhvillohen akte nënligjore dhe dekrete të detajuara, aneksuar me planifikim të rinovuar, standarde të projektimit dhe ndërtimit. Këto duhet të jenë në përputhje me parametrat institucionale specifike për vendin dhe kuadrin e përgjithshëm të menaxhimit të rrezikut nga fatkeqësitë dhe duhet të marrin në konsideratë ndikimet e parashikueshme të ndryshimeve klimatike.
- Vendet duhet të ndërmarrin hapa për të përfshirë çështjet e menaxhimit të përmbytjeve në të gjitha procedurat e tjera sektoriale, siç janë urbanizimi, strehimi urban dhe rural, bujqësia ose menaxhimi i digave. Theks i veçantë duhet t'i kushtohet përdorimit të tokës në zonat e përmbytjeve, menaxhimit të ujërave të ndotura dhe mbeturinave, si dhe ndryshimeve klimatike. Forcimi i zbatimit të legjislacionit është një çështje kyçe në përgjithësi, por edhe sa i përket përdorimit të tokës dhe çështjeve pronësore.
- Direktiva e përmbytjeve është një direktivë e butë dhe për këtë arsye është e domosdoshme që aktivitetet institucionale dhe të planifikimit të jenë në vend para zbatimit të saj. Zbatimi i Direktivës duhet të përshpejtohet dhe strukturat organizative duhet të rehabilitohen dhe të rafinohen dhe organizatat ekzistuese të menaxhimit duhet të përgatiten për zbatimin e Direktivës. Forcimi i strukturave organizative duhet të kryhet sa më shpejt të jetë e mundur.

¹⁵⁰ Parandalimi i përmbytjes dhe analiza e mangësive të menaxhimit dhe vlerësimi i nevojave në kontekst të zbatimit të Direktivës së Përmbytjeve të BE-së. Shtator 2015. Kuadri e Investimeve të Ballkanit Perëndimor (WBIF), Asistenca Teknike e Institucioneve të Projekteve të Infrastrukturës 4 (IPF 4).

- Përgatitja e vlerësimit të rrezikut nga përmbytjet, vlerësimi i rrezikut nga përmbytjet dhe planet e menaxhimit të përmbytjeve janë pikat kryesore të DP-së.

Raporti veçon një numër projektsh të lidhura me përmbytjet për Shqipërinë. Këto përfshijnë mbrojtjen nga përmbytjet në basenin ujqor Seman (Fier, Roskovec) që llogaritet të kushtojë 26,700,000 Euro. Përveç një rreshti të vetëm në një tabelë, nuk jepen detaje të mëtejshme.

Sa i përket Strategjisë dhe Institucioneve që kanë të bëjnë me menaxhimin e përmbytjeve, vlerësimi i tyre i përgjithshëm është që kërkesat themelore janë përmbushur, por nevojitet detajimi i mëtejshëm i detyrave. Ata komentojnë se është ngritur kuadri institucional, me një bashkërendim të fuqishëm qendror nën zyrën e Kryeministrit. Ekziston një strategji kombëtare për menaxhimin e ujërave me kapitujt për menaxhimin e përmbytjeve.

Në kohën e shkrimit të raportit ata vlerësuan se kalimi në kuadrin ligjor në përputhje me Direktivën e Përmbytjeve zbatohet ose është në përgatitje e sipër. Ligji për Ujin ka kapituj mbi Menaxhimin e Përmbytjeve, por legjislacioni tjetër lidhur me përmbytjet është më pak i zhvilluar. Tabela e mëposhtme përmbledh statusin e zbatimit.

Tabela 9.8: Statusi i zbatimit të historikut institucional në lidhje me DP në Shqipëri

Hapat kryesorë në procesin e zbatimit	Në progres	Të zhvillohen
Kuadri ligjor	+	
Kuadri organizativ i efektshëm	+	
Sistemi i mjaftueshëm paralajmërues i hershëm		+
Sistemi i mjaftueshëm i monitorimit		+
Vlerësimi i Parakohshëm i Rrezikut nga përmbytjet		+
Hartat e Rrezikshmërisë nga Përmbytjet		+
Hartat e Rrezikut nga Përmbytjet		+
Planet e Menaxhimit të Përmbytjeve		+

Studimi më i fundit i publikuar i Statusit të Direktivës së Përmbytjeve ishte ai i referuar më lart¹⁴⁶. Ndërsa, në mënyrë specifike një analizë e mangësive tregoi se situata siç përshkruhet në raportet e mëparshme nuk ka përparuar dukshëm.

9.8 Ndryshimet klimatike

Ekzistojnë dy organe kryesore ndërkombëtare të lidhura me ndryshimet klimatike. Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike (UNFCCC); ky organ u krijua në vitin 1992 në kuadër të Kombeve të Bashkuara. Organi i dytë është Paneli Ndërqeveritar për Ndryshimet Klimatike (PNNK), i themeluar në vitin 1988 nga dy Organizata të Kombeve të Bashkuara, Organizata Botërore Meteorologjike dhe Programi i Kombeve të Bashkuara për Mjedisin. Funkzioni i tij është të vlerësojë “informacionin shkencor, teknik dhe socio-ekonomik të rëndësishëm për të kuptuar rrezikun e ndryshimeve klimatike të shkaktuara nga njeriu”.

Shkurtimisht, UNFCC është organi që koordinon veprimet në nivel qeveritar për të luftuar ndikimin e ndryshimeve klimatike. Roli i PNNK -së është të vlerësojë informacionin shkencor, teknik dhe socio-ekonomik të rëndësishëm për të kuptuar rrezikun e ndryshimeve klimatike të shkaktuara nga njeriu dhe efektivitetin e masave për të luftuar rrezikun.

Brenda kontekstit të UNFCCC-së, vendet duhet të dorëzojnë Komunikatat Kombëtare. Këto përshkruajnë kontributin e vendit në ndryshimet klimatike dhe përgjigjen e tyre ndaj sfidave që paraqiten.

Një projekt dokument i UNDP lidhur me Komunikatën e Tretë Kombëtare përmbledh progresin në raportimin e ndryshimeve klimatike¹⁵¹. Shqipëria e paraqiti Komunikatën e saj Kombëtare Fillestare në vitin 2002. Kjo përfshinte një inventar të gazit serë dhe një përmbledhje të shtatë sektorëve kryesorë të emetimit të gazrave serë: energjia, proceset industriale, bujqësia dhe blegtoaria, ndryshimi i përdorimit të tokës dhe pylltaria, mbetjet, tretësit dhe përdorimi ndërkombëtar nga anijet dhe avionët. Komunikata e dytë Kombëtare u paraqit në 2009. Komunikata e tretë, dhe e fundit, kombëtare u paraqit në vitin 2016.

Komunikata e Tretë Kombëtare (KTK)¹⁵² paraqet një inventar të përditësuar për gazrat serë, të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë, si dhe burimet kryesore. Klima e Shqipërisë është e ndarë në katër zona: Zona fushore mesdhetare, zona kodrinore mesdhetare, zona mesdhetare para malore dhe zona malore mesdhetare. Studimi për KTK u përqendrua në zonën fushore të Mesdheut, e cila përfshin kryeqytetin, Tiranën dhe zonën bregdetare. Raporti arsyetoi zgjedhjen e zonës bregdetare, pasi një studim më i hershëm i UNDP-GEF për Semanin¹⁵³ e identifikoi deltën e këtij sistemi lumor si "kritikisht të pambrojtur".

Analiza e temperaturave të vërejtura sugjeroi se temperatura mesatare kishte rënë në periudhën 1971-2000 dhe pas kësaj ishte rritur. Në periudhën e mëvonshme, numri i ditëve me temperaturë më të lartë se 35 ° C ishte rritur gjithashtu. Ka dëshmi të rritjes së reshjeve si vjetore ashtu edhe të përditshme në vitet e fundit, por prirja është raportuar si më pak i qartë se sa për temperaturën. Raporti thekson se përmbytja është një formë e madhe e fatkeqësive natyrore e përjetuar në Shqipëri.

Skenarët e ndryshimeve klimatike të paraqitura bazohen në Raportin Special mbi Skenarët e Emetimeve (RSSE) siç paraqitet në Raportin e Katërt të Vlerësimit të PNNK-së të vitit 2007.

Tabela 9.9 tregon rritjen e parashikuar të temperaturës.

Tabela 9.9: Projektionet e ndryshimit të temperaturës (° C) për horizonte të ndryshme kohore lidhur me vitin 1990 (modeli mesatar)

Vite	2030	2050	2080	2100
Vjetore	1.0 (0.7 to 1.2)	1.7 (1.3 to 2.2)	2.8 (2.0 to 3.5)	3.2 (2.4 to 4.1)
Dimër	0.8 (0.7 to 0.9)	1.2 (1.0 to 1.4)	2.8 (1.7 to 2.3)	2.4 (1.9 to 2.7)
Pranverë	1.0 (0.8 to 1.12)	1.5 (1.3 to 1.8)	2.6 (2.2 to 3.0)	3.1 (2.6 to 3.6)
Verë	1.6 (0.5 to 1.8)	2.5 (2.1 to 2.8)	4.3 (3.8 to 4.9)	5.3 (4.6 to 6.0)
Vjeshtë	1.0 (1.0 to 1.1)	1.6 (1.5 to 1.8)	2.8 (2.7 to 3.0)	3.5 (3.2 to 3.7)

Ajo që është e rëndësishme është se rritjet më të mëdha priten gjatë verës. Një pasojë e kësaj do të jetë kërkesa për ujë për ujitje. Një pasojë e dytë do të jetë rritja e frekuencës dhe intensitetit të stuhive të verës. Rritja e temperaturës në pranverë do të ketë një ndikim në përmbytjet, pasi shumë vërshime janë kombinim i reshjeve dhe i borës.

Tabela 9.10 tregon ndryshimin e parashikuar të reshjeve, i cili zbulon në përgjithësi se reshjet pritet të ulen në të gjitha stinët gjatë shekullit të ardhshëm.

Tabela 9.10: Parashikimet e ndryshimeve të reshjeve (%) për horizonte të ndryshme kohore lidhur me vitin 1990

¹⁵¹ UNDP, Shteti: Shqipëria, Kontributi i tretë kombëtar në UNFCCC Project Document. Albania_tnc_prodoc_signed_and_dated-2.pdf

¹⁵² Komunikata e tretë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë sipas Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike, 2016.

¹⁵³ Përshtatja me Ndryshimet Klimatike. Dokument i Politikës INSTAT, 2013

Vjet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	3.84 (-35.4 to 27.7)	-8.46 (-56.0 to 47.4)	-14.37 (-78.6 to 81.1)	-18.13 (-89.7 to 94.9)
Dimër	-5.96 (-15.9 to 4.0)	-10 (-27.9 to 7.7)	-14.3 (-44.6 to 16.1)	-18.1 (-55.8 to 19.6)
Pranverë	-2.45 (-11.9 to 7.0)	-7.26 (-25.3 to 10.75)	-14.26 (-45.1 to 16.6)	-17.7 (-55.3 to 19.8)
Verë	-10.4 (-12.8 to -7.9)	-19.7 (-24.1 to -15.3)	-41.9 (-49.2 to -34.5)	-50.4 (-59.4 to -41.3)
Vjeshtë	0.5 (-10.1 to 11.1)	-2.5 (-21.3 to 16.3)	-6.9 (-38.1 to 25.2)	-9.5 (-48.1 to 29.1)

Kontributi Kombëtar gjithashtu paraqet reshjet 24-orëshe për periudha të ndryshme të kthimit, por nuk e paraqet këtë si një ndryshim në lidhje me kushtet aktuale. Megjithatë, thekson se "edhe pse numri i ngjarjeve ekstreme të reshjeve mund të pritet të rritet në aspektin e madhësisë dhe frekuencës, në përgjithësi nivelet e reduktuara të reshjeve do të çojnë gjithashtu në një rritje të numrit të ditëve të njëpasnjëshme pa reshje (thatësi)".

Një kufizim i Kontributit Kombëtar është që bazohet kryesisht në parashikimet e paraqitura në Raportin e Vlerësimit të PNNK-së të vitit 2007. Raporti më i fundit i vlerësimit i PNNK-së u publikua në vitin 2013 dhe zëvendësoi skenarët e SRES me Shtigje Përqendrimi Përfaqësuese (RCP). Këto janë përmendur shkurtimisht në një shtojcë të Kontributit të Tretë Kombëtar. Mënyrat përfaqësuese të Përqendrimit përcaktojnë sasinë e ndryshimeve në klimë sa i përket çekuilibrit energjetik të paraqitur nga gazrat serë dhe faktorë të tjerë antropogjene. Ekzistojnë katër prej këtyre 2.6 W/m², 4.5 W/m², 6.0 W/m² dhe 8.5 W/m². I fundit prej tyre përfaqëson ndryshimin më të rëndë dhe mund të merret si shkalla e ndikimit maksimal të mundshëm.

Një analizë e kryer në kuadër të këtij projekti identifikoi katër modele klimatike si përfaqësues të rajonit të Ballkanit. Këto ishin:

- CNRM-CM5. Qendra Kombëtare për Hulumtime Meteorologjike, Francë.
- EC-EARTH. Qendra Evropiane për Parashikimin e Motit të Mesëm.
- HadGEM2-ES, Zyra Meteorologjike, Mbretëria e Bashkuar.
- MPI-ESM-MR, Max-Planck-Institut für Meteorologie, Gjermani.

Parashikimet e reshjeve u shkarkuan për të katër modelet. Analiza të mëtejshme të prodhimit të modeluar u përqendrua në reshjet dhe arriti në përfundimin se modeli CNRM e përfaqësonte më shumë atë, edhe pse jo dukshëm më i saktë se modelet e tjera.

Si pjesë e ushtrimit të përgjithshëm me përdorimin e modeleve klimatike të koordinuara nga PNNK-ja, u krijua një studim i veçantë në kuadër të Ekipit të Ekspertëve për Zbulimin dhe Indeksën e Ndryshimeve Klimatike (ETCCDI). Ky ekip nxorri parashikime mbi ngjarjet ekstreme të motit nga modelet klimatike, prodhimi i të cilëve u përdor për të informuar raportin e vlerësimit të PNNK-së për vitin 2013. Ndër parametrat që ata analizuan ishin sasinë maksimale të reshjeve në çdo vit deri në 2100. Nga të katër modelet e përmendura më lart një prej tyre, EC-EARTH, nuk kontribuoi në këtë studim suplementar. Të dhënat për këtë parametër për tre modelet e mbetura u shkarkuan nga faqja e internetit Climate Explorer e Shërbimit Meteorologjik të Holandës.

Grafiku i mëposhtëm bazohet në qelizat e modelit, të cilat përafrohen me sipërfaqen e basenit ujqor Seman. Megjithatë, duke pasur parasysh se qelizat model zakonisht mbulojnë një sipërfaqe prej 100 deri në 50, atëherë ato përfaqësojnë një zonë që shpesh shtrihet përtej basenit.

Kolona e parë tregon ndryshimin e përqindjes në reshjet maksimale mesatare vjetore 2020 deri 2100 në krahasim me periudhën 1990-2020. Kolona e dytë tregon rritjen e reshjeve 1-në-25-vjeçare për periudhën. Kjo mori parasysh devijimin mesatar dhe standard.

Tabela 9.11: Modelimi i reshjeve në basenin ujqor Seman

Modeli	Baseni Ujqor Seman	
	Ndryshimi në reshjet maksimale mesatare ditore (%)	Ndryshimi në reshjet 1-në-25- vjeçare (%)
CNRM	0.0	7.3
HadGem	12.2	20.0
MPI	3.8	-0.4

Konkluzioni i parë është se përmbytja mesatare do të rritet paksa. Megjithatë, reshjet prej stuhisë do të jenë më të ndryshueshme dhe si pasojë disa vite do të kenë përmbytje më të vogla sesa në të kaluarën, por të tjerët do të kenë përmbytje më të mëdha.

Duhet të theksohet se këto parashikime marrin parasysh vetëm ndikimin e ndryshimeve klimatike. Faktorë të tjerë, si për shembull shpyllëzimi ose urbanizimi në rritje do të kenë gjithashtu ndikim.

9.9 Masat e rekomanduara në Projekte të Mëparshme

9.9.1 Masat legjislative dhe institucionale

Analiza e ndryshimit e cila krahason situatën legjislative në lidhje me përmbytjet në Shqipëri me kërkesat e Direktivës së Përmbytjeve të BE-së tregon se është bërë përparim i mirë. Megjithatë ka mangësi në lidhje me kuadrin institucional të kërkuar sipas Direktivës së Përmbytjeve.

9.9.2 Kuadri organizativ i efektshëm

Struktura organizative e themeluar korrespondon me kërkesat e DP-së. Megjithatë, ekziston ende nevoja për të forcuar organizatat e krijuara për të mundësuar që të përbushin detyrimet e tyre. Kjo situatë nuk është një situatë që lidhet specifikisht vetëm me përmbytjet, por zbatohet në Direktivën e Ujit dhe direktivave të tjera që lidhen me menaxhimin e ujit. Përderisa struktura e propozuar përputhet me kërkesat e Direktivës së Ujit, mund të konsiderohet se ka shpërfillur disa aspekte specifike të hidrogjeologjisë dhe të hidrogjeologjisë së Shqipërisë. Për shembull, një krahasim i gjashtë rajoneve të baseneve ujore të propozuara në Shqipëri tregon se ato do të ishin të krahasueshme me rajonet më të vogla të baseneve në Bashkimin Evropian dhe një përdorim më i mirë i burimeve të pakta mund të parashikojë që shumë detyra të kryhen në nivel kombëtar.

9.9.3 Sistemi i mjaftueshëm i monitorimit

Në raportet e analizuara për këtë pjesë të përmbytjeve nuk ka pothuajse asnjë informacion sasior mbi nivelet e ujit ose rrjedhjet e lumenjve në lidhje me përmbytjet e fundit. (Megjithëse një informacion i tillë është i disponueshëm për përmbytjet e viteve 1962-1963). Pa matje të tilla, është e vështirë të lidhen përshkrimet e përmbytjeve në raportet e mediave me një analizë sasiore të frekuencës së përmbytjeve. Kjo nga ana tjetër do të thotë që një analizë ekonomike e masave për të zvogëluar ndikimin e përmbytjeve nuk mund të përfundojë në një nivel saktësie të pranueshëm. Si prioritet, stacionet e matjes së nivelit të ujit duhet të instalohen në pikat kritike të sistemit të lumenjve kryesorë brenda Shqipërisë. Vendndodhja e përshtatshme

do të përfshinte: në rrjedhën e sipërme të zonave të ulëta ose zonat e ujitjes, në degët kryesore, degët e zgjedhura dhe në rrjedhat e disa lumenjve. Një rrjet i tillë ka vepruar në të kaluarën dhe vendet e stacioneve të reja duhet të korrespondojnë, aty ku është e mundur, me vendet e stacioneve të mëparshme; Kjo do të mundësonte një analizë të ndikimit të ndryshimeve klimatike ose të aktiviteteve njerëzore në basenet ujore.

Stacionet e nivelit të ujit duhet të kalibrohen në mënyrë që ato gjithashtu të sigurojnë matje të rrjedhjes së lumit.

Aktualisht rrjeti meteorologjik është nën Ministrinë e Arsimit. Pa marrë parasysh se cila ministri bëhet përgjegjëse për matjen e rrjedhjes, ajo duhet të punojë ngushtë me strukturat që veprojnë në rrjetin meteorologjik.

Derisa të krijohet një rrjet i përshtatshëm matës, nuk mund të vazhdojnë aktivitetet e tjera si parashikimi i përmbytjeve, planifikimi i burimeve ujore dhe vendosja e kriterëve për cilësinë e ujit.

9.9.4 Sistemi i përshtatshëm i paralajmërimit të hershëm

Aktualisht paralajmërimi i përmbytjeve bazohet kryesisht në parashikimet e motit.

Lumenjtë në Shqipëri janë relativisht të shkurtër në distancë nga ujërat e detit deri në det dhe për shumicën e gjatësisë së tyre janë të pjerrëta. Kjo do të thotë se koha e përqendrimit (koha mes fillimit të stuhisë deri në kulmin e një përmbytjeje) është në rendin prej 5-20 orësh. Si pasojë, një sistem i paralajmërimit të hershëm të përmbytjeve do të kërkonte një rrjet të stacioneve klimatike dhe të reshjeve, për llogaritjen paraprake të rrezikut potencial të përmbytjes në fillim të një stuhie dhe një rrjeti stacionesh monitorimi të nivelit të ujit, për të rritur saktësinë e parashikimit duke qenë se stuhia dhe përmbytjet përparojnë. Rrjeti do të kërkonte transmetim të shpejtë të të dhënave dhe një model matematikor për të prodhuar parashikime të niveleve. E gjithë kjo do të kërkonte një organizim Institucional, e cila do të kishte mjetet dhe autoritetin për evakuimin e njerëzve në rrezik ose të mbyllë rrugët që kthehen në të të rrezikshme nga përmbytjet.

9.9.5 Vlerësimi paraprak i rrezikut nga përmbytjet

Raportet e përmbytjeve të kaluara në Shqipëri merren kryesisht nga burimet e mediave dhe japin pak detaje të kushteve meteorologjike që çojnë në përmbytje, shkallën e ngritjes së lumenjve dhe se si përmbytja u zhvendos jashtë brigjeve të lumenjve në zonën e dëmtuar. Megjithatë, informacioni ekzistues i shoqëruar me anketat në terren të zonave të cilat njihen që janë prekur, do të siguronte një bazë të vlefshme për një vlerësim fillestar të rrezikut të përmbytjeve. Kur njerëzit kanë hasur raste përmbytjeje, ata shpesh janë në gjendje të identifikojnë pikat specifike që ka arritur përmbytja.

9.9.6 Hartat e rrezikshmërisë së përmbytjeve

Hartat që tregojnë rrezikshmërinë e përmbytjeve janë përcaktuar si "harta për të treguar zonën gjeografike që mund të përmbytet" nën skenarë të ndryshëm' (Direktiva e Ujit, neni 6.3). Vlerësimi paraprak i rrezikut nga përmbytjet do të identifikonte zonat që janë përmbytur në të kaluarën. Ky informacion i shoqëruar me sondazhe topografike mund të mundësojë hartimin e hartave të përmbytjeve të kaluara.

Hartimi duhet të marrë parasysh karakteristikat specifike për çdo ujëmbledhës. Për shembull, digat e mëdha dhe modeli i tyre i mbushjes dhe çlirimit të ujit mund të ndryshojnë frekuencën dhe ashpërsinë e përmbytjeve. Disa prej digave të ujitjes njihen të jenë në kushte të këqija; Duhet të vlerësohet rreziku që i shkaktohet popullsisë nga dëmtimi i digës dhe pasojat e një thyerje / çarrje të digës në zonat e rrjedhës.

Shumë zona rezidenciale dhe industriale kanë argjaturë për mbrojtjen nga përmbytjet. Gjendja aktuale e këtyre strukturave duhet të analizohet.

Një vlerësim që mbulon pikat e lartpërmendura do të ishte ende shumë paraprak. Sipas Direktivës, hartografia duhet të lidhë shkallën e përmbytjeve me frekuencat e njohura të përhapjes; Pa një rekord të gjatë të niveleve të ujit kjo nuk është e mundur.

9.9.7 Hartat e rrezikut nga përmbytjet

Hartat e rrezikut nga përmbytjet duhet të tregojnë "pasojat e mundshme negative të këtyre skenarëve të përmbytyeve të identifikuar në hartat e rrezikut nga përmbytjet" (Direktiva e Ujit, Neni 6.5). Sikurse me hartimin e rrezikut nga përmbytjet, një vlerësim fillestar mund të zhvillohet bazuar në përshkrimet e përmbytyeve të së kaluarës. Ky hartograf duhet të identifikojë vendndodhjet veçanërisht të cënueshme, si spitalet, shkollat, rrugët kryesore, komplekset industriale etj. Për një hartë më të plotë do të nevojiten të dhëna hidrologjike dhe meteorologjike shtesë.

Një tjetër kufizim i mundshëm në përdorimin e të dhënave të përmbytyeve gjatë dekadave të fundit si një udhëzues është se nuk mund të merren parasysh ndryshimet në basenet e lumenjve. Për shembull, zonat e ndërtuara rishtazi, mund të çojnë në prurje më të lartë, ose ndërtimi i një rruge të re mund të ndryshojë rrugën e rrjedhës në rrafshin e përmbytjes. Kur të dhënat e rrjedhës kanë qenë të disponueshme për disa vite atëherë, në të ardhmen, do të jetë e nevojshme të kalibrohet një model i detajuar hidraulik i lumit dhe zonave përreth të cilat janë përmbytur ose mund të përmbyten. Një model i tillë mund të përdorë si pikënisje modelin hidrologjik të Semanit dhe lumenjve të Semanit të zhvilluara si një komponent i këtij projekti.

9.10 Rekomandime specifike për basenin ujq Seman

Pas përmbytyeve në lumin Seman dhe në lumin fqinj Vjosë u krye një studim me kërkesë të qeverisë shqiptare, e cila u financua nga qeveria e Holandës¹⁵⁴. Ai analizoi përmbytjet që ndodhën në shkurt të vitit 2015 dhe raporti u përgatit në shtator të atij viti. Ekipi i studimit mori parasysh faktorët e mëposhtëm.

- Shqipëria është kandidatë për anëtare e Bashkimit Evropian.
- Qeveria shqiptare njeh si prioritet burimet ujore dhe shërbimet e ujit brenda procesit të reformës.
- Zhvillimi i kuadrit ligjor dhe institucional për burimet ujore dhe menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet është gur themeli për reformën.

Ekipi vizitoi zonat në basenin e Semanit, i cili ishte përmbytur dhe u takua me zyrtarë të qeverisë përkatëse. Në përmbledhje, rekomandimet ishin si më poshtë:

- Për masat institucionale. Decentralizoni nëse është e mundur dhe centralizoni nëse është e nevojshme. Duke pasur parasysh se Shqipëria, në krahasim me shumë vende të Bashkimit Evropian, është një vend i vogël dhe se zhvillimi i ekspertizës së duhur kërkon kohë, rekomandohet që disa shërbime të centralizohen dhe vetëm kur të zhvillohet kapaciteti të decentralizohen.
- Për kuadrin ligjor. Organizimi i kontrollit të cilësisë në hartimin e legjislacionit dhe zvogëlimi i numrit të akteve nënligjore. Ekipi sugjeroi që aktet në lidhje me ujin nuk ishin të harmonizuara mirë dhe se ekziston rreziku i mbivendosjes, dyfishimit dhe madje edhe i konflikteve.
- Për menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet. Nuk ka zgjidhje të thjeshtë, por një qasje shumë pjesëshe, duke përfshirë atë strukturore dhe jo-strukturore. Rekomandohet si hap i parë që sistemi i paralajmërimit të hershëm për basenet ujore duhet të përmirësohet. Kjo më pas mund të çojë në një bazë të njohurive në lidhje me hidrologjinë dhe modelimin e lumenjve, të cilat mund të sigurojnë një bazë për hartimin e infrastrukturës së mbrojtjes nga përmbytjet.
- Për ndërtimin e kapaciteteve. Investimet në njerëz do të krijojnë përfitime afatgjata. Rekomandimi kryesor nën këtë temë ishte krijimi i Akademisë së Ujit.
- Për infrastrukturën e vjetruar, pajisjet dhe portofolin e zëvendësimit. Merrni parasysh instrumentet financiare për të krijuar një rast biznesi për zëvendësim. Rekomandohet që programi zëvendësues i infrastrukturës dhe pajisjeve të vjetruara si stacionet e pompimit duhet të jetë prioritet.

Raporti përfundon duke rekomanduar bashkëpunim të mëtejshëm midis Holandës dhe Shqipërisë.

¹⁵⁴ DRR-Ekipi Shqiptar, Raport i Misionit të Shqyrtimit, shtator 2015

Një raport tjetër vlerësimi¹⁵⁵ pas përmytjeve u prodhua gjithashtu në prill 2015, mbështetur nga OKB dhe Bashkimi Evropian. Raporti është prodhuar pas përmytjeve në shkurt të vitit 2015. Shirat e pandërprerë gjatë pothuajse pesë ditëve rritën nivelet e lumenjve Seman, Devoll, Vjosa dhe Osum. Qeveria shqiptare mobilizoi shpejt policinë e shtetit, njësitë ushtarake dhe ekipet e emergjencave, të cilat ndihmuan familjet e prekura në zonat me rrezik të lartë, veçanërisht në evakuimin e njerëzve dhe kafshëve.

Raporti vlerësoi se kostoja totale e dëmit ishte 37.6 milionë dollarë amerikanë, që përbëhej nga 25.1 milionë dollarë dëm dhe 12.5 milionë dollarë humbje. Komponentët kryesorë ishin bujqësia dhe strehimi. Nevojat e rimëkëmbjes pas përmytjeve dhe rindërtimit u vlerësuan në 56.8 milionë dollarë amerikanë. Rekomandohet që punimet e nevojshme për rimëkëmbjen dhe rindërtimin duhet të shihen si pjesë e procesit të përgjithshëm të zhvillimit. Kjo duhet të përfshijë monitorim më të mirë të planifikimit dhe vlerësim të këtyre efekteve. Rekomandohet gjithashtu që të merret parasysh ndikimi i ardhshëm të ndryshimeve klimatike në zhvillimin e masave të adaptimit dhe zbutjes.

Në mënyrë të veçantë, rekomandimet për basenin ujor Seman janë si më poshtë:

Matja e rrjedhës

Përderisa disa nga studimet e përmendura më lart i referohen hapave të fundit për të rritur matjen e rrjedhjes, asnjëri prej tyre nuk përdor tjetër përveç këtyre të dhënave shumë të kufizuara në lidhje me rrjedhën e ujit. Duke pasur parasysh rëndësinë e matjes së saktë dhe të vazhdueshme të rrjedhës për projektimin e punëve për mbrojtjen nga përmytjet, ngritja e një shërbimi efektiv matës të rrjedhës duhet të ndërmerret si një çështje emergjence. Dobishmëria e një shërbimi të tillë shtrihet përtej rolit të saj për studimet e përmytjeve dhe përfshin të gjitha aspektet e zhvillimit të basenit ujor, siç janë liçencimi i abstraksioneve dhe shkarkimeve dhe përcaktimi i flukseve mjedisore.

Si hap i parë, është e nevojshme të vlerësohet gjendja aktuale e rrjetit ekzistues. Kjo duhet të përfshijë përcaktimin e stacioneve të matjes së nivelit të lumenjve dhe nëse ato ofrojnë të dhëna të rregullta dhe të sakta. Përveç vlerësimit të efektivitetit të niveleve të lumenjve, duhet të shqyrtohet edhe përdorimi i tyre për vlerësimin e rrjedhës. Kjo përfshin aspekte të tilla si përshtatshmëria e vendndodhjes së stacionit, nëse është apo jonë përdorim një digë e ndërtuar qëllimisht dhe nëse matjet aktuale të njehsisë së rrjedhës janë të vlefshme për të vendosur marrëdhënien ndërmjet rrjedhës dhe nivelit të saj.

Një studim i tillë duhet të vlerësojë kostot e funksionimit të stacioneve dhe në bashkëpunim me qeverinë të përcaktojë numrin optimal të stacioneve që mund të mbahen në një gjendje plotësisht funksionale.

Argjinaturat e përmytjeve dhe profili i lumit

Shumë lumenj në Shqipëri kanë argjinaturë për të mbrojtur pronësitë në brendësi, industrinë dhe zonat e tjera nga përmytjet, dhe shumë prej argjinaturave janë degraduar me kalimin e kohës. Si një fazë e parë, të gjitha argjinaturat ekzistuese duhet të vlerësohen për të konstatuar gjëndjen e tanishme. Në vendet ku argjinatura duket e paprekur atëherë nivelet e argjinaturave të tilla duhet të përdoren si një udhëzues për të përcaktuar situatën origjinale të projektimit.

Përveç kësaj, edhe vetë lumenjtë duhet të vlerësohen për të përcaktuar profilet dhe nivelet e tyre në seksionet e përzgjedhura. Në disa raste, mund të ndodhë që lumenjtë të jenë me baltë duke zvogëluar kapacitetin e tyre të përmytjes, dhe në të tjera raste ato mund të jenë zmadhuar përkohësisht nga nxjerrja e zhavorrit.

Ky studim është i domosdoshëm përpara se të krijohet një mbrojtje nga rritja e përmytjeve.

Paralajmërimi i përmytjes

Disa nga dokumentet që kanë të bëjnë me përmytjet e kaluara kanë shënuar se vdekjet ndodhin rregullisht në aksidentet që kanë të bëjnë me përmytjet. Përderisa është e mundur që disa prej këtyre vdekjeve janë

¹⁵⁵ Shqipëri. Raport Vlerësimi pas përmytjeve. KB dhe BE, prill 2015.

rezultat i njerëzve që marrin rreziqe të panevojshme, madje edhe me paralajmërim minimal, shumica e vdekjeve të lidhura me përmytjet mund të shmangen. Nëse jepen paralajmërimet adekuate për përmytje, është gjithashtu e mundur që të zhvendosen kafshët në një tokë më të lartë dhe të zhvendosen pasuritë e vlefshme të shtëpive, zyrave apo fabrikave në një kat më të lartë.

Rrjedha dhe sistemi i matjes së nivelit të përshkruar si një masë paraprake është thelbësore për parashikimin e përmytjeve të mundshme. Është gjithashtu e nevojshme që matësit e shiut dhe stacionet e rrjedhjes të bëjnë matje në intervale të shpeshta dhe që vëzhgimet të transmetohen në një qendër parashikimi. Qendra e parashikimit duhet të ketë pajisjet kompjuterike dhe softueret për të marrë të dhënat, për të kontrolluar cilësinë dhe programet për të parashikuar rrjedhat dhe nivelet. Qendra e parashikimit gjithashtu duhet të hartojë protokolle për bashkëpunimin me Departamentin e Situatave Emergjente, me Policinë dhe me përgjegjësit e tjerë kryesorë.

Stacionet e pompimit

Në zonat e ulëta të shumë baseneve ujore ekzistojnë sisteme të ujitjes të cilat mbështeten në stacione publike për të evakuuar ujin pas përmytjeve. Statusi aktual i këtyre stacioneve të pompimit duhet të rishikohet dhe duhet të vlerësohet kostoja e riparimeve. Në shumë raste, kanalet e përdorura për të marrë ujë dhe për ta larguar atë nga sistemet e ujitjes janë të mbushura me baltë dhe kanë zvogëluar kapacitetin mbajtës të rrjedhës. Gjendja e kanaleve të tilla duhet gjithashtu të shqyrtohet.

Legjislacioni

Dokumentet e përmendura më lart tregojnë dy fusha ku mund të kërkohet legjislacion shtesë. E para është blerja e tokës kur është e nevojshme të zgjatet argjinatura ose të ndërtohen argjinatura të reja në tokë private. E dyta lidhet me lejet e ndërtimit, të cilat, në të kaluarën, kanë lejuar që pronat të ndërtohen në zonat në rrezik përmytjeje.

Rregullat e funksionimit të rezervuarit

Ekzistojnë rregulla të hollësishme për funksionimin e rezervuarëve në një basen tjetër ujqor (Drin - Bunë) për të minimizuar ndikimin e përmytjeve. Në mënyrë efektive kërkohet që rezervuarët të jenë më pak se të plota gjatë dimrit. Rregulla të ngjashme duhet të paraqiten për digat në lumin Seman.

Nxjerrja dhe përpunimi i zhavorrit

Gjatë një vizite në terren u vërejtën pajisje të gjëra për përpunimin e zhavorrit të lumenjve në lumin Seman. Është raportuar gjithashtu se në drejtim të rrymës ka pasur probleme të erozionit të argjinaturës. Është e mundur që nxjerrja e zhavorrit dhe erozioni, janë të dyja të lidhura. Një lumë që mban një ngarkesë të reduktuar të sedimentit dhe zhavorrit do të jetë më eroziv se një lumë që mban ngarkesën e tij natyrore.

Duhet të studiohet shtrirja e nxjerrjes së zhavorrit dhe efekti i tij negativ në sistemin e lumenjve. Qëllimi i studimit duhet të jetë krijimi i rregullave të qarta lidhur me nxjerrjen e zhavorrit në kuptim të sasisë, vendndodhjes dhe kohëzgjatjes.

10 Objektivat Mjedisore

DKU-ja kërkon që Shtetet Anëtare të zbatojnë masat e nevojshme për të parandaluar përkeqësimin e statusit të trupave ujorë sipërfaqësorë dhe përmbushjen e objektivave të mëposhtme mjedisore

- Statusi i mirë ekologjik / kimik i trupave ujorë sipërfaqësorë
- Potenciali i mirë ekologjik dhe statusi kimik i Trupave Ujorë Shumë të Modifikuar (TUSHM) dhe i Trupave Ujore Artificiale (TUA)”
- Statusi i mirë kimik / sasior i trupave të ujërave nëntokësore

Bazuar në monitorimin e mëparshëm kombëtar, PMBU Seman ofron një pasqyrë të gjendjes së ujit sipërfaqësor dhe nëntokësor (Seksioni 7). Megjithatë, monitorimi i mëparshëm nuk është në përputhje me kërkesat e DKU-së. Në mungesë të metodologjive në përputhje me DKU-në, është zbatuar një procedurë e shpejtë për vlerësimin ekologjik me qëllim sigurimin e informacionit, megjithëse të kufizuar, mbi cilësinë ekologjike të ujërave sipërfaqësore.

Përkundër mungesës së kapaciteteve (burimet njerëzore dhe aftësive teknike) në basenin ujor Seman (dhe në nivel kombëtar) për të ndërmarrë kërkesat e monitorimit të DKU-së, mund të përcaktohet një qasje plotësuese në nivel të basenit, e përdorshme për planifikimin kombëtar dhe zbatimin, vizionet dhe objektivat specifike të menaxhimit për Basenin Ujor, bazuar në Planin Kombëtar për sektorin e ujit (PKSU). Kjo qasje do të ofrojë udhëzime për drejtimin në lidhje me arritjen e qëllimeve të miratuara dhe gjithashtu të ndihmojnë në arritjen e objektivave të përgjithshme mjedisore të DKU-së. Vizionet bazohen në vlera të përbashkëta dhe përshkruajnë objektivat parësore për Basenin Ujor Seman. Objektivat përkatëse të menaxhimit përshkruajnë në mënyrë të qartë hapat e parë drejt objektivave mjedisore në Basenin Ujor Seman. PKSU përcakton perspektivën për vizionin, qëllimet dhe objektivat e sektorit në vitin 2030, në përputhje me Synimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm të OKB-së (Akhenda 2030) dhe ciklin e hartimit të planeve të menaxhimit të baseneve ujore, të referuara në Direktivën Kuadër të Ujërave.

Nga pikëpamja e ndarjes hierarkike ekzistojnë katër nivele kryesore të ndarjes së roleve dhe përgjegjësive në sektorin publik, të cilat janë: drejtues, menaxhues, menaxhues dhe operacional. Institucionet kryesore janë Këshilli i Ministrave, Këshilli Kombëtar i Ujit, Komiteti i Planifikimit Strategjik; në nivel qeveritar janë ministrinë e linjës lidhur me çështjet e ujit; në nivel drejtues janë Agjencitë Kombëtare, Bordet Rajonale të Kullimit, këta të fundit kryejnë gjithashtu detyra operationale; Në varësi të ministrive të linjës dhe në nivel operacional, autoritetet vendore, të cilat janë përgjegjëse për probleme të ndryshme sektoriale (ndërtimi, mirëmbajtja, rehabilitimi, etj).

Qasja, bazuar në PKSU, në basenin ujor është ngritur një sistem i integruar me qëllim sigurimin e ndërveprimit ndërinstitucional për të arritur me sukses objektivat e parashikuara mjedisore, duke siguruar gjithashtu qëndrueshmërinë e sistemit. Objektivat mjedisore, veprimet e propozuara dhe treguesit për suksesin paraqiten në Tabelën 10.1

Për arritjen e objektivave për sektorin e ujit, për periudhën 2019-2029 dhe më gjerë, janë propozuar një numër masash të nevojshme në seksionin 12

Tabela 10.1: Objektivat Mjedisore, veprimet dhe indikatorët mjedisorë për Basenin Ujor Seman¹⁵⁶

Objektivat Mjedisore /Veprimet	Njësitë e matjes	Objektiva		
		2019 ¹⁵⁷	2022	2029
1. Për të promovuar përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujore, shpërndarjen e tyre të drejtë ndërmjet përdoruesve, maksimizimin e përfitimeve ekonomike në lidhje me kushtet e mjedisit dhe parimet e menaxhimit të qëndrueshëm				
Përmirësim i vazhdueshëm në furnizimin me ujë	% e popullsisë së shërbyer në zonat urbane	85	90	97
	% e popullsisë së shërbyer në zonat rurale	40	47	60
	Furnizimi mesatar me ujë (orë / ditë)	12	17	24
Përmirësimi i grumbullimit të ujërave të ndotura	% e popullsisë së shërbyer në zonat urbane	55	75	90
	% e popullsisë së shërbyer në zonat rurale	24	32	48
Uji për ujitje për tokën bujqësore	Toka bujqësore e ujitur (ha)	80,000	110,000	130,000
Përmirësimi i rrjetit të kullimit për tokën bujqësore të ujitur	Zonë me rrjet kullues (ha)	70,000	90,000	110,000
Zhvillimi i qëndrueshëm i akuakulturës në zona të caktuara	% e ekonomisë aktive në zonën e specifikuar	10	30	60
Maksimizimi i përdorimit të potencialit të energjisë hidrike	% në krahasim me kapacitetin maksimal të vendit	55	60	70
Plotësimi i kërkesave të ujit industrial	% në krahasim me kërkesën	90	100	100
2. Ruajtja dhe arritja e statusit minimal "të mirë" ekologjik dhe kimik për trupat ujorë sipërfaqësore që kanë status "më pak se të mirë", "të varfër" ose "shumë të varfër". (lumenjtë, liqenet, ujërat kalimtare / kalimtare, bregdetare, ujërat artificiale dhe trupat ujorë tepër të modifikuar)				
Përmirësimi i monitorimit për të gjithë trupat ujorë	% e stacioneve të monitorimit në vendet e dakordësuara që ofrojnë të dhëna relevante	11	20	41
Përmirësimi i statusit ekologjik dhe i cilësisë kimike për të gjithë llojet e trupave ujorë sipërfaqësore	Reduktimi i shkarkimit të ujërave të zeza të papërpunuara nga qytetet me > 2,000 ekuivalencë të popullsisë (pikat e burimit)	20	25	45
	% e popullsisë së lidhur me impiantin e trajtimit të ujërave të ndotura	22	40	70
	Ndërtimi i gropave septike për % të	15	25	50

¹⁵⁶ Objektivat e Mjedisit janë në përputhje me PKSU¹⁵⁷ 2017 konsiderohet si 'viti bazë'.

Objektivat Mjedisore /Veprimet	Njësitë e matjes	Objektiva		
		2019 ¹⁵⁷	2022	2029
	<i>popullsisë jo në rrjetin e grumbullimit të ujërave të ndotura</i>			
	<i>% reduktim i shkarkimeve të ujërave të zeza të patrajuara nga instalimet industriale dhe bujqësore (pikat e burimit)</i>	10	50	95
Prezantimi i praktikave të mira bujqësore - vlerësimi, monitorimi dhe menaxhimi	<i>% e rasteve të përputhshmërisë së treguesve të cilësisë së ujit për lëndët ushqyese (burimet e shpërndara)</i>	30	50	95
<i>Reduktimi i kontaminimit nga përdorimi i pesticideve në bujqësi</i>	<i>% e reduktimit të kontaminimit</i>	-	40	80
<i>Reduktimi i përdorimit të paligjshëm të inerteve dhe zhavorrit të lumenjve</i>	<i>% reduktim i shoqërive që kryejnë veprimtari të paligjshme në shtretërit e lumenjve</i>	60	80	100
3. Parandalimi i ndotjes me qëllim shmangien e një përkeqësimi të cilësisë së ujërave nëntokësore dhe arritjen e një statusi të mirë kimik në trupat ujorë sipërfaqësore.				
<i>Eliminimi / zvogëlimi i sasisë së substancave të rrezikshme dhe nitrateve që hyjnë në ujërat nëntokësore</i>	<i>% e reduktimit të kontaminimit</i>	-	50	80
<i>Rritja e efikasitetit të trajtimit të ujërave të zeza për të shmangur ndotjen e Ujërave Sipërfaqësore nga burimet e ndotjeve urbane dhe industriale</i>	<i>Reduktimi i shkarkimit të ujërave të zeza të papërpunuara nga qytetet me > 2,000 ekuivalencë të popullsisë (pikat e burimit)</i>	10	20	75
4. Ruajtja dhe arritja e cilësisë minimale "të mirë" për ujin e larjes (të brendshme, bregdetare dhe kalimtare)				
<i>Rritja e numrit të stacioneve monitoruese bregdetare për elementët mikrobiologjik</i>	<i>Numri i stacioneve monitoruese</i>	20	25	40
<i>Rritja e numrit të parametrave të monitorimit sipas kërkesave të direktivave evropiane</i>	<i>% e parametrave të monitoruara rregullisht sipas Direktivës së Ujit të BE-së</i>	50	65	100
5. Reduktimi i rrezikut nga përmytjet dhe humbjet për jetën, mjetet e jetesës, shëndetin, ekonominë, pasuritë kulturore dhe mjedisore të personave, bizneseve dhe komuniteteve				
<i>Reduktimi i numrit të banorëve të prekur nga përmytjet</i>	<i>% e popullsisë së prekur</i>	10	>5	>1
<i>Reduktimi i tokës bujqësore të prekur nga përmytjet</i>	<i>Sipërfaqja e tokës bujqësore të prekur (ha)</i>	3,000	1,700	300
6. Përmirësimi i sigurisë së digave të ujitjes				
<i>Vlerësimi dhe sigurimi i masave për përmirësimin e sigurisë së</i>	<i>Numri i digave</i>	25	35	100

Objektivat Mjedisore /Veprimet	Njësiti e matjes	Objektiva		
		2019 ¹⁵⁷	2022	2029
<i>digave</i>				
7. Ruajtja dhe / ose reduktimi i shkallës së erozionit në lumenj				
<i>Zonat më pak të rrezikuara (20% e territorit)</i>	<i>ton / ha / vit</i>	5	4,5	3
<i>Zonat me rrezik të lartë (70% e territorit)</i>	<i>ton / ha / vit</i>	15	13	10

11 Analiza Ekonomike e Përdorimit të Ujit

11.1 Qëllimi i Karakterizimit Fillestar Ekonomik

Qëllimi i studimit ekonomik është përdorimi i të dhënave ekzistuese për të ofruar një pasqyrë fillestare të përfitimeve ekonomike dhe kostove që lidhen me shfrytëzimin e burimeve ujore në rajonin e basenit ujq Seman dhe për të vlerësuar tendencat e ardhshme të kërkesës për ujë. Çështjet ekonomike janë përgjithësisht të lidhura me kushtet sociale dhe sugjerojnë, shpesh me anë të përfaqësimit, sjelljet aktuale dhe të ardhshme shoqërore (shih seksionin 4.7 më poshtë).

Karakterizimi fillestar ekonomik për basenin ujq Seman përfshin:

- Analizën e rëndësisë ekonomike të përdorimit të ujq.
- Tendencat në kërkesën për ujë.
- Vlerësimin e nivelit aktual të rikuperimit të kostos për shërbimet e ujq.

Theksi është vënë në karakterizimin e një gamë të gjerë të përdorimit të ujq, duke përfshirë ato vendore, bujqësore dhe ato industriale. Përveç kësaj dhe në kontekstin e këtij vështrimi fillestar, ky studim gjithashtu ofron një kuadër të planifikimit për implementimin e Direktivës së Ujq, e cila integron kërkesat e mbetura të analizës ekonomike që nuk plotësohen në këtë karakterizim fillestar.

Analiza ekonomike është një pjesë e rëndësishme e zbatimit të Direktivës së Ujq (Direktiva 2000/60 /KE). Vetë Direktiva siguron vetëm një pasqyrë të gjerë të analizës së kërkuar ekonomike. Kjo është një kërkesë e nenit 5 të Direktivës, "Karakteristikat e rajonit të basenit ujq, rishikimi i ndikimit mjedisor të aktivitetit njerëzor dhe analizës ekonomike të përdorimit të ujq sipas Direktivës së Ujq", ku thuhet se çdo Shtet Anëtar duhet të sigurojë çdo rajon të basenit ujq ose pjesën e një rrethi ndërkombëtar të basenit ujq që bie në territorin e tij:

- Një analizë të karakteristikave të tij.
- Një rishikim të ndikimit të aktivitetit njerëzor në statusin e ujërave sipërfaqësore dhe në ujërat nëntokësore dhe,
- Një analizë ekonomike e përdorimit të ujq është ndërmarrë sipas specifikimeve teknike të përcaktuara në shtojcat II dhe III dhe se është plotësuar jo më vonë se katër vjet pas datës së hyrjes në fuqi të kësaj Direktive."

Neni 9 i Direktivës së Ujq ka të bëjë me rimëkëmbjen e shpenzimeve për shërbimet e ujq, ku Shtetet Anëtare duhet të marrin parasysh parimin e mbulimit të kostove të shërbimeve të ujq, duke përfshirë kostot mjedisore dhe të burimeve, duke marrë parasysh analizën ekonomike të kryer sipas Shtojcës III, dhe në përputhje në veçanti me parimin e pagesave nga ndotësit.

Është e nevojshme që Shtetet Anëtare të sigurojnë që:

- Politikat e çmimit të ujq të ofrojnë stimuj të përshtatshëm për përdoruesit e burimeve ujore në mënyrë efikase dhe në këtë mënyrë të kontribuojnë në objektivat mjedisore të kësaj Direktive.
- Një kontribut i përshtatshëm i përdorimeve të ndryshme të ujq, të ndara në të paktën industrinë, familjet dhe bujqësinë, në rimëkëmbjen e kostove të shërbimeve të ujq, bazuar në analizën ekonomike të kryer sipas shtojcës III dhe duke marrë parasysh parimin e pagesës nga ndotësit".

Me qëllim zbatimin e kërkesave të mësipërme të Direktivës së Ujit, janë lëshuar dy dokumente orientuese nga BE dhe të cilat janë marrë parasysh në këtë raport:

- Dokumenti udhëzues nr. 1: Ekonomia dhe mjedisi - Sfida Zbatuese e Direktivës së Ujit, prodhuar nga Grupi i Punës 2.6 –UdE.
- Vlerësimi i Kostove të Mjedisit dhe Burimeve në Direktivën e Ujit, Informacioni i përgatitur nga Grupi i Hartimit ECO2, Strategjia e Zbatimit të Përbashkët, Grupi i Punës 2B.

Në përputhje me objektivat e përcaktuara në Direktivën e Ujit dhe më saktë në dokumentet udhëzuese të përmendura më lartë, ky raport siguron:

- Parashikimet e ndikimeve ekonomike që lidhen me përdorimet kryesore të burimeve ujore në nivelet e rajoneve të basenit ujqor, ku "përdorimet" përfshijnë ato abstrakte që lidhen me sektorët bujqësorë, industrialë dhe vendorë;
- Projeksionet e kërkesës për ujë, parashikojnë që do të shërbejnë pjesërisht si bazë për vlerësimet e ardhshme të programeve të mundshme të masave nën skenarë të ndikimeve dhe presioneve të ndryshme; dhe,
- Identifikimi i niveleve aktuale të shpenzimeve të shërbimeve të ujit dhe rimëkëmbjes së kostove në RBD, ku "shpenzimet" përfshijnë shpenzimet për ofrimin e shërbimeve të ujit siç është përcaktuar në Direktivën Kuadër të Ujit:
 - "Shërbimet e Ujit" do të thotë të gjitha shërbimet që sigurojnë ujë, për familjet, institucione publike ose ndonjë aktivitet ekonomik:
 - (a) Nxjerrja, mbyllja, ruajtja, trajtimi dhe shpërndarja e ujërave sipërfaqësore ose ujërave nëntokësore,
 - (b) Objektet e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të ndotura të cilat më pas shkarkohen në ujëra sipërfaqësore".

Analiza ekonomike shqyrtoi ndikimet ekonomike të përdorimit të ujit të sektorit të brendshëm dhe ujë të zgjedhur duke përdorur nënsektorët e sektorëve bujqësorë dhe industrialë dhe kategoritë e tjera të përdorimit të ujit. Nën-sektorët kryesorë të ujit janë përcaktuar si ato në të cilat aktivitetet e përdorimit të ujit janë kritike për shkak të vëllimit të ujit të përdorur. Të gjitha të dhënat e paraqitura në seksionet e mëposhtme janë dhënë në shtojcën 4.

11.2 Përdorimi dhe ndikimi i ujit

11.2.1 Supozimet

Supozimet nga organet e ujit janë ndërmarrë për një numër qëllimesh, duke përfshirë furnizimin me ujë të pijshëm për familjet dhe përdorimin e ujit në proceset bujqësore dhe industriale.

Përdorimi bujqësor i ujit

Struktura e fermave bujqësore në Shqipëri dhe në basenet ujore reflekton në masë të madhe rezultatet e procesit të privatizimit. Megjithatë, që nga privatizimi, ka ndodhur fragmentimi i mëtejshëm i tokës, pasi toka e ndarë për secilën familje rurale është fragmentuar në shumë parcela të ndryshme. Sipas regjistrimit të bujqësisë në vitin 2012 (të dhënat e fundit), sipërfaqja bujqësore e përdorur ishte në pronësi të 324,013 fermave dhe madhësia e fermës mesatarisht ishte më pak se 2 ha. Shumica e këtyre fermave janë ferma për jetesë pa orientim në treg. Fermat e jetesës ose gjysmë-jetesës kanë tendencë të përqendrohen në zonat malore, ku toka është pak pjellore dhe ku jetojnë rreth 60% e popullsisë rurale.

Që nga regjistrimi i fundit në vitin 2012 numri i fermave më të mëdha se 2 ha nuk është rritur. Sipas studimeve më të fundit, ka të ngjarë që të ndodhë e kundërta, për shkak të fragmentimit të mëtejshëm, kryesisht të shkaktuar nga trashëgimia dhe pa nxitje të qarta nga qeveria për të parandaluar fragmentimin e mëtejshëm ose inkurajimin e një tregu efektiv të tokës.

Të dhënat statistikore në lidhje me numrin e fermave bujqësore dhe të punëshme në rajonet e basenit ujor Seman janë paraqitur në tabelat 11.1 deri në 11.4 më poshtë.

Tabela 11.1: Tokë e punëshme me të korra në rajonin e basenit ujor Seman, 2015¹⁵⁸

Rrethi	Totali i Fermave Bujqësore	Tokë e lërueshme (000 ha)
Berat	21,499	28
Fier	52,504	90
Korçë	33,685	31

Përdorimi i tokave bujqësore ndahet ndërmjet kategorive kryesore të mëposhtme: drithrave, perimeve, patateve, buka e bardhë, duhani, luledielli, soja dhe foragjere.

Të dhënat ekzistuese statistikore mbi fermat e kafshëve në basenin ujor përfshijnë kategoritë kryesore të bagëtive: si kafshët e mishit, lopët për prodhim qumështi, delet, delet për prodhim qumështi, dhitë, dhitë për prodhim qumështi, derrat, kuajt dhe shpezët. Të dhënat statistikore gjithashtu përfshijnë kategoritë e mëposhtme: qumështi, mishi, vezët dhe leshi.

Përdorimi bujqësor i ujit për nënsektorin e rritjes së bimëve është përcaktuar duke shumëzuar vlerën për hektar të ujitjes me hektarët total të plantacioneve. Vlera e ujit për hektar u konsiderua në një vëllim mesatar prej 18,338 m³/ha/për vit (bazuar në të dhënat e vitit 2010). Uji i përdorur për ujitje në basenin ujor Seman, sipas rretheve, është paraqitur në tabelën 11.2.

Tabela 11.2: Uji i përdorur për ujitje në rajonin e basenit ujor Seman, 2015

Rrethi	Tokë e lërueshme (000 ha)	Volumi i ujit për ujitje (000m ³)
Berat	28	513,464
Fier	90	1,650,420
Korçë	31	568,478

Shumëzimi për njësitë e përdorura i vlerësuar nga numri i kafshëve, nxjerr vlerat e përdorimit të ujit të fermës së kafshëve. Për qëllime të analizës ekonomike, përdorimi i ujit për njësi, ashtu siç tregohet në tabelën 11.3 është konsideruar si:

¹⁵⁸ INSTAT: Kalendar i vjetor Statistikor i Agrikulturës 2015, Censusi Agrikulturor, 2012

Tabela 11.3: Përdorimi i përditshëm i ujit të kafshëve

Kafshët	Përdorimi i ujit (l/ditë)
Bagëti	60
Lopë	40
Dele / dhi	5
Dele / dhi që japin qumësht	10
Derra	5
Kuaj	35
Shpendë	0.25

Bazuar në vlerat e lartpërmendura të njësisë, kërkesa e ujit të fermave ekzistuese të kafshëve është siç tregohet në tabelën 11.4 më poshtë:

Tabela 11.4: Përdorimi i ujit të fermave të kafshëve në basenin ujqor Seman, 2015

Kafshë	Nr. (000 krerë)	L/ditë	Totali m ³ /ditë	Përdorimi i ujit (m ³ / vit)
Bagëti	167	60	10,020	3,657,300
Lopë	120	40	4,800	1,752,000
Dele	720	5	3,600	1,314,000
Dele që japin qumësht	505	10	5,050	1,843,250
Dhi	283	5	1,415	516,475
Dhi që japin qumësht	209	10	2,090	762,850
Derra	34	5	170	62,050
Njëthundrakë	40	35	1,400	511,000
Shpendë	4,394	0.25	1,099	400,953

Përdorimi industrial i ujit

Uji i përdorur në sektorin industrial / komercial / institucional (IKI) është gjithashtu për qëllime teknologjike dhe higjienike. Mund të jetë ujë industrial jo i pijshëm ose ujë i pijshëm dhe mund të furnizohet nga ndërmarrjet e shërbimeve të ujit ose i prodhuar në bazë të vetë-shërbimit.

Ekzistojnë të dhëna shumë të kufizuara për të vlerësuar ndikimin ekonomik të këtij uji në lidhje me qarkullimin vjetor, të ardhurat dhe punësimin e sektorit IKI. Në këtë rast të dhënat e vetme në dispozicion për të vlerësuar ndikimin janë referimi i numrit të kompanive të regjistruara dhe sasisë vjetore të ujit të furnizuar nga shërbimet e ujësjellësit. Shifrat janë paraqitur në tabelën 11.5 më poshtë:

Tabela 11.5: Ndërmarrjet aktive sipas qarqeve dhe formave ligjore në basenin ujqr Seman, 2015

Qarku	Fermerë	Kompani
Berat	2,439	637
Fier	6,628	1,867
Korçë	2,893	777

Vëllimi i ujqit industrial, komercial dhe institucional (IKI) u vlerësua duke marrë parasysh të dhënat e ofruara nga ndërmarrjet vendore / rajonale të ujësjellësit dhe duke iu referuar furnizimit me ujë të pijshëm. Nuk kishte të dhëna të besueshme për përdorimin e ujqit të pijshëm dhe për ujqin e vetë-shërbyer.

Sipas këtyre të dhënave, në basenin ujqr Seman, konsumi vjetor i ujqit IKI në vitin 2015 ishte 2,007,000 m³ për sektorin industrial dhe komercial, 1,143,000 m³ për institucionet dhe gjithsej 3,151,000 m³.

Përdorimi shtëpiak i ujqit

Ujq për përdorim shtëpiak është furnizuar nga kompanitë ekzistuese të shërbimeve të ujqit ose është marrë nga burimet e veta (vetë-shërbimi).

Vlerësimet e përdorimit shtëpiak të ujqit u llogaritën duke përdorur një normë konsumimi për frymë si për burimet e centralizuara dhe ato të vetë-shërbimit. Të dhënat e popullsisë të Censurit 2011 janë përdorur si shumëzues për njësi për vlerësimin e përdorimit shtëpiak të ujqit.

Të dhënat e popullsisë së Censurit 2011 për qytetet kryesore në basenin ujqr janë paraqitur në tabelën 11.6 më poshtë.

Tabela 11.6: Të dhënat e popullsinë sipas Censurit 2011 në basenin ujqr Seman

Qarku	Popullsia (Numri i banorëve)
Berat	146,835
Fier	380,405
Korçë	220,900

Bazuar në të dhënat e Censurit 2011 dhe në shkallën e mbulimit të shërbimeve të ujqit dhe konsumit për frymë të raportuar nga ndërmarrjet e ujësjellësit, konsumi vjetor shtëpiak nga burimet e centralizuara është 17,065,641 m³ në basenin ujqr Seman.

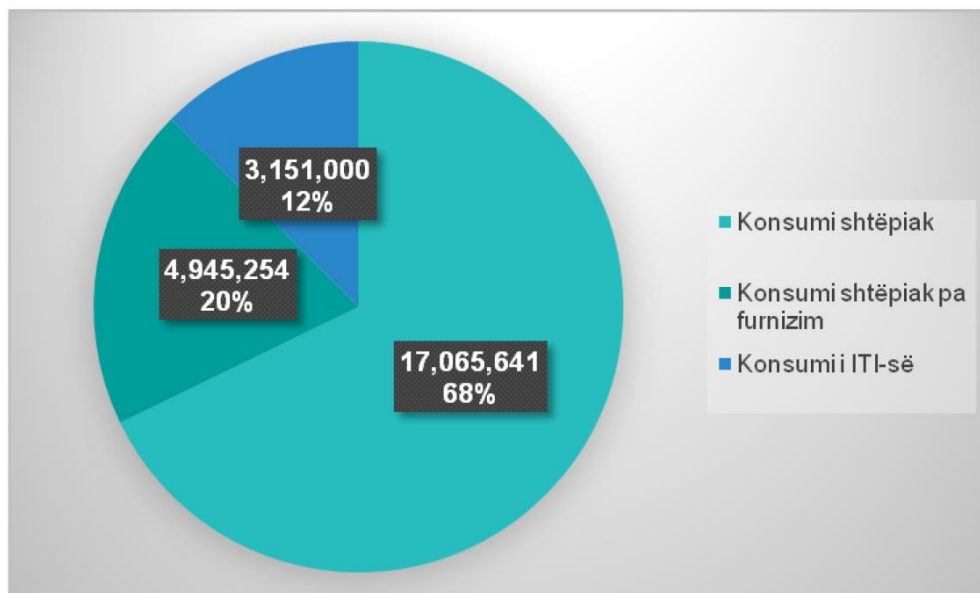
Popullsia që nuk furnizohet me ujë nga burime të centralizuara ka qasje në burimet ujore në organizimet vetë-shërbim.

Të dhënat mbi vetë-shërbimet, të tilla si furnizimi privat me ujë dhe trajtimi i ujërave të ndotura (që përdorin gropa septike) janë të vështira për t'u identifikuar pasi nuk ekziston një grup i të dhënave gjithëpërfshirëse në dispozicion për numrin e shërbimeve, lokacioneve, vëllimeve etj. Vlerësime janë bërë në bazë të popullsisë pa furnizim të centralizuar të ujqit dhe konsumin mesatar të ujqit (l/f/d) në qarkun e basenit ujqr.

Në basenin ujqr Seman, konsumi mesatar i ujqit për frymë konsiderohet 65.82 l/f/d, dhe duke përdorur këtë vlerë, konsumi vjetor i ujqit shtëpiak është llogaritur në 4,945,254 m³.

Duke marrë parasysh të dhënat e mësipërme, struktura e përdorimit të ujit shtëpiak (SH) IKI mund të përfaqësohen siç tregohet në figurën 11.1. Për shkak të aktivitetit të ulët industrial / komercial në basenin ujqor, konsumi i ujit IKI është shumë më i vogël se konsumi shtëpiak. Ky fakt zvogëlon ndikimin ekonomik të ujit në rajon.

Figura 11.1: Struktura e përdorimit të ujit (m³/vit) në basenin ujqor Seman

11.2.2 Përdorimi jo-teorike të ujit

11.2.2.1 Hidrocentralet

Shqipëria ka një potencial të lartë hidroenergjetik me më pak se 40% të përdorur deri më sot (MBZHR). Vendi ka një kapacitet total të instaluar prej 1,466 MW dhe shënon një prodhim mesatar të hidrocentraleve prej 5,283 GWh. Rezervat totale hidroenergjetike mundësojnë instalimin e rrjetit elektrik 4.500 MW dhe prodhimi i tij vjetor i energjisë elektrike mund të arrijë deri në 16 TWh. Sipas AKBN-së, në fund të tremujorit të parë të vitit 2018, në Shqipëri kishte 197 kontrata koncesionare për ndërtimin e 555 hidrocentraleve të vegjël, prej të cilave 180 kontrata aktive, të cilat parashikojnë ndërtimin e 486 HEC-eve të vegjël (17 kontrata u zgjidhën). Furnizimi potencial i hidrocentraleve të këtyre HEC-eve të vegjël "të lëshuar me koncesion" është rreth 1,840 MW dhe një prodhim vjetor prej 7,540 GWh. Për 119 HEC-et të cilët nuk janë objekt koncesioni, kapaciteti total potencial shkon deri në rreth 230 MW dhe prodhimi vjetor do të ishte rreth 40 GWh.

Ka dy hidrocentrale në lumin Devoll; një i vendosur në përdorim rishtazi dhe një tjetër në ndërtim e sipër. Kompania shqiptare Devoll Hydropower, e zotëruar dhe e drejtuar nga kompania norvegjeze e energjisë Statkraft, ka ndërtuar një hidrocentral pranë Banjës dhe po ndërton një tjetër pranë Moglicës me kapacitet të kombinuar 240 MW.

Ndikimi ekonomik i operimit të këtyre hidrocentraleve shprehet në vlerën monetare të energjisë së prodhuar. Çmimi njësi i energjisë është 9.5 Lekë / kWh, pa TVSH. Në këtë rast vlera mesatare vjetore e energjisë është 6,650,000,000 Lekë (48,545,461 Euro), siç tregohet në tabelën 11.7.

Tabela 11.7: Të ardhurat mesatare vjetore nga hidrocentralet në basenin ujqor Seman

Hidrocentralet e mëdha	Prodhimi mesatar vjetor (MWh)	Të ardhurat mesatare vjetore nga energjia (Lek/vit)	Të ardhurat mesatare vjetore nga energjia (Euro/vit)
HEC Banjë	250,000	2,375,000,000	17,337,665
HEC Moglicë	450,000	4,275,000,000	31,207,796
Totali	700,000	6,650,000,000	48,545,461

11.3 Vlera e Ujit

Vlera e ujit të konsumuar nga përdoruesit shtëpiakë, bujqësorë dhe industrialë është vlerësuar duke marrë parasysh sasinë e konsumit të ujit dhe tarifën përkatëse të aplikuara nga ofruesit e shërbimeve.

Shifrat e përdorura në këtë seksion pasqyrojnë përpjekjet e furnitorëve për të ofruar ujë sesa vlerën reale e ujit të nxjerrë nga burimet natyrore. Megjithatë, ne konsiderojmë një mjet të mirë për të vlerësuar ndikimin monetar të konsumit.

11.3.1 Përdorimi shtëpiak i ujit

Vlera vjetore e ujit për përdorim shtëpiak në rastin e furnizimit me ujë të centralizuar është vlerësuar duke marrë parasysh tarifën ekzistuese të ujit në rajonet e ndryshme të qarkut të basenit ujqor. Siç është cekur më lartë, vlera e ujit të vetë-shërbyer nuk përfshihet pasi nuk ka të dhëna të sakta për konsumin real dhe nuk ka metoda adekuate për të vlerësuar këtë ujë.

Shifrat për vlerën e ujit shtëpiak në çdo qark që i përket basenit ujqor janë paraqitur në tabelën 11.8 më poshtë.

Tabela 11.8: Vlera e ujit për përdorim shtëpiak në basenin ujqor Seman¹⁵⁹

Qarku	Konsumi i ujit (m ³ /vit)	Vlera e ujit shtëpiak (Lek/vit)	Vlera e ujit shtëpiak (Euro/vit)
Berat	3,193,656	134,572,563	982,389
Fier	6,494,856	302,696,643	2,209,706
Korçë	3,158,425	174,510,275	1,273,937

11.3.2 Përdorimi industrial, komercial dhe institucional i ujit

Vlera vjetore (2015) e ujit për përdorim industrial, komercial dhe institucional (IKI) në rastin e furnizimit me ujë të centralizuar është vlerësuar duke marrë parasysh tarifën ekzistuese të ujit në rajonet e ndryshme të basenit ujqor (Tabela 11.9). Vlera e ujit të vetë-shërbyer nuk është përfshirë, pasi nuk ka të dhëna të besueshme për këtë çështje.

¹⁵⁹ Vlerat e deklaruara në Euro u llogaritën me një kurs këmbimi prej 136.985 Lekë/Euro

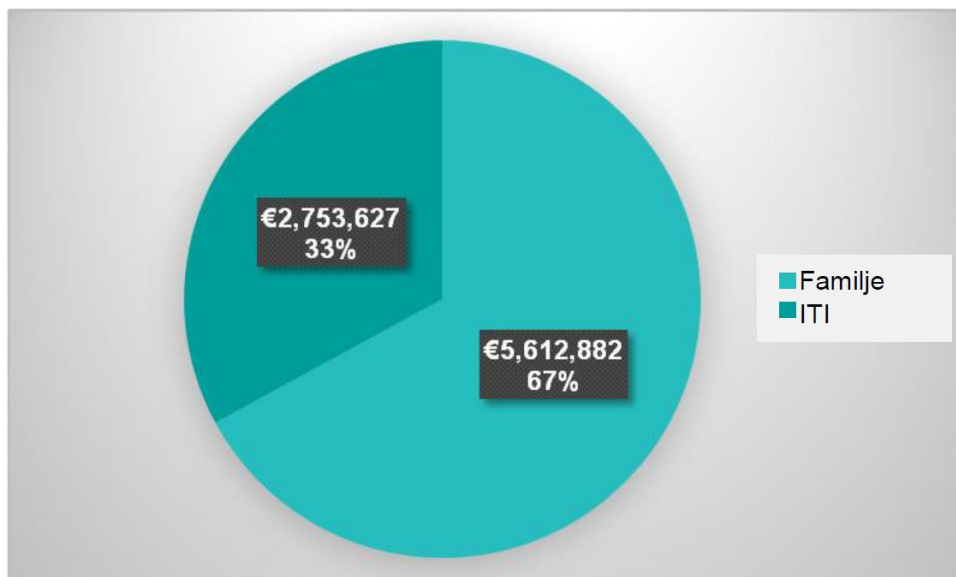
Tabela 11.9: Vlera vjetore e ujit industrial, komercial dhe institucional (IKI) në basenin ujqor Seman¹⁶⁰

Emri i Ndërmarrjes	Sasia totale e ujit të shitur (000m ³)	Tarifa e ujit (Lek/m ³)	Sasia totale e ujit të shitur (000m ³)	Tarifa e ujit (Lek/m ³)	Vlera e ujit IKI (Lek/vit)	Vlera e ujit IKI (Euro/vit)
Komerical dhe institucional			Industrial			
Berat_Kuçovë UK Sh.A	161	125	137	125	37,250,000	271,928
Korçë UK Sh.A	269	140	152	110	54,380,600	396,982
Elber UK sh.p k	182	130	268	115	54,480,000	397,708
Elbasan (F) U Sh.A	27	120	95	120	14,640,000	106,873
Korçë (F) U Sh.A	14	95	16	90	2,688,600	19,627
Lushnje (F) U Sh.A	13	100	6	100	1,930,000	14,089
Bilisht U Sh.A	22	110	13	100	3,758,300	27,436
Fier UK Sh.A	1,116	125	243	105	164,971,000	1,204,300
UK Lushnje (Q) Sh.A.	59	135	55	125	14,723,500	107,483
Gramsh U Sh.A	58	90	43	90	9,045,000	66,029
Poliçan U Sh.A	19	95	9	80	2,587,000	18,885
Ersekë UK Sh.A	12	110	28	100	4,117,900	30,061
Çorovodë U Sh.A	14	95	28	80	3,589,650	26,205
Divjakë Sh.A U.	3	80	0	60	268,000	1,956
Ura-Vajgurore U Sh.A	15	100	16	90	3,006,000	21,944
Patos U Sh.A	23	100	35	100	5,770,000	42,121
Totali					377,205,550	2,753,627

¹⁶⁰ Vlerat e deklaruarat në Euro u llogaritën me një kurs këmbimi prej 136.985 Lek/Euro

Duke marrë parasysh të dhënat e mësipërme për përdorimin e ujit shtëpiak dhe IKI, figura 11.2 ilustron strukturën e vlerës së ujit SH dhe IKI në basenin ujqor Seman.

Figura 11.2: Struktura e vlerave të përdorimit të ujit për Shtëpitë dhe IKI në basenin ujqor Seman

11.3.3 Përdorimi bujqësor i ujit

Uji bujqësor, si një shërbim i ofruar, është kryesisht për qëllime të ujitjes. Shërbimi ofrohet me çmim prej 2.000 Lek/ha për ujitje të parë, 1.500 lekë/ha për ujitje të dytë dhe 1.500 Lek/ha për ujitje të tretë, duke e barazuar me një total prej 5,000 Lek/ha (36.5 €/ha). Duke marrë parasysh çmimet e mësipërme, vlera e ujitjes mund të vlerësohet siç tregohet në Tabelën 11.10.

Tabela 11.10: Vlera e ujit për ujitje në basenin ujqor Seman

Qarku	Tokë arë (000 ha)	Vlera e ujitjes (Lek/vit)	Vlera e ujitjes (Euro/vit)
Berat	28	140,000,000	1,022,010
Fier	90	450,000,000	3,285,031
Korçë	31	155,000,000	1,131,511

11.4 Projektionet e tendencave

Në këtë seksion bëhen vlerësime në lidhje me shpenzimet e ardhshme të ujit si një bazë për projektionet e kërkesës së nxjerrjes së ujit. Tendencat e ardhshme vlerësohen për ujin e përdorur për furnizimin me ujë të pijshëm. Llojet e tjera të ujit (uji industrial jo i pijshëm, uji i ujitjes) aktualisht nuk konsiderohen, pasi nuk kishte në disponim të dhëna të besueshme për qëllime parashikuese.

Proçesi i parashikimit përfshinte hapat kryesorë në vijim të paraqitura në figurën 11.3. Supozime janë bërë në çdo hap, të cilat shpjegohen në nën-seksionet përkatëse. Nëse kishte të dhëna zyrtare për tendenca të ndryshme, këto të dhëna janë përdorur për të kryer projektionet. Në raste të tjera, janë marrë në konsideratë supozimet më të mira ndërkombëtare. Rezultatet e proçesit të parashikimit janë paraqitur në nën-seksionet më poshtë.

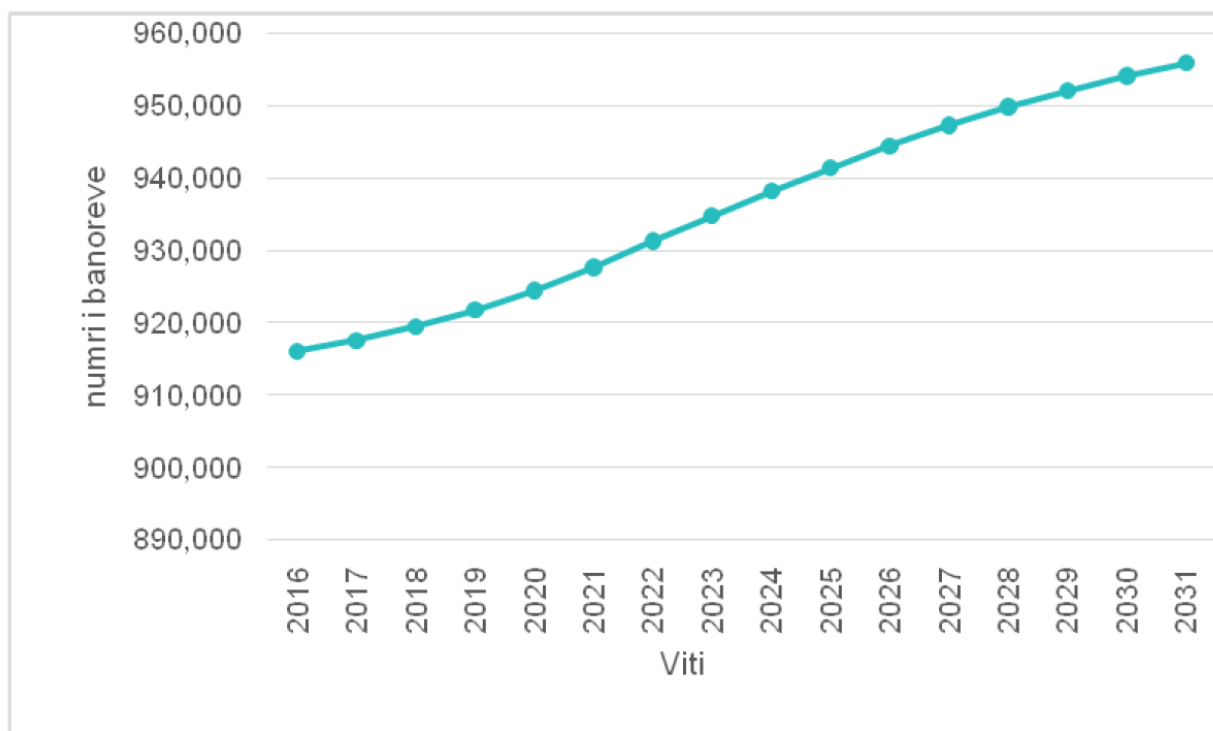
Figura 11.3: Hapat kryesorë në procesin e parashikimit

11.4.1 Projektionet demografike

Parashikimet në lidhje me zhvillimin demografik në QBL u bazuan në "SHQIPËRIA Projektionet e Popullsisë 2011 - 2031" të lëshuar nga INSTAT - Instituti i Statistikave të Republikës së Shqipërisë në vitin 2014, skenar me rritje të lartë. Të dhënat e disponueshme të popullsisë nga censusi i vitit 2011 janë projektuar për çdo qark në basenin ujq sipas prirjes kombëtare të parashikuar në dokumentin e mësipërm. Rezultatet tregohen në figurën 11.4 më poshtë.

Figura 11.4: Projektionet demografike në basenin ujqr Seman

Prija demografike në tabelën 11.4 tregon një rritje të numrit të banorëve brenda 15 viteve të ardhshme. Rritja është rreth 4.4%, e cila nuk do të ketë një ndikim të rëndësishëm në sasinë totale të ujit (të centralizuar dhe vetë-shërbimorë) të ujit të përdorur nga familjet.

11.4.2 Tendencat e konsumit Shtëpiak dhe IKI

Tendencat e konsumit shtëpiak të ujit u konsideruan në raport me rritjen e numrit të banorëve në rajon siç ishte parashikuar në pjesën e mëparshme. Faktorë të tjerë ndikues të marrë në konsideratë ishin shkalla e mbulimit të shërbimeve të ujit dhe konsumi i ujit për frymë.

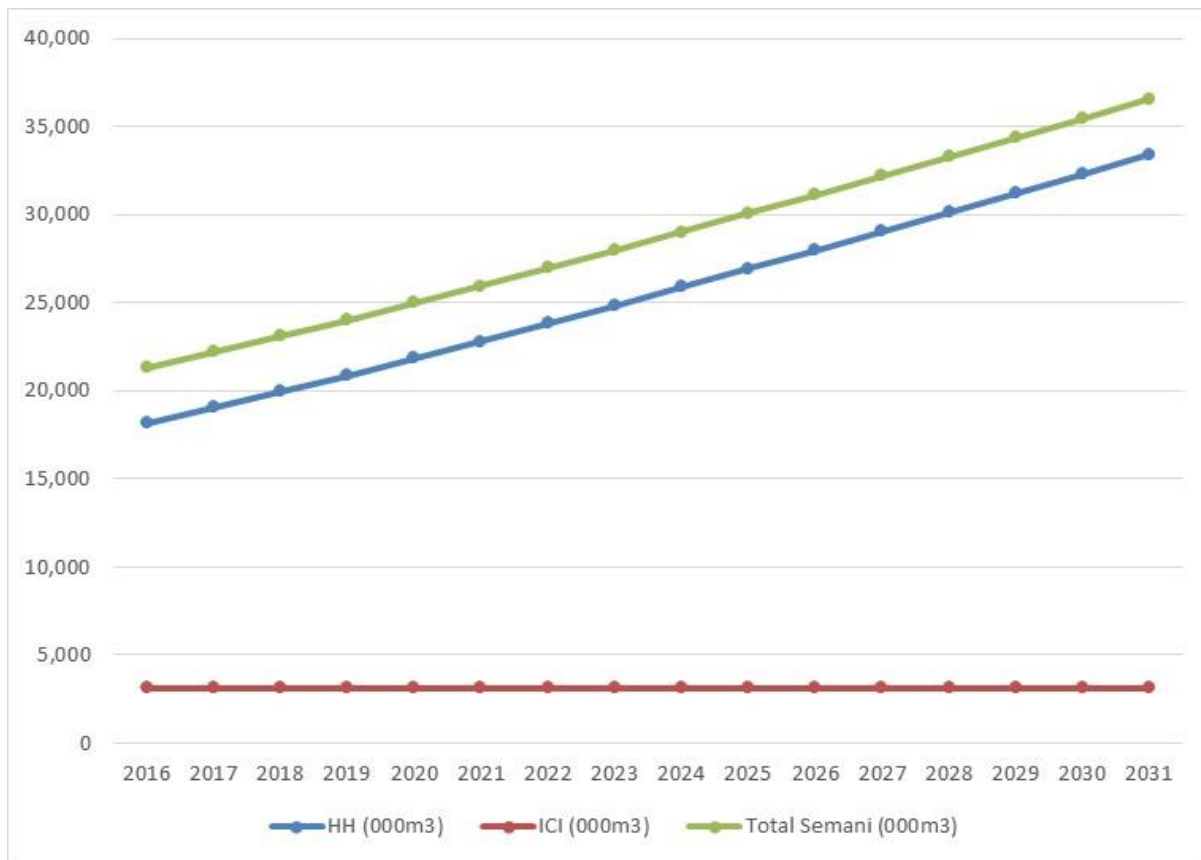
Tendencat e konsumit të ujit IKI ndikohen nga ndryshimet në aktivitetin ekonomik (industri të reja, teknologji të reja, vëllim të prodhimit, punësim etj). Duke qenë se nuk kishte të dhëna relevante dhe të besueshme lidhur me këto ndryshime në rajon, aktiviteti ekonomik konsiderohej statik në periudhën e ardhshme.

Konsumi shtëpiak dhe IKI (industrial, komercial dhe institucional) nga burimet e centralizuara në vitet e ardhshme është parashikuar duke marrë parasysh supozimet e mëposhtme:

- Viti bazë për projektionet u konsiderua të jetë viti 2015
- Rritja demografike u konsiderua të jetë siç e parashikuar në kapitullin paraprak
- Supozohet se shkalla e mbulimit të shërbimeve të ujit do të jetë 100% në fund të vitit 2031
- Konsumi për kokë do të jetë rreth 100 l/f/d në vitin 2031
- Kërkesa e ujit IKI do të konsiderohet konstante deri në vitin 2031, pasi nuk ka të dhëna për ndryshimet në këtë fushë

Bazuar në supozimet e mësipërme, në basenin ujqr janë identifikuar tendencat e mëposhtme në konsumin shtëpiak dhe IKI: (Figura 11.5).

Figura 11.5: Tendencat në konsumin shtëpiak dhe IKI të ujit në basenin ujqor Seman

Tendenca është një rritje kryesisht për shkak të konsumit shtëpiak, pasi konsumi i IKI konsiderohej konstant në periudhën 15-vjeçare. Meqë ky supozim është marrë në kushtet e mungesës së të dhënave më të mira në dispozicion, nëse ndonjë zhvillim i IKI-t do të regjistrohet në basenin ujqor, projeksionet duhet të rishikohen siç duhet.

Rritja e konsumit është rreth 72%, e cila do të ketë një ndikim të rëndësishëm në anën e ofertës. Nëse nuk do të ndërmerren veprime për të reduktuar rrënjësisht humbjet e ujit (shih më poshtë në seksionin 11.4.3), shërbimet e ujësjellësit në basenin ujqor do të detyrohen të zgjerojnë kapacitetin e tyre të trajtimit dhe furnizimit. Si skenari më i keq, kjo do të ketë gjithashtu një ndikim tek burimet e ujit.

11.4.3 Humbjet e Ujit

Çdo ndërmarrje uji në basenin ujqor po përballet me probleme serioze në lidhje me humbjet e ujit në sistemin e furnizimit. Niveli mesatar i ujit pa të ardhura (UPA)¹⁶¹ në basen po arrin vlerën 63%, që do të thotë një përpjekje jo vetëm për ujësjellësin por edhe për burimet ujqore. Niveli i UPA në secilën ndërmarrje është siç tregohet në tabelën 11.11.

¹⁶¹ Uji pa të ardhura (UPA) është uji që është prodhuar dhe është "i humbur" përpara se të arrijë konsumatorin. Humbjet mund të jenë humbje reale (përmes rrjedhjeve, ndonjëherë të referuara edhe si humbje fizike) ose humbje të dukshme (për shembull nëpërmjet vjedhjeve ose pasaktësive të matjes).

11.11: Humbjet aktuale të ujit në basenin ujqor Seman, 2015

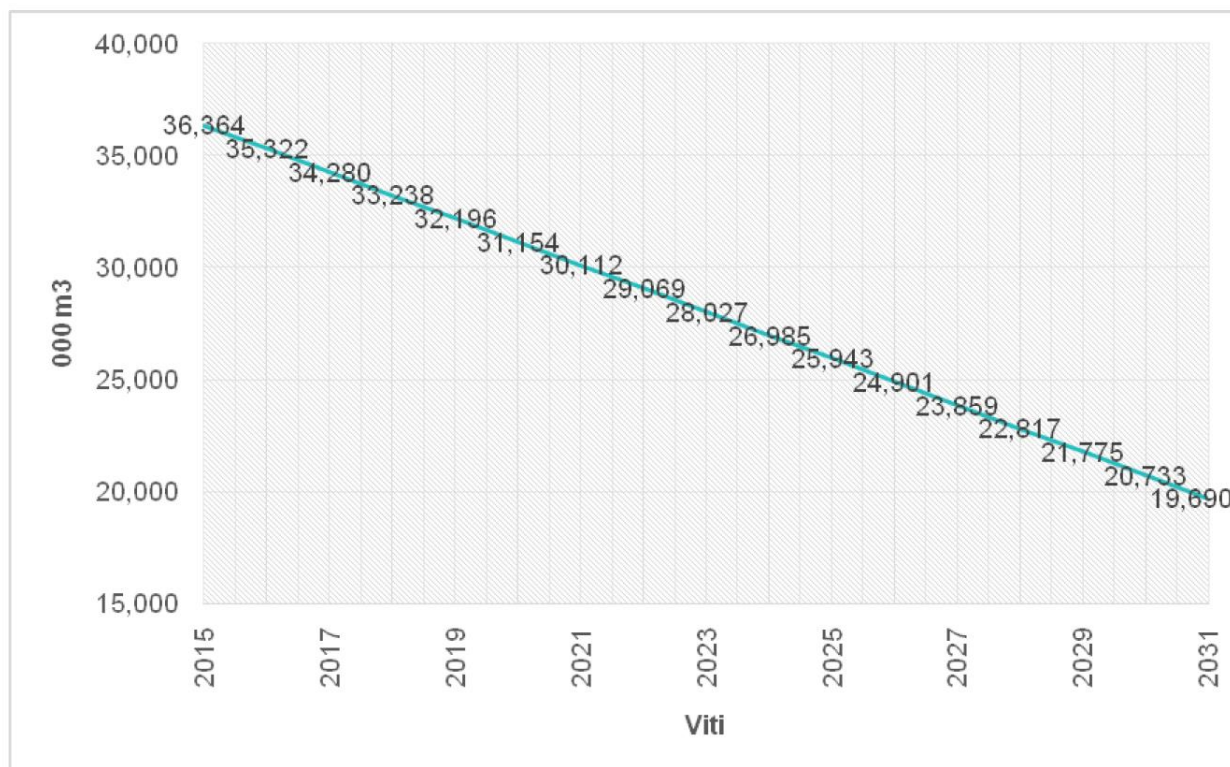
Emri i Ndërmarrjes:	Vëllimi neto i inputit në sistem (000 m ³)	Totali i Ujit të shitur (000m ³)	UPA (000m ³)	UPA (% e inputit në sistem)
Berat_Kuçovë UK Sh.A	11,736	2,782	8,954	76%
Korçë UK Sh.A	3,249	2,406	843	26%
Korçë (F) U Sh.A	1,040	690	350	34%
Lushnje (F) U Sh.A	685	502	183	27%
Bilisht U Sh.A	501	376	125	25%
Fier UK Sh.A	12,294	4,774	7,520	61%
UK Lushnje (Q) Sh.A.	5,277	1,152	4,125	78%
Gramsh U Sh.A	1,384	715	669	48%
Polican U Sh.A	685	212	473	69%
Ersekë UK Sh.A	383	201	182	48%
Çorovodë U Sh.A	541	248	294	54%
Divjakë Sh.A U.	417	209	208	50%
Ura-Vajgurore U Sh.A	839	374	465	55%
Patos U Sh.A	2,494	1,331	1,163	47%

Humbjet e ujit në vitet e ardhshme u parashikuan duke marrë parasysh supozimet e mëposhtme:

- Viti bazë për projeksionet u konsiderua të jetë viti 2015
- Në fund të periudhës (viti 2031) humbjet do të jenë në nivelin 35% të inputeve të sistemit. Ky supozim konsideron se ndërmarrjet e ujësjellësit do të bëjnë disa investime dhe do të zbatojnë një strategji reduktimi të UPA për të rritur performancën e tyre operacionale dhe financiare.
- Raportimi UPA (2015) konsiderohet i barabartë me humbjet fizike të ujit në sistemin e furnizimit me ujë. Ky supozim u bë pasi nuk kishte të dhëna të besueshme mbi komponentët të pallogaritur të ujit për të nxjerrë vlerën e saktë të humbjeve fizike.
- Humbjet totale të ujit në basenin ujqor konsideroheshin si shuma e humbjeve të regjistruara nga secila ndërmarrje uji në rajon.

Bazuar në supozimet e mësipërme, u identifikuan tendencat e mëposhtme në humbjet e ujit në basenin ujqor (Figura 11.6).

Figura 11.6: Projektionet e ardhshme të ujit pa të ardhura (UPA) në basenin ujqor Seman

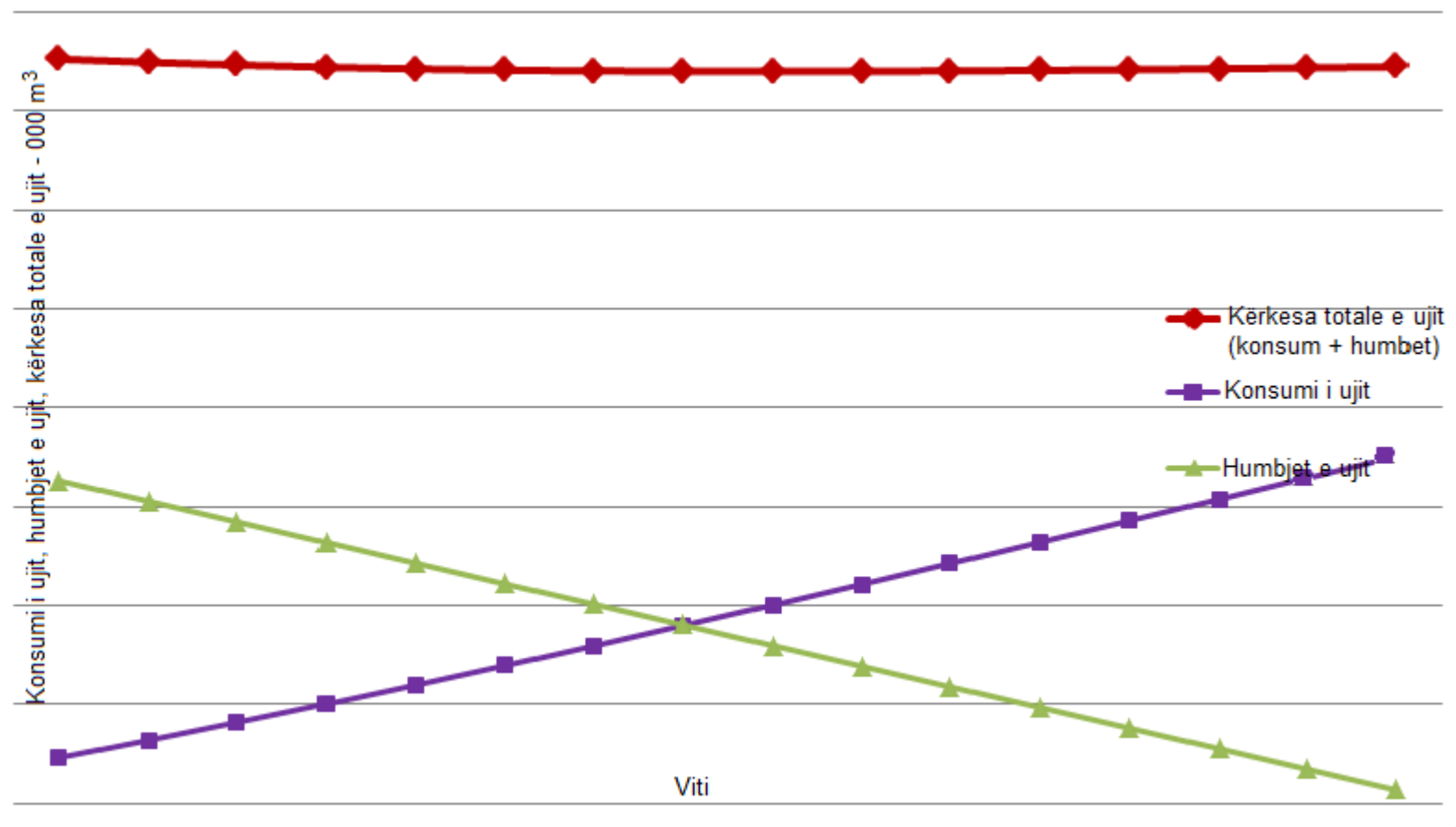
11.4.4 Tendencat totale të kërkesës për ujë në basenin ujqor

Kërkesa totale e ujit supozohet të jetë shuma e konsumit të ujit (shtëpiak dhe IKI) dhe humbjet e ujit në sistemin e furnizimit. Për shkak të tendencave të kundërta të konsumit (në rritje) dhe humbjeve të ujit (në ulje), nuk janë identifikuar ndryshime të mëdha në kërkesën totale të ujit në basenin ujqor. Ky fakt është i vërtetë vetëm në rastin e supozimeve të përshtatura, kryesisht:

- Nuk do të ketë investime të mëdha në industritë që konsumojnë ujë në rajon
- Konsumi shtëpiak do të ketë një vlerë mesatare prej 100 l/f/d
- Ndërmarrjet e Ujit do të përvetësojnë dhe zbatojnë masat e duhura për të kontrolluar dhe për të zvogëluar humbjet fizike të ujit

Shifrat e tendencës së kërkesës për ujë janë ilustruar në figurën 11.7.

Figura 11.7: Prirja e kërkesës për ujë në basenin uhor Seman

11.5 Rikuperimi i Kostos së Shërbimeve të Ujit

Qasja e propozuar këtu për analizimin dhe raportimin e mbulimit të kostos është siç thuhet në Dokumentin Udhëzues Nr. 1: Ekonomia dhe Mjedisi – Sfida e Zbatimit të Direktivës Kuadër të Ujit¹⁶².

11.5.1 Shërbimet e identifikuara të ujit në RBD

Shërbimet e ujit përcaktohen në Nenin 2 të DKU si: "të gjitha shërbimet që ofrojnë për qëllime shtëpiake, institucione publike ose ndonjë aktivitet ekonomik: (a) Nxjerrjen, mbylljen, magazinimin, trajtimin dhe shpërndarjen e ujit sipërfaqësor ose nëntokësor; (b) Objektet e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të zeza, të cilat më pas shkarkohen në ujë sipërfaqësor."

Shërbimet e ujit shihen si ndërmjetës midis mjedisit natyror dhe përdorimit aktual të ujit. Në basenin ujor Seman shërbimet e mëposhtme të ujit u identifikuan si më poshtë:

- Furnizimi me ujë të pijshëm për familjet, kompanitë dhe institucionet, që përfshin:
 - Nxjerrjen
 - Ruajtjen
 - Trajtimin
 - Shpërndarjen
- Shërbimet e kanalizimeve për familjet, kompanitë dhe institucionet, të cilat përfshijnë:
 - Mbledhja e ujërave të ndotura
 - Objektet e trajtimit të ujërave të ndotura

11.5.2 Ofruesit e shërbimeve të ujit dhe ujërave të ndotura

Ofruesit janë subjektet që furnizojnë shërbimet e ujit dhe kanalizimit. Për furnizimin publik me ujë dhe grumbullimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura, ekziston një organizatë e vetme që siguron të gjitha fazat e shërbimeve (p.sh. nxjerrje, ruajtje, trajtim dhe shpërndarje të ujërave sipërfaqësore ose nëntokësore). Lista e identifikuar e organizatës (organizatave) të furnizimit me ujë dhe kompanive të ujërave të ndotura janë paraqitur në tabelën 11.12.

Të dhënat mbi vetë-shërbimet, të tilla si nxjerrja bujqësore dhe furnizimi privat me ujë dhe trajtimi i ujërave të ndotura (që përdorin gropa septike ose gropa të grumbulluara) janë të vështira për t'u identifikuar, pasi nuk ka një grup të dhënash gjithëpërfshirëse në numrin e shërbimeve, vendndodhjeve, vëllimeve etj.

¹⁶² http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

Tabela 11.12: Ofruesit e shërbimeve të ujit dhe ujërave të ndotura në basenin ujqor Seman

Vendi	Vendndodhja	Urban/ Rural	Kompania e furnizimit me ujë	Kompania e ujërave të ndotura
Berat	Berat, Velabisht, Otlak, Sinje, Roshnik, Kuçovë, Kozare, Perondi, Lumas	U+R	Berat & Kuçovë Uk.Sh.a.	Berat & Kuçovë Uk.Sh.a.
Fier	Divjakë, Tërbuf, Grabjan, Gradishte, Remas	R	Divjakë U.Sh.a	n/a
Fier	Lushnje, Allkaj, Bubullimë, Hysgjokaj, Golem, Dushk, Karbunarë, Ballagat, Fier Shegan, Kolonjë, Krutje	R	Lushnje Village U.Sh.a.	n/a
		U	Lushnje City Uk.Sh.a	Lushnje City Uk.Sh.a
Berat	Ura Vajgurore, Poshnje, Kutalli, Cukalat	U+R	Ura Vajgurore Sh.a.	n/a
Fier	Roskovec, Kuman, Kurjan, Strum	U+R	Roskovec U.Sh.a	n/a
Fier	Patos, Zharëz, Ruzhdie	U+R	Patos U.Sh.a	n/a
Fier	Fier, Cakran, Mbrostar Ura, Libofshë, Qendër, Dërmenas, Topojë, Levan, Frakull, Portez	U+R	Fier Uk.Sh.a	Fier Uk.Sh.a
Korçë	Bilisht (Maliq), Libonik, Gore, Moglice, Vreshtas, Pirq, Pojan	U+R	Bilisht U.Sh.a	n/a
Korçë	Korçë, Qender Bulgarec, Voskop, Lekas, Voskopojë, Vithkuq, Mollaj, Drenovë	R	Korçë U.Sh.a	n/a
		U	Korçë Uk.Sh.a	Korçë Uk.Sh.a
Berat	Çorovodë, Qendër Skrapar, Bogovë, Vëndreshe, Cepan, Potom, Leshnjë, Gjerbës, Zhepe	U	Çorovodë U.Sh.a	n/a
Berat	Polican, Terpan, Vertop	U	Polican U.Sh.a	n/a
Korçë	Kolonjë/Ersekë, Qendër Ersekë, Leskovik, Qendër Leskovik, Novoselë, Barmash, Mollas, Çlirim	U	Kolonjë (Ersekë) U.K. Sh.a	Kolonjë (Ersekë) U.K. Sh.a
Fier	Mallakastër/Ballsh, Qendër Dukas, Greshicë, Aranitas, Hekal, Ngraçan, Kutë, Fratar, Selitë	U	Mallakastër U.K.Sh.a	Mallakastër U.K.Sh.a
		R		n/a

11.5.3 Përdoruesit e ujit

Përdorimi i ujit është përcaktuar në nenin 2 si: "shërbimet e ujit së bashku me çdo aktivitet tjetër të identifikuar sipas nenit 5 dhe Shtojcës II që ka një ndikim të rëndësishëm në statusin e ujit. Ky koncept zbatohet për qëllimet e Nenit 1 dhe të analizës ekonomike të kryer sipas nenit 5 dhe shtojcës III, pika (b). "Neni 9 i Direktivës specifikon se përdorimi i ujit duhet të përfshijë të paktën familjet, bujqësinë dhe industrinë.

Të dhënat kryesore që mund të mblidhen:

- Popullsia e mbuluar nga shërbimi i ujit, duke përfshirë nivelin (shkallën) e mbulimit dhe numrin e lidhjeve të ujit (Tabela 11.13).
- Numri i lidhjeve industriale, komerciale dhe institucionale të ujit dhe ujërave të ndotura (Tabela 11.14).

Tabela 11.13: Popullsia e mbuluar nga shërbimet e ujit në basenin ujqor Seman, 2015

	Popullsia e shërbyer	Mbulimi	Numri i Lidhjeve
Berat_Kuçovë UK Sh.A	105,700	91%	23,004
Korçë UK Sh.A	88,751	100%	20,386
Elber UK sh.p k	116,000	100%	28,080
Korçë (F) U Sh.A	31,193	80%	6,695
Lushnje (F) U Sh.A	25,637	47%	6,320
Bilisht U Sh.A	11,173	88%	2,902
Fier UK Sh.A	122,312	92%	27,360
UK Lushnje (Q) Sh A.	52,875	66%	10,384
Gramsh U Sh.A	21,464	100%	3,496
Poliçan U Sh.A	9,900	100%	1,454
Ersekë UK Sh.A	5,136	83%	1,424
Çorovodë U Sh.A	5,171	89%	1,678
Divjakë Sh.A U.	13,873	100%	2,764
Ura-Vajgurorë U Sh.A	10,205	71%	2,226
Patos U Sh.A	23,154	39%	4,553

Tabela 11.14: Përdoruesit industrialë, komercialë dhe institucionalë të ujit në basenin ujqor Seman, 2015

	Lidhjet Industriale dhe Komerciale të Ujit	Lidhjet Institucionale të Ujit	Lidhjet Industriale dhe Komerciale të Kanalizimeve	Lidhjet Institucionale të Kanalizimeve
Berat-Kuçovë UK Sh.A	1,858	164	1,766	167
Korçë UK Sh.A	1,883	177	1,879	163
Korçë (F) U Sh.A	244	51		
Lushnje (F) U Sh.A	115	53		
Bilisht U Sh.A	309	32		
Fier UK Sh.A	2,567	107	2,306	67
UK Lushnje (Q) Sh A.	794	40	675	34
Gramsh U Sh.A	487	60		
Poliçan U Sh.A	110	15		
Ersekë UK Sh.A	195	35	195	35

	Lidhjet Industriale dhe Komerçiale të Ujit	Lidhjet Institucionale të Ujit	Lidhjet Industriale dhe Komerçiale të Kanalizimeve	Lidhjet Institucionale të Kanalizimeve
Çorovodë U Sh.A	181	25		
Divjakë Sh.A U.	27	7		
Ura-Vajgurore U Sh.A	153	26		
Patos U Sh.A	176	17		

11.6 Kostot Financiare të Shërbimeve të Ujit

Të dhënat financiare në lidhje me shpenzimet e shërbimeve të ujit dhe kanalizimit u mbledhën nga kompanitë e shërbimeve të ujit që veprojnë në basenin ujqor. Të dhënat e mëposhtme të kostove financiare ishin në dispozicion për t'u mbledhur:

- Shpenzimet operative dhe të mirëmbajtjes. Këto kosto janë ato që lidhen me ofrimin e shërbimit dhe përfshijnë, ndër të tjera, kostot e punësimit, kostot e energjisë, kostot materiale dhe kostot e punësimit të palëve të treta. Shpenzimet e mirëmbajtjes kanë të bëjnë me mbajtjen e aseteve në kushte të përdorshme gjatë gjithë jetës së tyre ekonomike.
- Shpenzimet kapitale. Këto janë kostot e pagesës së principalit dhe të interesave (dhe koston e kapitalit sipas rastit) që lidhen me shpenzimet për asetet që financohen nga jashtë nëpërmjet kredive, obligacioneve, kapitalit dhe gjithashtu mekanizmave të tjerë financiarë. Këto kosto gjithashtu përfshijnë zhvlerësimin vjetor të aseteve fikse ekzistuese të operuara nga ndërmarrjet e ujësjellësit.
- Shpenzimet administrative. Këto lidhen me interesat dhe shpenzimet e tjera financiare të paguara nga kompanitë e shërbimeve për të drejtuar biznesin e tyre të ujit.
- Taksa dhe subvencione: Këto përfshijnë taksat e përgjithshme dhe të tjera specifike të paguara nga kompanitë e ujit. Analiza e mëvonshme e rikuperimit të koston bazuar në kostot ekonomike dhe jo në ato financiare do të duhej të hiqte taksat e përgjithshme dhe transferimet e tjera.

Kostot financiare për shërbimet e ujit dhe kanalizimit për vitin 2015 janë siç tregohet në tabelën 11.15.

Tabela 11.15: Kostot financiare për shërbimet e ujit dhe kanalizimit në basenin ujqor Seman, (2015)

Shërbimet e Ujit	000 Lek	000 Euro
Shpenzimet operative dhe të mirëmbajtjes		
Kostoja e punës	663,165	4,841
Kostot materiale (përfshirë Kimikatet)	25,138	184
Kostot e Energjisë	682,290	4,981
Kostoja e riparimit dhe mirëmbajtjes	94,957	693
Kostoja e shërbimeve të kontraktuara	71,197	520
Kosto të tjera	38,607	282
Kostot Kapitale		
Amortizimi	387,912	2,832
Shlyerja e borxhit (Principal)	49,782	363
Shpenzimet Administrative		
Interesi	42,847	313
Shpenzime të tjera financiare	14,001	102
Tatimet dhe Subvencionet		
Taksat dhe detyrimet	16,029	117
Kostot totale financiare për ujin	2,085,925	15,227
Shërbimet e Ujërave të ndotura		
000 Lek		
000 Euro		
Shpenzimet operative dhe të mirëmbajtjes		
Kostoja e punës	72,514	529
Kostot materiale (përfshirë Kimikatet)	4,118	30
Kostot e Energjisë	12,563	92
Kostoja e riparimit dhe mirëmbajtjes	10,008	73
Kostoja e shërbimeve të kontraktuara	6,983	51
Kosto të tjera	2,071	15
Kostot Kapitale		
Amortizimi	114,223	834
Shpenzimet Administrative		
Interesi	42,011	307
Shpenzime të tjera financiare	351	3
Tatimet dhe Subvencionet		
Taksat dhe detyrimet	1,984	14
Kostot totale financiare për ujërat e ndotura	266,827	1,948
Shpenzimet totale financiare për Shërbimet e Ujit dhe Ujërave të ndotura	2,352,751	17,175

11.6.1 Kostot e mjedisit dhe burimeve

Shpenzimet e burimeve përcaktohen si kosto e mundësisë për përdorimin e ujit si një burim i pakët në një mënyrë të veçantë (p.sh. nëpërmjet nxjerrjes ose shkarkimit të ujërave të ndotura) në kohë dhe hapësirë. Ato janë të barabarta me diferencën midis vlerës ekonomike në aspektin e përfitimeve neto të përdorimit të ujit të pranishëm ose të ardhshëm (p.sh. alokimi i lejeve të emetimit ose nxjerrjes së ujit) dhe vlerës ekonomike në aspektin e përfitimeve neto të përdorimit alternativ më të mirë të ujit (tani ose në të ardhmen). Shpenzimet e burimeve linden vetëm nëse përdorimi alternativ i ujit gjeneron një vlerë më të lartë ekonomike sesa përdorimi aktual ose i parashikuar i ujit në të ardhmen.

Për shkak të aktivitetit relativisht të ulët industrial dhe bujqësor në zonën e basenit ujqor dhe disponueshmërisë së burimeve ujqore, në këtë analizë nuk janë identifikuar kostot e burimeve.

Kostot mjedisore përbëhen nga kostot e dëmit mjedisor të degradimit të ekosistemit ujqor dhe shterimit të shkaktuar nga një përdorim i veçantë i ujit (p.sh. nxjerrja e ujit ose shkarkimi i ndotësve). Mund të bëhet një dallim midis kostove të dëmtimit në mjedisin e ujit dhe atyre që përdorin mjedisin e ujit. Interpretuar në terma të konceptit të vlerës totale ekonomike, mund të argumentohet se shpenzimet e dëmit mjedisor i referohen vlerave të mos përdorimit që i bashkëlidhen një ekosistemi ujqor të shëndetshëm e funksional, ndërsa shpenzimet për ata që përdorin mjedisin e ujit i referohen vlerave përkatëse të përdorimit.

Në basenin ujqor ka disa raste të ndotjes së ujit për shkak të shkarkimeve të ujërave të ndotura të patrajtuara në lumë. Për fat të keq, për shkak të mungesës së të dhënave të besueshme, vlera e këtyre kostove të dëmit nuk mund të vlerësohet. Në analizën e rikuperimit së koston, këto kosto nuk u morën në konsideratë. Nëse dhe kur do të jenë të disponueshme të dhënat e besueshme, kostot mjedisore do të vlerësohen dhe përfshihen në analizën e rikuperimit së koston ekonomike.

11.6.2 Mekanizmi i rikuperimit të koston

Në Shqipëri, rregullimi synon të sigurojë që çmimi i ujit dhe ujërave të ndotura të jetë i përshtatshëm në lidhje me cilësinë e shërbimit. Rregullimi i tarifave sipas Udhëzuesit për vendosjen e tarifave nga ana e Autoritetit Rregullator të Ujit të Shqipërisë përbëhet nga:

- Shqyrtimi i kostove,
- Dhënia e stimujve për kompanitë që të përmirësohen për të mirën e të gjithë shqiptarëve,
- Strukturimi i proçesit të vendosjes së tarifave, dhe
- Miratimi i tarifave.

Në pajtim me ligjin nr. 8102, datë 28.03.1996 "Për Kuadrin Rregullator të Sektorit të Furnizimit me Ujë dhe të Largimit dhe Përpunimit të Ujërave të Ndotura", dhe ndryshimet e tij, Enti Rregullator i Ujit është duke kryer këto funksione të rëndësishme rregullatore në sektorin e ujësjellës kanalizimeve në Shqipëri.

Objektivat e Entit Rregullator të Ujit në miratimin e tarifave dhe pagesave të tjera të shërbimit janë si më poshtë:

- Të mbrojnë konsumatorët kundër çmimeve të monopolit, dhe
- Të lejojnë të licencuarit të mbulojnë shpenzimet e arsyeshme të shkaktuara për të ofruar shërbime efektive, duke përfshirë mundësinë për të arritur një kthim të investimit të tyre, që do të ishte i mjaftueshëm për përmirësime dhe punë të tjera ndërtimore.

Objektivi i dytë është veçanërisht i rëndësishëm pasi shumica e ofruesve të shërbimeve të ujit në Shqipëri ende nuk janë në gjendje të mbulojnë kostot e tyre aktuale për shkak të niveleve të ulëta tarifore. Prandaj është një objektiv i menjëhershëm i rregullimit të tarifave për të arritur së pari mbulimin e kostove të operimit

dhe të mirëmbajtjes dhe më vonë të kostove totale. Autoriteti Rregullator i Ujit, pra, synon të mbështesë arritjen graduale të rikuperimit së plotë të kostos në përputhje me Direktivat e BE-së për Ujërat.

Udhëzuesi për Vendosjen e Tarifave specifikon mekanizmat e mëposhtme të vendosjes së tarifave për shërbimet e ujit dhe kanalizimit:

11.6.3 Tarifat për Shërbimet e Ujit

Aty ku ekziston matja (konsumatorët me matës), ERRU do të kërkojë **tarifat me dy pjesë**, prej të cilave:

- Një pjesë është një pagesë që mbulon kostot fikse. Kjo do të mbulohet nga konsumatorët përmes një komponenti tarifor fiks mujor;
- Pjesa tjetër është një pagesë e lidhur me shpenzimet volumetrike (të përdorimit). Një tarifë me dy pjesë ndihmon për të siguruar që një ofrues i shërbimeve nuk i tejkalon ose nuk mbulon shpenzimet fikse nëse vëllimet e shitjeve ose lidhjet e konsumatorëve përfundojnë duke qenë të ndryshme nga ato të parashikuara. Është politika e qeverisë që të gjithë konsumatorët duhet të maten. Aty ku ofruesit e shërbimeve nuk e kanë arritur ende këtë objektiv, ata duhet të propozojnë një tarifë fikse mujore për konsumatorët pa matës (konsumatorë pa matës) dhe një plan për të kaluar në matjen 100%.

Për konsumatorët pa matës, duhet të aplikohet tarifa e sheshtë (konsumatori paguan një çmim të paracaktuar pa një specifikim volumetrik). Kjo tarifë duhet të vendoset në një nivel që nxit konsumatorët të kalojnë në furnizimin me matje.

11.6.4 Tarifat për shërbimet e ujërave të ndotura

- Shpenzimet për shërbimet e ujërave të ndotura përcaktohen nga sasia e ujërave të ndotura të gjeneruara nga secili konsumator. Sasia e ujërave të ndotura do të jetë 100% e sasisë së ujit të konsumuar.
- Vetëm në rastet kur konsumatorët marrin ujë nga një pus ose burime të tjera nevojitet matje shtesë. Është i mundur një përbërës fiks i kanalizimit përveç komponentit volumetrik.
- Një ofrues shërbimi mund të vendosë shpenzime të veçanta për ndotësit e rëndë. Përveç kësaj, mund të kërkojnë tarifa të veçanta për shembull higjienizimi në vend. Ata duhet të mbulojnë kostot reale.

Nivelet aktuale të tarifave që zbatohen nga Shërbimet e Ujësjetësimit në basenin uhor Seman janë paraqitur në tabelën 11.16.

Shërbimet e ujit/ujërave të ndotura marrin të ardhurat e tyre operacionale duke përdorur strukturën e mësipërme tarifore të aplikuar në sasi të shërbimeve të ofruara. Për më tepër, krahas mekanizmit të mbulimit të kostos së mësipërme, disa nga ofruesit e shërbimeve të ujit përfitojnë nga subvencionet për operacione. Këto subvencione plotësojnë të ardhurat financiare të ndërmarrjeve të ujit që kontribuojnë në rimëkëmbjen e kostos financiare.

Duke marrë parasysh burimet e mësipërme financiare, të ardhurat financiare në vijim janë marrë nga shërbimet e ujësjetësimit në basenin uhor në vitin 2015 (Tabela 11.17).

Tabela 11.16: Tarifat aktuale të aplikuara nga ndërmarrjet e ujësjellësit në basenin ujqor Seman¹⁶³

Ujësjellësi	Ujë i pijshëm (Lek/m ³)			Tarifa e Shërbimit (Lekë / muaj)			Ujërat e zeza (Lek/m ³)		
	Familje	Institucione	Private	Familje	Institucione	Private	Familje	Institucione	Private
Berat - Kuçovë	44	125	125	100	200	200	12	20	20
Bilisht (Devoll)	38	110	50	50	50				
Divjakë									
Ersekë/ Kolonjë	38	100	110	100	100	100	10	13	18
Fier	52	105	125	200	200	200	13	18	20
Gramsh	32	90	90						
Korçë	65	110	140	120	120	120	34	56	56
Korçë Fshat	38	95	95	50	50	50			
Lushnje	54	125	135	100	200	200	15	20	22
Lushnje Fshat	60	70	100						
Patos									
Poliçan	37	80	95						
Skrapar - Çorovodë	27	80	95						
Ura Vajgurore	40	90	100						

Tabela 11.17: Të ardhurat nga shërbimet e ujit në basenin ujqor Seman, 2015

Të ardhurat nga shërbimet e ujit (000 Lek)	Të ardhurat nga shërbimet e ujërave të ndotura (000 Lek)	Të ardhurat totale operative (000 Lek)	Subvencionet (000 Lek)	Totali i të ardhurave financiare (000 Lek)	Totali i të ardhurave financiare (000 Euro)
1,395,917	228,635	1,624,552	135,250	1,759,802	12,847

11.6.5 Shkalla e rikuperimit të kostos

Kthimi i përgjithshëm i kostove është shkalla në të cilën kostot e sigurimit të shërbimit të ujit mbulohen nga tarifat për përdoruesit e ujit dhe mekanizmat e tjerë të rikuperimit së kostos.

Shkalla e rikuperimit të kostos vlerësohet në këtë raport si:

Norma e rikuperimit të kostos = të ardhurat totale / kostot totale x 100 [%]

¹⁶³ Burimi: Autoriteti Rregullator Shqiptar i Sektorit të Shpërndarjes dhe Trajtit të Ujit dhe Ujërave të Ndotura

Shkallët e rikuperimit të kostos vlerësohen si për kostot financiare ashtu edhe për ato ekonomike për ujë të pijshëm dhe shërbime të ujërave të ndotura në basenin ujqor. Vlerësimet bazohen në të dhënat e vitit 2015 nga kompanitë e shërbimeve të ujësjellësit që ofrojnë shërbime ujësjellës-kanalizime në zonën e basenit ujqor.

11.6.6 Rikuperimi i kostove financiare

Shkalla e rikuperimit të kostove të kostove financiare merr në konsideratë të gjitha kostot financiare të kryera nga ofruesit e shërbimeve dhe të gjitha të ardhurat, duke përfshirë subvencionet.

Çdo ndërmarrje ujësjellësi në basenin ujqor, me të dhëna të ndryshme financiare, raporton një normë të ndryshme të rikuperimit të kostos financiare. Në nivelin e basenit të lumit, shifrat janë siç tregohen në tabelën 11.18 më poshtë.

Tabela 11.18: Rikuperimi i kostove financiare në basenin ujqor Seman, 2015

Kostot Financiare	(000 Lek)
Shërbimet e Ujit	
Kostot totale financiare - Uji	2,085,925
Shërbimet e Ujërave të ndotura	
Kostot totale financiare - Ujërat e ndotura	266,827
Totali i kostove financiare - uji dhe ujërat e ndotura	2,352,751
Të ardhurat financiare	
Shërbimet e Ujit	
Shuma totale e faturave të ujit - Totali	1,395,917
Shërbimet e Ujërave të ndotura	
Shuma totale e faturave të Kanalizimeve - Totali	228,635
Subvencioni për Operacion	135,250
Të ardhurat totale financiare - Ujërat dhe ujërat e ndotura	1,759,80
Shkalla e rikuperimit të kostos financiare (%)	75%

11.6.7 Kthimi i kostove ekonomike

Analiza e rikuperimit të kostove ekonomike për shërbimet e ujësjellësit dhe ujërave të ndotura u krye në bazë të kostove financiare të mësipërme, por korrigjimet e mëposhtme u zbatuan:

- Kostot materiale dhe të energjisë konsideroheshin neto nga 20% të TVSH-së
- Kostoja e punës u konsiderua neto nga kontributet në vijim:
 - Kontributet e kujdesit shëndetësor të punonjësve: 1.7%
 - Kontributet e sigurimeve shoqërore të punonjësve: 9.5%
 - Kontributet e kujdesit shëndetësor të punëdhënësit: 1.7%
 - Kontributet e sigurimeve shoqërore të punëdhënësit: 15%

- Taksat dhe subvencionet e ndryshme nuk u morën në konsideratë në rikuperimin e kostos ekonomike
- Të ardhurat financiare u ulën në nivelin neto 20% të TVSH-së
- Subvencionet nuk u morën në konsideratë
- Kostot e resurseve (burimeve) dhe mjedisit u konsideruan me vlera 0.

Rezultatet e analizës së rikuperimit të kostove ekonomike janë paraqitur në Tabelën 11.19 më poshtë.

Tabela 11.19: Rikuperimi i kostos ekonomike në basenin ujqor Seman, 2015

Kostot Ekonomike	(000 Lek)
Shërbimet e Ujit	
Totali i kostove ekonomike - Uji	1,793,44
Shërbimet e Ujërave të ndotura	
Totali i kostove ekonomike - Ujërat e ndotura	244,726
Të ardhurat ekonomike	
Shërbimet e Ujit	
Shuma totale e faturave të ujit	1,163,264
Shërbimet e Ujërave të ndotura	
Shuma totale e faturave të Kanalizimeve	190,529
Shkalla (norma) e rikuperimit të kostos ekonomike - Uji	65%
Shkalla (norma) e rikuperimit të kostos ekonomike - Ujërat e ndotura	78%
Shkalla (norma) e rikuperimit të kostos ekonomike - Uji dhe ujërat e ndotura	66%

11.7 Përfundime

Duke marrë parasysh të dhënat e vlerësuara më lart (normat e rikuperimit të kostos financiare dhe ekonomike), mund të shënohet një mbulim i pakënaqshëm i kostove. Shkalla e rikuperimit të kostos financiare është e lartë 75%, ndërsa norma ekonomike është më e ulët (66%) në kontekstin e kostove të humbura të burimeve dhe të mjedisit.

Normat e rikuperimit të kostos për ofruesit vendorë të shërbimeve të ujit janë shumë të ndryshme. Në disa raste, normat e rikuperimit të kostos së ndërmarrjeve individuale të ujit janë shumë më poshtë se vlera mesatare në basenin ujqor Seman (Patos U Sh.A – 17%, Çorovodë U Sh.A – 29%, Polikan U Sh.A – 30%, etj.), në raste të tjera këto norma arrijnë në vlera afër 100% (Gramsh U Sh.A – 96%, Berat-Kuçovë UK Sh.A – 92%). Zakonisht ndërmarrjet më të mëdha të shërbimeve të ujit kanë norma më të mëdha të rikuperimit të kostos.

Norma e rikuperimit të kostove financiare është nën 100% në secilin ofrues të shërbimeve përkundër subvencioneve operacionale që ata marrin. Një nga arsyet për këtë humbje është se ka hendek midis konsumit të faturuar të ujit dhe inputit të sistemit, duke nënkuptuar që ekziston një sasi e caktuar e humbjeve.

Niveli i ulët i normës së rikuperimit të kostos mesatare të basenit të lumit tregon dobësi në mekanizmin e rikuperimit të kostove (kryesisht në procedurat e vendosjes së tarifave, por jo vetëm), i cili nuk është i orientuar në parimin e pagimit të ndotësve, por më shumë në përballueshmërinë e tarifave dhe në performancën operacionale të ofruesve të shërbimeve të ujit.

Autoriteti i Rregullatorit Shqiptar i Furnizimit me Ujë: "Metodologjia e vendosjes së tarifave për shërbimin e furnizimit me ujë dhe trajtimin dhe largimin e ujërave të ndotura bazohet në katër objektiva të politikës tarifore:

- Mbulimi i kostove: së pari mbulimi i kostove të operimit dhe mirëmbajtjes hap pas hapi deri në mbulimin e kostos totale të kompanisë lidhur me kryerjen e veprimtarisë së saj në ofrimin e shërbimeve përkatëse.
- Efikasiteti i menaxhimit
- Përbalueshmëria nga konsumatorët në nevojë, dhe
- Efikasiteti mjedisor”

Megjithatë, rikuperimi i kostove mjedisore dhe burimeve si shpenzime të brendshme nuk lejohet në tarifa.

Si përfundim, ekziston nevoja për të ndryshuar politikat aktuale të çmimeve për të përmbushur kërkesat e Direktivës Kuadër të Ujërave. Marrëveshjet e tanishme paraqesin detyrime nga sipërmarrësit e ujit dhe kanalizimeve që nuk mbulojnë shpenzimet e këtyre shërbimeve. Ky sistem nuk merr parasysh parimet dhe objektivat e Direktivës dhe dispozitat e nenit 9 të Direktivës Kuadër të Ujërave në veçanti.

Një çështje tjetër që lidhet me tarifat është përshtatja e tyre gjatë kohës kur kostot në rritje duhet të ndiqen nga ndryshimet e duhura në tarifa. Autoriteti Rregullator deklaron se: *“Asnjë tarifë ose pjesë e saj nuk mund të ndryshohet më shpesh se një herë në vit ”por, në praktikë, shërbimet e ujësjellësit nuk aplikojnë çdo vit për rregullime tarifore.* Në këtë rast, tarifat e miratuara në të kaluarën nuk mund të mbulojnë kostot aktuale, të rritura.

Në rastin e normës së rikuperimit të kostos ekonomike, vlerësimet nuk përfshijnë kostot e burimeve dhe mjedisit. Kjo është për shkak të mungesës së të dhënave të besueshme për këto lloje shpenzimesh. Në zhvillimin e PMBU-ve (Planet e menaxhimit të baseneve ujore), duhet të bëhen sugjerime mbi një sistem të duhur për grumbullimin dhe regjistrimin e të dhënave (nivel kombëtar / rajonal), pasi analiza e rikuperimit të kostos në të ardhmen nuk do të pësojë çështjen e mungesës së të dhënave.

Kostot e rikuperimit të shërbimeve të ujitjes nuk janë analizuar. Kjo është për shkak të mungesës së të dhënave financiare të ofruesve të shërbimeve. Nëse do të jenë në dispozicion të dhëna të besueshme, vlerësimi i normave të rikuperimit mund të shtrihet në këto shërbime në analizat e ardhshme.

12 Programi Masave

12.1 Hyrje

DKU-ja e BE-së kërkon ngritjen e një Programi Masash (PM) për çdo basen uJOR, ose për një pjesë të një baseni uJOR brenda territorit të tij, ku të merren parasysh të gjitha rezultatet e analizave të kërkuara në nenin 5¹⁶⁴, për të arritur objektivat mjedisore të përcaktuara në nenin 4 (shihni seksionin 10). Neni 11 i DKU-së së BE-së përcakton se çdo program masash duhet të përfshijë “masat bazë” dhe, kur është e nevojshme, edhe “masa plotësuese”. Tabela 12.1 më poshtë, paraqet listën e përgjithshme të këtyre masave.

Tabela 12.1: Renditja e masave “bazë” dhe “plotësuese” të përcaktuara në nenin 11 të DKU-së së BE-së

Masat Bazë	
a)	Masat e kërkuara për të zbatuar legjislacionin e Komunitetit Evropian për mbrojtjen e ujit, duke përfshirë masat e nevojshme të përcaktuara në legjislacion në nenin 10 (qasja e kombinuar për përcaktimin dhe shpërndarjen e burimeve) dhe masat e kërkuara nga Direktivat “bija” të DKU-së (të përcaktuara në pjesën A të shtojcës VI dhe në DKU-në e BE-së).
b)	Masat e konsideruara si të përshtatshme për qëllimet e rikuperimit të kostove për shërbimet e ujit (neni 9).
c)	Masat për promovimin e përdorimit eficient dhe të qëndrueshëm, për të shmangur kompromentimin e arritjes së objektivave të përcaktuara mjedisore (neni 4).
d)	Masat për të përmbushur kërkesat e ujërave që përdoren për nxjerrjen e ujit të pijshëm, duke përfshirë masat për ruajtjen e cilësisë së ujit për të reduktuar nivelin e trajtimit nëpërmjet filtrimit për prodhimin e ujit të pijshëm (neni 7).
e)	Kontrollet e nxjerrjes së ujit prej ujërave të ëmbla sipërfaqësore dhe nëntokësore, dhe rrethimi i ujërave të ëmbla sipërfaqësore në formë rezervuari.
f)	Kontrollet, duke përfshirë kërkesën për autorizim paraprak për mbushjen ose shtimin artificial të trupave uJorë nëntokësorë.
g)	Masat për rregullimin e pikave të shkarkimit që mund të shkaktojnë ndotje (nenet 10 dhe 16).
h)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar futjen e ndotësve të burimeve.
i)	Masat për çdo ndikim tjetër të pafavorshëm dhe të rëndësishëm për statusin e ujit të identifikuar në nenin 5 në shtojcën II, veçanërisht masat për sigurimin e përputhshmërisë së kushteve hidromorfologjike të trupave uJorë me arritjen e statusit të kërkuar ekologjik ose kushteve të mundshme ekologjike për trupat uJorë të përcaktuara si artificiale ose tejet të modifikuar.
j)	Ndalimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të ndotësve në ujërat nëntokësorë.
k)	Masat për eliminimin e ndotjes së ujërave sipërfaqësorë nga substancat e specifikuar në listën e substancave prioritare (neni 116).
l)	Masat e kërkuara për parandalimin e humbjeve domethënëse të ndotësve nga instalimet teknike, dhe për parandalimin dhe/ose reduktimin e incidenteve të ndotjes aksidentale si rezultat i përmbajtjeve për shembull.
Masat plotësuese ¹⁶⁵	
Këto masa përfshijnë : (i) instrumente legjislativ; (ii) instrumente administrative; (iii) instrumente ekonomike dhe fiskale; (iv) marrëveshjet e negociuara mjedisore; (v) kontrollet e emetimeve; (vi) kodet e praktikës së mirë; (vii) rikrijimi dhe restaurimi i ligatinave; (viii) kontrollet e nxjerrjeve; (ix) masat për menaxhimin e kërkesave, ndër të tjera, nxitjen e prodhimit të përshtatur bujqësor si të mbjellat që kërkojnë pak ujë në zonat e thata; (x) efienca dhe ripërdorimi; (xi) projektet ndërtimore; (xii) impiantet e shkripëzimit; (xiii) projektet rehabilituese; (xiv) mbushja artificiale e akuifereve; (xv) projektet edukuese; (xvi) projektet kërkimore, zhvillimore dhe demonstruese.	

¹⁶⁴ Neni 5 përfshin analizën e karakteristikave të baseneve uJore, një vlerësim të ndikimit të aktivitetit njerëzor në statusin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, dhe një analizë ekonomike për përdorimin e ujit.

¹⁶⁵ Lista joshteruese e masave plotësuese që Shtetet Anëtare mund të zgjedhin për të miratuar për çdo basen uJOR si pjesë e programit të masave që përcaktohen në nenin 11 (4) të DKU-së së BE-së.

Me qëllim realizimin e vizionit për një periudhë dhjetëvjeçare e në vazhdim për sektorin e ujit, janë identifikuar qëllime të cilat janë shprehur në funksion të tre shtyllave të sektorit të ujit: përdorimi i ujit, mbrojtja e ujit dhe mbrojtja nga uji. Këto tri shtylla dhe qëllimet e tyre përkatëse përfshihen në Objektivat e Cilësisë së Mjedisit për basenin ujqor, siç përshkruhet në seksionin 10.

Për arritjen e objektivave për sektorin e ujit në basenin ujqor Seman, gjatë dekadës së ardhshme dhe në vazhdim, janë propozuar një sërë masash të nevojshme në përputhje me DKU-në e BE-së, e cila pasqyron edhe Planin Kombëtar për Sektorin e Ujit (PKSU)¹⁶⁶.

Këto masa për basenin ujqor Seman ndahen në dy kategori:

- Masat bazë, të cilat mund të përfshijnë studim konkrete, dhe që mund të bashkëfinancohen ose mbështeten nga buxheti i shtetit, donatorët dhe fondet vendore.
- Masat plotësuese, të cilat mund të përfshijnë studimet e nevojshme bazë ose të fizibilitetit, të cilat mund të mbështeten nga buxheti i Shtetit, donatorët ose fondet vendore.

Masat janë hartuar në përputhje me Objektivat Mjedisore (Seksioni 10) duke pasqyruar shtatë kategoritë e ndryshme të OM-ve, ku secila prej tyre përfshin masa bazë dhe plotësuese:

1. Për të promovuar përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujqore, shpërndarjen e drejtë, maksimizimin e përfitimeve ekonomike duke respektuar kushtet mjedisore dhe parimet e menaxhimit të qëndrueshëm, që përfshijnë masa për:
 - a) Përmirësimin e furnizimit me ujë.
 - b) Përmirësimin e grumbullimit të ujërave të ndotur.
 - c) Ujitjen e tokave bujqësore.
 - d) Përmirësimin e rrjetit të kullimit për tokat e ujqitura bujqësore.
 - e) Zhvillimin e qëndrueshëm bujqësor në zonat e përcaktuara.
 - f) Përdorimin e energjisë hidrike potenciale.
 - g) Përbushjen e kërkesave industriale për ujë.
2. Ruajtja dhe arritja e statusit kimik dhe ekologjik minimal i mirë për trupat ujqorë sipërfaqësorë që kanë statusin “mesatar”, “i dobët” ose “shumë i dobët”. (lumenj, liqene, ujëra kalimtare, bregdetare, artificiale, dhe tejet të modifikuara). Masat specifike do të kenë rezultatet e mëposhtme:
 - a) Përmirësimi i monitorimit të të gjithë trupave ujqorë.
 - b) Përmirësimi i statusit ekologjik dhe cilësisë kimike për të gjitha llojet e trupave ujqorë.
 - c) Prezantimi i praktikave të mira bujqësore- vlerësimi, monitorimi dhe vlerësimi.
 - d) Reduktimi i ndotjes nga përdorimi i pesticidëve në bujqësi.
 - e) Reduktimi i përdorimit të paligjshëm të inerteve dhe zhavorr lumor.
3. Parandalimi i ndotjes për të shmangur uljen e cilësisë së ujërave nëntokësorë dhe për arritjen e një statusi të mirë kimik të TUNT-eve, në mbështetje të OM-ve, që kanë dy nën aktivitete:
 - a) Eliminimi/reduktimi i sasisë së substancave dhe nitrateve të rrezikshme që hyjnë në trupat ujqorë.
 - b) Rritja e efikasitetit të trajtimit të ujërave të ndotura për të shmangur ndotjen e ujërave nëntokësorë nga burimet urbane dhe industriale të ndotjes.
4. Ruajtja dhe arritja e cilësisë minimalisht “të mirë” për ujërat larës (të brendshme, bregdetare dhe kalimtare), e cila kërkon:

¹⁶⁶ Plani Kombëtar për Sektorin e Ujit (PKSU) përcakton vizionin, qëllimet dhe objektivat e sektorit në vitin 2030, në përputhje me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të OKB-së (Akhenda 2030) dhe cikli i hartimit të planeve të menaxhimit të baseneve ujqore, që i referohen Direktivës Kuadër të Ujit.

- a) Rritja e numrit të stacioneve monitorues bregdetare për elemente mikrobiologjike
 - b) Rritja e numrit të parametrave monitorues sipas kërkesave të Direktivave Evropiane.
5. Ulja e rrezikut të përmytjeve dhe humbjeve për jetën, mjetet e jetesës, shëndetin, ekonominë, asetet kulturore dhe mjedisore të personave, bizneseve dhe komuniteteve, i cili ka dy nënaktivitete:
- a) Ulja e numrit të banorëve të prekur nga përmytjet;
 - b) Reduktimi i tokës bujqësore të prekur nga përmytjet.
6. Përmirësimi i sigurisë së digave të ujitjes.
7. Ruajtja dhe/ose ulja e nivelit të erozionit në lumenj, e nevojshme për:
- a) Zona më pak vulnerabël (20% e territorit)
 - b) Zona tepër të rrezikuara (70% e territorit)

Programi i Masave është zhvilluar duke marrë parasysh integrimin gjinor¹⁶⁷ në përputhje me kërkesat e ligjit nr. 9970/2007 për barazinë gjinore në shoqëri. Për të siguruar një qasje që merr parasysh çështjet gjinore për sa i përket menaxhimit të ujërave në basenin uhor Seman, përfshihen tregues dhe objektive kyçe (tabela 12.2) për të gjitha masat (Tabela 12.3), me qëllim vlerësimin e shkallës në të cilën gratë dhe burrat marrin pjesë në ekonomi dhe në vendimmarrje në sektorin publik dhe në shoqërinë civile për sa i përket menaxhimit të ujërave.

Tabela 12.2: Treguesit kyç të Integritimit Gjinor në Programin e Masave¹⁶⁸

Lloji i masave	Treguesi kyç	Zbatimi i PM-ve
Plotësuese	Përfaqësimi në studimet e fizibilitetit	>30% e të dyja gjinive
	Përfaqësimi në pozicione vendimmarrëse në sektorin publik	>30% e të dyja gjinive ¹⁶⁹
	Përfaqësimi në pozicione vendimmarrëse në shoqërinë civile	
Bazë	Përfaqësimi në zhvillimin e infrastrukturës	>30% e të dyja gjinive

12.2 Plan Veprimi për zbatimin e masave

Institucionet kryesore dhe mbështetëse kanë nevojë për një plan të qartë për të bashkëpunuar, dhe për t'i koordinuar burimet me qëllim arritjen e menaxhimit efikas të ujit në basenin uhor Seman në të ardhmen.

Në mënyrë që të zgjidhen problemet aktuale dhe ato në të ardhmen në basenin uhor, plani i veprimit duhet të përfshijë një përshkrim të aktiviteteve prioritare, afatin, kostot, dhe detyrimet dhe/ose përgjegjësitë në nivel kombëtar, rajonale dhe vendore. Është i nevojshëm treguesi i burimit financiar, megjithëse emrat e donatorëve ose IFN-ve nuk dihen në këtë fazë. Financimi do të vijë si hua e bashkëfinancuar me donatorët ose nga fondet vendore.

Tabela 12.3 tregon koston e vlerësuar për secilën Objektiv Mjedisore të ndarë në masa 'të buta' dhe në masa të infrastrukturës për një periudhë afatshkurtër, afatmesme, dhe afatgjatë.

¹⁶⁷ Integrimi gjinor është përqafuar në nivel ndërkombëtar si një strategji për realizimin e barazisë gjinore. Ajo përfshin integrimin e perspektivës gjinore në përgatitjen, projektimin, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e politikave, masave rregullatore dhe programeve të shpenzimeve, lidhur me promovimin e barazisë ndërmjet grave dhe burrave, dhe luftës kundër diskriminimit.

¹⁶⁸ PM-të paraqiten në tabelën 12.3

¹⁶⁹ Në përputhje me ligjin nr. 9970/2007, neni 15

Tabela 12.3 më poshtë paraqet afatin, kostot e llogaritura dhe përgjegjësinë institucionale për zbatimin e Programit të Masave në basenin ujq Seman gjatë periudhës 2020-2032 të ndarë në masa “bazë” dhe “plotësuese” për një periudhë afatshkurtër, afatmesme, dhe afatgjatë.

Llogaritja paraprake e kostove për secilën masë të planifikuar për infrastrukturën mbështetëse në llogaritjen e kostove për investimet e përdorura në Masterplanin për ujësjellës-kanalizimet për Shqipërinë, Planin e Masave të qeverisë (draft), dhe në përvojën vendore dhe kombëtare. Synimet e bazuara në Objektivat Mjedisore (Seksioni 10), të cilat janë në përputhje me Planin Kombëtar të Sektorit të Ujërave (PKSU), ofrohen në tre periudha kohore (200, 2022 dhe 2029) për zhvillimin e secilit aktivitet.

Institucionet kryesore dhe mbështetëse që janë përgjegjëse për secilën masë të propozuar paraqiten në tabelën 12.3. Megjithatë, ka pak dyshime se ish struktura kombëtare dhe vendore për menaxhimin, qartësisht rezultonte në mbivendosje përgjegjësish. Planet aktuale institucionale për zbatimin e DKU-së në të ardhmen, po shqyrtohen në nivel kombëtar. Përgjegjësitë e agjencive që në të ardhmen do të zbatojnë masat specifike, paraqiten me të zezë në Tabelën 12.3.

Në Tabelën 12.4 paraqitet llogaritja paraprake e kostove për secilën nga Objektivat Mjedisore për një periudhë afatshkurtër (2020-2022), afatmesme (2023-2028) dhe afatgjatë (2029-2032).

Në Tabelën 12.5 paraqitet llogaritja e kostove për secilën nga Objektivat Mjedisore të ndara në objektiva “bazë” dhe “plotësuese” për një periudhë afatshkurtër, afatmesme, dhe afatgjatë në basenin ujq Seman. Kostoja totale për zbatimin e masave të propozuara në basenin ujq Seman është 554,900,000 euro, dhe mesatarisht 12% e kostove i i përkasin masave “plotësuese”.

Tabela 12.3: Afati, llogaritja e kostove dhe përgjegjësia institucionale për zbatimin e Programit të Masave në basenin uhor Seman (2020-2032)

Shënim 1: Secila masë e propozuar përfaqësohet në tabelë si “bazë” (kutia e kuqe) ose “plotësuese” (kutia blu) sipas Nenit 11 të DKU-së së BE-së¹⁷⁰

Shënim 2: Të gjitha masat i nënshtrohen raportimit të treguesve kyç të integritit gjinor sipas Tabelës 12.2

Objektiv / Veprimet Mjedisore & masat e propozuara	Vlera e llogaritur (Milion euro)	Institucionet zbatuese kryesore & mbështetëse ¹⁷¹	Lloji i financimit të pritshëm	Afatshkurtër			Afatmesëm					Afatgjatë			
				2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1. Nxitja e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve ujore, shpërndarja e tyre e drejtë midis përdoruesve, maksimizimi i përfitimeve ekonomike në lidhje me kushtet mjedisore dhe parimet e menaxhimit të qëndrueshëm.															
1a) Furnizimi i përmirësuar me ujë															
Studim mbi plotësimin e të gjithë puseve të nxjerrjes së ujit, stacionit të pompimit dhe depozitave të ujit në përputhje me kërkesat e VKM-së nr. 379 të datës 25. 05. 2016 “Për Miratimin e Rregullores për Cilësinë e Ujit të Pijshëm”, duke përfshirë zonën e kanalizimeve.	0.4	Ministria përgjegjëse për facilitetet e sistemit të ujësjellës-kanalizimeve; MBZHR për ujitjen (MSHKS; SHGJSH; Bashkitë)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë ¹⁷²	■	■										
Zbatimi i kërkesave të VKM-së nr. 379 të datës 25. 05. 2016.	2.9		Hua e pjeshme + Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë		■	■	■	■							
Përgatitja e projekteve të fizibilitetit për rehabilitimin/zgjerimin/sistemin e ri të rrjeteve të furnizimit me ujë në zonat urbane dhe rurale.	3.8	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet, AMBU, (Bashkitë),	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë		■	■	■								

¹⁷⁰ Në disa raste, masat e propozuara përfshijnë masat ‘bazë’ dhe ato ‘plotësuese’. Këto të fundit përfshijnë studime të nevojshme bazë ose fizibiliteti, të cilat duhet të kryhen para ndërmarrjes së masave ‘bazë’.

¹⁷¹ Institucionet mbështetëse në kllapa

¹⁷² Duke përfshirë fondet IPA

Studim për rehabilitimin/normalizimin e shtratit të lumit (kur kërkohet).	0.4	Ministria përgjegjëse për mjedisin/AMBU (ARM)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë																
Synimi: % e uljes së numrit të kompanive që kryejnë punime të jashtëligjshme në shtratin e lumenjve				5															100
3. Parandalimi i ndotjes, me qëllim shmangien e përkeqësimit të cilësisë së ujërave nëntokësore dhe për arritjen e një statusi pozitiv kimik në TUNT.																			
3a) Eliminimi/ulja e sasisë së substancave dhe nitrateve të rrezikshme që hyjnë në trupat e ujërave nëntokësore.																			
Regjistri i të gjitha fermave industriale dhe sipërfaqja e tyre e tokës bujqësore.	0.05	Ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin/AMBU (ZABU)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë																
Shtimi i personelit dhe i aftësive për autoritetin vendor për kontrollin dhe monitorimin e kontributeve bujqësore.	0.3	Ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin/MTM (Bashkitë)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë																
Synimi: % e uljes së kontaminimit				-															80
3b) Rritja e efikasitetit të trajtimit të ujërave të ndotura, me qëllim shmangien e ndotjes së UN-ve nga burimet e ndotjeve urbane dhe industriale																			
Funksionimi i ITUN-ve ekzistuese në përputhje me kushtet/kriteret e DKU 200/60/KE	7.0	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet/AMBU(ARM)	Hua + Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë																
Studim fizibiliteti për përdorimin e teknologjisë efikase të ITUN-së, mbështetur në kapacitetin dhe kushtet vendore.	0.8	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet/AMBU (ARM)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë																
Studim për përcaktimin e teknologjisë së duhur të rezervuarëve septikë për mbrojtjen e UN-ve.	0.4	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet/AMBU (SHGJSH /MSHKS Bashkitë)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë																
Synimi: % e uljes së shkarkimeve të ujërave të ndotura të patrajuara nga qytetet me >2,000 PE				10															95
4. Ruajtja dhe arritja e cilësisë minimale “të mirë” për ujërat e larjes (të brendshme, bregdetare dhe kalimtare)																			
4a) Rritja e numrit të stacioneve bregdetare monitoruese për elementë mikrobiologjikë.																			

5a) Ulja e numrit të banorëve të prekur nga përmbytjet.												
Studim fizibiliteti për vlerësimin e rrezikut të përmbytjeve për zonën e Shkodrës dhe përgatitja e hartës së vlerësimit të rrezikut të përmbytjeve, mbrojtjes së tokës bujqësore dhe zonës urbane.	0.4	AMBU (ZABU/ ARM/ CE)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë									
Studim për vlerësimin e rrezikut të përmbytjeve për vendbanimet dhe uljen e rrezikut me të cilin përballlet popullsia.	0.3	Ministria përgjegjëse për mjedisin (Bashkitë) Ministria përgjegjëse për zhvillimin urban	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë									
Përgatitja e një plani emergjence për përmirësimin e kapacitetit në nivel vendor për përmbytjet.	0.2	CE/MB Bashkitë	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë									
Synimi: % e popullsisë së prekur				>10			>5				>1	
5b) Reduktimi i tokës bujqësore të prekur nga përmbytjet												
Realizimi i infrastrukturës për mbrojtjen nga përmbytjet në lumin Seman për mbrojtjen e tokës bujqësore dhe zonës urbane.	25.0	Ministria përgjegjëse për mjedisin/ Ministria përgjegjëse për zhvillimin urban (Bashkitë)	Hua + Fonde nga donatorë (studime për planifikimin)									
Synimi: Sipërfaqja tokësore bujqësore e prekur (000ha)				3.0			1.7				1.0	
6. Përmirësimi i sigurisë së digave të ujitjes												
6a) Vlerësimi dhe sigurimi i masave për përmirësimin e sigurisë së digave												
Në bashkëpunim me DIRB përkatëse për përgatitjen e një liste për kushtet e digave dhe fillimin e një studimi për rehabilitimin për arsye sigurie	0.8	KKDM/Ministri a përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet (SKDM)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë									
Rritja e kapacitetit dhe njohurive të personelit për parametrat e sigurisë së digave, veçanërisht atyre në rrezik dhe në situatë të vështirë klimatike	0.4	KKDM/Ministri a përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet/ (SKDM)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë									

Synimi: Numri i digave të restauruara				25		50				100			
7. Ruajtja/Mbrojtja dhe/ose ulja e nivelit të erozionit në lumenj													
7a) Zona më pak vulnerabël (20% e territorit)													
Rritja e kapacitetit dhe njohurive të personelit për parametrat e sigurisë së digave, veçanërisht atyre në rrezik dhe në situatë të vështirë klimatike.	0.05	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë	■	■								
Studim për projektet e pyllëzimit me kosto të ulët të zonave në rrezik erozioni, mbështetur në kushtet vendore.	0.4	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet (ZABU)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë		■	■							
Synimi: ton/ha/viti				5		4.5				3			
7b) Zona tepër të rrezikuara (70% e territorit)													
Studim përprojektet e pyllëzimit me kosto të ulët dhe rregullimi i regjimit të përrrenjve të vegjël të zonave në rrezik të lartë erozioni, mbështetur në kushtet vendore.	0.5	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë		■	■							
Zbatimi i projekteve pilot për uljen e fenomeneve të erozionit.	0.7	Ministria përgjegjëse për ujësjellës-kanalizimet/ AMBU (ZABU)	Fonde kombëtare dhe/ose nga donatorë			■	■						
Synimi: ton/ha/viti				15		13				10			

Tabela 12.4: Kostoja Paraprake e Llogaritur për secilin prej Objektivave Mjedisore¹⁷⁴

Objektivat Mjedisore	Përfundimi i llogaritur			Vlera e Llogaritur (Milion Euro)	Insitucionet kryesore të përfshira
	2019 - 2021	2022 - 2028	2029 - 2032		
1. Nxitja e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve ujore, shpërndarja e tyre e drejtë midis përdoruesve, maksimizimi i përfitimeve ekonomike në lidhje me kushtet mjedisore dhe parimet e menaxhimit të qëndrueshëm.	37.30	277.50	19.80	334.60	AMBU Ministria përgjegjëse për mjedisin MBZHR
2. Ruajtja dhe arritja e statusit kimik dhe ekologjik minimal “i mirë” për masat e ujërave sipërfaqësore që kanë status “mesatar”, “të dobët” ose “shumë të dobët”. (lumenj, liqene, ujëra kalimtare, trupa ujorë bregdetarë, artificialë dhe tepër të modifikuar).	21.52	72.38	86.60	180.50	AMBU Ministria përgjegjëse për mjedisin
3. Parandalimi i ndotjes, me qëllim shmangien e përkeqësimit të cilësisë së ujërave nëntokësore dhe për arritjen e një statusi pozitiv kimik në TUNT.	2.50	6.05	-	8.55	AMBU SHGJSH Ministria përgjegjëse për mjedisin
4. Ruajtja dhe arritja e cilësisë minimale “të mirë” për ujërat larës (të brendshme, bregdetare dhe kalimtare)	3.15	0.35	-	3.50	AMBU Ministria përgjegjëse për shëndetësinë
5. Ulja e rrezikut të përmblytjeve dhe humbjeve për jetën, mjetet e jetesës, shëndetin, ekonominë, asetet kulturore dhe mjedisore të personave, bizneseve dhe komuniteteve.	0.80	13.99	11.11	25.90	Ministria përgjegjëse për mjedisin AMBU MB CE
6. Përmirësimi i digave të sigurisë të ujitjes	1.20	-	-	1.20	KKDM Ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin
7. Ruajtja/Mbrojtja dhe/ose ulja e nivelit të erozionit në lumenj	1.35	0.30	-	1.65	AMBU Ministria përgjegjëse për ujitjen dhe kullimin
Totali	66.82	370.57	117.51	554.90	

¹⁷⁴ Objektivat Mjedisore janë specifikuar në Seksionin 10.

Tabela 12.5: Kostoja Paraprake e Llogaritur për secilin prej Objektivave Mjedisore të ndara në Masa bazë dhe plotësuese, duke filluar nga viti 2020

Objektivat Mjedisore	Masa bazë (Milion Euro)	Masa suplementare (Milion Euro)	Vlera e llogaritur (Milion Euro)
1. Nxitja e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve ujore, shpërndarja e tyre e drejtë midis përdoruesve, maksimizimi i përfitimeve ekonomike në lidhje me kushtet mjedisore dhe parimet e menaxhimit të qëndrueshëm.	300.30	34.30	334.60
2. Ruajtja dhe arritja e statusit kimik dhe ekologjik minimal “i mirë” për masat e ujërave sipërfaqësorë që kanë status “mesatar”, “të dobët” ose “shumë të dobët”. (lumenj, liqene, ujëra kalimtare, trupa ujqorë bregdetarë, artificialë dhe tepër të modifikuar).	157.65	22.85	180.50
3. Parandalimi i ndotjes, me qëllim shmangien e përkeqësimit të cilësisë së ujërave nëntokësore dhe për arritjen e një statusi pozitiv kimik në TUNT.	7.00	1.55	8.55
4. Ruajtja dhe arritja e cilësisë minimale “të mirë” për ujërat larës (të brendshme, bregdetare dhe kalimtare)	-	3.50	3.50
5. Ulja e rrezikut të përmbajtjeve dhe humbjeve për jetën, mjetet e jetesës, shëndetin, ekonominë, asetet kulturore dhe mjedisore të personave, bizneseve dhe komuniteteve.	25.00	0.90	25.90
6. Përmirësimi i digave të sigurisë të ujitjes	-	1.20	1.20
7. Ruajtja/Mbrojtja dhe/ose ulja e nivelit të erozionit në lumenj	-	1.65	1.65
Totali	489.95	64.95	554.90

13 Përmbledhje e Aktiviteteve të Konsultimit Publik

13.1 Hyrje

Proçesi i përfshirjes së palëve të interesit nëpërmjet konsultimit publik është një faktor i rëndësishëm i zbatimit të Direktivës Kuadër të Ujit, siç përcaktohet në nenin 17:

“Shtetet Anëtare duhet të inkurajojnë përfshirjen aktive të të gjitha palëve të interesit në zbatimin e kësaj Direktive, në veçanti në prodhimin, rishikimin dhe përditësimin e planeve të menaxhimit të basenit ujqor.”

Proçesi i përfshirjes së palëve të interesit synon të sigurojë përfshirjen e palëve të interesit në nivel të autoriteteve kombëtare dhe vendore, shoqërisë civile (OJQ) dhe komuniteteve nëpërmjet informatorëve kryesorë dhe fokus grupeve që përfaqësojnë grupet vulnerabël (p.sh. gratë, të moshuarit, pakicat dhe / ose grupet etnike).

Proçesi i përfshirjes së palëve të interesit në projektin e PMBU-së është realizuar bazuar në Planin e Aktiviteteve të Përfshirjes së Palëve të Interesit (Shtojca 5), si dhe u fokusua në dy procese kryesore, specifikisht trajnimet dhe menaxhimin.

Këto përfshirje/angazhime u zhvilluan gjatë afatit kohor të planifikuar, me qëllim përgatitjen e një PMBU-je në periudhën prill 2016 - qershor 2017 dhe ofrojnë veprimtaritë e mëposhtme:

- Organizimi i seminareve trajnuese në bashkëpunim të ngushtë me Drejtorinë e Politikave të Burimeve Ujqore për tematikën e rënë dakord reciprokisht, të rëndësishme për zhvillimin e PMBU-ve për proçeset e trajnimeve.
- Organizimi i konsultimeve aktuale të palëve të interesit për proçeset e menaxhimit.
 - Përfundimi i strategjisë së përfshirjes dhe listave të palëve të interesit (kombëtare/rajonale);
 - Organizimi i mbledhjeve rajonale dhe kombëtare (për shembull njoftimi ndaj autoriteteve, ftesat dhe kontaktet me autoritetet rajonale dhe komunale);
 - Organizimi i “mbajtjes së shënimeve” gjatë takimeve konsultuese;
 - Përgatitja e rubrikës aktuale të PMBU-ve, duke përfshirë fletët sinjalizuese, fotografitë, pyetësorët me komente dhe MoM-ët.

Për sa i përket trajnimeve, ato synonin forcimin e kapacitetit të administratës për menaxhimin e burimeve ujqore dhe përmirësimin në mënyrë të qëndrueshme të performancës së sistemeve të përdorimit të ujit në zonën e projektit. Veprimtaritë trajnuese të kryera që synonin një balancë gjinore në audiencën e synuar dhe me objektivin e përfshirjes së grave në nivel pjesëmarrës.

Zbatimi i planit të konsultimit të palëve të interesit, (dhënë më poshtë në figurë 13.1) u garantua pjesëmarrja e përfshirjes së tyre në nivel të autoriteteve vendore dhe kombëtare, shoqërisë civile (OJQ-ve) dhe komuniteteve. Fazat e mëposhtme të konsultimeve u përfunduan në bazë të planit të palëve të interesit:

- Konsultimi i palëve të interesit në nivel kombëtar;
- Konsultimi i palëve të interesit në nivel vendor dhe rajonal;
- Fokus grupi i organizuar me grupet vulnerabël (gra, të moshuar, komuniteti rom [nëse ka] dhe grupe të tjera).
- Intervistues kyç

Duke qenë një proces i përshtatshëm nga pikëpamja kulturore dhe gjithëpërfshirës, konsultimi i palëve të interesit përfshiu shkëmbimin e informacionit dhe njohurive për të kuptuar shqetësimet e të tjerëve dhe për të krijuar marrëdhënie të bazuara në bashkëpunim. Kjo u mundësoi palëve të interesit të kuptonin rreziqet, ndikimet dhe mundësitë e projektit për arritjen e rezultateve pozitive.

Objektivat kryesore të përfshirjes së palëve të interesit ishin:

- Garantimi i sigurimit të informacionit të duhur në kohë për personat e prekur ose për ata që janë rrezikuar nga projekti.
- Garantimi që këtyre grupeve t'u jepet një mundësi e nevojshme për shprehjen e opinioneve dhe shqetësimeve.
- Garantimi që komentet të bëhen në kohë, në mënyrë që të mund të merren parasysh në vendimet e projekteve.

Çështjet gjinore, ekonomike dhe sociale u trajtuan në takimet e konsultimeve, nëpërmjet përfshirjes së politikave kombëtare dhe strategjive të mëparshme për gjininë dhe gratë në vendimarrjen vendore.

13.2 Trajnimet

Trajnimet u zhvilluan me qëllim krijimin e një perceptimi të përbashkët midis Palëve të Interesit të menaxhimit të ujërave në lidhje me hapat e kërkuara gjatë përgatitjes së Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor. Këto trajnime ndihmuan për forcimin e kapacitetit të Qeverisë për menaxhimin e burimeve ujore si në nivel kombëtar dhe në basenin ujor Seman dhe për përmirësimin në mënyrë të qëndrueshme të performancës së sistemeve të ujitjes në zonën e projektit. Këto veprimtari u kryen me balancë gjinore dhe synimi ynë ishte përfshirja e të paktën 50% të grave në pjesëmarrjen në këto trajnime.

Trajnimet iu drejtuan edhe subjekteve publike të administrimit vendor dhe rajonal të ujërave. Me qëllim krijimin e pjesëmarrjes së balancës gjinore në këto mbledhje, këtyre subjekteve iu kërkua të paraqesin listën e të gjithë anëtarëve, pozicioneve dhe gjinisë të secilit prej departamenteve të synuara. Pjesëmarrja në trajnime u caktua të ketë të paktën 50% pjesëmarrje të grave. Nëse disa departamente nuk ishte e mundur të arrihej kjo, dhe u mor parasysh pjesëmarrja e eksperteve të tjera gra nga subjekte të tjera dhe shoqëria civile. Ekipi i projektit ftoi palët e interesit në sesione trajnimi zyrtarisht me shkresë dhe gjithashtu me telefon.

Temat e mbuluara nga trajnimi ishin si më poshtë:

- Cili është plani i menaxhimit të integruar të burimeve ujore?
- Cilat janë Direktiva Kuadër e Ujit, Direktiva e Rrjedhjeve etj?
- Bashkëpunimi institucional, ruajtja, monitorimi dhe ndarja e të dhënave
- Cili është modelimi i ujërave sipërfaqësore dhe tokësore?
- Cili është investimi i planifikimit të efikasitetit të kostos?

Palët e interesit që ishin pjesë e këtyre veprimtarive trajnuese ishin nga institucionet e mëposhtme:

- ZABU (ish ABU-të)
- KBU
- Bashkitë
- Shërbimet Publike të Furnizimit me Ujë
- Bordi i Kullimit
- Organizata e Përdorimit të Ujit
- Industrinë Kryesore të Përdorimit të Ujit

- Agjencia Rajonale Mjedisore
- Autoriteti Rajonal Shëndetësor
- Departamenti i Politikave Ujore
- Sekretariati i Ujit
- Shoqëria Civile

Tetë seminare trajnimi të zhvilluara për audiencën e synuar të basenit ujq Seman dhe institucionet përkatëse qendrore, ishin sipas tabelës së mëposhtme:

Tabela 13.1: Rezultatet e seminarit trajnues të përbashkët dhe basenit ujq Seman.

Nr. Seminarit ¹⁷⁵	Titulli i seminarit	Objektivat e Trajnimit	Rezultati
2	Seminar Trajnimi mbi Çështje të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave (Përfshirja e Palëve të Interesit).	Prezantimi i palëve të interesit për konceptin e menaxhimit të integruar të ujërave, kërkesat e DKU-së dhe marrja e kontributeve për subjektin për: 1. të njohur audiencën e synuar me konceptin e Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore (MIBU) që përfshin përgatitjen e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU), 2. të marrë komente konstruktive nga organizatat vendore dhe rajonale të përfshira në menaxhimin e ujërave, 3. të kuptuar çështjet përkatëse të lidhura me përdorimet kryesore të ujit dhe grupet vulnerabël në çdo basen ujq.	Fier, 4 maj 2016.
4	Menaxhimi i Ujit në Basenin Ujq Seman- kërkesa aktuale dhe të ardhshme.	Jep një përmbledhje nga palët e interesit mbi situatën aktuale në menaxhimin e ujërave në nivel rajonal, duke identifikuar zonat problematike dhe ndërhyrjet e ardhshme që kërkohen për zbatimin e ligjit të ujit që përfshin kërkesat e Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së.	Fier, 20 korrik 2016.
6	Monitorimi Biologjik dhe Vlerësimi, Tipologjia dhe Vlerësimi i Riskut	Zhvillimi i kapacitetit të palëve të interesit, me qëllim njohjen e personave përgjegjës për monitorimin e ujërave sipërfaqësore dhe/ose vendimmarrje me bazat e monitorimit ekologjik.	Fier, 26 korrik 2016.
8	Prezantim i Modelimit të Basenit Ujq	Jep një përmbledhje të kapaciteteve të paketës së softuerit modelues të Basenit MIKE HYDRO, me synim që tu mundësojë pjesëmarrësve të krijojnë modele për projektet e operacioneve të rezervuarëve dhe shpërndarjes së ujit.	Tiranë, 17-18 janar 2017
9	Trajnim për Ekonominë e Përdorimit të Ujit	I nje personat përgjegjës për mbështetjen e vendimmarrjes ekonomike në dy basene ujqore, me bazat e ekonomisë të përdorimit të ujit, siç parashikohet nga Direktiva Kuadër e Ujit.	Tiranë, 7 mars 2017
10	Programi Monitorues i Ujit në Përputhje me DKU-në në Basenin Ujq Seman.	I jep pjesëmarrësve një përmbledhje të kërkesave të DKU-së për monitorimin e ujit dhe gjithashtu për të diskutuar me ta udhëzuesin për monitorimin e ujit në basenin ujq Seman në përputhje me DKU-në.	Tiranë, 29 maj 2017
11	Seminari i Trajnimit për Basenin/Mike	I jep pjesëmarrësve një ushtrim të kryer për llogaritjen e bilanceve midis ofertës dhe kërkesës për	Tiranë, 8 qershor 2017

¹⁷⁵ Numrat e seminareve trajnues janë sipas grafikut të veprimtarive, specifikisht disa data mund të mos përputhen me numrin e seminareve trajnues (për shembull Seminari nr. 3 dhe 5).

Nr. Seminarit ¹⁷⁵	Titulli i seminarit	Objektivat e Trajnimit	Rezultati
	Hydro vlerëson bilancet e kërkesës për furnizimin me ujë në kushtet aktuale dhe të ardhshme.	ujë në Seman dhe basenet e Semanit. Ushtrimi përfshin përgatitjen e skenarëve që janë përdorur për të karakterizuar ofertën dhe kërkesën në kushtet aktuale dhe të ardhshme.	
12	Seminari i Trajnimit për Basenin/Mike Hydro- prezantimi i skenarëve dhe vazhdimi i MIKE HYDRO.	Rezultatet aktuale paraprake të analizës së bilancit të ujit në kushtet aktuale në të ardhmen, në mënyrë që përdoruesit përfundimtarë të kuptojnë sesi kuadri i softuerit MIKE HYDRO Basin mund të përdoret për të përcaktuar bilancet e ofertës dhe kërkesës.	Tiranë, 9 qershor 2017

Seminaret e trajnimit të organizuara në Tiranë me audiencë të synuar nga baseni ujqor Seman, si dhe përfaqësues të institucioneve qendrore.

13.3 Konsultimet e palëve të interesit

Planifikimi i menaxhimit të baseneve ujore kërkon që projekti të sigurojë përfshirje të palëve të interesit në nivel të autoriteteve kombëtare dhe vendore, shoqërisë civile (OJQ) dhe komuniteteve përmes informatorëve, agjentëve kryesorë si dhe fokus grupeve që përfaqësojnë grupet e pambrojtura, vulnerabël (p.sh. gratë, të moshuarit, minoritetet dhe / ose grupet etnike). Këto angazhime do të mbahen gjatë hartimit të Planit të Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU) për të marrë në konsideratë mendimet, komentet nga nivele të ndryshme të palëve të interesit që do të përdoren për finalizimin e Planit të Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe në projektin e Planit të Menaxhimit të Baseneve Ujore për të shpalosur planin për të gjithë aktorët dhe për të mbledhur mendimet dhe komentet e tyre. Pyetësorët e palëve të interesit janë ato.

Në Planin e Aktiviteteve të Palëve të Interesit dhe pyetësorët e përdorur janë të gatshëm sapo të kërkohen për shkak të volumit të madh.

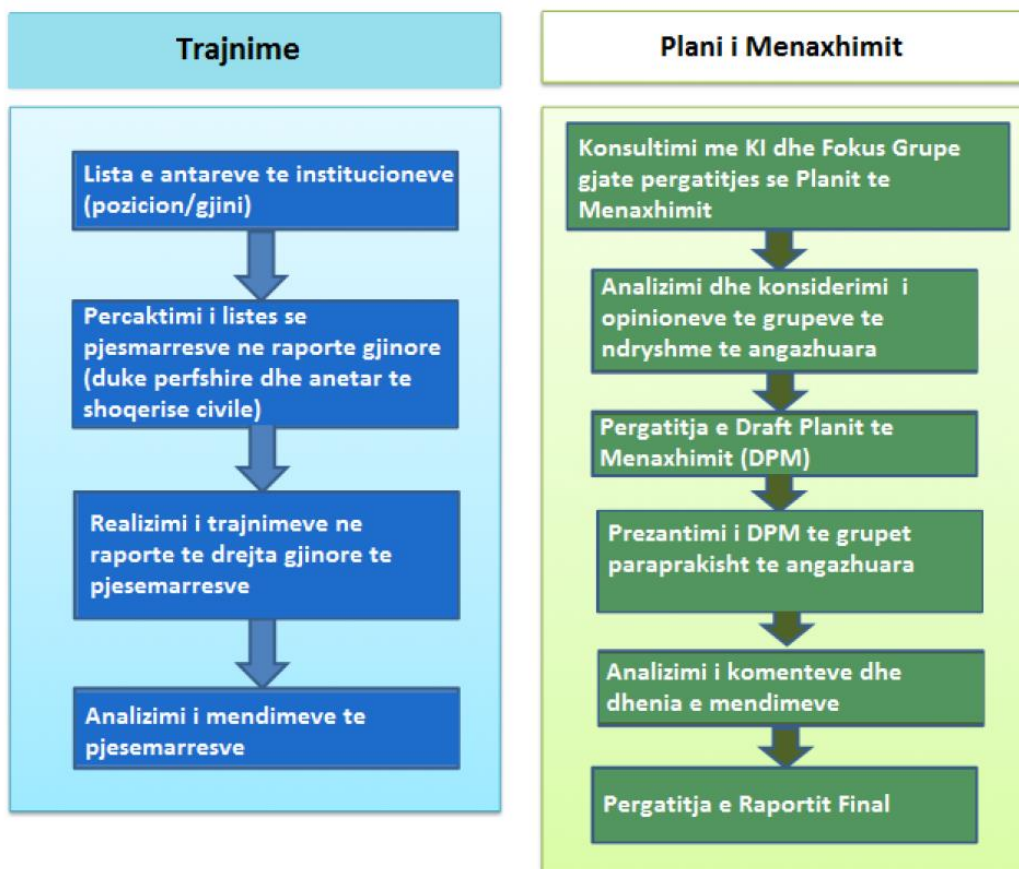
U hartua Plan i përfshirjes së palëve të interesit, dhe u përfshinë fazat e mëposhtme të cilat u përfshinë edhe në Planin e Veprimit:

- Përfshirja e Grupeve të Nivelit Kombëtar: palët e interesit (aktorët) në nivel qendror do të informohen për rezultatet e arritura në vlerësimin e alternativave gjatë takimeve ballë për ballë;
- Përfshirja e palëve të interesit në nivel rajonal dhe vendor: një mbledhje plenare e palëve të interesit do të organizohet në secilën prej rajoneve
- Intervistuesit Kyç
- Fokus Grupi i organizuar me grupet e cenuara (gra, të moshuar, romë (nëse ka) dhe grupeve të tjera)

Në secilën fazë do të plotësohen detyrat e mëposhtme:

- Përgatitja e Aktiviteteve
- Njoftimi i palëve të interesit
- Materialet e Informuese (Prezantimet)
- Mbledhjet e dhënies së informacionit
- Organizimi i "marrjes së shënimeve" dhe regjistrimi gjatë aktiviteteve shpalosëse (dhënies së informacionit)
- Regjistrimi i pjesëmarrësve

Figura 13.1: Skema e përfshirjes së palëve të interesit

Përfshirja e palëve të interesit është një element kyç në planifikimin strategjik. Qëllimi i përfshirjes së palëve të interesit është të lejojë ndërveprimin e palëve të interesit në procesin e vendimmarrjes, në mënyrë që të shprehin pikëpamjet e tyre dhe të lehtësojë riskun nëpërmjet zgjidhjeve teknike të bazuara në shqetësimet e shfaqura gjatë procesit.

Përfshirja e palëve të interesit u konceptua si një proces gjithëpërfshirës dhe i përshtatur nga ana kulturore, duke përfshirë shkëmbimin e informacionit dhe njohuriçve, të cilët janë në gjendje për të kuptuar shqetësimet e të tjerëve dhe për të ndërtuar marrëdhënie të bazuara në bashkëpunim.

Objektivat kryesorë të përfshirjes së palëve të interesit janë: i) Të sigurojë dhënien e informacionit të duhur në kohën e duhur për ata që janë prekur ose që kanë një interes në këtë projekt, ii) Të sigurojë që këtyre grupeve t'ju jepet një mundësi e nevojshme për të shprehur mendimet dhe shqetësimet dhe iii) Të sigurojë që komentet e bëra në kohë të mund të konsiderohen në vendimet e projektit.

Vizitat në terren dhe procesi i përfshirjes së palëve të interesit u projektua për të trajtuar disa objektiva të ndryshme. Puna në terren u konceptua për të përdorur njohuritë ekzistuese në vlerësimin e çështjeve relevante dhe të planifikojnë planin e menaxhimit si dhe të sigurojë që projekti i propozuar do të trajtojë në mënyrë efektive kërkesat kryesore të detyrës të caktuar në koordinim me palët e interesit.

Puna në terren duhet të sigurojë se të gjitha çështjet janë adresuar dhe janë konsultuar me të gjitha palët e interesit, duke përfshirë të gjitha komunitetet e prekura direkt (palët e interesit, u konsultuan duke përfshirë të gjitha komunitetet e prekura dhe vendbanimet e tyre, grupe të veçanta të tilla si fermerët dhe informatorët (agjentët) kryesorë, si zyrat rajonale, gratë dhe aktorë të përfshirë drejtpërdrejt.

Metodologjitë e përshkruara më poshtë u përshtaten me kërkesat e lartpërmendura, ku vëmendje e veçantë u jepet anëtarëve më të cenueshëm të shoqërisë.

Këto aktivitete të përfshirjes do të ndërmerren në kuadrin e mëposhtëm:

- Faza 1: Konsultimi i nivelit të lartë me agjencitë kombëtare
- Faza 2: Konsultimi me autoritetet rajonale
- Faza 3: Intervistuesit kryesorë informues
- Faza 4: Fokus Grupi me pjesëmarrës nga grupet e prekshme/cënuara

Të gjithë aktorët përkatës, të cilët u përfshinë tashmë në konsultimet e mëparshme gjatë mbledhjeve të punës/workshop të projektit dhe aktorë të rinj të identifikuar, u ftuan të marrin pjesë në takime për t'u informuar për gjetjet dhe rekomandimet e ekipit të studimit. Lista e detajuar e palëve të interesit është dhënë në Tabelën 13.2.

Tabela 13.2: Lista e palëve të interesit në nivel kombëtar dhe rajonal

Institucionet dhe palët e interesit në nivel kombëtar		
Ministria e Bujqësisë Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore Ministria e Turizmit dhe Mjedisit Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë Ministria e Shëndetësisë dhe Kujdesit Social Ministria e Brendshme Ministria e Mbrojtjes	Ministria e Financave dhe Ekonomisë Enti Rregullator i Ujit Instituti Shqiptar i Gjeo-Shkencave, Mjedisit, Ujit dhe Energjisë Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore	Shërbimet Gjeologjike Shqiptare Agjencia Kombëtare e Ujësjellës Kanalizimeve, Instituti i Inspektoriatit Shtetëror Shëndetësor Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura
Institucionet dhe Pjesëmarrësit në basenin ujqor Seman		
Zyra e Administrimit të Basenit Ujqor Seman Bordi i Kullimit dhe Ujitjes së Fierit, Agjencia (Agjencitë) Rajonale të Mjedisit të Beratit, Fierit dhe Korçës Inspektorati Shtetëror i Mjedisit, Pyjeve dhe Ujërave, Qarku Berat, Elbasan Fier dhe Korçë	Bashkitë Belsh, Berat, Cërrik, Çorovodë, Devoll, Divjakë, Elbasan, Fier, Gramsh, Kolonjë, Korçë, Kuçovë, Lushnjë, Maliq, Mallakastër, Patos, Poliçan, Roskovec, Ure Vajgurore Ndërmarrje e Shërbimeve Publike (Korçë) Ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimev	Departamenti i Zhvillimit Urban (Komuna e Devollit) Departamenti i Shërbimit Urban (Komuna e Korçës) Inspektorati Shtetëror Shëndetësor (për të gjitha komunat)

13.3.1 Faza 1 dhe Faza 2 e konsultimeve (të nivelit të lartë dhe nivelit rajonal)

U organizuan formatet e mëposhtme të takimeve:

- Takime ballë për ballë me palët e interesit në nivel kombëtar. Departamentet e ndryshme përfaqësuese të institucioneve u ftuan të marrin pjesë në të njëjtin takim;
- Takimet plenare në nivel rajonal / qarku: Këto takimet u organizuan në nivel rajonal / qarku në fushën e studimit të vlerësimit të alternativave.

Vendi i organizimit për secilën prej takimeve rajonale u përzgjedh në bashkëpunim me të pranishmit kryesorë. Lista përfundimtare e të ftuarve u dakordësua me përfaqësuesit përkatës rajonalë dhe vendorë. Ngjarjet e mëposhtme të takimit u organizuan si pjesë e konsultimeve të Fazës 1 dhe Fazës 2, për komponentin e Planit të Menaxhimit të Basenit Ujqor Seman, PMBU:

- Diskutim mbi Planin e përkohshëm të Menaxhimit të Basenit Ujor Seman, në 12 dhjetor 2016, në ambientet e Ministrisë së Bujqësisë (konsultimi i përbashkët në nivel të lartë dhe nivel rajonal)
- Takimi në Prefekturën e Shkodrës në kuadër të basenit ujor mbi Planin e përkohshëm të Menaxhimit të Basenit Ujor Seman, në datën 12 shkurt 2017 në ambientet e Prefekturës së Shkodrës (konsultimi në nivel rajonal).
- Takime me përfaqësues të OJQ-ve, në 20 dhe 24 mars 2017.

13.3.1.1 Takimi 1: Diskutim mbi Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor të Semanit

Takimi u organizua nga partneriteti në 12 dhjetor 2016, në ambientet e Ministrisë së Bujqësisë. Objektivat e takimit ishin:

- Të prezantojë dhe diskutojë me palët e interesit në nivel kombëtar mbi konceptin themelor të MIBU (Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore) dhe PMBU (Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor) si procese që promovojnë zhvillimin e koordinuar dhe menaxhimin e ujit në mënyrë që të maksimizohet mirëqenia

ekonomike dhe sociale në një mënyrë të arsyeshme pa kompromentuar qëndrueshmërinë e ekosistemeve jetësore, të cilat duhet absolutisht të merren në konsideratë,

- Të paraqesë gjetjet paraprake dhe konkluzionet e Planit e Përhershëm të Menaxhimit të Basenit Ujor Seman dhe Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor Seman.
- Për t'iu përgjigjur të gjitha pyetjeve dhe shqetësimeve të ngritura nga aktorët pjesëmarrës dhe për të mbledhur pikëpamjet e tyre në lidhje me aspektet e paraqitura.

Gjatë takimit u ngritën pyetje dhe komente lidhur me temat e sipërpërmendura. Më poshtë do të jepen disa nga përgjigjet, si dhe komentet e vëzhgimet e marra në bord, si më poshtë:

- Shpjegimet e elementeve dhe komponentëve kryesorë që janë marrë në konsideratë për hartimin e Raportit
- Të gjitha Direktivat Ndërkombëtare dhe Kombëtare ishin duke u studiuar dhe matur gjatë fazës përgatitore të Raportit. Për shkak se Shqipëria nuk konsiderohet si një vend bujqësor, Menaxhimi i Ujit qëndron në faktin se si funksionojnë qeveritë dhe institucionet vendore.

Analiza ekonomike përfshihet në Raport për shkak se rezultatet janë të nevojshme për të kuptuar kostot aktuale të shërbimeve të ujit dhe kanalizimeve dhe nivelin e shërbimit të ofruar.

Erozioni përmendet në raport. Ka të dhëna të mbledhura për këtë aspekt që do të përpunohen në të ardhmen.

Humbjet e shkaktuara të ujit janë marrë parasysh dhe është hartuar një raport i detajuar e i konsoliduar mbi çështjet problematike të ujit dhe menaxhimit të tyre. Gjithashtu, përmendet se studimet / projektet e financuara nga BE duhet të mbulojnë financiarisht këtë

aspekt të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore.

- Statusi ekologjik i ujërave sipërfaqësorë aktualisht nuk matet për shkak të mungesës së përvojës në vend në qasjen metodologjike. Rëndësia e "vlerësimit biologjik" të shpejtë u dha në mënyrë që audienca të kuptojë se ky është një hap paraprak i kërkuar për të identifikuar ujërat sipërfaqësorë të ndotur.

Gjatë konsultimit u vërejt se ekziston pakënaqësi ndërmjet opinionit të qeverisë qendrore dhe realiteteve vendore në lidhje me nivelin e basenit ujqor. Disa nga vështirësitë e përshkruara mund t'i atribuohen krijimit së fundmi (tremujori i fundit i vitit 2015) të strukturave institucionale të përshkruara më sipër. Raporti mashkull - femër në takim ishte 66% / 34%.

13.3.1.2 Takimi 2: Takimi në Prefekturën e Fierit në kuadër të Planit të Përkohshëm të Menaxhimit të Basenit Ujqor Seman.

Takimi u zhvillua më 17 shkurt 2017 në ambientet e Prefekturës së Fierit. Objektivat e takimit ishin:

- Të prezantojë dhe diskutojë me aktorët vendorë konceptin bazë të MIBU (Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujqore) dhe PMBU (Plani i Menaxhimit të Basenit Ujqor) si procese që promovojnë zhvillimin e koordinuar dhe menaxhimin e ujit në mënyrë që të maksimizojë mirëqenien ekonomike dhe sociale në një mënyrë të arsyeshme, pa kompromentuar qëndrueshmërinë e ekosistemeve jetësore, të cilat duhet absolutisht të merren në konsideratë,
- Të prezantojë përfundimet dhe konkluzionet preliminare të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujqor Seman, si dhe t'iu përgjigjet të gjitha pyetjeve dhe shqetësimeve të ngritura nga palët e interesit pjesëmarrëse.

Ministrisë deri në korrik 2017

- Përmbytja është një problem serioz dhe masat që duhen marrë janë shumë të rëndësishme për qytetin.

Gjatë këtij takimi përfaqësuesit e ekipit të projektit mbajtën një prezantim lidhur me basenin ujqor të përkohshëm Seman dhe integrimin e tij në konceptin më të gjerë të Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujqore. Gjatë prezantimit u ngritën disa pyetje dhe komente, të cilat u përgjigjën dhe / ose u theksuan si më poshtë:

- Kur do të finalizohet plani për Menaxhimin e Ujërave? Përgjigje: Sipas plan programit të PMBU (Plani i Menaxhimit të Basenit Ujqor) duhet t'i dorëzohet

13.3.1.3 Përfshirja e OJQ-ve

Para takimeve me OJQ-të u organizua një listë me të gjitha OJQ-të përkatëse me fushëveprime të ndryshme që mund të jenë të dobishme për zhvillimin e PMBU-së. Disa nga OJQ-të u janë përgjigjur kërkesave për organizime takimi.

Takimet u organizuan më 20 dhe 24 mars 2017 në zyrat e tyre përkatëse. Përfaqësuesit e ekipit të projektit bënë një prezantim të shkurtër të planeve të menaxhimit të basenit ujor, me një fokus kryesor në objektivin dhe qëllimin e projektit. Në përgjithësi, ata mbështetën planet e menaxhimit të ujit dhe pajtohën me qasjen, por ata gjithashtu bënë disa sugjerime, siç tregohet në tabelën 13.3 më poshtë.

Tabela 13.3: Pyetjet dhe përgjigjet e OJQ-ve

Pyetje / Sugjerime	Përgjigje
Meqë uji është një aset i pazëvendësueshëm, a mund të eksportohet? Kjo mund të rrisë të ardhurat dhe gjithashtu mund të ndihmojë vendet e tjera që kanë nevojë për ujë.	Kjo është një çështje që plani i menaxhimit të ujit nuk mund të japë një përgjigje të saktë për shkak se, së pari ne duhet të përcaktojmë nëse uji është produkt apo burim. Ky është një vendim që duhet të merret nga qeveria dhe komuniteti i Shqipërisë.
Pyetja e ngritur është se përpara se ne të përcaktojmë vizionin a është vlerësuar statusi aktual dhe i vërtetë i basenit?	Është bërë një inventar i përgjithshëm i baseneve dhe kjo strategji është si një ombrellë dhe më pas, do të hartohen plane individuale të menaxhimit.
Si do të menaxhohet uji?	Menaxhimi i ujit është paraqitur në strategjinë e finalizuar në bazë të: - Uji për njerëzit - Uji për ushqimin - Uji për mjedisin - Uji për industrinë Problemet individuale me të cilat përballet çdo basen duhet të jenë pjesë e planit të menaxhimit të çdo baseni.
Përveç studimit, nevojitet edhe një demonstrim në praktikë dhe monitorim.	
Si prioritet, duhet të ketë ujë të pijshëm për njerëzit, siç tregohet në strategjinë tuaj.	
A është amortizuar sistemi i ujitjes?	
Ka shumë mungesa të ujit të pijshëm në shumë zona.	Uji duhet të jetë një burim natyror dhe një shërbim komuniteti.

13.3.2 Konsultimet e Fazës 3 dhe Fazës 4 (Informatorët kryesorë dhe fokus grupet)

Proçesi i përfshirjes së palëve të interesit përfshinte intervistimin e një numri fokus grupesh dhe informatorëve kryesorë për çështjet e ujit. Me një fokus të veçantë tek gratë, ky është një grup që ndikohet direkt nga menaxhimi i ujit. Grupet e tjera që ishin në qendër të këtij proçesi të përfshirjes së palëve të interesit janë minoritetet të tilla si pakicat rome ose egjiptiane, të moshuarit dhe informatorë të tjerë të rëndësishëm si fermerët, të cilët përdorin dhe menaxhojnë ujin dhe punonjësit shëndetësorë, të cilët gjithashtu kanë nevojë thelbësore të përdorimit të ujit në proçesin e tyre të përditshëm të punës.

Qëllimi i intervistave të informatorëve kryesorë ishte mbledhja e informacionit cilësor nga një individ i cili ka njohuri të thellë për një lëndë apo fushë të caktuar në fjalë. Intervistat me informatorin kryesor do të kryhen në secilën komunë; Megjithatë, çështjet specifike me të cilat përballen fushat e ndryshme të projektit do të diktojnë vendndodhjen dhe numrin e saktë të intervistave. Intervistat e informatorëve kryesorë u zhvilluan kryesisht në nivel rajonal dhe vendor për të arritur informacionin më të mirë.

Janë organizuar një sërë takimesh të fokus grupeve me qëllim të synimit të audiencave të ndryshme në fusha të ndryshme të projektit. Fokus grupet e ndryshme u zgjodhën në bazë të nivelit të tyre të pozicionit të interesit, marginalizimit, specialistëve të informacionit ose aftësisë për të ndikuar në proçesin e planifikimit të projektit.

Grupet e marginalizuara në nevojë ishin individë ose komunitete të cilët ishin veçanërisht të ndjeshëm ndaj marginalizimit për shkak të gjinisë, moshës, racës, fesë, paaftësisë së jetesës, ose vendndodhjes. Me këto grupe u organizua një takim për anëtarët e shoqërisë, u dëgjuan dhe u lejuan diskutime të hapura rreth projektit, qëllimit dhe sugjerimeve të tij. Në çdo komunë të zonës së studimit të gjitha grupet e marginalizuara si gratë, të moshuarit, prodhuesit, dhe grupet bujqësore të subvencionuara u konsultuan për mendimet e tyre. Në çdo komunë të madhe u kryen diskutime në fokus grupet me gratë dhe të moshuarit, si dhe grupe të tjera

vulnerabël si me prodhuesit bujqësorë në vende të caktuara në fshat ku u identifikuar grupe specifike të marginalizuara.

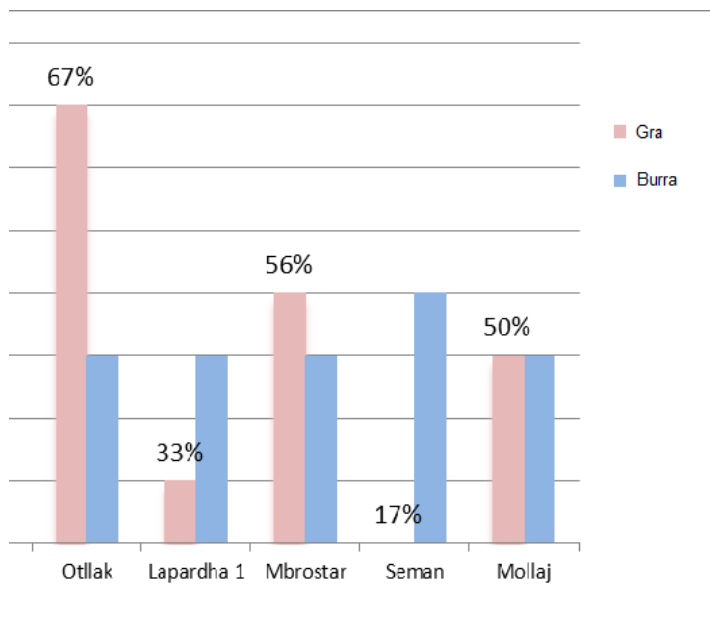
Ekipi i projektit i udhëhoqi pjesëmarrësit për të hapur një sërë pyetjesh që kanë të bëjnë me këtë temë. Të gjitha informatat janë regjistruar dhe gjetjet kryesore janë përmbledhur në këtë kapitull. Numri i përgjithshëm i personave të kontaktuar në të dy basenet ujore është 67, nga të cilat 30 janë gra. Në basenin ujqor Seman, nga 43 persona të kontaktuar, 18 ishin gra. Numri i përgjithshëm i intervistave është i ndarë në tabelën 13.4.

Tabela 13.4: Fokus Grupet dhe informuesit kryesorë në basenin ujqor Seman

Baseni	Qyteti	Njësia Administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Numri i të intervistuarve
Seman	Berat	Otlak	Komuniteti Rom	1
			Të moshuarit	2
			Gratë	5
			Fermerët	3
			Punonjësit shëndetësorë	2
		Lapardha 1	Komuniteti Rom	1
			Të moshuarit	
			Gratë	
			Fermerët	3
			Punonjësit shëndetësorë	
	Lezhë	Gjadër	Komuniteti Rom	2
			Të moshuarit	
			Gratë	3
			Fermerët	3
			Punonjësit shëndetësorë	2
	Fier	Seman	Komuniteti Rom	
			Të moshuarit	2
			Gratë	1
			Fermerët	4
			Punonjësit shëndetësorë	
Korçë	Mollaj	Komuniteti Rom	2	
		Të moshuarit	1	
		Gratë	2	
		Fermerët	2	
		Punonjësit shëndetësorë	2	

Shpërndarja e grave në numrin e intervistave të bëra është 45% e totalit, me një përfaqësim të mirë në secilin basen. Për basenin ujqor Seman, përfaqësimi i femrave ishte 42%. Siç shihet në tabelën e mësipërme, gratë kanë marrë pjesë në këtë proces jo vetëm për të diskutuar çështjet gjinore, por edhe si punonjës shëndetësorë dhe fermerë.

Figura 13.2: Pjesëmarrja e grave në fokus grupet ose informuesit kryesorë në basenin uhor Seman

13.3.3 Rezultatet kryesore dhe çështjet

Në përgjithësi, shumica e qyteteve të kontaktuar në këtë proces të palëve të interesit kanë qasje të kufizuara në ujë. Orari i furnizimit me ujë në shtëpi varion nga 2-24 orë në ditë dhe është edhe më i kufizuar gjatë periudhës së verës, që është një sezon i thatë në Shqipëri.

Tabela 13.5: Problemet kryesore

Baseni	Qyteti	Njësia Administrative	Furnizimi me ujë në shtëpi (Orët mesatare)	Problemet me furnizimin me ujë
Seman	Berat	Otlak	6 orë	Shumë vendas pohojnë se uji i rubinetit është i ndotur. Furnizimi në familje ndodh dy herë në ditë për rreth 3 orë çdo herë. Banorët blejnë ujë për të pirë dhe përdorin puse ose depozitat e ujit për përdorime të tjera. Ujitja është bërë sipas metodës së përkufizuar " përmbytje".
		Lapardha 1	0 orë	Mungon infrastruktura për furnizimin me ujë të pijshëm. E gjithë zona ka të njëjtin problem, me të cilin ballafaqohet popullata përmes përdorimit të burimeve ujore të gjendura në male. Banorët thonë se, megjithatë ka kanale për ujitje.
	Fier	Mbrostar	4 orë	Uji i rubinetit nuk është i konsumueshëm. Shumica e familjeve përdorin puse private për ujë, të cilat në asnjë rast nuk janë të pijshëm.
		Seman	3 orë	Vështirësi në ujitje për shkak të infrastrukturës së amortizuar. Uji grumbullohet në kontejnerë të improvizuar. Gjatë verës, nuk ka furnizim me ujë.
	Korçë	Mollaj	24 orë	Ne kemi kuptuar se ekzistojnë dy linja furnizimi me ujë, njëra, e cila funksionon 24 orë me cilësi të sigurt të ujit të pijshëm dhe tjetra, me një furnizim prej 10 orësh në ditë, me dy ndërime në ditë, por që nuk është e besueshme.

Në tabelën 13.6 më poshtë identifikohen çështjet në bazë të grupeve të veçanta, me fokus të veçantë tek gratë dhe fermerët, por gjithashtu identifikohen edhe grupe të tjera.

Tabela 13.6: Çështjet kryesore të grupeve të veçanta

Baseni	Qyteti	Njësia Administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
Seman	Berat	Otlak	Të moshuarit	Fermerët po punojnë për 20-40 vjet në zonë. Ata nuk kanë ujitje, kanalet nuk janë funksionale dhe përdorin pusët private të ujit. Për një numër familjesh bujqësia është aktiviteti kryesor i të ardhurave. Gratë janë të përfshira pothuajse në çdo aktivitet bujqësor të njëjtë me burrat.
			Gratë	Gratë në zonë janë kryesisht amvisa. Nuk kanë ndryshuar shumë gjëra në vitet e fundit. Disa gra mendojnë se kanë rol të njëjtë në një familje ndërsa të tjerat mendojnë se burrat janë më të favorshëm. Vetëm disa nga të ardhurat e familjeve gjenerohen nga gratë. Ato kanë një llogari bankare dhe një mendim të tyre për vendimet financiare të familjes vetëm nëse ato punojnë. Gratë shkollohen në një nivel të arsimit të lartë më tepër sesa meshkujt. Shumica e problemeve me të cilat përballen gratë në ditët e sotme janë papunësia dhe ekonomia e dobët.
			Fermerët	Numri i të moshuarve në këtë qytet është rritur kohët e fundit për shkak të migrimit të disa familjeve që vijnë nga zonat malore. Njerëzit e moshuar që kanë punuar kur kanë qenë të rinj marrin pension pleqërie. Ndonjëherë ata gjithashtu punojnë në disa dyqane të vogla ose i lënë shtëpitë me qira gjatë verës. Jeta është e qetë, por të ardhurat janë të kufizuara. Problemet kryesore me të cilat ballafaqohet shoqëria janë papunësia dhe problemet ekonomike.
			Punonjësit shëndetësorë	Çështjet shëndetësore në lidhje me ujin janë të kufizuara. Qendra shëndetësore mbulon zonën. Vdekshmëria foshnjore dhe amtare rezultojnë të jetë zero. Qendra shëndetësore organizon takime të komunitetit për të informuar komunitetin për disa çështje. Asnjë Organizatë tjetër Jofitimprurëse (OJQ) ose private nuk ofron shërbime shëndetësore
	Lapardha 1	Fermerët	Fermerët po punojnë në zonë për më shumë se 35 vjet. Disa prej tyre janë të regjistruar në organizatën e fermerëve. Problemet më të mëdha konsistojnë në ujitje. Nuk ka sistem të ujitjes, ata shpresojnë për shi apo kanë shpuar pusët private. Ujitja dhe çështje të tjera ndryshojnë në pozicione gjeografike.	
		Komuniteti Rom	Disa familje marrin asistencë sociale nga qeveria sepse nuk mund të punësohen ose të fitojnë shumë për të jetuar. Papunësia dhe gjendja ekonomike konsiderohen si problemi kryesor i komunitetit.	
	Fier	Mbrostar	Gratë	Roli i gruas në familje nuk është i rëndësishëm, ndërsa roli i burrave është dominues. Edhe pse situata ka ndryshuar në vitet e fundit ka shumë gjëra për t'u ndryshuar. Aktivitetet kryesore ekonomike me të cilat merren gratë janë rrobaqepësia, shitja, mësimi ose puna në administratën publike. Ato zakonisht nuk kanë kontroll mbi financat familjare dhe me siguri nuk kanë llogari bankare. Informacioni

Baseni	Qyteti	Njësia Administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
				merret nga media. Ato nuk kanë shumë zë dhe forcë në vendimmarrjen e familjes, apo në vendimmarrjen e komunitetit. Megjithatë, gratë shkollohen në nivele më të larta të arsimit sesa meshkujt. Problemet kryesore me të cilat përballen gratë janë dhuna në familje, papunësia dhe mungesa e të drejtave të barabarta.
			Fermerët	Fermerët në zonë po punojnë për një kohë të gjatë. Ata janë të regjistruar në organizatat e fermerëve. Ka një problem të madh me ujitjen për shkak të mungesës së kanaleve. Probleme të tjera që lidhen me ujin janë cilësia e ujit, e cila nuk është filtruar, por vjen direkt nga pompat dhe nganjëherë nuk ka furnizim me ujë në varësi të zonës gjeografike.
			Punonjësit shëndetësorë	Në qendrën shëndetësore të fshatit shërohen sëmundjet e ndryshme. Furnizimi me ujë është i shpeshtë për shkak të lidhjes me shtëpitë private, por autoriteti i ujit do të merrte masa për klorimin e ujit. Problemet shëndetësore janë pothuajse të njëjta në të gjitha komunitetet. Megjithatë, fëmijët, të moshuarit dhe romët duken më të prekshëm. Vdekshmëria foshnjore dhe amtare rezultojnë të jetë zero. Qendra shëndetësore organizon takime të komunitetit për të informuar komunitetin për disa çështje. Asnjë Organizatë tjetër Jofitimprurëse (OJQ) ose private nuk ofron shërbime shëndetësore.
		Komuniteti Rom	Disa familje marrin asistencë sociale nga qeveria sepse nuk mund të punësohen ose të fitojnë shumë për të jetuar. Papunësia dhe gjendja ekonomike konsiderohen si problemi kryesor i komunitetit.	
		Të moshuarit	Numri i të moshuarve nuk ka ndryshuar shumë gjatë viteve të fundit. Të moshuarit që kanë punuar kur kanë qenë të rinj tani po marrin një pension pleqërie, i cili është ende shumë i ulët. Problemet kryesore me të cilat shoqëria përballen janë problemet ekonomike, papunësia, shëndeti etj. Ata pretendojnë se nuk bëhen investime dhe nuk ka zhvillim.	
		Gratë	Gratë në zonë janë kryesisht amvisa. Nuk kanë ndryshuar shumë gjëra në vitet e fundit. Disa gra mendojnë se kanë rol të njëjtë në një familje ndërsa të tjerat mendojnë se burrat janë më të favorshëm. Vetëm disa nga të ardhurat e familjeve gjenerohen nga gratë. Ato kanë një llogari bankare dhe një mendim të tyre për vendimet financiare të familjes vetëm nëse ato punojnë. Gratë shkollohen në një nivel të arsimit të lartë më tepër sesa meshkujt. Shumica e problemeve me të cilat përballen gratë në ditët e sotme janë papunësia dhe ekonomia e dobët	
	Korçë	Mollaj	Komuniteti Rom	Në këtë zonë, komuniteti rom integrohet mirë me jetën shoqërore. Ata kanë qasje në qendrën shëndetësore dhe kryesisht të gjithë fëmijët ndjekin shkollën. Ka familje që marrin ndihmë sociale nga qeveria vendore. Ata përballen me të njëjtat probleme me ujë si pjesa tjetër e komunitetit.

Baseni	Qyteti	Njësia Administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
			Gratë	Aktivitetet kryesore ekonomike që ndërmarrin gratë janë puna si rrobaqepëse, tregtia, mësimdhënie apo punë në institucione të tjera. Gratë që punojnë kanë llogari bankare ku u dërgohen pagat e tyre. Megjithëse kjo varet nga familjet, shumica e vendimeve financiare apo vendimet e tjera të familjes merren nga burrat. E njëjta situatë ose më e keqe se kjo është pjesëmarrja e grave në vendimmarrjen e komunitetit. Gratë janë më të shkolluara sesa burrat. Problemet kryesore me të cilat përballen janë ekonomia dhe papunësia.
			Fermerët	Fermerët po përballen me problemet me ujitjen dhe mungesën e ujit. Fshati ka dy furnizime të ndryshme me ujë, dhe secili prej tyre ndan fshatin në dy seksione. Pemishtet dhe pemët frutore që zotërojnë, mirëmbahen nga ata individualisht. Ata kërkojnë më shumë investime vendore për të përmirësuar furnizimin me ujë duke përfshirë cilësinë e ujit që vjen në familjet e tyre.
			Punonjësit shëndetësorë	Furnizimi me ujë është i shpeshtë për shkak të lidhjes me shtëpitë private, por autoriteti i ujit do të merrte masa për klorimin e ujit. Problemet shëndetësore janë pothuajse të njëjta në të gjitha komunitetet. Megjithatë, fëmijët, të moshuarit dhe romët duken më të prekshëm. Vdekshmëria foshnjore dhe amtare rezultojnë të jetë zero. Qendra shëndetësore organizojnë takime të komunitetit për të informuar komunitetin për disa çështje. Asnjë Organizatë tjetër Joqeveritare (OJQ) ose private nuk ofron shërbime shëndetësore.

13.4 Specifikat e Vendit mbi Aspektet Gjinore

Përcaktuar si barazia midis burrave dhe grave në të gjitha sferat e jetës, si në sferën publike ashtu edhe në atë private, barazia gjinore nënkupton qasje dhe kontroll të barabartë në burimet dhe përfitimet, pjesëmarrjen e barabartë në vendimmarrjen politike dhe barazinë sipas ligjit për gratë dhe burrat.

Qeveria e Shqipërisë e ka vendosur çështjen e barazisë gjinore në qendër të axhendës së saj prioritare, duke marrë parasysh të drejtat e grave si pjesë integrale e të drejtave të njeriut. Në këtë kuadër miratohen ligje dhe politika të rëndësishme që synojnë eliminimin e diskriminimit gjinor.

13.4.1 Kuadri ligjor në aspektin gjinor

Parimi i barazisë së grave dhe burrave zë një vend të rëndësishëm në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë dhe në legjislacionin kombëtar. Kushtetuta [në nenin 18, pika 2] formulon parimin e mosdiskriminimit në këtë mënyrë "Askush nuk mund të diskriminohet për arsye të tilla si gjinia, raca dhe feja...".

Barazia gjinore dhe të drejtat e grave në Shqipëri janë ndër çështjet kryesore kombëtare. Ratifikimi i Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW), si dhe miratimi i ligjeve për barazinë gjinore, anti-diskriminimi dhe anti-dhuna janë dëshmi për këtë vullnet, së bashku me miratimin e strategjisë kombëtare mbi barazinë gjinore. Parimet e barazisë dhe mosdiskriminimit gjenden edhe në Kodin e Punës, Kodin Civil, Kodin Penal, Kodin e Familjes dhe pjesë të tjera të legjislacionit shqiptar.

Gjatë dy dekadave të fundit janë miratuar shumë ligje, të cilët janë gjithashtu mjete të rëndësishëm në ndryshimin e balancës së barazisë gjinore në Shqipëri.

- Ligji nr. 7961 / 12.07.1995 amendament specifik i "Kodit të Punës së Republikës së Shqipërisë"
- Ligji nr. 7995 / 20.09.1995 "Për nxitjen e punësimit".
- Ligji nr. 8876 / 04.04.2002 "Për të drejtat riprodhuese".
- Ligji nr. 9398 / 12.05.2005 "Për disa ndryshime dhe plotësime të Ligjit për Avokatin e Popullit".
- Ligji nr. 9669 / 18.12.2006 "Për disa masa për dhunën në familje" - Strategjia e Parë Kombëtare për Barazinë Gjinore dhe Eliminimin e Dhunës në Familje.
- Ligji nr. 9914 / 12.05.2008 "Për disa ndryshime në ligjin nr. 9669, datë 19.02.2006 "Për disa masa për dhunën në familje".
- Ligji nr. 9970 / 24.07.2008 "Për barazinë gjinore në shoqëri" (GEL)
- Ligji nr. 10039 / 22.12.2008 "Për vlerësimin ligjor".
- Ligji nr. 10221 / 04.02.2010 "Për mbrojtjen kundër diskriminimit",

Qeveria Shqiptare ka krijuar një Strategji Kombëtare dhe Planin e Veprimit për Barazinë Gjinore (PVBGJ) miratuar me Vendim të Këshillit të Ministrave nr. 733, më 20.10.2016, një dokument i rëndësishëm që bashkon shumë sektorë dhe partnerë që do të kontribuojnë për më tej në zhvillimin e këtyre çështjeve. Qeveria e Shqipërisë ka pasur një bashkëpunim të vazhdueshëm e të ngushtë me të gjithë aktorët që besojnë se promovimi i barazisë gjinore dhe misioni i saj për tolerancë zero ndaj dhunës në familje dhe dhunës me bazë gjinore është një kontribut kyç për një shoqëri demokratike dhe të emancipuar.

Parimet kryesore që udhëheqin strategjinë e cila duhet të njihet nga donatorët me qëllim që të gjitha projektet të çojnë në një ndikim maksimal në barazinë gjinore janë:

- Barazia gjinore, një parakusht për një shoqëri të drejtë dhe socio-ekonomike
- Ndjeshmëria dhe trajtimi i barabartë ndaj: grave dhe vajzave me aftësi të kufizuara, romëve, egjiptianëve, të moshuarve, grave emigrante, nënave të fëmijëve, personave me nevoja të veçanta të të dy gjinive.
- Njohja, vlerësimi dhe respektimi i diversitetit - midis vajzave dhe grave, djemve dhe burrave, në lidhje me moshën, aftësitë, orientimin seksual, identitetin gjinor, prejardhjen etnike dhe sociale, praktikat fetare dhe zgjedhjet e jetës.
- Toleranca zero ndaj dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje - mbrojtja e jetës, dinjitetit njerëzor dhe integritetit është parakusht për zhvillimin e një vendi.
- Koordinimi dhe bashkëpunimi ndërkulturor - derivues nga karakteristikat dhe natyra e çështjeve që përbëjnë shtyllat e kësaj strategjie, institucionet shtetërore, organizatat e shoqërisë civile, si dhe të gjitha palët e interesit dhe partnerët, të cilët duhet të punojnë së bashku duke koordinuar veprimet e tyre me qëllim trajtimin më efikas të pabarazive dhe padrejtësive në bazë gjinore për vajzat / gratë dhe djemtë / burrat.

Një ndër parimet që synon integrimin gjinor është rritja e pjesëmarrjes së grave në vendimmarrje nëpërmjet:

- Marrjes së masave të cilat sigurojnë qasje të plotë të grave në politikë;
- Rritjes së përfaqësimit dhe pjesëmarrjes së grave në vendimmarrje në 30% në të gjitha nivelet përmes masave të përkohshme të posaçme;
- Rritjes së pjesëmarrjes së grave në strukturat paqeruajtëse dhe policore; dhe
- Rritjes së aftësive të grave si qytetare për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe udhëheqje.

13.4.2 Të dhënat statistikore për prezencën gjinore referuar legjislacionit¹⁷⁶

Pas zbatimit të kuotave gjinore dhe masave të ndërgjegjësimit, zhvillimi i situatës në zgjedhjet e përgjithshme është sipas statistikave në vijim:

- Zgjedhjet Parlamentare 2005: përfaqësimi i grave ishte vetëm 10 nga 140. Në kabinetin qeveritar, nga zgjedhjet e vitit 2005 përfaqësimi i grave ishte 2 ministra nga 14 në total ose 14% dhe 7 gra zëvendësministre nga 21 në total. Në nivel prefekturë, kishte një grua në 12 rrethe të emëruar si prefekte.
- Zgjedhjet Parlamentare 2009: si rezultat i zbatimit të kuotës së parashikuar në Kodin Zgjedhor gjatë fushatës zgjedhore për zgjedhjet parlamentare të qershorit 2009, listat e kandidatëve përfshinin 30% të grave deputete. Vlerat e kandidatëve gra dhe vajza u promovuan përmes takimeve, shfaqjeve televizive etj. Në Parlamentin e Republikës së Shqipërisë, gratë mbajnë 23 vende nga gjithsej 140, ose 16.4% të vendeve ose dyfishin e grave krahasuar me numrin e mëparshëm të tyre në zgjedhjet parlamentare. Në kabinetin qeveritar, kishte një post të një ministreje grua ose 7.1% e kabinetit qeveritar. Zëvendës ministrat janë gjithsej 35, nga të cilët 8 gra ose 23%. Një grua në 12 rrethe ishte prefekte.
- Zgjedhjet Parlamentare 2013: në të vërtetë, janë 33 gra nga gjithsej 140 anëtarë të parlamentit. Kjo paraqet një normë prej 24% të përfshirjes së grave. Ligji "Për barazinë gjinore në shoqëri" (miratuar në vitin 2008) paraqiti një pritje prej 30% të kuotës së përfaqësimit të grave në listat e kandidatëve për zgjedhje, e cila akoma nuk është plotësuar¹⁷⁷178. Qeveria e krijuar pas zgjedhjeve të përgjithshme të vitit 2013 kishte një rritje të konsiderueshme në përfaqësimin e grave, me 8 (tetë) ministra femra (ose 42%) dhe 10 (dhjetë) zëvendësministra (ose 34.4%). Roli i grave u forcua me krijimin e Aleancës së Grave Deputete (AWMP) në vitin 2013, një grup që inkurajon integrimin gjinor të ligjeve dhe promovimin e barazisë gjinore. Në vitin 2011, gratë dhe vajzat zinin 64.9% të pozicioneve në nivel specialistësh dhe 39.2% të pozicioneve të menaxhimit të mesëm. Gjatë viteve 2007-2012 u organizuan një sërë fushatash ndërgjegjësimi për barazinë gjinore dhe luftën kundër dhunës në familje. Ekzistonte një strehimore kombëtare për viktimat e dhunës në familje. Gjithashtu, është plotësisht funksional një mekanizëm koordinimi për referimin e rasteve të dhunës në familje.

Sa i përket zgjedhjeve vendore, zhvillimi i situatës është si më poshtë:

- Zgjedhjet Vendore 2007: Në qeverinë vendore duke iu referuar zgjedhjeve të fundit të vitit 2007, rezultatet ishin: Një grua, kryebashkiake e komunës nga 65 komuna ose 1.5%, 9 gra janë kryetarë të këshillave bashkiake ose 16%, anëtare gra të këshillave bashkiake janë 157 nga gjithsej 1,178 ose 13.3%, Nga 11 mini-bashkitë e Tiranës 3 kryetare bashkie janë gra, ose 27.3%, janë 6 kryetare të komunave nga 309 në total, ose 1.9%.
- Zgjedhjet Vendore 2011: Nga 65 komuna - 3 gra ishin kryetare bashkie ose 7.7% (Burrel, Konispol, Patos) nga 11 mini-bashkitë e Tiranës - 2 janë kryetare mini bashkie ose 18% (njësia bashkiake 1 dhe 5), Anëtare të Këshillit Bashkiak janë 760 nga një total prej 6152 ose 12%.

Për më tepër, gratë mbajnë pozitat e Kryetarit të Parlamentit, të Gjykatës së Lartë dhe të Prokurorit të Përgjithshëm Gjithashtu, gratë mbajnë disa pozita udhëheqëse të institucioneve të tjera qendrore të rëndësishme. Bazuar në statistikat e DAP, në administratat publike ka një pjesëmarrje të lartë të grave dhe vajzave në nivel ekspertësh, ky raport ishte 2008 ose 58.8% dhe është rritur në 64% në vitin 2010.

Në nivelin e menaxhimit të mesëm, pjesëmarrja ishte 42% gra për vitin 2010. Në nivelin e menaxhimit të lartë përfaqësimi i grave dhe vajzave është 25%. Në Universitete, 43.6% gra krahasuar me 56.4% meshkuj përbëjnë fakultetin akademik. Ndërkohë gratë me gradë shkencore janë 38% (viti 2008). Nga 10 rektorë asnjë

¹⁷⁶ INSTAT

¹⁷⁷ INSTAT të dhëna draft

nuk është një grua, nga 10 zëvendës-rektorë, 3 janë femra ose 23%. Në gradën e dekanëve, gratë janë 11 ose 27% krahasuar me 29 burra që përbëjnë 72%.

Megjithëse prania e grave në administratën publike është inkurajuese, burrat mbizotërojnë në pozita udhëheqëse. Analiza e punësimit sipas grupeve të profesioneve (bazuar në klasifikimin ndërkombëtar të profesioneve, ISCO 88) dhe e gjinisë tregon se për disa grupe të profesioneve ka dallime të dukshme në shkallën e punësimit të meshkujve dhe femrave. Në grupin e ligjvënësve, zyrtarëve të lartë dhe udhëheqësve, 23.7 për qind e të punësuarve janë femra dhe 76.3 për qind meshkuj.

Niveli i pjesëmarrjes në fuqinë punëtore për popullsinë meshkuj dhe femra të moshës 15-64 vjeç është përkatësisht 72.2% dhe 51.3%¹⁷⁹. Ekziston një hendek prej 20.9% ndërmjet meshkujve dhe femrave në pjesëmarrjen e fuqisë punëtore. Sipas INSTAT kjo do të thotë se meshkujt janë më aktivë në tregun e punës sesa femrat. Objektiva e rritjes së pjesëmarrjes së grave në fuqinë punëtore në 65% nuk është arritur siç pritej. Struktura e punësimit në përputhje me statusin e punësimit tregon se 42.6% e të punësuarve janë punëmarrës, 31.8% janë punonjës që kontribuojnë në familjet e tyre dhe 25.6% janë të vetëpunësuar. Meshkujt dominojnë ndërmjet të vetëpunësuarve dhe femrat janë 1.3 herë më shumë se meshkujt punonjës që kontribuojnë në familjet e tyre, një situatë që i vë ato në varësi ekonomike dhe pengon fuqizimin e tyre ekonomik.

13.4.3 Aspektet gjinore në Institucionet në nivel qendror

Struktura institucionale për Barazinë Gjinore përbëhet nga një numër i strukturave shtetërore të projektuara për të nxitur përparimin e barazisë gjinore dhe për të siguruar gëzimin e të drejtave të njeriut të grave. Ky mekanizëm u krijua në zbatimin e rekomandimit të CEDAW, Platforma për Veprim e Pekinit (BPA) dhe GEL. Funkcioni i tij kryesor është të monitorojë dhe të sigurojë zbatimin e ligjeve, zbatimin e parimit të mosdiskriminimit dhe të barazisë midis burrave dhe grave.

Strukturat dhe përgjegjësitë kryesore:

- Në nivel parlamentar, Komisioni Parlamentar për Shëndetësi, Punë dhe Çështje Sociale ndjek dhe trajton çështjet e barazisë gjinore. Ky Komision shqyrton projektligjet, ndërmerr iniciativa ligjore në fushat e ekspertizës së tij dhe krijon bashkëpunim me autoritetin përgjegjës për çështjet e barazisë gjinore.
- GEL specifikon ish Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë si autoriteti përgjegjës për çështjet e barazisë gjinore, pas zhvillimit të konsultimeve me përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile dhe organizatave kombëtare dhe ndërkombëtare që po punojnë për të arritur barazinë gjinore dhe për të reduktuar çështjet më bazë gjinore në Shqipëri, SKBGJ (punët sociale janë aktualisht nën përgjegjësinë e Ministrisë së Shëndetësisë dhe Kujdesit Social).
- Ministrinë e linjës dhe Institucionet Filiale monitorojnë dhe implementojnë angazhimin e qeverisë për barazi gjinore.
- Këshilli Kombëtar për Barazinë Gjinore (KKBGJ) është themeluar me Urdhër të Kryeministrit nr.3, datë 8.1.2009, mbikëqyr reformat që lidhen me fuqizimin e grave.

13.4.4 Aspektet gjinore në institucionet në nivel vendor

Njësitë e qeverisjes vendore në prefektura, bashki dhe komuna zbatojnë Strategjinë (SKBGJ) në nivel vendor. Koordinimi ndodh përmes GEE në nivelin e Qeverisjes Vendore.

Qeverisja vendore përgjegjëse për çështjet gjinore gjithashtu siguron që të gjitha proceset, procedurat dhe sistemet e qeverisjes vendore të zhvillohen dhe zbatohen në mënyra që marrin parasysh nevojat e ndryshme të grave dhe burrave. Pra, nuk ka të bëjë vetëm me përfshirjen e më shumë grave në proceset e qeverisjes vendore - edhe pse arritja e barazisë gjinore në të gjitha nivelet e qeverisjes vendore është një hap i

¹⁷⁹ Meshkuj dhe femra në vitin 2015, INSTAT

rëndësishëm. Kjo ka të bëjë me sigurimin që në të gjitha aktivitetet e tyre, qeveritë vendore të marrin në konsideratë pabarazitë gjinore dhe të adresojnë, si dhe t'i reduktojnë këto përmes politikave, programeve dhe aktiviteteve të tyre.

Në Shqipëri, procesi i decentralizimit i ka vendosur Njësitë e Qeverisjes Vendore (NJQV) në një pozicion të fuqishëm për të ndikuar drejtpërdrejt në mirëqenien e grave dhe burrave, vajzave dhe djemve NJQV-të luajnë një rol kyç në hartimin e politikave vendore, ngritjen dhe alokimin e burimeve buxhetore dhe ofrimin e shërbimeve publike për komunitetet. Kur NJQV-të i japin përparësi barazisë gjinore si një objektiv politike dhe kur NJQV-të përfshijnë drejtpërsëdrejti gratë dhe burrat në proceset e qeverisjes vendore, komunitetet dhe qytetarët - si gratë dhe burrat - përfitojnë në mënyrë të qartë.

Mekanizmi i Barazisë Gjinore është krijuar përmes Punonjësve të Barazisë Gjinore (PBGJ) në nivel të njërive të qeverisjes vendore, të cilët janë të mandatuar nga Këshilli Bashkiak për të udhëhequr përpjekjet e integritit gjinor dhe janë paraparë të marrin rolin e promotorëve dhe monitoruesve të zbatimit të politikës kombëtare gjinore.

Neni 13/3 i Ligjit për Barazinë Gjinore përcakton emërimin e Punonjësve të Barazisë Gjinore (PBGJ) në çdo ministri të linjës dhe neni 14 detyron emërimin e PBGJ-ve në të gjitha organet drejtuese vendore. Në parim, kjo përfshin bashkitë, komunat, prefekturat dhe rrethet.

Pikat fokale të Gjinisë nuk janë përcaktuar, por roli i tyre është përcaktuar mirë përmes PBGJ të cilët janë parashikuar për të mbështetur përfshirjen e çështjeve të barazisë gjinore në politikën, programet dhe planet dhe për të monitoruar zbatimin e angazhimeve të barazisë gjinore të qeverisë qendrore dhe vendore. PBGJ-të parashihen gjithashtu të luajnë një rol kyç në mbledhjen dhe analizimin e të dhënave, veçanërisht të dhënave të ndara sipas gjinisë, kryerjen e analizave gjinore për të informuar zhvillimin e politikave vendore dhe zhvillimin e partneriteteve me aktorët e tjerë gjinorë.

Para zgjedhjeve vendore të muajit maj 2011, vetëm 14 komuna kishin caktuar PBGJ (nga 65 komuna) Duke pasur parasysh përqindjen e ulët të PBGJ-ve, këto dy pozicione - PBGJ dhe eksperti i dhunës në familje - shpesh janë bashkuar dhe plotësuar nga i njëjti individ - për shembull, në komunat pilot të mbështetura përmes aktorëve të tillë si projekti "Ekuiteti në Qeverisje" dhe subjektet e OKB-së.

13.4.5 Niveli i Organizimit të OJQ-ve dhe shoqërisë civile

Organizatave e shoqërisë civile, sidomos OJQ-të e specializuara në ofrimin e shërbimeve kanë luajtur dhe vazhdojnë të luajnë një rol të rëndësishëm. Në një pjesë të konsiderueshme të rasteve ata jo vetëm përmbushin detyrimet që i përkasin shtetit, por edhe parandalojnë disa prej tyre duke pilotuar shërbime të ndryshme ose duke organizuar aktivitete informuese, ndërgjegjësuese dhe trajnimi. Sa i përket arritjes së barazisë gjinore, përvoja e bashkëpunimit me OJQ-të dhe modelet zbatuese të propozuara prej tyre ka lehtësuar vazhdimisht ndërhyrjen e shtetit, veçanërisht në rastin e njërive të qeverisjes vendore.

Shërbimet e ofruara nga OJQ-të e specializuara në menaxhimin dhe trajtimin e dhunës me bazë gjinore dhe rastet e dhunës në familje janë shpesh alternativa e vetme për viktimat. Shërbimet e strehimit, këshillimit, ndihmës juridike falas etj, vazhdojnë të ofrohen kryesisht nga këto organizata. Ekziston një bashkëpunim shumë i mirë me donatorët dhe organizatat ndërkombëtare, të cilat janë gjithashtu burimi kryesor i financimit të shumë aktiviteteve të ndërgjegjësimit të organizuara jo vetëm nga OJQ-të por edhe nga institucionet publike.

Ka OJQ, të cilat luajnë një rol të rëndësishëm në zbatimin e SKBGJ-së. OJQ-të, veçanërisht organizata e grave, kanë qenë në ballë të përpjekjeve dhe mobilizimit për të realizuar të drejtat e grave dhe vendosjen e rendit të ditës për barazinë gjinore. Disa nga më të rëndësishmet, janë:

- "Qendra për Zhvillimin e Grave Rurale", Tiranë
- Shoqata "Zëri i Fëmijës që na Thërret",
- Shoqata "Për gratë dhe fëmijët", Tiranë
- Linja e Këshillimit për Gratë dhe Vajzat në Tiranë

- Qendra Shqiptare për Popullsinë dhe Zhvillimin (ACPD)
- Qendra Kulturore "Horizonti i Ri", Tiranë
- ARSIS, Tiranë
- Shoqata "Të dobishme për gratë shqiptare", Tiranë 49
- Shoqata e Grave me Probleme Sociale, Durrës
- Qendra "Të Ndryshëm dhe të Barabartë", Tiranë
- Qendra "Të drejtat e njeriut në demokraci", Tiranë
- "Forumi i Gruas Elbasan", Elbasan
- Qendra për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve të Shqipërisë (CRCA)
- Disa nga këto OJQ ishin pjesë e përfshirjes së palëve dhe konsultimeve në projektin e PMBU-së.

13.4.6 Aplikimi i Gjinisë në menaxhimin e burimeve ujore dhe zhvillimin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore.

Procesi i hartimit të Planit të Integruar të Menaxhimit të Burimeve Ujore për Shqipërinë është hartuar në mënyrë të tillë që të sigurojë një kuadër për menaxhimin gjithëpërfshirës të burimeve ujore, ku të gjitha palët e përfshira, përfshirë sektorin privat, shoqërinë civile dhe komunitetet përdorues të luajnë një rol aktiv pavarësisht nga gjinia e tyre. Konventat e OKB-së dhe dokumentet e tjera lidhur me barazinë gjinore në të gjitha fushat e jetës, gjithashtu i japin rëndësi të madhe çështjes së menaxhimit të ujërave. Në të gjitha situatat e jetës përmendet rëndësia e perspektivës së integruar gjinore në menaxhimin e burimeve ujore. Gjatë dekadave të fundit, është konstatuar se vetëm zgjidhjet teknike nuk janë të mjaftueshme që popullsia e botës të ketë një përdorim të barabartë dhe të sigurt të burimeve ujore.

Politikat qeverisëse dhe kombëtare mbi barazinë gjinore synojnë të aktivizojnë gratë në të gjitha fushat e jetës shoqërore dhe ekonomike. Planit të Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore i kushtohet shumë vëmendje për faktin se gratë janë një grup i madh i konsumatorëve të ujit dhe për këtë arsye kërkon zgjidhje afatgjata.

Janë bërë përpjekje për përfshirjen e grave në vendimmarrje dhe pjesëmarrje të zgjeruar në të gjithë sektorët, për t'iu përgjigjur kërkesës në rritje për ujë dhe menaxhimin të burimeve. Përfshirja dhe konsultimi i palëve të interesit i jep rëndësi perspektivës gjinore dhe synon të zbatojë barazinë gjinore në çështjet e menaxhimit të burimeve ujore, projekteve, analizave dhe statistikave të ujit. Megjithatë, në Shqipëri ende mbetet real plani për përfshirjen e grave si burrat në të gjitha çështjet dhe përvojat në përpunimin, zbatimin e monitorimit dhe vlerësimit të të gjitha sferave politike, ekonomike dhe sociale, në mënyrë që gratë dhe burrat të përfitojnë në mënyrë të barabartë dhe jo në mënyrë të pabarabartë.

Sidoqoftë, duhet të theksohet se tradicionalisht gratë në Shqipëri kanë rol vendimtar dhe të rëndësishëm në familje (që nga pikëpamja e PMBU-ve është veçanërisht e lidhur me përdorimin e ujit), por burrat janë ata që përgjithësisht marrin vendimet jashtë familjes tradicionale, duke vepruar si zëdhënës. Kjo është më shumë një ndarje e roleve ndërmjet burrave dhe grave sesa diskriminimit të qartë dhe / ose përjashtimit të grave nga vendimmarrja, që do të thotë se gratë nuk kanë nevojë vetëm për mbështetje ligjore për të marrë një rol më aktiv në shoqërinë shqiptare.

13.5 Konkluzione dhe rekomandime

Konkluzionet kryesore të mëposhtme mund të nxirren nga procesi i konsultimit të palëve të interesit:

- Të informuar mbi projektin, të gjitha grupet e synuara u ndjenë pozitivë se shumica e problemeve të ujit me të cilat përballen sot mund të adresohen. Sugjerimi kryesor në studimin e projektit, kryesisht në çdo rreth me rrezik të lartë nga përmytjet, është që të ketë specialistë dhe inxhinierë për shpërndarjen e ujit dhe kanalet e ujitjes dhe kullimit.
- Fermerët shpresojnë për përmirësimin e sistemit të ujitjes dhe kullimit. Ata besojnë se projekti mund të sjellë shumë fitim për bujqësinë.

- Familjet, gratë dhe të moshuarit shpresojnë se do të sigurojnë furnizim me ujë të vazhdueshëm gjatë gjithë ditës.
- Edhe pse baza themelore ligjore dhe institucionale për barazinë gjinore është ngritur në Shqipëri, gratë pretendojnë se nuk kanë barazi me burrat në përgjithësi në shoqëri, por kanë qasje të barabartë ndaj ujit.
- Procesi i përfshirjes së aktorëve ishte përshtatur për të dhënë një pamje të përgjithshme mbi aspektet vendore pavarësisht nga përfshirja e gjinive të ndryshme ose grupeve sociale, por një konsideratë e veçantë i është kushtuar faktit se gratë janë një grup i madh konsumatorësh
- Përfshirja gjinore dhe barazia gjinore janë gjithashtu pjesë e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Ndërhurur të Ujërave dhe është përshtatur me specifikat e kontekstit për të gjithë çështjen e menaxhimit të ujit. Kjo është marrë në konsideratë edhe në hartimin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore.

Sipas të gjitha pyetësorëve dhe takimeve ballë për ballë, pyetjet kryesore që u ngritën ishin si më poshtë:

- A e përfshin plani menaxhimit të ujërave përmbytjen?
- A e minimizon plani mungesën e furnizimit me ujë?
- A pritet që plani të ndikojë në rritjen ekonomike dhe punësimin?
- A do të përmirësojë plani keqpërdorimin e burimeve ujore?
- A do të zgjerojë plani infrastrukturën e ujit dhe përmirësimin e cilësisë së tij?
- A përfshin plani i menaxhimit të ujit edhe sistemet e ujitjes?

Siç mund të shihet nga kapitulli 12, masat e propozuara, megjithëse janë fokusuar si prioritet i vendit në përbushjen e objektivave mjedisore të lidhura me pranimin e Shqipërisë në BE, japin një përgjigje "po" për të gjitha pyetjet e ngritura.

Lidhur me procesin e PMBU, mund të formulohen rekomandimet e mëposhtme, për ciklet e programit në vijim:

- Një kornizë për menaxhimin gjithëpërfshirës të burimeve ujore, në të cilat duhet të sigurohen të gjitha palët e interesit, duke përfshirë sektorin privat, shoqërinë civile dhe komunitetet përdorues, pavarësisht nga gjinia ;
- Fuqizimi i rëndësisë së perspektivës së integruar gjinore në menaxhimin e burimeve ujore në të gjitha situatat e jetës dhe përfshirja aktive e grave në procesin e vendimmarrjes përtej ndarjes tradicionale të rolit gjinor ;
- Të bëhet e qartë (në mbarë vendin) se barazia gjinore në institucionet në të gjitha nivelet e shoqërisë (në familje, organizatat e komunitetit, shoqatat e përdorimit të ujit, qeverisja vendore, shërbimet kombëtare nacionale etj.), Për aspektet e përmirësimit social në përgjithësi dhe për menaxhimin e pasurive ujore në veçanti.

14 Objektiva dhe Rekomandime

Ky dokument përfaqëson Planin e parë të Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU) për basenin ujq Seman. Me qëllim vazhdimin me zhvillimin e një PMBU-je më të plotë, raporti identifikon fusha të veçanta dhe ofron rekomandime ku përmirësimet janë jo vetëm të domosdoshme, por konsiderohen thelbësore për planifikimin efektiv të basenit ujq në të ardhmen në basenin ujq Seman, në përputhje me kërkesat e Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së (2000/60 / EC).

Ky seksion lidh objektivat strategjike të përshkuara në strategjinë e fundit të ujit (tabela 14.1), e cila përmban objektiva specifike ekonomike, mjedisore, institucionale dhe sociale, me çështjet me rëndësi për sasinë e ujit, cilësinë e ujit, rreziqet e ujit, informacioni mbi ujin dhe menaxhimi i ujit në basenin ujq Seman (tabelat 14.2 – 14.6).

Objektivat strategjike, të cilat përfshihen në strategjinë e ujit, janë si më poshtë:

- Sasia e ujit: dispozitat e përdorimit të drejtë dhe të qëndrueshëm të të gjitha burimeve ujore, duke i shërbyer të gjithë interesave;
- Cilësia e ujit: cilësia e të gjitha burimeve ujore është e sigurtë, duke arritur një status të mirë në 2027;
- Rreziqet e ujit: përmbytjet dhe thatësitat përmbahen nëpërmjet menaxhimit dhe investimeve;
- Informacioni mbi ujin: në përgjithësi të dhënat të cilat konsiderohen të besueshme sigurohen për të gjitha palët e interesit, dhe këshilla mbi politikat e përshtatshme bazuar në këto të dhëna dhe modele i jepen qeverisë nëpërmjet insitucioneve përkatëse të cilat zotërojnë autorësinë;
- Menaxhimi i ujit: uji menaxhohet në një mënyrë të përshtatshme dhe gjithëpërfshirëse, duke i shërbyer të gjithë interesave;

Rekomandimet për zhvillimin e mëtejshëm të planifikimit të baseneve ujore, për t'undërmarrë nga autoriteti kompetent gjatë 6 viteve të ardhshme, të cilat janë në përputhje me kërkesat e PMBU dhe objektivate strategjike për basenin ujq Seman, paraqiten në tabelën 14.7 sipas shtojcës VII të DKU-së.

Tabela 14.1: Çështje të pazgjidhura dhe rekomandime për PMBU-në Seman¹⁸⁰

	Rezultatet kryesore	Mënyrat e verifikimit	Supozimet	Treguesit OZHQ ¹⁸¹	
Vizioni	Deri në vitin 2027 Shqipëria do të bëhet një vend me efikasitet ujqor, me një menaxhim të integruar funksional të burimeve ujore, përfshirë edhe një sistem të konsoliduar monitorimi përfshirë rrezikun nga përmbytjet dhe mungesa e ujit. Përdorimi i ujit bazohet në parimet e barazisë dhe qëndrueshmërisë për përfitime të barabarta ekonomike, shoqërore dhe gjinore dhe drejtësi mjedisore për brezat e sotëm dhe të ardhshëm.				
Misioni	Krijimi i të gjitha kuadrove të nevojshme ligjore, ekonomike, institucionale, teknike dhe shoqërore, bazuar në legjislacionin mjedisor të BE-së dhe parimet e MIBU-së për menaxhim të integruar e të drejtë, me përfshirje gjinore të arsyeshme në të gjitha burimet ujore në vend.				
Objektivat strategjikë (1-5)	Sasia e ujit: Sigurohet përdorimi i drejtë dhe i qëndrueshëm i të gjitha burimeve ujore, duke i shërbyer të gjitha interesave	Shpërndarje efikase dhe e njejtë e ujit dhe rritje domethënëse e efikasitetit në përdorimin e ujit në të gjithë sektorët dhe sigurimi i thithjes, riciklimi dhe ripërdorimit të qëndrueshëm	Baza e të dhënave e kadastrës së ujit Raporte në lidhje me sektorin e ujit Regjistra zyrtarë qeveritarë	Zbatimi i direktivave të BE-së funksionimi i kadastrës së ujit	6.1, 15.6,
	Cilësia e ujit: është siguruar cilësia e të gjitha burimeve të ujit, duke arritur një gjendje të mirë deri në vitin 2027	Ulja e ndotjes, eliminimi i derdhjeve dhe zvogëlimi i hedhjes së materialeve dhe kimikateve të rrezikshme	Raportim AKM Kadastra e Ujit Raportet e Institutit të Shëndetit Publik Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore (DKU)	Zbatimi i direktivave të BE-së monitorimi dhe vlerësimi i cilësisë së ujit sipas standardit	6.3, 6.6, 14.1, 14.2, 14.5, 15.1
	Rreziqet e ujit: Rreziqet që vijnë nga uji (përmbytje dhe thatësira) përballohen përmes menaxhimit dhe investimeve	Përforcohet mbrojtja dhe kapaciteti për përshtatjen me zhvillimet klimatike, rreziqet dhe katastrofat natyrore	Plane të Menaxhimit të Katastrofave Plane të Menaxhimit të Përmbytjeve Plane të Menaxhimit të Thatësirave Komunikimi shqiptar PNNK	Zbatimi i direktivave të BE-së Zhvillimi i kapaciteteve dhe sigurimi i financimeve për të pasur aftësinë të hartohen dhe zbatohen planet	3.9, 13.1, 13.2, 15.3
	Informacioni mbi ujin: Të dhëna dhe modele të besueshme për ujin dhe klimën, të siguruar për të gjitha palët e interesit dhe këshillat adekuate të politikave të bazuara në këto të dhëna dhe modele sigurohen nga qeveria nga institucionet përkatëse të të	Njohuri më të mira mbi të gjitha burimet ujore si një bazë e njohurive publike për menaxhimin e integruar të ujit për politikën vendimmarrëse	Kadastra e ujit Raportet e AKM-së Raportet e BE-së (AEM, DKU)	Zbatimi i direktivave të BE-së monitorim dhe vlerësim i cilësisë së ujit sipas standardeve	6.a, 12.8

¹⁸⁰ Objektivat strategjike janë paraqitur në Strategjinë Shqiptare për Ujin (2018)

¹⁸¹ OZHQ: 17 Qëllime zhvillimore të qëndrueshme: siç përcaktohet nga UN: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>

	Rezultatet kryesore	Mënyrat e verifikimit	Supozimet	Treguesit OZHQ ¹⁸¹
dhënave institucionale				
Menaxhimi i ujit: Uji menaxhohet në mënyrë të qendrueshme dhe gjithëpërfshirëse, duke i shërbyer të gjitha interesave, duke ofruar përfitime të barabarta socio-ekonomike dhe përfshirje në vendimarrje për gjeneratat e ardhshme	Politika të qarta MIBU dhe zbatim i PMBU-ve të cilat synojnë qëllime të matshme në afatet kohore të para caktuara dhe shkallën e përshtatshme, përcaktim i qartë i detyrave për autoritetet përgjegjëse, bazuar në monitorim dhe vlerësim të drejtë	Legjislacioni, Urdhëra Ministrorë, Vendime të KKKU-së dhe akte nënligjore Shkalla e harmonizimit të legjislacionit dhe akteve nënligjore	Zbatim i parimeve të OECD-së dhe BE-së; parimet mjedisore të kujdesit, plotësueshmërisë, proporcionalitetit dhe solidaritetit dhe legjislacioni i harmonizuar	5.5, 5.a, 5.c, 6.4, 6.5, 16.7

Tabela 14.2. Sasia e ujit

Objektivat e politikave ¹⁸²	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Menaxhimi i burimeve ujore në nivel baseni (gjithashtu lidhur me cilësinë)	Hartohen Planet për Menaxhimin e Integruar të basenit ujor dhe PM-të të cilat nënkuptojnë kritere të qarta dhe me përparësi për përdorimin e ujit bazuar në kushtet e burimit ujor në secilin basen	PMBU dhe PM Çështjet që lidhen me Ujin, në PAMP	Organet përgjegjëse për administrimin dhe menaxhimin e burimeve ujore	Identifikimi dhe trajnimi teknik i stafit kyç për përdorim e modelin MIKE HYDRO në: (i) Aplikacionet e planifikimit afatgjatë, të cilat përfshijnë futjen e modelit për periudha të gjata (20-30 vjet) me qëllim që të vlerësohet se si do të performohen në terma afatgjatë projektet ose masat e politikave. (ii) Aplikacionet operacionale, ku përfshihet përdorimi i modelit për të ndihmuar në operacionet e sistemit në shkallë sezonale ose më të shkurtër kohe. Modelet operacionale zgjasin deri në një vit për të ndihmuar në marrjen e vendimeve për përdorimin e ujit dhe për të siguruar informacion për përdoruesit e ujit.
Përcaktimi i masave të rezistencës ndaj ndryshimeve klimatike (gjithashtu lidhur me cilësinë)	PM-të përputhen me legjislationin e BE-së për Ndryshimet Klimatike	Raporte të hartuara të brendshme ose të jashtme ¹⁸³	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	Trajnimi teknik i stafit kyç për përdorimin e modelit MIKE HYDRO në zhvillimin e skenarëve të ardhshëm për planifikim afatgjatë. Kjo do të duhet të zhvillohet paralelisht me trajnime specifike teknike në modelimin e ndryshimeve klimatike.
Përmirësimi i shpërndarjes së ujit (infrastruktura) dhe marrja e masave konservative për alokimin efikas dhe me barazi të ujit	Përmirësimi i Infrastrukturës Përdorimi i ujit në mënyrë më efikase Nis menaxhimi bazuar në kërkesën për ujë; Përdorimi i ujit (i jepet përparësi e lartë ujit të pijshëm) si prioritet	PMBU, Dokumentacion projekti, Raporte vjetore të brendshme të MBU Çështjet që lidhen me Ujin, në PMZM	Organet përgjegjëse për administrimin dhe menaxhimin e burimeve ujore, Prefekturat, autoritetet vendore	Trajnimi teknik i stafit kyç për modelin MIKE HYDRO nën aplikimet operacionale afatshkurtra për të përcaktuar: • Parashikimin e disponueshmërisë së ujit të ujitjes për një sezon në rritje. • Vlerësimin e sasisë së ujit që mund të

¹⁸² Objektivat strategjike janë paraqitur në Strategjinë Shqiptare për Ujin (2018), sigurimi i një përdorimi të drejtë dhe të qëndrueshëm i të gjitha burimeve ujore, duke i shërbyer të gjitha interesave

¹⁸³ "E brendshme" i referohet degëve të brendshme, shërbimeve, zyrave, etj. të institucioneve shtetërore përkatëse, mbi të cilat ka kontroll të drejtpërdrejtë. "E jashtme" i referohet organizatave si OJQ-të, institucione financiare, shoqatave të profesionistëve, etj., mbi të cilat institucioni shtetëror nuk ka kontroll të drejtpërdrejtë.

Objektivat e politikave ¹⁸²	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Arrija e shpërndarjes së barabartë të përfitimeve	Investimeve u jepet përparësi bazuar në nevoja sociale dhe vlerësime ekonomike Zbatimi i projekteve në zonat e pa privilegjuara Prioritarizimi i investimeve bazuar në vlerësimin e vullnetit për të paguar për F dhe M (ndarë sipas gjinisë, moshës dhe vendodhjes)	Treguesit social – ekonomik të INSTAT PMBU Raportet e Planeve Sektoriale Studime Sociale Bazike (përfshirë gjininë)	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore në bashkëpunim me ministrinë e linjës, OJQ-të, prefekturat, autoritetet vendore	devijohet për ujitje gjatë një sezoni të ardhshëm në rritje, duke pasur parasysh kufizimet mjedisore. • Planifikimin e operacioneve të hidrocentraleve, duke pasur parasysh parashikimet e ngarkesës, kapacitetin gjenerues, nevojat e ujitjes në drejtim të rrymës dhe kërkesat për ujë për mjedisin. • Parashikimin sezonal të përdorimit të ujit (qershor-shtator). Hetimet e mëtejshme hidrogeologjike për të përcaktuar disponueshmërinë e plotë dhe të vërtetë të burimeve të ujërave nëntokësore në kuptim të sasisë dhe cilësisë. Duhet të iniciohet zhvillimi i infrastrukturës, siç propozohet në PM, në përputhje me PKSU-në.
Sigurimi i përfshirjes publike informimit dhe debatit (në kuadrin e qeverisjes së ujit)	Mekanizma duke përfshirë pjesëmarrje të barabartë gjinore në konsultimet me publikun dhe në proceset vendimmarrëse	Legjislacioni këshillime raportim	Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore, prefekturat, në bashkëpunim me autoritetet vendore	Ndërmerni veprimet e propozuara të përfshira në planin e njohjes me PMBU-të për të siguruar informacion për të gjithë aktorët. Të sigurohet pjesëmarrja dhe regjistrimi i publikut dhe reagimet në të gjitha çështjet që lidhen me menaxhimin e burimeve ujore dhe me çështjet e ndjeshme gjinore. Ndiqni të gjitha udhëzimet për veprimet e propozuara në planin njohjes me PMBU-ve.

Tabela 14.3. Cilësia e ujit

Objektivat strategjik ¹⁸⁴	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Përcaktimi i masave parandaluese ndaj ndryshimeve klimatike (gjithashtu lidhur me sasinë e ujit)	PM-të në përputhje me legjislacionin e BE-së për ndryshimet klimatike	Raporte të brendshme ose të jashtme	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	Trajnim teknik i stafit kyç për modelin MIKE HYDRO për përdorim në zhvillimin e skenarëve të ardhshëm për planifikim afatshkurtër dhe afatgjatë në të gjitha nën-pelgjet e basenit ujor. Theksi për cilësinë e ujit duhet të jetë në ruajtjen e rrjedhës ekologjike të mjaftueshme dhe me theks të veçantë në mbrojtjen e grupit trofik të nivelit 1, psh. peshku.
Përcaktimi i statusit të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në përputhje me DKU-në e BE-së.	Një dokument praktik (akt nënligjor) që përcakton standardet e cilësisë kimike dhe biologjike të ujit si edhe protokollin për monitorimin hidromorfologjik.	Aktet nënligjore përkatëse, të cilat përfshijnë metodologjitë pajtuese të DKU-së për analizimin kimik, monitorimin biologjik (5 grupet) dhe vlerësimin hidromorfologjik.	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	<p>Për të përcaktuar statusin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore është e nevojshme të ndërmerren hapat e mëposhtëm, të cilat janë edhe porta për hapjen e negociatave të kapitullit 27, siç kërkohet nga DKU-ja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zgjerimi i përkufizimit të trupave ujorë sipërfaqësor në >100km², dmth. për lumenjtë dhe liqenet dhe ujërat bregdetare sipas sistemit të tipologjisë A. Përcaktoni tipologjinë e trupave të ujit sipërfaqësor në tranzicion, sipas sistemit tipologjik B. • Të përshkruani dhe të karakterizoni të gjitha trupat e ujërave nëntokësore sipas kërkesave të DKU-së • Të ndërmerrni një vlerësim të rrezikut dhe rrezikut të të gjitha sipërfaqeve dhe ujërave nëntokësore në basenet ujore. • Përcaktoni zonat e rrezikuara në basenin ujor. • Për ujërat sipërfaqësore theksi i rrezikut dhe vlerësimi i rrezikut duhet të përqendrohet në të gjitha burimet e pikës dhe të shpërndarjes së ndotjes,

¹⁸⁴ Objektivat strategjike janë paraqitur në Strategjinë e Ujit Shqiptar (2018). Është siguruar cilësia e të gjitha burimeve ujore, duke arritur status të mirë deri në vitin 2027.

Objektivat strategjik ¹⁸⁴	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
				<p>licencimin e shkarkimeve komunale dhe industriale dhe përdorimin e ujërave sipërfaqësore, përfshirë aktivitetet bujqësore, industriale, komunale, turistike, zonat e mbrojtura dhe të ndjeshme erozioni.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Për ujërat nëntokësore, theksimi i rrezikut dhe vlerësimi i rrezikut duhet të përqendrohet në ndjeshmërinë e akuiferit në zonat e mbrojtura, burimin e pikës dhe të shpërndarjes së ndotjes në zonat e ndjeshme, buxhetin e ujërave nëntokësore dhe vlerësimin e burimeve, shfrytëzimin aktual të ujërave nëntokësore, monitorimin aktual të ujërave nëntokësore. • Përcaktimi i pajisjeve dhe trajnimit teknik për një "laborator referimi" në lidhje me marrjen e mostrave dhe analizat kimike për të përmbushur kërkesat e Direktivës së EQS, përfshirë stërvitjen ndër-laboratorike dhe procedurën për të fituar akreditimin ndërkombëtar. • Ndërmarrja e trajnimeve teknike për marrjen e mostrave, analizave dhe raportimit të elementeve biologjike (5 grupe), sipas udhëzimeve dhe rekomandimeve të DKU-së. • Përcaktimi i rregulloreve ligjore për analiza kimike, monitorim biologjik (5 grupe) dhe vlerësim hidromorfologjik. • Zhvillimi i një programi monitorimi 'realist' për sipërfaqen dhe ujërat nëntokësore, duke marrë parasysh aftësitë e tanishme teknike për të kryer monitorimin në përputhje me DKU-në në lidhje me kërkesat e aftësisë teknike, instrumentimit dhe trajnimit. • Kryerja e monitorimit të organeve të përcaktuara të ujit (sipërfaqja dhe

Objektivat strategjik ¹⁸⁴	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Hartimi dhe zbatimi i PMBU-ve të DKU-së dhe Programeve të Masave (PM)	Implementimi i masave të propozuara në PMBU-të	Implementimi i masave të PM-ve dhe PMBU-ve (në %) dhe në reference me skemën kohore të propozuar. Përfshirja e çështjeve që lidhen me PAMP.	Organet përgjegjëse për administrimin dhe menaxhimin e burimeve ujore	<p>ujërat nëntokësore) sipas kërkesave të DKU-së¹⁸⁵ me qëllim të vendosjes së statusit ekologjik dhe vlerësimit hidromorfologjik të ujërave sipërfaqësore (përfshirë TUSHM dhe TUA), ii) statusi kimik dhe vlerësimi cilësor i ujërave nëntokësore. Ky monitorim mund të jepet prioritet duke marrë parasysh sipërfaqet e cënueshme të sipërfaqeve dhe të ujërave nëntokësore, kapacitetin teknik dhe aftësinë për të kryer monitorimin, instrumentacionin e kërkuar për analiza kimike dhe kërkesat e trajnimit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zhvillimi i procedurave për regjistrimin e të dhënave dhe analizën e të dhënave siç kërkohet nga AEM. • Përcaktojnë më tej të gjitha trupat e ujërave sipërfaqësore nga 10-100 km² dhe përditësojnë programin e monitorimit në përputhje me rrethanat. <p>Të ndërmarrë zbatimin e PM-ve siç parashikohet në tabelën 12.3. Autoriteti Kompetent do të sigurojë menaxhimin e përgjithshëm të secilës prej "masave plotësuese", të cilat përfshijnë: (i) instrumentet legjislativë; (ii) instrumentet administrative; (iii) instrumentet ekonomike ose fiskale; (iv) marrëveshjet mjedisore të negociuara; (v) kontrollet e emetimeve; (vi) kodet e praktikës së mirë; (vii) rikrijimi dhe restaurimi i zonave të ligatinave; (viii) kontrollet e abstragimit; (ix) masat e menaxhimit të kërkesës, ndër të tjera, promovimin e prodhimit bujqësor të përshtatur, si p.sh. ujë të ulët që kërkon kultura në zonat e prekura nga thatësira; (x) efikasiteti</p>

¹⁸⁵ Kërkesa e DKU-së për monitorimin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore për të përcaktuar statusin ekologjik dhe kimik, përkatësisht, është për një periudhë të detyrueshme prej 6 vitesh.

Objektivat strategjik ¹⁸⁴	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Sigurimi i përfshirjes publike, informimit dhe debatit (në kuadër të Menaxhimit të Ujit)	Mekanizma duke përfshirë pjesëmarrje të barabartë gjinore në konsultimet me publikun dhe në proceset vendimmarrëse	Legjisllacioni Këshillime	Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore, prefekturat, në bashkëpunim me autoritetet vendore	<p>dhe ripërdorimi; (xi) projektet e ndërtimit / projektet e rehabilitimit; (xiv) rimbushja artificiale e akuifereve; (xv) projektet arsimore; (xvi) projekte kërkimi, zhvillimi dhe demonstrimi.</p> <p>Për 'masat bazë', Autoriteti Kompetent ose do të menaxhojë, aty ku është e përshtatshme, ose do të marrë një rol kyç në përcaktimin dhe monitorimin e progresit të projektit.</p> <p>Ndërmerni veprimet e propozuara të përfshira në planin e njohjes me PMBU-të për të siguruar informacion për të gjithë aktorët. Të sigurohet pjesëmarrja dhe regjistrimi i publikut dhe reagimet në të gjitha çështjet që lidhen me menaxhimin e burimeve ujore dhe me çështjet e ndjeshme gjinore. Ndiqni të gjitha udhëzimet për veprimet e propozuara në planin njohjes me PMBU-ve.</p>

Tabela 14.4 Rreziqet që vijnë nga uji

Ojektivt e politikave ¹⁸⁶	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Menaxhim i integruar i ujërave efikas për minimizimin e katastrofave kombëtare.	Zbatimi i një plani efikas kombëtar për menaxhimin e katastrofave që pasqyron dhe i jep përparësi katastrofave dhe sëmundjeve të lidhura me ujin.	Hyrja në fuqi e planit kombëtar të menaxhimit të katastrofave	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, ministritë e linjës, prefekturat institutet, autoritetet vendore	Zhvillimi i mjaftueshëm i një sistemi paralajmërues të hershëm dhe integrimi i menaxhimit të fatkeqësive në MIBU. Rivendosni shërbime efikase hidrometeorologjike.
Sigurimi i Mbrojtjes nga përmbytjet	Hartimi dhe zbatimi i planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet duke përfshirë mekanizmin e angazhimit nëpërmjet komunikimit dhe me përfshirjen e burrave, grave, djemve dhe vajzave.	Raporte të brendshme ose të jashtme	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, ministritë e linjës, prefektura, Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore dhe KBU-të	<ul style="list-style-type: none"> • Kryerja e një Vlerësimi Paraprak të Rrezikut nga Përmbytjet • Përgatitja e Hartave të Rrezikut nga Ushqimit • Përgatitja e Hartave të Rrezikut nga Përmbytjet • Përgatitja e Planeve për Menaxhimin të Përmbytjeve • Zbatimi i fushatave të ndërgjegjësimit ndaj përmbytjeve dhe një plani veprimi për sigurinë në zonat e prekshme përmes KBU-të, OJQ-ve dhe CSO-ve me komunikim për të gjithë aktorët përmes të gjitha mjeteve të mundshme.
Përgatitja për thatësitat dhe mungesën e ujit	Hartimi dhe zbatimi i Planeve të Menaxhimit të Thatësitave në përputhje me standardet ndërkombëtare, duke përfshirë mekanizmin e angazhimit nëpërmjet komunikimit dhe me përfshirjen e burrave, grave, djemve dhe vajzave.	Raporte të brendshme ose të jashtme	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, ministritë e linjës, prefektura, Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore dhe KBU-të	<p>Trajnimi teknik i stafit kyç për modelin MIKE HYDRO nën aplikimet operacionale afatshkurtra për të përcaktuar disponueshmërinë sezonale të ujit</p> <p>Përgatitja, miratimi dhe zbatimi i Planeve të Menaxhimit të Thatësitës</p> <p>Zbatimi i fushatave të ndërgjegjësimit ndaj thatësitës dhe një plani veprimi për përdorimin e ujit në zonat e prekshme përmes KBU-ve, OJQ-ve dhe CSO-ve me komunikim për të gjitha palët e interesuara përmes të gjitha mjeteve të mundshme.</p>
Siguri e qendrueshme dhe efikase. Program Masash i ndryshueshëm sipas klimës (në lidhje me sasinë dhe cilësinë)	Planet e Menaxhimit janë në përputhje me legjislacionin e BE-së për ndryshimet klimatike	Raporte të brendshme ose të jashtme	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	Ku është e përshtatshme, sigurohuni që të gjitha masat themelore dhe plotësuese në PM për PMBU-të të jenë efikase.

¹⁸⁶ Ojektivt strategjike janë prezantuar në Strategjinë Shqiptare për Ujin (2018) psh. për përmbytjet dhe thatësitat për mbrojtjen e menaxhimit dhe investimeve.

Tabela 14.5 Informacioni për ujin

Objektivat e politikave ¹⁸⁷	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Sigurimi i sistemeve të monitorimit të ujit	Harmonizimi i planeve funksionale të monitorimit në përputhje me legjislacionin dhe përcaktimin ku, sa shpesh dhe çfarë do të monitorohet (përfshirë gjithashtu në cilësinë e ujit)	Strategjia e monitorimit/planet e monitorimit, identifikimi i pikave të monitorimit, shpeshësia dhe treguesit	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore në bashkëpunim me institucionet e ujit	Zhvillimi i një programi monitorimi 'realist' për ujërat sipërfaqësorë dhe nëntokësorë, duke marrë parasysh aftësitë e tanishme teknike për të kryer monitorimin në përputhje me DKU-në, në lidhje me aftësitë teknike, instrumentet dhe kërkesat e trajnimit. Zhvillimi i procedurave për regjistrimin e të dhënave në kadastrën e ujit dhe analizimin e të dhënave dhe raportimin siç kërkohet nga AEM.
	Ngritja e rrjeteve të monitorimit të ujërave nëntokësore (përfshirë gjithashtu në cilësinë e ujit)	Raporte standarde monitorimi në përputhje me DKU-në	Bashkëpunim midis institucioneve të ujit	Përcaktimi i monitorimit të ujërave nëntokësore (sipas Direktivës Kuadër të BE-së për Ujërat, Shtojca II, 1.2.1 Direktiva Kuadër e Ujërave të BE-së, Shtojca II, 1.2.1) bazuar në anketën hidrogeologjike, procedurat e vlerësimit të rrezikut për frekuencën dhe mbulimin e zonës së përshtatshme, p.sh. stacionet për km ² . Pajisni siç duhet të gjitha stacionet monitoruese të ujërave nëntokësore dhe zbatoni monitorimin dhe raportimin e të dhënave në përputhje me DKU-në. Zbatimi i rregulloreve për ujësjellësin dhe koncesionarët për të matur dhe siguruar të dhëna për sasinë dhe cilësinë e ujërave nëntokësore.
	Rrjete monitorimi funksionale për cilësinë e ujrave të lumenjve (përfshirë gjithashtu në cilësinë e ujit)	Procedura në përputhje me DKU-në në rregulloren kombëtare		Bashkëpunim midis Institucioneve të Ujit
Lehtësimi i sistemeve të kërkimit dhe krijimin e kapaciteteve për të zhvilluar njohurinë e nevojshme	Planifikimi dhe buxheti për përmirësimin e aftësive MIBU dhe zhvillimin e kapaciteteve	Përmirësim i ndjeshëm i cilësisë së raportimit	Ministria përgjegjëse për çështjet e arsimit në bashkëpunim me institucionet e ujit, partnerët për	Zhvillimi i programeve të strukturuar arsimore dhe trajnuese në lidhje me menaxhimin e ujit për të gjithë aktorët (Grupet 1-4 ¹⁸⁸). Rritja e kapaciteteve dhe njohurive teknike të institucioneve

¹⁸⁷ Objektivat strategjike janë paraqitur në Strategjinë Shqiptare të Ujit (2018), dmth. Të dhënat dhe modelet e besueshme të ujit dhe klimës të pranuar përgjithësisht janë të siguruar për të gjitha palët e interesuara dhe këshilla adekuate e politikave të bazuara në këto të dhëna dhe modele sigurohen nga qeveria nga pronarët përkatës të të dhënave institucionale.

¹⁸⁸ Grupet e interesit 1-4 siç përcaktohen në planin me njohjen e PMBU-ve.

Objektivat e politikave ¹⁸⁷	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
bazë për monitorimin, vlerësimin e burimeve ujore dhe formulimin dhe zbatimin e masave	institucionale, duke përfshirë logjistikën dhe duke marrë në konsideratë mundësitë e barabarta për ngritjen e kapaciteteve për meshkuj dhe femra		zhvillim	publike përgjegjëse për menaxhimin e ujërave në përputhje me të gjitha detyrimet legjislativë.
Përmirësimi i aksesit në informacion dhe mbledhjes së të dhënave	Ngritja e laboratorëve të akredituar të analizave (ekologjike dhe kimike) për testime të cilësisë së ujit	Raporte akreditimi	Ministria përgjegjëse për çështjet mjedisore në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse për shëndetësinë, Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, ministria përgjegjëse për çështjet e infrastrukturës së ujësjellës kanalizimeve. Ministria përgjegjëse për emergjencat civile	Përcaktimi i pajisjeve dhe trajnimit teknik për një "laborator referimi" kimik në lidhje me marrjen e mostrave dhe analizave për të përmbushur kërkesat e Direktivës së EQS-së, duke përfshirë stërvitjen ndër-laboratorike dhe procedurën për të fituar akreditimin ndërkombëtar.
Ngritja e një strukture organizative (koordinuese) të ujit dhe klimës në kuadrin institucional ekzistues.	Bashkëpunim efikas midis institucioneve kërkimore	Raportimi mbi Kadastrën MT për bashkëpunim MT për krijimin e një instituti (koordinues) të ujit dhe klimës	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	Fillimi i bashkëpunimit ndër-ministor në lidhje me shkëmbimin e të dhënave dhe përfshirjen e tyre në kadastrën e ujit.
	Bërja funksionale e Kadastrës së Ujit	Raportimi mbi Kadastrën	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore në bashkëpunim me institutet e ujit	Të ripërcaktojë dhe të operojë një komision ndërministror përkatës, duke përfshirë të gjitha ministrinë e ujit dhe mjedisit.

Tabela 14.6 Menaxhimi i Ujit

Objektivat e politikave ¹⁸⁹	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Përcaktimi i roleve dhe përgjegjësi të qarta për MIBU-në	Konsolidimi i përgjegjësi institucionale ¹⁹⁰ (psh planifikimi, shpërndarja, monitorimi, zbatimi dhe aplikimi).	Legjislacioni, urdhrat e ministrave, vendimet e K KU-së dhe aktet nënligjore	Qeveria e Shqipërisë	Përcaktimi i funksioneve specifike dhe kapaciteteve relevante të të gjitha institucioneve publike të lidhura me ujin sipas strategjisë së ujit (2018)
Arritja e përputhshmërisë së plotë me parimet e BE-së për ujin dhe mjedisin në lidhje me parandalimin, subvencionimin, proporcionalitetin dhe solidaritetin që duhet të njihen mirë dhe të zbatohen	Përpunimi i udhëzimeve të trajnimit dhe raporteve Kryerja e vlerësimeve mbi zbatimin e parimeve	PMBU-të, auditime, raporte të jashtme	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, ministria përgjegjëse për çështjet mjedisore, Prefekturat, Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore dhe KBU-të	Të sigurojnë që të gjitha direktivat përkatëse të DKU-së të transpozohen në legjislacionin kombëtar. Me rëndësi të veçantë është Direktiva për Ujëra nëntokësorë dhe Direktiva e Nitrateve. Të ndërmerren të gjitha kërkesat dhe rekomandimet e DKU-së lidhur me objektivat mjedisore, programet e monitorimit në përputhje dhe analizat socio-ekonomike të përdorimit të ujit dhe rikuperimin efektiv të kostove.
Arritja e zhvillimit të vazhdueshëm të kapaciteteve nëpërmjet punës për të plotësuar njohuritë e nevojshme të roleve dhe përgjegjësi të reja	Mundësi i materialeve të trajnimit dhe kurseve për personelin e nivelit të lartë, të mesëm dhe të ulët, ofruar në mënyrë të barabartë si për femrat ashtu edhe për meshkujt.	Trajnimit mbulojnë shumicën ose të gjitha nevojat e punës së përditshme	Çdo ministri, agjenci, drejtori	Zhvillimi i programeve të edukimit dhe trajnimit të strukturuar për personelin në të gjitha institucionet publike të përfshira në aktivitetet e menaxhimit të ujit sipas rregullave kombëtare.
Vendosja e bashkërendimit dhe planifikimit ndërsektorial	Planet sektoriale janë bazuar në kuptimin e përbashkët të parimeve të pranuar të MIBU-së dhe disponueshmërisë së ujit për sektor	Plane ndërsektorial për secilin basen ujor	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse për sektorët	
Krijimi i instrumenteve ekonomike dhe financiare për rikuperimin e kostos	Kuadri ligjor lejon instrumente ekonomike si tarifa, detyrime për prodhim uji, pagesë për ndotje dhe subvencione.	Vlera e përgjithshme e instrumenteve të ndryshme në lidhje me subjektet specifike	Ministrinë përgjegjëse	Ndryshoni politikat e çmimeve aktuale për të përmbushur kërkesat e Direktivës Kuadër të Ujit për të kundërshtuar faktin se marrëveshjet e tanishme japin pagesa nga shërbimet e ujit dhe kanalizimit që nuk mbulojnë kostot e këtyre shërbimeve. Merr parasysh parimet dhe objektivat e nenit 9 të DKU-së në veçanti. Përcaktoni rikuperimin e kostove të shërbimeve të

¹⁸⁹ Objektivat strategjike janë paraqitur në Strategjinë Shqiptare për Ujin (2018), sigurimi i një përdorimi të drejtë dhe të qëndrueshëm i të gjitha burimeve ujore, duke i shërbyer të gjitha interesave.

¹⁹⁰ Siç u përmend: OECD po punon akoma për grupin e treguesve për qeverisjen e ujit; sugjerohet të përcaktohet vlera e treguesve bazuar në anketimet me intervista siç është bërë për Raportin e Statusit në Aplikimin për Qasjet e Integruara ndaj Menaxhimit të Burimeve Ujore të OKB-së, 2012, që përfshin gjithashtu anketimet e përdorura.

Objektivat e politikave ¹⁸⁹	Rezultatet kryesore	Verifikimi	Aktorët	Rekomandimet për Planifikimin e Menaxhimit të Basenit Ujor
Praktikimi i integritetit dhe transparencës në të gjitha politikat ujore, institucioneve të ujit dhe kuadrove të qeverisjes së ujit për të rritur përgjegjshmërinë dhe besimin në vendimmarrje	Hartimi i politikave të MIBU dhe PMBU-ve me përfshirjen e qartë të palëve të interesit dhe autoriteteve qendrore për të siguruar transparencë në lidhje me marrëveshjet dhe angazhimet	Treguesit e besimit Vullneti për të dhënë kontribut	Të gjithë	ujitjes.
Sigurimi i pjesëmarrjes aktive të të gjitha palëve të interesit (përfshirë OJQ-të, komunitetet vendore dhe gratë në veçanti) në veprimtaritë e menaxhimit të burimeve ujore dhe promovimi i përfshirjes publike dhe ndryshimit shoqëror në lidhje me kulturën e përdorimit të integruar të ujit	Pranimi dhe miratimi i ndërsjelltë i Strategjisë MIBU dhe PMBU-ve nga palët e interesit Fushata ndërgjegjësimi mbi interesat konkurruese, kryerja e informimit sistematik, programeve arsimore funksionale edukative për një kulturë të menaxhimit të integruar të ujit.	Përshkrime të proceseve dhe masat e pranuar Udhëzime Akte nënligjore	Organet përgjegjëse për administrimin dhe burimeve ujore	Zbatimi i të gjitha veprimeve të propozuara në planin e njohjes me PMBU-të, duke përfshirë monitorimin dhe vlerësimin.
Zbatimi i monitorimit dhe vlerësimit të administrimit të ujit aty ku është e përshtatshme, ndarja e rezultateve me publikun e gjerë	Hartimi dhe zbatimi i raporteve vjetore dhe 6-vjeçare të monitorimit; zhvillimi dhe/ose zbatimi i mësimeve të nxjerra	Raporte të brendshme ose të jashtme monitorimi	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	Përgatitja fillestare (3 vjet) dhe 6 vjeçare e PMBU-ve.

Tabela 14.7 Plani 6 – vjeçar i Veprimit për Autoritet Kompetente¹⁹¹

Objektivat Strategjik ¹⁹²	Detyrat kryesore	Institucioni Përgjegjës	Afatet - Kohore					
			2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sasia e Ujit	Identifikimi dhe trajnimi teknik i stafit kyç për përdorimin e modelit MIKE HYDRO në terma afat-gjatë dhe procedura operacionale afat-shkurtra.	ZABU	√					
	Përcaktimi i kriterëve prioritare për zhvillimin e infrastrukturës, siç propozohet tek PM, në përputhje me PKSU-në	ZABU	√					
	Sigurimi i pjesëmarrjes së publikut dhe i një diskutimi informues (në kontekstin e Qeverisjes së Ujit) bazuar në planin e veprimit për njohjen me PMBU-të.	ZABU	√	√	√			
Cilësia e Ujit	Sigurimi i trajnimit teknik për stafin kyç në përdorimin e modelit MIKE HYDRO për zhvillimet e skenarëve të ardhshëm në planifikimin afat-shkurtër për të gjitha	MBZHR ZABU	√					

¹⁹¹ Aktivitet kryesore janë nënvizuar me të kuqe.

¹⁹² Objektivat strategjikë, janë prezantuar në Strategjinë e Ujit, Shqipëri (2018). Përmblytjet dhe thatësitat përmbahen përmes menaxhimit dhe investimeve.

nën-basenet e basenit uJOR.		
Zgjerimi në përcaktimin e trupave sipërfaqësor të ujërave në > 100km ² , gjerësisht për lumenjtë dhe liqenet dhe ujërat bregdetare sipas sistemeve tipologjike A ose B ¹⁹³ .	ZABU	√
Përshkruaj dhe karakterizo të gjitha trupat uJorë sipas kërkesave të DKU-së.	SHGJSH/ZABU	√
Ndërmarrja e një vlerësimi të rrezikut për ujërat sipërfaqësorë dhe nëntokësorë në Basenin UJOR.	SHGJSH/ZABU	√
Përcaktimi i zonave vulnerabël në Basenin UJOR	ZABU/Bashkitë	√
Ndërmarrja e një vlerësimi të rrezikut për ujërat sipërfaqësorë fokusuar në të gjitha pikat dhe burimet e shpërndarjes së ndotjes.	MBZHR/ZABU	√
Sigurimi që të gjitha metodologjitë e DKU-së janë transpozuar në rregulloren kombëtare.		√

¹⁹³ Sistemi tipologjik A rekomandohet për lumenjtë, liqenet dhe ujërat bregdetare. Sistemi B rekomandohet për ujërat kalimtare.

Mbikëqyrja e krijimit dhe caktimit të pajisjeve dhe trajnimit teknik për një "laborator referimi" në lidhje me marrjen e mostrave dhe analizat kimike për të përmbushur kërkesat e Direktivës së VSHB	ZABU/ Laboratorët e përcaktuar si referencë	√	√				
Mbikëqyrja e një ushtrimi ndër-laboratorik dhe e procedurave për të fituar akreditim ndërkombëtar për monitorimin kimik dhe biologjik sipas kërkesave të DKU-së.	Laboratorët e përcaktuar si referencë		√				
Mbikëqyrja e trajnimit teknik, analizimi dhe raportimi i elementeve biologjik (5 grupe), sipas udhëzimeve dhe rekomandimeve të DKU-së	ZABU/ Laboratorët e përcaktuar si referencë	√	√				
Zhvillimi i një programi monitorimi "realist" për ujërat sipërfaqësorë dhe nëntokësorë, duke marrë parasysh aftësitë e tanishme teknike për të kryer monitorimin në përputhje me DKU-në, në lidhje me aftësinë teknike, instrumentet dhe kërkesat e trajnimit.	ZABU/ Laboratorët e përcaktuar si referencë	√	√				
Mbikëqyrja e monitorimit të	ZABU/ Laboratorët e përcaktuar si			√	√	√	√

trupave të caktuar ujqorë (ujërat sipërfaqësor dhe nëntokësor) sipas kërkesave të DKU-së ¹⁹⁴ në mënyrë që të vendoset) statusi ekologjik dhe vlerësimi hidromorfologjik i ujërave sipërfaqësor (përfshirë TUSHM dhe TUA), ii) statusi kimik dhe vlerësimi cilësor i ujërave nëntokësore	referencë /SHGJSH							
Zhvillimi i procedurave për mbledhjen e të dhënave dhe analizimin e tyre siç kërkohen AEM	ZABU/ Laboratorët e përcaktuar si referencë /SHGJSH		√					
Përshkrim i mëtejshëm i trupave ujqorë sipërfaqësorë nga 10-100 km ² dhe përditësimi i programit të monitorimit	ZABU						√	
Fillimi i PM bazë dhe suplementare ¹⁹⁵	Të gjitha institucionet përkatëse	√	√	√	√	√	√	√
Ndërmarrja e veprimeve të propozuara në planin e njohjes me PMBU-të në mënyrë që t'u sigurohet informacioni palëve të interesit	ZABU/ OJQ-të/ CSO	√	√	√				

¹⁹⁴ Kërkesat e DKU-së për monitorimin e ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë për të përcaktuar statusin ekologjik dhe kimik, respektivisht është për një perioudhë kohore 6 – vjeçare.

¹⁹⁵ Sipas PKSU-së në lidhje me zonat e Basenit Ujqor (tabela 12.3)

	Vendosja e të dhënave ekzistuese hidrometeorologjike në kadastrën e ujit	ZABU	√						
	Ndërmarrja e një vlerësimi paraprak të Rrezikut nga Përmbytjet	ZABU/ donatorë dhe agjenci përkatëse	√						
	Përgatitja e Hartave të Rrezikut nga Ushqimi	ZABU/donatorë dhe agjenci përkatëse	√						
	Përgatitja e Hartave të Rrezikut nga Përmbytja	ZABU/donatorë dhe agjenci përkatëse		√					
	Përgatitja e Planeve të Menaxhimit të Përmbytjeve	ZABU/donatorë dhe agjenci përkatëse		√		√			
Rreziku që vjen nga Uji	Implementimi i fushatave të ndërgjegjësimit ndaj përmbytjes dhe të një plani veprimi për sigurinë në zona vulnerable nëpërmjet KBU-ve, OJQ-ve dhe CSOs duke komunikuar me palët e interesit përmes të gjitha mjeteve të mundshme	ZABU	√	√		√			
	Përgatitja, miratimi dhe implementimi i Planeve të Menaxhimit të Thatësirës	ZABU/Të gjitha institucionet përkatëse		√		√			
	Implementimi i fushatave të ndërgjegjësimit ndaj thatësirës	ZABU/KBU/OJQ/CS O							
	Fillimi i PM bazë dhe suplementare	Të gjitha institucionet përkatëse	√	√		√	√	√	√
Informacion mbi	Zhvillimi i procedurave për	ZABU/ Të gjitha institucionet		√					

Ujin	rregjistrimin e të dhënave në kadastrën e ujit dhe analizim të dhënash dhe raportim sipas kërkesave të AEM	përkatëse			
	Zhvillimi i strukturave edukuese dhe programeve trajnuese në lidhje me menaxhimin e ujit për të gjitha palët e interesuara ¹⁹⁶	ZABU/ Të gjitha institucionet përkatëse	√	√	√
	Fillimi i bashkëpunimit ndër-ministor në lidhje me shkëmbimin e të dhënave dhe përfshirjen e tyre në kadastrën e ujit	Të gjitha institucionet përkatëse	√		
	Ripërcaktimi i komitetit ndër-ministoror përkatës, përfshirë të gjitha ministritë e ujit dhe mjedisit	Të gjitha institucionet përkatëse	√		
Menaxhimi i Ujit	Të sigurohet transpozimi i të gjitha Direktivave relevante të ujit në legjislacionin kombëtar me aktet rregullatore efektive dhe të zbatueshme	Të gjitha institucionet përkatëse	√		
	Përcaktimi dhe krijimi i funksioneve specifike dhe kapaciteteve relevante të të gjitha institucioneve publike të lidhura me	Të gjitha institucionet përkatëse	√		

¹⁹⁶ Palët e interesit 1-4 siç janë përcaktuar në planin me njohjen e PMBU-ve

ujin sipas strategjisë së ujit (2018)					
Zhvillimi i strukturave edukuese dhe programeve trajnuese për stafin në institucionet publike të përfshira në aktivitetet e menaxhimit të ujit sipas rregullores kombëtare	Të gjitha institucionet përkatëse	√	√		
Zhvillimi i instrumentave ekonomikë dhe financiarë për rekuperimin e kostos	ZABU/LSG	√	√	√	
Zbatimi i të gjitha veprimeve të propozuara në planin e njohjes të PMBU-ve, duke përfshirë monitorimin dhe vlerësimin	ZABU/ Të gjitha institucionet përkatëse	√	√	√	
Përgatitja e raporteve të përditësuar të PMBU-ve	ZABU			√ ¹⁹⁷	√

¹⁹⁷ Raportet fillestare

Shtojcat

Shtojca 1. Transpozimi i Direktivave përkatëse të BE-së	229
Shtojca 2. Stacionet e propozuara të monitorimit të ujërave sipërfaqësore dhe prioritizimi i tyre	236
Shtojca 3. Metodologjia për vlerësimin e statusit ekologjik / potencialit të ujërave sipërfaqësore	251
Shtojca 4. Të Dhëna Ekonomike	258
Shtojca 6. Raporti i konsultimit të palëve të interesit	299

Shtojca 1. Transpozimi i Direktivave përkatëse të BE-së

Direktivat e BE-së	Ligji që përfshin kërkesat e këtyre direktivave (nëse ka)	Përshkrim i shkurtër mbi përmbajtjen dhe atë që rregullon	Institucionet që mbikëqyrin zbatimin e tyre
Direktiva 2000/60/EC 27.11.2000 "Direktiva Kuadër e Ujit"	<p>Ligji Nr. 111/2012 "Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore", i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 "për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore".</p> <p>Ligji nr. 9103, datë 10 korrik 2003 "Për mbrojtjen e Liqeneve Ndërkufitare" është përafuar pjesërisht me Direktivën 2000/60 / KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, 23 tetorit 2000, mbi "Krijimin e një kuadri ligjor për veprim të komunitetit në fushën e politikës së ujit".</p> <p>Ligji nr. 64/2012, dt. 31.05.2012 mbi "Peshkimin" është përafuar pjesërisht me dispozitat e Direktivës 2000/60 / EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, 23 tetorit 2000 mbi krijimin e një kuadri për politikën e ujit dhe Rregulloret e Këshillit të Evropës të kësaj fushe.</p>	<p>Dispozitat e këtij ligji rregullojnë marrëdhëniet ligjore që rrjedhin nga përdorimi i burimeve ujore në Republikën e Shqipërisë duke përfshirë: ujërat e brendshme detare, ujërat territoriale, vijën bregdetare, zonën ekskluzive ekonomike, shelfin kontinental, sipërfaqen dhe ujërat nëntokësore, bashkë me akuiferet dhe reshjet, ujërat ndërkufitare, burimet natyrore dhe ujërat e lagunave në zonat e mbrojtura; kuruése, minerale, termo-minerale dhe ujërave gjeotermale.</p> <p>Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit ujor, ujërave sipërfaqësore, ujërave të përkohshëm dhe të përhershëm, ujërave të brendshme detare, ujërave territoriale, zonës ekskluzive ekonomike, shelfit kontinental, sipërfaqes dhe ujërave nëntokësore, si dhe statusin e tyre; një zhvillim më racional dhe shfrytëzim i burimeve ujore, si dhe krijimi i kuadrit ligjor, në nivel kombëtar dhe vendor, përbëjnë qëllimet e ligjit dhe shtyllat për zhvillimin dhe materializimin e politikave kombëtare në administrimin e burimeve ujore.</p>	<p>Institucionet e zbatimit të ligjit:</p> <p>a. Në nivel qendror</p> <ul style="list-style-type: none"> - Këshilli i Ministrave për miratimin e akteve nënligjore - Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural - Këshilli Kombëtar i Ujit (KKU) <p>b. Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore</p> <p>Në nivel vendor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Këshilli i Baseneve Ujore - Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore <p>Institucionet e Kontrollit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inspektorati Shtetëror i Ujit - Inspektorati Shtetëror Shëndetësor - Inspektorati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit
Direktiva 91/271/CEE 21.05.1991 "Trajtimi i Ujrave të Ndotura Urbane"	Ligji Nr. 111/2012 "Për Menaxhimin të Integruar të Burimeve Ujore", i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin 111/2012 "për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"	Dispozitat e këtij ligji rregullojnë marrëdhëniet gjyqësore që rrjedhin nga përdorimi i burimeve ujore në Republikën e Shqipërisë duke përfshirë: ujërat e brendshme detare, ujërat territoriale, vijën bregdetare, zonën ekskluzive ekonomike, shelfin kontinental, sipërfaqen dhe ujërat nëntokësore, bashkë me akuiferet dhe reshjet, ujërat ndërkufitare, burimet natyrore	<p>Institucionet e zbatimit të ligjit:</p> <p>a. Në nivel qendror</p> <ul style="list-style-type: none"> - Këshilli i Ministrave për miratimin e akteve nënligjore - Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural - Këshilli Kombëtar i Ujit (KKU) <p>b. Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore</p> <p>Në nivel vendor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Këshilli i Baseneve Ujore

Direktivat e BE-së	Ligji që përfshin kërkesat e këtyre direktivave (nëse ka)	Përshkrim i shkurtër mbi përmbajtjen dhe atë që rregullon	Institucionet që mbikëqyrin zbatimin e tyre
	Ligji Nr. 9115, datë 24.07.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura"	<p>dhe ujërat e lagunave në zonat e mbrojtura; kuruese, minerale, termo-minerale dhe ujërat gjeotermale.</p> <p>Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit ujor, ujërave sipërfaqësore, ujërave të përkohshëm dhe të përhershëm, ujërave të brendshme detare, ujërave territoriale, zonës ekskluzive ekonomike, shelfit kontinental, sipërfaqes dhe ujërave nëntokësore, si dhe statusi i tyre; një zhvillim më racional dhe shfrytëzim i burimeve ujore, si dhe krijimi i kuadrit ligjor, në nivel kombëtar dhe vendor, përbëjnë qëllimet e ligjit dhe shtyllat për zhvillimin dhe materializimin e politikave kombëtare në administrimin e burimeve ujore.</p> <p>Objekti i zbatimit të këtij ligji është:</p> <p>a) ujërat e ndotura urbane;</p> <p>b) ujërat e ndotura industriale, sipas industrive të veçanta;</p> <p>c) ujërat nga filtrimi i tokës bujqësore;</p> <p>ç) ujërat e ndotura të çdo lloji.</p> <p>Ligji përcakton: detyrimet e personave fizikë dhe juridikë, aktivitetet e të cilave shkarkojnë ujëra të ndotura; detyrat dhe kompetencat e institucioneve publike; përcakton trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura; detyrat e personave përgjegjës për trajtimin e ujërave të ndotura; trajtimin e ujërave të ndotura industriale.</p>	<p>Zyrat e Administrimit të Baseneve Ujore</p> <p>Institucionet e Kontrollit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inspektorati Shtetëror i Ujit - Inspektorati Shtetëror Shëndetësor - Inspektorati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit <p>Institucionet e Zbatimit të Ligjit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministria e Turizmit dhe Mjedisit - Agjencia Kombëtare e Mjedisit - Agjencitë Mjedisore Rajonale - Bashkitë <p>Institucionet e Kontrollit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve
Direktiva 2000/59 / EC 27.11.2000 "Për pajisjet pritëse në port për mbeturinat e krijuara nga anija dhe mbetjet e ngarkesave".	Nuk ka raportim për këtë Direktivë Kjo nuk është pjesë e IKMM.		
Direktiva 2008/56 / EC 17.06.2008 "Për përcaktimin e një kuadri për veprim në komunitet në fushën e politikës së	Nuk është transpozuar	Është duke u hartuar një projekt-vendim "Për përmbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjisë së Mjedisit Detar", i cili ende nuk është pjesë e një matrice konkrete apo plani pune	

Direktivat e BE-së	Ligji që përfshin kërkesat e këtyre direktivave (nëse ka)	Përshkrim i shkurtër mbi përmbajtjen dhe atë që rregullon	Institucionet që mbikëqyrin zbatimin e tyre
		<p>në dëmtimin e pasurisë ose përkeqësim dhe mund të ndikojnë në shërbime të tjera ligjore ose përdorime të mjedisit, siç përcaktohet në Ligjin nr. 10 431, datë 09.06.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit".</p> <p>84. "Ujëra nëntokësore" është uji nën sipërfaqen e tokës ose i cili ka ndikim të drejtpërdrejtë uJOR sipërfaqësor në formimin e burimeve natyrore.</p> <p>Kapitulli IV:</p> <p>Neni 35</p> <p>Mbrojtja e zonave në rrezik ndotjeje</p> <p>1. Ministri harton aktet nënligjore përkatëse për deklarimin e zonave në rrezik ndotjeje nga elementë dhe substanca të dëmshme, si nitrat, fosfor, produkte për mbrojtjen e bimëve, biocidet dhe i paraqet ato për miratim në Këshillin Kombëtar të Ujit.</p> <p>2. Ministri, në bashkëpunim me ministrin përgjegjës për bujqësinë, ministrin përgjegjës për ekonominë dhe ministrin përgjegjës për shëndetësinë hartojnë rregullore, të cilat zhvillojnë programe, masa dhe obligime të tjera përkatëse, me qëllim zvogëlimin dhe parandalimin e ndotjes së ujit nga substancat e rrezikshme, përmendur në paragrafin 1 të këtij neni, si dhe ato të shkaktuara nga aktivitetet e tjera bujqësore.</p> <p>3. Trajtimi i kombinuar, siç përcaktohet në nenin 32 të këtij ligji, zbatohet për shkarkimet në pikat dhe burimet e shpërndarjes në zonat e përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni.</p>	
<p>Direktiva 2006/7 / EC 15.02.2006 "Për menaxhimin e cilësisë së ujërave për larje"</p>	<p>VKM Nr. 797, datë 29.09.2010</p> <p>"Për miratimin e rregullores higjieno-sanitare "Për menaxhimin e cilësisë së</p>	<p>Objekti i kësaj rregulloreje është: Institucionet e Zbatimit të Përcaktimi i kriterëve shëndetësore që duhet të plotësohen nga uji për larje për të siguruar cilësinë e tyre, me qëllim të mbrojtjes së shëndetit</p>	<p>Ligjit/Kontrollit:</p> <p>- Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë</p>

Direktivat e BE-së	Ligji që përfshin kërkesat e këtyre direktivave (nëse ka)	Përshkrim i shkurtër mbi përmbajtjen dhe atë që rregullon	Institucionet që mbikëqyrin zbatimin e tyre
	ujërave për larje "	<p>publik nga efektet e kundërta të çdo lloj ndotjeje.</p> <p>Vendosja e dispozitave për monitorimin, klasifikimin dhe menaxhimin e cilësisë së ujit për larje dhe vetëdijes publike.</p> <p>Ky vendim zbatohet për ujin për larje, që do të thotë: çdo element i ujit sipërfaqësor, për të cilin autoriteti kompetent pret të përdoret për larje nga një numër i madh njerëzish dhe për të cilin nuk është nxjerrë ndonjë ndalim i përhershëm për larje ose një rekomandim i përhershëm për të mos u larë.</p> <p>Kriteret e kësaj rregulloreje nuk aplikohen për:</p> <p>a) pishina dhe pishina të ujërave termale;</p> <p>b) trupat ujore natyral ose artificial, të cilat janë objekt trajtimi ose përdorimi për qëllime kurative;</p> <p>c) trupat ujor artificial të ndara nga uji sipërfaqësor dhe ujërat nëntokësore.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Njësitë e qeverisjes vendore Inspektorati Shtetëror Shëndetësor - Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve
Direktiva 2006/118 / EC 12.12.2006 "Për mbrojtjen e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe përkeqësimi"	Nuk është transpozuar	Transpozimi i kësaj direktive është paraparë në IKMM nga VKM "Për kushtet dhe kriteret e nevojshme për krijimin, mirëmbajtjen, menaxhimin dhe përditësimin e Kadastrës Kombëtar të Burimeve Ujore" brenda vitit 2016.	Institucioni përgjegjës për transpozimin e tij: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
Direktiva 2013/39 / BE 12.08.2013 "Për substancat prioritare në fushën e politikës së ujit"	VKM Nr. 267, "Për miratimin e listës së substancave prioritare në mjediset ujore"	Ky vendim synon të bëjë një listë të "substancave prioritare" që përfshijnë "substancat të rrezikshme prioritare", të cilat paraqesin rrezik të konsiderueshëm për mjedisin ujor dhe shkarkimi i të cilave në mjedis është i ndaluar dhe / ose duhet të kontrollohet me qëllim që të jenë në përputhje me normat e specifikuar.	Institucionet e Zbatimit të Ligjit: Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Agjencia Kombëtare e Mjedisit, Këshilli Kombëtar i Ujit, Këshillat e Baseneve, të cilët, pas zbatimit të kompetencave të tyre ligjore për mbrojtjen e cilësisë së ujit, e marrin në konsideratë këtë listë për zbatimin e këtij vendimi.
Direktiva 2009/90 / EC 31.07.2009 "Për specifikimet teknike për analizat kimike dhe monitorimin e gjendjes së ujit"	Nuk është transpozuar.		
Direktiva 2007/60 / EC 23.10.2007 "Për	Është transpozuar pjesërisht	Qëllimi i këtij ligji është	Institucionet e Zbatimit të Ligjit:

Direktivat e BE-së	Ligji që përfshin kërkesat e këtyre direktivave (nëse ka)	Përshkrim i shkurtër mbi përmbajtjen dhe atë që rregullon	Institucionet që mbikëqyrin zbatimin e tyre
<p>vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga përmbytjet"</p>	<p>nga:</p> <p>Ligji Nr. 9860, datë 21.01.2008 për ndryshimin e Ligjit nr. 8518, datë 30.07.1999 "Për ujitjen dhe kullimin", hyrë në fuqi më 13.02.2008</p> <p>VKM nr. 835, datë 03.12.2004 "Për planin kombëtar të emergjencave civile", hyrë në fuqi më 28.12.2004</p>	<p>përcaktimi i kuadrit institucional në funksion të politikës nacionale për ujitjen, kullimin dhe mbrojtjen nga përmbytjet dhe kuadrin ligjor për krijimin dhe / ose funksionimin e strukturave përgjegjëse dhe përgjegjësitë e tyre, si dhe për të rregulluar transferimin, përdorimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës.</p> <p>Qëllimi i VKM-së është miratimi i planit kombëtar të emergjencave civile, i cili miraton programet e punës për realizimin e detyrave të përcaktuara në matricën e masave primare për emergjencat civile në Shqipëri, e cila është pjesë e planit kombëtar të emergjencave civile.</p>	<p>Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural</p> <p>Ministria e Mbrojtjes</p>
<p>Direktiva 2007/2 / EC 14.3.2007 "Infrastruktura për Informacionin Hapësinor në Komunitetin Evropian (INSPIRE)"</p>	<p>Është transpozuar pjesërisht me Ligjin nr. 72, datë 28.06.2012 "Për organizimin dhe funksionimin e infrastrukturës kombëtare të të dhënave gjeohapësinore në Republikën e Shqipërisë", hyrë në fuqi më 15.08.2012</p>	<p>Qëllimi i këtij ligji është përcaktimi i rregullave për prodhimin e infrastrukturës kombëtare të informacionit gjeohapësinor në Republikën e Shqipërisë; organizimin dhe funksionimin e autoriteteve kombëtare të informacionit gjeohapësinor; përcaktimin e kushteve të përgjithshme që lidhen me grumbullimin, prodhimin, përpunimin, përditësimin, ndërveprimin, qasjen, mbajtjen, përdorimin dhe arkivimin e informacionit gjeohapësinor; detyrat dhe kompetencat e autoriteteve publike për prodhimin, sigurinë, qasjen dhe përdorimin e informacionit gjeohapësinor.</p>	<p>Autoriteti Shtetëror për Informacionin Gjeohapësinor (ASIG)</p> <p>Bordi i Informacionit Gjeohapësinor (BIG)</p>
<p>Direktiva 2004/35 / EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 21 prill 2004 "Për përgjegjësinë mjedisore, parandalimin dhe riparimin e dëmeve mbi mjedisin"</p>	<p>Ligji nr. 10 431, datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit", i ndryshuar, është përafuar plotësisht me Direktivën 2004/35 / EC të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 21 prill 2004 "Për përgjegjësinë mjedisore, parandalimin dhe riparimin e dëmeve mbi mjedisin"</p> <p>Ligji nr. 10 431, datë 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit" i ndryshuar, plotësisht i përafuar me Direktivën 2004/35 / EC të Parlamentit Evropian dhe Këshillit.</p>		

Gjinore

- I. **Traktati i Romës**, i nënshkruar në vitin 1957 nga gjashtë shtetet themeluese të Komunitetit Ekonomik Evropian (KEE), i angazhoj vendet anëtare që të respektonin të drejtën e pagës së barabartë për punën e njëjtë të kryer nga burrat dhe gratë.
- II. **Traktati i Amsterdimit (1997)** parashikon se nxitja e barazisë ndërmjet grave dhe burrave është një nga detyrat më të rëndësishme të BE-së. Gjithashtu, përcakton eliminimin e pabarazive dhe diskriminimit dhe nxitjen e barazisë ndërmjet grave dhe burrave në të gjitha veprimtaritë.
- III. **Karta e Bashkimit Evropian për të Drejtave Themelore (2000)** shpall se barazia ndërmjet burrave dhe grave duhet të sigurohet në të gjitha fushat, përfshirë punësimin, punë dhe pagat (neni 23) dhe ripohon ndalimin e diskriminimit për arsye të ndryshme, përfshirë gjininë (neni 21). Neni 23: Barazia ndërmjet grave dhe burrave. Barazia ndërmjet grave dhe burrave të sigurohet në të gjitha fushat, duke përfshirë punësimin, punën dhe pagën. Parimi i barazisë të mos pengojë ndërmarrjen dhe miratimin e masave që favorizojnë gjininë më pak të përfaqësuar.
- IV. **Traktati i Bashkimit Evropian (2009)** i detyron vendet anëtare që të mos diskriminojnë dhe që të ketë barazi ndërmjet burrave dhe grave.
- V. **Traktati për Funkcionimin e Bashkimit Evropian** përcakton se Bashkimi Evropian ka si qëllim eliminimin e pabarazive dhe nxitjen e barazisë ndërmjet burrave dhe grave. (Neni 8) i Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFBE) dhe neni 3(3) i Traktatit të Bashkimit Evropian. Gjithashtu, parashikon se Bashkimi Evropian synon të luftojë diskriminimin për shkak të gjinisë, racës, etnisë, fesë, besimit, aftësisë së kufizuar, moshës apo orientimit seksual (neni 10).
- VI. **Parimi i pagës së barabartë**, u parashikua për herë të parë në legjislacionin e BE-së dhe u zhvillua më tej me Direktivën e Pagës së Barabartë 75/117/BEE [1], që prezantoi konceptin e pagës së barabartë për punë me vlera të barabarta. Ky parim tani është bërë pjesë e nenit 157 të TFBE-së dhe nenit 4 të direktivës 2006/54/BE për trajtimin e barabartë të grave dhe burrave [1]. Direktiva përcakton se: “për të njëjtën punë apo për punë në të cilën jepet i njëjti kontribut, do të eliminohet diskriminimi gjinor i drejtpërdrejtë apo i tërthortë lidhur me të gjitha aspektet dhe kushtet e shpërblimit. Në veçanti, kur përdoret një sistem kualifikimi për të përcaktuar pagën, të mbështetet në të njëjtat kritere si për burrat ashtu edhe për gratë dhe të përjashtohet çdo lloj diskriminimi gjinor. Hendeku gjinor i pagave mat ndryshimin në fitimet mesatare bruto që fitohen në një orë nga burrat dhe gratë në të gjithë ekonominë dhe institucionet¹⁹⁸
- VII. Qasja e dyfishtë e Integritimit gjinor (neni 8 TFBE), dhe masat specifike të nevojshme për të pasur drejtësi gjinore (neni 157.4) mundësojnë një sërë instrumentesh efikase për të trajtuar drejtësinë gjinore.

¹⁹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52013SC0512>

Shtojca 2. Stacionet e propozuara të monitorimit të ujërave sipërfaqësore dhe prioritizimi i tyre

Tabela A2.1: Stacionet e lumenjve në rrjetin e monitorimit të ujërave sipërfaqësore

Nr.	Emri i lumit / liqenit / detit	Emri i Stacionit	Kodi i Stacionit RBD	Gjerësia e Stacionit	Gjatësia e Stacionit	Lloji i Most rës	Prioriteti
1	Lumi Osum	Osumi (Os), Uznova, Berati deri në rrjedhën e sipërme - në lumin Osumi, në fshatin Uznova; Rreth 5 km në juglindje të Beratit (126 km larg Tiranës).	AL60R_Os70	40°41'19.15" N	19°58'53.67" E	W	1
2	Lumi Gjanica	Gjanica (Gj), Fieri në rrjedhën e poshtme - në lumin Gjanica (Degë e Semanit), në Ura hekurudhore Fieri-Tiranë. (AI_RV_17)	AL60R_Gj40	40°44'29.86" N	19°34'21.78" E	WS	1
3	Lumi Seman	Semani (Se), Mbrostari (Fieri) - në lumin Semani në urën Mbrostari. (AI_RV_18)	AL60R_Se20	40°45'1.43"N	19°34'45.66" E	WS	1
4	Lumi Seman	Semani (Se), Libofshë (Fier) - në lumin Seman, në fshatrat Mojalli-Rreth Libofshe. Në këtë vend bashkohen edhe Semani dhe Gjanica.	AL60R_Se30	40°47'37.70" N	19°33'48.05" E	W	1
5	Lumi Seman	Semani Tranzicionale (Se) (Fier) - në dalje të Semanit në detin Adriatik.	AL60R_Se40	40°47'37.70" N	19°33'48.05" E	WS	1
6	Lumi Korça	Korça në rrjedhën e poshtme(Du), Turani, në perëndim të Korçës - në një kanal kullues, kontribues në lumin Dunavec. Stacioni është në një urë në rrugën rurale.	AL60R_Du20	40°37'30.09" N	20°45'21.52" E	W	2
7	Lumi Korça	Korça në rrjedhën e sipërme (Du), Korçë në verilindje - në një kanal kullues, kontribues i lumit Dunavec. Stacioni është në urën në Rrugën Kombëtare Maliqi-Bilishti.	AL60R_Du30	40°38'28.37" N	20°47'35.88" E	W	2
8	Lumi Devoll	Devolli (De), Mirasi (Bilishti) - në lumin Devoll, në urën që lidh Mirasin me fshatrat Ceta.	AL60R_De10	40°30'16.37" N	20°55'18.82" E	W	2
9	Lumi Devoll	Devolli (De), Zvezda (Korça) - në lumin Devoll, në urën që lidh Korçën me liqenin e Prespës së Madhe (në fshatin Zvezda).	AL60R_De20	40°42'26.91" N	20°52'20.32" E	W	2
10	Lumi Devoll	Devolli (De), Kuçova në rrjedhën e sipërme - në lumin Devolli, në urën Kuçova-Kozare.	AL60R_De60	40°49'44.57" N	19°54'38.47" E	W	1

Nr.	Emri i lumit / liqenit / detit	Emri i Stacionit	Kodi i Stacionit RBD	Gjerësia e Stacionit	Gjatësia e Stacionit	Lloji i Most rës	Prioriteti
11	Lumi Osum	Osumi (Os), Lapani (Çorovoda) - në lumin Osumi, rreth 1 km në rrjedhën e sipërme të urës që lidh Çorovodën me Përmetin (rruga rurale).	AL60R_Os10	40°25'26.66" N	20°17'44.94" E	W	2
12	Lumi Osum	Osumi (Os), Uznova (Berati) - në lumin Osumi, rreth 7 km në rrjedhën e sipërme të fshatit Uznova.	AL60R_Os60	40°39'17.24" N	20° 1'33.16"E	W	2
13	Lumi Osum	Osumi (Os), Berat - në lumin Osumi, në urën Gorica në qytetin Berat.	AL60R_Os80	40°42'11.41" N	19°56'40.88" E	W	2
14	Lumi Osum	Osumi (Os), Ura Vajguore (Berati) - në lumin Osumi, në Ura në qytetin Ura Vajguore. (AI_RV_34)	AL60R_Os90	40°42'11.41" N	19°56'40.88" E	W	1
15	Lumi Gjanica	Gjanica (Gj), Fier në rrjedhën e sipërme - në lumin Gjanica (Degë e Semanit), në urën hekurudhore.	AL60R_Gj30	40°42'27.11" N	19°33'25.93" E	WS	1
16	Kanali Hoxhara	Hoxhara në tranzicion (Ho), Mbrostari (Fier) - në dalje në detin Adriatik të kanalit të kullimit Hoxhara.	AL60R_Ho20	40°45'14.22" N	19°22'17.26" E	WS	2
17	Lumi Dunavec	Dunaveci në rrjedhën e sipërme (Du), Turani, në perëndim të Korçës - në lumin Dunaveci, në urën në fshatin Turan.	AL60R_Du10	40°37'20.91" N	20°44'12.92" E	W	3
18	Lumi Dunavec	Dunaveci në rrjedhën e poshtme(Du), Lumalasi, Korçë në veriperëndim - në lumin Dunaveci, në urën pranë fshatit Lumalasi.	AL60R_Du40	40°39'16.64" N	20°44'46.18" E	W	3
19	Lumi Devoll	Devolli (De), Maliqi - në lumin Devoll, në urën që lidh Pogradecin me qytetin Maliqi	AL60R_De30	40°42'41.29" N	20°41'59.73" E	W	3
20	Lumi Devoll	Devolli (De), Bilishti në rrjedhën e poshtme - në lumin Devoll, në urën që lidh Korçën me Bilishtin	AL60R_De40	40°39'17.15" N	20°57'17.91" E	W	3
21	Lumi Devoll	Devolli (De), Moglica (Korçë) - në lumin Devoll, në katedralen e këmbësorëve në fshatin 1 Maj; Nga ana e rrugës Maliqi-Gramshi. (AI_RV_33)	AL60R_De50	40°42'23.75" N	20°24'55.48" E	W	3

Nr.	Emri i lumit / liqenit / detit	Emri i Stacionit	Kodi i Stacionit RBD	Gjerësia e Stacionit	Gjatësia e Stacionit	Lloji i Most rës	Prioriteti
22	Lumi Seman	(De), Kuçova në rrjedhën e poshtme - në lumin Devoll, pak më parë është bashkuar me Osumin.	AL60R_De70	40°48'49.58" N	19°51'47.46" E	W	3
23	Lumi Osum	Osumi (Os), Çorovoda në rrjedhën e sipërme - në lumin Osumi, në urën rreth 2 km në qytezën e Çorovodës.	AL60R_Os20	40°29'42.08" N	20°13'34.92" E	W	3
24	Lumi Çorovode	(Os), Çorovoda në rrjedhën e sipërme - në lumin Çorovoda (kontributi i Osumit) në urë rreth 4 km qytetin verilindor të Çorovodës.	AL60R_Os30	40°30'56.37" N	20°14'34.65" E	W	3
25	Lumi Osum	(Os), Çorovoda në rrjedhën e poshtme- në lumin Osum, në urën rreth 1 km në qytezën e Çorovodës.	AL60R_Os40	40°30'12.88" N	20°13'14.75" E	W	3
26	Lumi Osum	(Os), Poliçanit në rrjedhën e poshtme (Berati) - në lumin Osumi, në urën pranë fshatit Mbrakulli; Rreth 21 km në juglindje të Beratit.	AL60R_Os50	40°37'21.79" N	20° 4'1.45"E	W	3
27	Lumi Gjanica	Gjanica në rrjedhën e sipërme (Gj), Aranitasi (Ballshi) - në lumin Gjanica (Degë e Semanit), në urën në fshatin Aranitasi.	AL60R_Gj10	40°35'57.68" N	19°48'37.92" E	W	3
28	Lumi Gjanica	Gjanica (Gj), Ballshi - në lumin Gjanica (Degë e Semanit), në urën e rrugës Fieri-Ballshi.	AL60R_Gj20	40°37'6.33"N	19°43'30.34" E	WS	3
29	Kanali Hoxhara	Hoxhara (Ho), Mbrostari (Fier) - në kanalin e kullimit Hoxhara, në urën hekurudhore.	AL60R_Ho10	40°44'39.23" N	19°34'37.01" E	WS	3
30	Lumi Seman	Semani (Se), Thana (Berat) - në lumin Semani në urën Mbrostari	AL60R_Se10	40°50'41.95" N	19°48'17.02" E	W	1

Burimi: Projekti CEMSA

Shënime:

* Ngjyra e nivelit të prioriteteve përdoret në tabelat e stacioneve për të synuar rëndësinë e tyre dhe ku duhet të jenë pjesë e rrjetit të monitorimit të ujit

** Kodi i Stacionit RBD shpjegohet si më poshtë:

AL = Shqipëria (shkronjat 1 & 2) – shihni 10.3

60 = Seman kodit RB (shifra 3 & 4)

R = Lumi (lloji i trupit uJOR) (shifra 5)

Shkronjat 2 në vijim tregojnë 2 shkronjat e para të lumenjve dhe degëve të lumenjve

2 shifrat e fundit të kodit tregojnë numrin e stacionit të marrjes së mostrave nga burimi në rastin e lumenjve dhe rrjedhave, nga hyrja në dalje në rast të liqeneve dhe nga veriu në jug në rastin e lagunave dhe trupave uJORë bregdetarë

Tabela A2.2: Stacionet e liqenit në rrjetin e monitorimit të ujërave sipërfaqësore

Baseni UJOR Seman								
1	Baseni Seman	Rezervuari Thana/Murrizi	Thana / Murrizi (Kuçova) - në Rezervuarin Thana / Murrizi, në pjesën më të thellë.	AL60LK_Mu10	40°51'52.55"N	19°50'45.01"E	W	2
2	Baseni Seman	Rezervuari Roskoveci	Rezervuari Roskovec (Fieri) - në rezervuarin Roskovec, pranë qytetit Roskovec (Fier). Në pjesën më të thellë të rezervuarit. Stacioni është rreth 20 km nga Fieri.	AL60LK_Ro10	40°44'35.31"N	19°43'22.51"E	W	2
3	Baseni Seman	Roskoveci marsh	Kënetë Roskovec (Fieri) - në pjesën e pasme të Kënetës, Roskoveci (Fieri), pjesa e mbetur e Kënetës të mëparshme Hoxhara.	AL60LK_Ro20	40°44'35.31"N	19°43'22.51"E	W	2
4	Baseni Seman	Liqeni i vogël i Prespës	Prespa e Vogël, Buzeliqenasi (Bilishti) - në Liqenin e Prespës së Vogël (pellgu ujëmbledhës i Drinit) rreth 400 m larg bregut të liqenit, përballë fshatit Buzeliqenasi.	AL10LK_SP10	40°41'9.46"N	21° 0'56.41"E	WS	1
5	Baseni Seman	Liqeni i Prespës së Madhe	Prespa e Madhe, Liqenasi (Korça) - në liqenin e Prespës së Madhe (pellgu ujëmbledhës i Drinit); Rreth 500 m larg bregut të liqenit, përballë fshatit Liqenasi.	AL10LK_BP20	40°47'16.23"N	20°54'42.50"E	WS	1
6	Baseni Seman	Liqeni i Prespës së Madhe	Prespa e Madhe, Gorica (Korça) - në liqenin e Prespës së Madhe (pellgu ujëmbledhës i Drinit); Rreth 500 m larg bregut të liqenit, në verilindje të fshatit Gorica.	AL10LK_BP30	40°53'0.08"N	20°55'59.23"E	WS	1

Burimi: Projekti CEMSA

Tabela A2.3: Stacionet kalimtare dhe bregdetare në rrjetin e monitorimit të ujërave sipërfaqësore

Nr.	Baseni Ujor	Emri i Detit	Emri i Stacionit	Kodi i Stacionit RBD	Gjerësia e Stacionit	Gjatësia e Stacionit	Lloji i Mostrës	Prioriteti
1	Baseni Seman	Plazhi Seman	Hyrja në plazh (në bunker pranë stacionit të policisë)	AL2 Plazhi Seman			W	1
2	Baseni Seman	Plazhi Seman	Kulla e Ujit		40.758027	19.369610	W	1
3	Baseni Seman	Plazhi Seman	Plazhi Darezezë		N 40 71 02 797	E 019 36 17 764	W	1

Burimi: Projekti CEMSA

* Treguesit e ndikimit të ndryshimeve klimatike duhet të monitorohen në këto stacione (siç është propozuar nga projekti i DMRD nga Programi i Programit të UNDP-së).

Tabela A2.4: Prioritizimi i parametrave të ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore

Legjenda:								
R -> DKU-Parametrat e kërkuara								
M -> NEA/MSHKS/SHGJSH-parametrat e monitoruara								
Sistemi i koduar me ngjyra që përdoret për prioritizimin e parametrave të cilësisë së ujit.								
Prioriteti i 1-rë		Prioriteti i 2-të		Prioriteti i 3-të		Prioriteti i 4-t		
Nr.	Parametrat	Trupa e ujërave sipërfaqësore				Trupat e ujërave nëntokësor	Uji i pijshëm	Parametrat e prioritarë
		Lumenjtë	Liqenet dhe Lagunat	Ujërat kalimtare	Detet dhe bregdeti			
Parametrat hidromorfologjikë								
1	Sasia dhe dinamika e prurjes së ujit							1
2	Lidhje me trupat e ujërave të nën tokës							1
3	Koha e rezidencës							1
4	Vazhdimësia e lumit							1
5	Ndryshimi i thellësisë dhe gjerësisë							1
6	Struktura (nënshtresa) dhe nënshtresa e shtratit							1
7	Struktura e zonës së bregut / bregut të liqenit / zonës së ndërmjetme							1
8	Rrjedha e ujërave të ëmbla							1
9	Ekspozimi i valës							1
10	Drejtimi i rrymave dominuese							1
Parametrat biologjikë								
11	Përbërja dhe popullimi i i florës ujore							1
12	Përbërja dhe popullimi e faunës bentike joskeletore							1
13	Përbërja, popullimi dhe struktura e moshës së faunës së peshqve							1
14	Përbërja, popullimi dhe biomasa e fitoplanktoneve							1
Parametrat bazë fiziko-kimik								
Parametrat e terrenit								
15	Temperatura e ujit (°C)	R/M	R/M	F	F			1
16	Ngjyra				F			1
17	Era							1
18	Shija							1
19	pH (njësi standard)	R/M	R/M		F			1
20	Transparenca e diskut Secchi (metra)		R/M		F			1
21	Përcjellshmëria elektrike (µS/cm @20°C)	R/M	R/M				F	1

Legjenda:								
R -> DKU-Parametrat e kërkuara								
M -> NEA/MSHKS/SHGJSH-parametrat e monitoruara								
Sistemi i koduar me ngjyra që përdoret për prioritizimin e parametrave të cilësisë së ujit.								
Prioriteti i 1-rë		Prioriteti i 2-të		Prioriteti i 3-të		Prioriteti i 4-t		
Nr.	Parametrat	Trupa e ujërave sipërfaqësore				Trupat e ujërave nën tokësor	Uji i pijshëm	Parametrat e prioritare
		Lumenjtë	Liqenet dhe Lagunat	Ujërat kalimtare	Detet dhe bregdeti			
22	Oksigjeni i tretur (DO)	R/M	R/M	F	F			1
23	Mbetjet e materialeve të tjera që pluskojnë në sipërfaqe				F			1
Parametrat konvencionalë								
23	Alkaliniteti (mg/Las CaCO ₃)							1
24	Kripësia (ppt ose ppm)							1
25	Totali i trupave pezull (mg/L)							1
26	Totali i trupave të tretur (mg/L)							1
27	Klorure (mg/L si Cl)							1
28	Sulfati (mg/L si SO ₄)							1
29	Totali i karbonit organik (mg/L si C)							1
30	Kërkesa kimike për oksigjen (COD)							1
31	Kërkesa biologjike për oksigjen (KBO ₅)							1
32	Fortësia (mg/L si CaCO ₃)							1
Ushqyesit								
32	Nitrit (mg/L as N)							1
33	Nitrat (mg/L as N)							1
34	Nitrogjen amoni (mg/L si N)							1
35	Nitrogjen							1
36	Ortofosfatet (mg/L si P)							1
37	Fosfori total (mg/L si P)							1
38	Klorofil a (µg/L)							1
Bakteret								
39	Escherichia Coli (cfu/100 mL)							1
40	Enterokoku (cfu/100 mL)							1
41	Clostridium perfringens (përfshirë spore) ((#/100 mL)							1
42	Pseudomonas aeruginosa (nr 250ml), numri i kolonisë në 22°C and 37°C janë përfshirë gjithashtu edhe uji i cili ofrohet për shitje në shishe apo kontenierë.							1
Metalet kryesore në ujë (të tretur, µg/L)								

Legjenda:
R -> DKU-Parametrat e kërkuara
M -> NEA/MSHKS/SHGJSH-parametrat e monitoruara

Sistemi i koduar me ngjyra që përdoret për prioritizimin e parametrave të cilësisë së ujit.

Nr.	Parametrat	Trupa e ujërave sipërfaqësore				Trupat e ujërave nën tokësor	Uji i pijshëm	Parametrat e prioritare
		Lumenjtë	Liqenet dhe Lagunat	Ujërat kalimtare	Detet dhe bregdeti			
43	Alumin(Al)							
44	Arsenik (As)							
45	Kadmium (Cd)							
46	Krom (Cr)							
47	Kobalt (Co)							
48	Bakër (Cu)							
49	Plumb (Pb)							
50	Nikel (Ni)							
51	Mangan (Mn)							
52	Zink (Zn)							
53	Argjend (As)							
54	Barium (Ba)							
55	Merkur (Hg)							
56	Selen (Se)							
Të tjerë								
57	Fenole							
58	Sulfat lauret natriumi							
59	Substanca sintetike artificiale (Trikloroetilen, Tetrakloroetilen)							
Përbërësit kryesorë në materialin e ngurtë (mg/Kg-peshë e thatë)								
1	Alumin(Al)							
2	Arsenik (As)							
3	Barium (Ba)							
4	Kadmium (Cd)							
5	Krom (Cr)							
6	Bakër (Cu)							
7	Plumb (Pb)							
8	Mangan (Mn)							
9	Mërkur (Hg)							
10	Nikel (Ni)							
11	Selen (Se)							

Legjenda:
R -> DKU-Parametrat e kërkuara
M -> NEA/MSHKS/SHGJSH-parametrat e monitoruara

Sistemi i koduar me ngjyra që përdoret për prioritizimin e parametrave të cilësisë së ujit.

Prioriteti i 1-rë
Prioriteti i 2-të
Prioriteti i 3-të
Prioriteti i 4-t

Nr.	Parametrat	Trupa e ujërave sipërfaqësore				Trupat e ujërave nën tokësor	Uji i pijshëm	Parametrat e prioritare
		Lumenjtë	Liqenet dhe Lagunat	Ujërat kalimtare	Detet dhe bregdeti			
12	Argjend (As)							
13	Zink (Zn)							

Burimi Projekti CEMSA

Tabela A2.5: Parametra specifike në terren

Parametra specifike në terren			
3a. Pesticide dhe herbicide (Përfshirë pesticide, herbicide, insekticide, biocide, akaricide, slimicide, algicide, fungicide, etj.)			
97	Acidi metyiklorofenoksiipropionik (Mecoprop)	µg/l	prioriteti i 4-t
98	Acidi 2-metil-4-klorofenoksiacetik (MCPA)	µg/l	prioriteti i 4-t
99	Oksidemeton-metil	µg/l	prioriteti i 4-t
100	Kloridazon (Pirazon)	µg/l	prioriteti i 4-t
101	Triklorfon	µg/l	prioriteti i 4-t
102	Malation	µg/l	prioriteti i 4-t
103	Benzaton	µg/l	prioriteti i 4-t
104	Linuron	µg/l	prioriteti i 4-t
105	Monolinuron	µg/l	prioriteti i 4-t
106	Dimetoat	µg/l	prioriteti i 4-t
107	Diklorprop	µg/l	prioriteti i 4-t
108	Azoksistrobin	µg/l	prioriteti i 4-t
109	Karbofuran	µg/l	prioriteti i 4-t
110	Kaptan	µg/l	prioriteti i 4-t
111	Karbendazim	µg/l	prioriteti i 4-t
112	Klormekuat	µg/l	prioriteti i 4-t
113	Kipermetrin	µg/l	prioriteti i 4-t
114	Deltametrin	µg/l	prioriteti i 4-t
115	Epoksikonazol	µg/l	prioriteti i 4-t
116	Etoprofos	µg/l	prioriteti i 4-t
117	Fenpropimorf	µg/l	prioriteti i 4-t
118	Sulfat hekuri	µg/l	prioriteti i 4-t
119	Kresoksim metil	µg/l	prioriteti i 4-t
120	Mankozeb	µg/l	prioriteti i 4-t
121	Maneb	µg/l	prioriteti i 4-t
122	Metazaklor	µg/l	prioriteti i 4-t
123	Oksamil	µg/l	prioriteti i 4-t
124	Parakuat	µg/l	prioriteti i 4-t
125	Pirimikarb	µg/l	prioriteti i 4-t
126	Propaklor	µg/l	prioriteti i 4-t
127	Tiram	µg/l	prioriteti i 4-t
128	Tolklofos-metil	µg/l	prioriteti i 4-t
129	Tri-alat	µg/l	prioriteti i 4-t

Parametra specifike në terren			
130	Bromoksinil	µg/l	prioriteti i 4-t
131	Klorprofam	µg/l	prioriteti i 4-t
132	Klorotoluron	µg/l	prioriteti i 4-t
133	Ciflutrin	µg/l	prioriteti i 4-t
134	Diflubenzuron	µg/l	prioriteti i 4-t
135	Etofumesat	µg/l	prioriteti i 4-t
136	Flusilazol	µg/l	prioriteti i 4-t
137	Ioksinil	µg/l	prioriteti i 4-t
138	Metiokarb	µg/l	prioriteti i 4-t
139	Pendimetalin	µg/l	prioriteti i 4-t
140	Pirimifos-metil	µg/l	prioriteti i 4-t
141	Prokloraz	µg/l	prioriteti i 4-t
142	Propizamid	µg/l	prioriteti i 4-t
143	Tiabendazole	µg/l	prioriteti i 4-t
144	Tribenuron-metil	µg/l	prioriteti i 4-t
145	Zineb	µg/l	prioriteti i 4-t
146	Metamitron	µg/l	prioriteti i 4-t
147	Metam-natrium	µg/l	prioriteti i 4-t
148	Fenitrotion	µg/l	prioriteti i 4-t
149	Permetrin	µg/l	prioriteti i 4-t
150	Amitrol = Aminotriazol	µg/l	prioriteti i 4-t
151	Emamektin benzoat	µg/l	prioriteti i 4-t
152	2,2-bis(4-(2,3-epoksi)propoksi)fenil) propan	µg/l	prioriteti i 4-t
153	Acidi 2-metil-4-klorofenoksiacetik (MCPA)	µg/l	prioriteti i 4-t
154	Acidi 2,4-Diklorofenoksiacetik (2,4-D)	µg/l	prioriteti i 4-t
155	Klorotoluron	µg/l	prioriteti i 4-t
156	Glifosat (Rrumbullakosje)	µg/l	prioriteti i 4-t
157	Glifosat trimesium	µg/l	prioriteti i 4-t
158	Bentazon	µg/l	prioriteti i 4-t
159	Kipermetrin	µg/l	prioriteti i 4-t
160	Të tjera pesticide, herbicide, insekticide, biocide, akaricide, slimicide, algicide, fungicide, etj., për të cilat skanimi/analizimi CIS ka treguar që janë, ose mund të jenë, të pranishme në ujërat shqiptare dhe që nuk janë përfshirë në listën e substancave prioritare	µg/l	prioriteti i 4-t
3b. HVOC (CVOC) të halogjenuara/klorinuara			
161	cis-1,2-Dikloroeten (cis-1,2-DCE)	µg/l	prioriteti i 4-t
162	trans-1,2-Dikloroeten (trans-1,2-DCE)	µg/l	prioriteti i 4-t
163	Klorur vinili (Kloroetilen)	µg/l	prioriteti i 4-t
164	Akrilamidë	µg/l	prioriteti i 4-t

Parametra specifike në terren			
165	Epiklorohidrin	µg/l	prioriteti i 4-t
166	1,1,1,2-Tetrakloroetan (1,1,1,2-PCA)	µg/l	prioriteti i 4-t
167	1,1,2,2-Tetrakloroetan (1,1,2,2-PCA)	µg/l	prioriteti i 4-t
168	1,1,1-Trikloroetan (1,1,1-TCA)	µg/l	prioriteti i 4-t
169	1,1,2-Trikloroetan (1,1,2-TCA)	µg/l	prioriteti i 4-t
170	1,1-Dikloroetan (1,1-DCA)	µg/l	prioriteti i 4-t
171	Bromoform	µg/l	prioriteti i 4-t
172	Iodoform	µg/l	prioriteti i 4-t
173	Dibromoklorometan	µg/l	prioriteti i 4-t
174	Bromodiklorometan	µg/l	prioriteti i 4-t
175	Totali i Trihalometaneve (THM)	µg/l	prioriteti i 4-t
176	Kloral hidrat	µg/l	prioriteti i 4-t
177	Acid kloroacetik	µg/l	prioriteti i 4-t
178	2-Kloroetanol	µg/l	prioriteti i 4-t
179	Metilbromid (bromometan)	µg/l	prioriteti i 4-t
180	1,2-Dibrometan	µg/l	prioriteti i 4-t
181	1,2-Dikloropropan	µg/l	prioriteti i 4-t
182	1,3-Dikloropropan -2-ol	µg/l	prioriteti i 4-t
183	1,3-Dikloropropen	µg/l	prioriteti i 4-t
184	2,3-Dikloropropen	µg/l	prioriteti i 4-t
185	1,1-Dikloroetilen (Viniliden kloridi)	µg/l	prioriteti i 4-t
186	1,2-Dikloroetilen	µg/l	prioriteti i 4-t
187	1,1,2-Tri-kloro-tri-fluoro-etan	µg/l	prioriteti i 4-t
188	Heksaakloroetan	µg/l	prioriteti i 4-t
189	Eter dikloro-di-isopropili	µg/l	prioriteti i 4-t
190	PCB bifenile të poliklorinuara (PCT terfenile të poliklorinuara)	µg/l	prioriteti i 4-t
191	Kloronitrobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
192	1-kloro-2-nitrobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
193	1-kloro-3-nitrobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
194	1-kloro-4-nitrobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
195	4-kloro-2-nitrotoluen	µg/l	prioriteti i 4-t
196	Kloronitrotoluene (të ndryshme nga 4-kloro-2-nitrotoluen)	µg/l	prioriteti i 4-t
197	Mono-klorofenol	µg/l	prioriteti i 4-t
198	Kloropren (2-kloro-1,3-butadien)	µg/l	prioriteti i 4-t
199	3-kloropropen (aleat i klorit)	µg/l	prioriteti i 4-t
200	Klorotoluen	µg/l	prioriteti i 4-t
201	2-klorotoluen	µg/l	prioriteti i 4-t
202	3-klorotoluen	µg/l	prioriteti i 4-t
203	4-klorotoluen	µg/l	prioriteti i 4-t

Parametra specifike në terren			
204	Mono-klorotoluidine	µg/l	prioriteti i 4-t
205	Klor cianurik (2,4,6-trikloro-1,3,5-triazin)	µg/l	prioriteti i 4-t
206	2-amino-4-klorofenol	µg/l	prioriteti i 4-t
207	Benzilklorid (Alfa-klorotoluen)	µg/l	prioriteti i 4-t
208	Benzilideneklorid (Alfa, alfa-diklorotoluen)	µg/l	prioriteti i 4-t
209	2-kloroanilin	µg/l	prioriteti i 4-t
210	4-kloro-2-nitroanilin	µg/l	prioriteti i 4-t
211	Dikloroaniline	µg/l	prioriteti i 4-t
212	Diklorobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
213	Diklorobenzidine	µg/l	prioriteti i 4-t
214	Mono-klorobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
215	1-kloro-2,4-dinitrobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
216	4-kloro-3-metilfenol	µg/l	prioriteti i 4-t
217	Kloronafthaline (përzjerj teknike)	µg/l	prioriteti i 4-t
218	1-kloronafthalinë	µg/l	prioriteti i 4-t
219	Klor cianurik (2,4,6-trikloro-1,3,5-triazin)	µg/l	prioriteti i 4-t
220	Dikloronitrobenzene	µg/l	prioriteti i 4-t
221	2,4-Diklorofenol	µg/l	prioriteti i 4-t
222	Triklorofenole	µg/l	prioriteti i 4-t
223	1,2,4,5-tetraklorobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
224	Tetrabromobisfenol A (TBBP-A)	µg/l	prioriteti i 4-t
225	Heksabromociklododekan (HBCD)	µg/l	prioriteti i 4-t
226	Diklobenil	µg/l	prioriteti i 4-t
227	Tributil fosfati	µg/l	prioriteti i 4-t
228	Dibenzodioksina të poliklorinuara (PCDD)	µg/l	prioriteti i 4-t
229	Dibenzofurane të poliklorinuara (PCDF)	µg/l	prioriteti i 4-t
230	Të tjera VOCs dhe/ose CVOC., për të cilat skanimi CIS ka treguar që janë, ose mund të jenë, të pranishme në ujërat shqiptare dhe që nuk janë përfshirë në listën e substancave prioritare	µg/l	prioriteti i 4-t
3c. Hidrokarbure nafte (PHC)			
231	Toluen	µg/l	prioriteti i 4-t
232	Etilbenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
233	Ksilene	µg/l	prioriteti i 4-t
234	Metil tert-butil eter (MTBE)	µg/l	prioriteti i 4-t
235	Të tjera PHC, për të cilat skanimi CIS ka treguar që janë, ose mund të jenë, të pranishme në ujërat shqiptare dhe që nuk janë përfshirë në listën e substancave prioritare	µg/l	prioriteti i 4-t
236	Totali hidrokarbure nafte (TPH)	µg/l	prioriteti i 4-t
3d. Kimikate organike të avullueshme dhe gjysmë të avullueshme (VOC & SVOC)			
237	Fenole	µg/l	prioriteti i 4-t

Parametra specifike në terren			
238	Kreosot	µg/l	prioriteti i 4-t
239	Katrane qymyri dhe produkte degradimi	µg/l	prioriteti i 4-t
240	Isopropil benzen	µg/l	prioriteti i 4-t
241	Dietilaminë	µg/l	prioriteti i 4-t
242	Dimetilaminë	µg/l	prioriteti i 4-t
243	Të tjera SVOC, për të cilat skanimi CIS ka treguar që janë, ose mund të jenë, të pranishme në ujërat shqiptare dhe që nuk janë përfshirë në listën e substancave prioritare	µg/l	prioriteti i 4-t
3e. Hidrokarbure policiklike aromatike (PAH)			
244	Pireni	µg/l	prioriteti i 4-t
245	Benzidinë	µg/l	prioriteti i 4-t
246	Bifenil	µg/l	prioriteti i 4-t
247	Benzodifuran	µg/l	prioriteti i 4-t
248	Të tjera PAH, për të cilat skanimi CIS ka treguar që janë, ose mund të jenë, të pranishme në ujërat shqiptare dhe që nuk janë përfshirë në listën e substancave prioritare	µg/l	prioriteti i 4-t
3f. Komponente organotine dhe komponime të tjera organike			
249	Trifeniltin	µg/l	prioriteti i 4-t
250	Dibutiltin (DBT)	µg/l	prioriteti i 4-t
251	Tri-n-propiltin (TPrT)	µg/l	prioriteti i 4-t
252	Tetra-n-butiltin (TTBT)	µg/l	prioriteti i 4-t
253	Tri-n-propiltin (TPrT)	µg/l	prioriteti i 4-t
254	4-tert-Oktilfenol=1,1,3,3-Tetrametil-4-butilfenol	µg/l	prioriteti i 4-t
255	Nonil-fenol Etoksilat	µg/l	prioriteti i 4-t
256	Nitrobenzen	µg/l	prioriteti i 4-t
257	Disulfid karboni	µg/l	prioriteti i 4-t
258	Diisononil ftalat=acid1,2- benzen dikarboksilik, ester diisononil (DINP)	µg/l	prioriteti i 4-t
259	Butilbenzilftalat (BBP ose BBzP)	µg/l	prioriteti i 4-t
260	Di-n-butilftalat (DBP)	µg/l	prioriteti i 4-t
261	Stiren	µg/l	prioriteti i 4-t
262	Oestron	µg/l	prioriteti i 4-t
263	Progjesteron	µg/l	prioriteti i 4-t
264	Oestradiol	µg/l	prioriteti i 4-t
265	Etinilestradiol	µg/l	prioriteti i 4-t
266	Resorcinol	µg/l	prioriteti i 4-t
267	Arsenik dhe komponimet e tij minerale	µg/l	prioriteti i 4-t
268	4-Nitrotoluen	µg/l	prioriteti i 4-t
269	2,2-Bis(4-hidroksifenil) propan=4,4'-isopropilidenedifenol=Bisfenol A	µg/l	prioriteti i 4-t

Shtojca 3. Metodologjia për vlerësimin e statusit ekologjik / potencialit të ujërave sipërfaqësore

Më poshtë paraqitet një planifikim i menaxhimit basenit ujqor Seman. Kjo është përpjekja e parë për të bërë hapat e parë në vlerësimin e statusit ekologjik/potencialit bazuar mbi analizën e komuniteteve bentike makrojokërbishtore në ujërat e rrjedhshëm (lumenjtë) në Shqipëri. Metoda e përdorur për Vlerësimin e Shpejtë Biologjik (VSHB) mund të përdoret edhe për vlerësimin e rrezikut të lumenjve (në përputhje me kërkesat e DKU-së).

3.1 Hyrje

Parimet e Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujqore (MIBU) dhe Direktivës Kuadër të Ujqit (DKU) 2000/60/KE në Evropë kërkojnë një qasje të ekosistemit për menaxhimin e ujërave sipërfaqësore bazuar në të ashtuquajturin vlerësim i statusit ekologjik/potencialit (ose integritetin biologjik) të lumenjve, liqeneve ose ujërave kalimtare.

Për nevojat e basenit ujqor Seman është përcaktuar një metodë/indeks i Vlerësimit të Shpejtë të Biomassës (VSHB) bazuar mbi analizën e komuniteteve bentike makrojokërbishtore (makrozoobento). Metoda siguron masat e mëposhtme:

- Proçedura me kosto efektive, shkencërisht të vlefshme për rilevimet biologjike, vlerësimin të rrezikut dhe monitorimin e integruar dhe vlerësimin në përputhje me parimet e DKU-së;
- Masat për investigime të shumëfishta në terren në një sezon fushe (qershor - nëntor);
- Kthim i shpejtë i rezultateve për vendimet e menaxhimit; dhe
- Raportet e monitorimit dhe vlerësimit të përkthyer lehtësisht për vendimmarrësit/ menaxherët e ujërave dhe publikun.

Veçoritë kryesore të VSHB mund të përmbliidhen si më poshtë:

- 5 grupe treguesish (A, B, C, D, E) të ndjeshme – njësia taksonomike e tolerancës;
- 5 grupe (afërsisht 1 m² zonë e marrjes së kampionëve): Pak (1-5), Të pranishëm (6-20), Të zakonshme (21-50), Plot (51-100), Dominues (100+);
- Algoritëm i veçantë (Çelësi i vlerësimit) + tabela e vlerësimit (Flanagan, P.J. dhe Toner, P.F., 1972; i modifikuar Clabby & Bowman, 1979; Clabby, 1982; Metcalfe, 1989, Ghetti, 1986; Chandler, 1970; Armitage e të tjerë., 1983; De Pauw & Vanhooren, 1983, etj.);

3.2 Kriteret e përdorura për të përcaktuar metodën e vlerësimit

Në përcaktimin ose hartimin e një metode vlerësimi të shpejtë për t'u përdorur në programet e monitorimit dhe vlerësimit të basenit ujor, janë të rëndësishme katër kriteret e mëposhtme:

- 1) Metoda mund të përdoret **për të matur statusin ekologjik** ose **vlerësimin e rrezikut** (komunitetet bentike makrojokërbishtore) bazuar në parimet e DKU-së 2000/60/KE. Statusi ekologjik mund të përkufizohet si aftësia e një sistemi për të mbështetur dhe mbajtur një komunitet të balancuar, integruar dhe të përshtatshëm të makro-jokërbishtoreve që kanë një komponim taksonomik (diversitet), bollëk dhe organizim funksional të krahasueshëm me kushtet natyrale të referencës të llojit të ujërave sipërfaqësore.
- 2) Metoda duhet të jetë **e shpejtë dhe efikase në kosto**. Metoda e shpejtë duhet të jetë në gjendje të sigurojë një vlerësim të saktë të gjendjes në një periudhë kohe relativisht të shkurtër. Për këtë arsye, ne e përkufizojmë "të shpejtë" si një punë jo më shumë se e dy njerëzve, 40 minuta ÷ deri një orë për cdo vend marrje të kampionëve, 5-8 vende të marrjes së kampionit për ditë pune (varet nga distanca e udhëtimit), dhe që kërkon jo më shumë se 30 minuta përgatitje në zyrë dhe analizë të dhënash.
- 3) Metoda duhet të jetë **vlerësim në terren**. Të gjitha llogaritjet/analizimet dhe vlerësimi i statusit ekologjik në tërësi duhet të sigurohet paraprakisht në terren. Një vlerësim i saktë që përdor një metodë të shpejtë kërkon një procedurë *in situ* që të sigurojë se vlerësimi kap kushtet aktuale ekologjike të trupit të ujit të lumit dhe nuk nënkupton gjendjen bazuar vetëm në struktura e ndarjes në laborator/zyrë ose potencialin e një lumi për të kryer funksione të caktuara ekologjike.
- 4) Metoda mund të **verifikohet**.
- 5) Verifikimi mund të arrihet bazuar mbi informacionin e grumbulluar përmes studimeve empirike duke përdorur të dhëna antropologjike të presionit dhe rezultatet nga një monitorim dhe vlerësim intensiv më të integruar, përfshirë devijimet e kushteve referencës specifike të llojit biologjik dhe kushtet e pikës së rlevimit. Në këtë mënyrë supozimet sipas vlerësimit mund të testohen duke përdorur procedurë të interkalibrimit dhe mekanizmat QC/QA.

3.3 Vlerësimi biologjik

Për qëllimet e procedurës VSHB, makro-ovovertbrore bentikë janë ndarë, në mënyrë arbitrare, në pesë "Grupe treguese" si më poshtë: Grupi A (format sensitive), Grupi B (format më pak sensitive), Grupi C (format tolerante), Grupi D (format shumë tolerante), dhe Grupi E (format më tolerante). Këto grupe dhe marrëdhëniet e tyre me Vlerësimin e Shpejtë Biologjik (VSHB) janë përcaktuar më poshtë.

Materiali biologjik për ekzaminim është përfutur nga marrja e kampionëve në zona më cekëta me rrjedhje më të shpejtë (p.sh. rrjedhat e rrëmbyeshme) dhe vlerësimi i statusit ekologjik është bërë në terren. Pasi të jenë përcaktuar proporcionet përkatëse të organizmave të ndryshme në kampion, statusi ekologjik nxirret duke krahasuar këto të dhëna me ato të që mund të ishin pritur nga kushtet referencë e llojit të lumit nën investigim. Në procedurën e vlerësimit janë marrë parasysh edhe faktorë të tjerë relevantë, të tillë si intensiteti i zhvillimit të algave dhe/ose barishteve, turbullira e ujit, aleuritizimi i fundit, lloji i nënshtresës, shpejtësia e rrymës, thellësia e ujit, ngopja NO, përcjellshmëria elektrike dhe pH.

Tabela A3.1: Grupet e Treguesit Biologjik dhe Njësitë Taksonomike të përdorura për VSHB në basenin ujrë Seman

Grupi i treguesit	Nr. i njësisë taksonomike Në grupin e treguesit	Numri total i njësive taksonomike				
		0 - 1	2 - 3	4 - 7	8 - 10	11+
		Vlera e indeksit VShB (%)				
A	4+	Nuk ka	Nuk ka	80	90	100
	2/3	Nuk ka	60	75	80	95
	1	5	40	60	75	85
B	3+	Nuk ka	40	60	75	80
	1 - 3	5	25	50	55	70
C	Të gjitha grupet e treguesit mungojnë	5	25	35	45	65
D	Të gjitha grupet e treguesit mungojnë	0	20	25	30	Nuk ka
E	Të gjitha grupet e treguesit mungojnë	0	10	15	Nuk ka	Nuk ka

3.4 Vlerësim ekologjik i llojeve kryesore të lumenjve

Direktiva Kuadër e BE-së për ujërat (KE 2000) kërkon përcaktimin e metodave për të përllogaritur statusin ekologjik të trupave ujore. Treguesit biologjikë luajnë një rol kyç në vlerësimin e statusit ekologjik. Rezultatet e vlerësimit ekologjik duhet të shprehen duke përdorur një shkallë numerike midis zeros dhe njëshit, "Koeficienti i Cilësisë Ekologjike" (EQR). Vlera EQR-së një përfaqëson kushtet referencë (specifike sipas llojit) dhe vlerat afër zeros përfaqësojnë status të keq ekologjik. Vlerësimi i statusit ekologjik dhe kushtet biologjike referencë janë përllogaritur duke përdorur sistemet e klasifikimit specifike për llojin përfshirë. Koeficientet e Cilësisë Ekologjike (EQR) të treguara në tabelën e mëposhtme.

Tabela A3.2: Koefiçienti i Cilësisë Ekologjike dhe Raporti me VSHB

VSHB	Vlerësimi i Shpejtë Biologjik (%)
0,85 - 1	85 - 100
0.70 – 0.80	70 - 80
0.50 – 0.65	50 - 65
0.30 – 0.45	30 - 45
0.00 – 0.25	0 - 25

Karakteristikat e përgjithshme e 5 klasave ekologjike, bazuar mbi VSHB, paraqiten në tabelën e mëposhtme. Është e rëndësishme të theksohet se tabela e mëposhtme është projektuar për t'u përdorur nga vendimmarrësit, menaxherët e ujit dhe ekspertët nga disiplina të tjera uji (p.sh. inxhinierët e ujit, inxhinierët kimikë, etj.), si dhe nga specialistët nga sektorë të tjerë (peshkim, turizmi dhe ekoturizimi, menaxhimi i peizazhit, burimeve natyrore dhe zonave natyrore të mbrojtura etj.).

Tabela A3.3: Karakteristikat e përgjithshme e 5 klasave ekologjike bazuar mbi VSHB me Makro-jokërrbishtorë bentikë

Statusi ekologjik	Status i lartë	Status i lartë	Status i mirë	Status mesatar	Status i dobët	Status i keq
Përqindjet VSHB	90 – 100%	80 – 85%	70-80%	50-65%	30-45%	<30%
Kushtet e ref.	Kushtet e ref.	Afër kushteve të ref.	Kushtet e standarde	Kushtet e standarde	Kushtet e standarde	Kushtet e standarde
Ngarkesa e mbetjeve organike	Nuk ka	Nuk ka	E lehtë	E konsiderueshme	E rëndë	E tepërt
Maksimumi NBO ₅	I ulët (< 3 mg/l)	I ulët (< 3 mg/l)	Shpesh i lartë (por zakonisht < 5 mg/l)	Nganjëherë i lartë (zakonisht < 10 mg/l)	Zakonisht i lartë (10 – 20 mg/l ose më shumë)	Zakonisht shumë i lartë (> 25 mg/l)
Regjimi i oksigjenit të tretur	Afro 100% ose tipik për kushtet. e ref.	80% - 120%	<80% to >120% (p.sh. 60% - 140%)	Shumë i paqëndrueshëm (por > 40%)	I ulet (por >20%)	Shumë i ulët, nganjëherë zero
Mesatarja vjetore e ortofosfatit	≈ 0.015 mg P/l	< 0.030 mg P/l	Zakonisht < 0.050 mg P/l	Zakonisht < 0.075 mg P/l	Zakonisht > 0.1 mg P/l	Zakonisht > 0.1 mg P/l
Totali i fosforit (TP) mesatarja vjetore (MV)	Gjithmonë < 0.025 mg P/l ose gjurmë	Gjithmonë < 0.055 mg P/l ose gjurmë	Zakonisht < 0.075 mg P/l	Zakonisht < 0.1 mg P/l Rreziku që eutrofikimi të marrë WB “liqeni”	Zakonisht < 0.2 mg P/l Rrezik i rëndë që “liqenet”/deti të marrë eutrofikim	Nganjëherë > 0.2 mg P/l Rrezik i madh që “liqenet”/deti të marrë eutrofikim
Amonet dhe nitritet (N-NH ₄ dhe N-NO ₂)	Fare ose afër zeros	Fare ose afër zeros	Gjurmë ose fare	Të ndryshueshme, nganjëherë N-NH ₄ <1 mg N/l, dhe N-NO ₂ <0.09 mg N/l	Të ndryshueshme, nganjëherë N-NH ₄ <1.5 mg N/l, dhe N-NO ₂ <0.09 mg N/l	Të ndryshueshme, nganjëherë N-NH ₄ >1.5 mg N/l, dhe N-NO ₂ >0.09 mg N/l
Nitrate (N-NO ₃) Mesatarja vjetore (AA)	Gjithmonë < 1 mg N/l ose gjurmë	Gjithmonë < 1 mg N/l ose gjurmë	Zakonisht < 2.5 mg N/l	Zakonisht < 5 mg N/l	Zakonisht < 12 mg N/l	Nganjëherë > 12 mg N/l

Statusi ekologjik	Status i lartë	Status i lartë	Status i mirë	Status mesatar	Status i dobët	Status i keq
Totali i nitrogjenit (TN) mesatarja vjetore (MV)	Gjithmonë < 1 mg N/l ose gjurmë	Gjithmonë < 1 mg N/l ose gjurmë	Zakonisht < 2.5 mg N/l	Zakonisht < 5 mg N/l Rreziku që eutrofikimi të marrë WB "liqeni"	Zakonisht < 12 mg N/l Rrezik i rëndë që "liqenet"/deti të marrë eutrofikim	Nganjëherë > 12 mg N/l Rrezik i madh që "liqenet"/deti të marrë eutrofikim
Aleuritizimi organik	Nuk ka	Ndoshta të lehtë	Ndoshta të lehtë	Ndoshta të konsiderueshëm	Zakonisht i madh	Zakonisht shumë i madh dhe anaerobik
Komplekset e baktereve filamentous	Kurrë	Kurrë	Gjurmë ose fare	Ndoshta disa ose shumë	Ndoshta tepër shumë	Fare (ose shumë)
Alga filamentous	Zhvillim i kufizuar	Komunitete të ndryshme (nëse janë të pranishme)	Cladophora ndoshta shumë	Cladophora ndoshta tepër	Pak, aspak (rrallë shumë)	Zakonisht fare
Makrofitet (zakonisht shumë nëse janë të pranishme)	Diversitet i mirë Rritje të kufizuara (normale për llojin e lumit)	Rritje të konsiderueshme	Diversitet i reduktuar rritje luks	Diversitet i kufizuar rritje e tepërt	Specie tolerante vetëm mund të jenë shumë	Zakonisht fare ose vetëm specie tolerante
Makrojojërbishtore	Komunitetet të ndryshme në krahasim me kushtet e ref. Dendësi normale. Njësia taksonomike sensitive zakonisht shumë.	Diversitet i lartë. Dendësi e rritur. Njësia taksonomike sensitive e rrallë ose e zakonshme.	Diversitet shumë i lartë. Diversitet shumë i lartë. Njësia taksonomike sensitive e rrallë.	Njësia taksonomike sensitive jo e pranishme. Njësia taksonomike tolerante e zakonshme. Diversitet i ulët.	Vetëm njësia taksonomike tolerante. Diversitet shumë i ulët.	Njësia taksonomike më tolerante. Diversitet minimal.
Statusi i cilësisë/ndotjes së ujit	i pastër, i pandotur	I pandotur	Ndotje e vogël	Ndotje mesatare	Ndotje e rëndë	Ndotje tepër e rëndë

Statusi ekologjik	Status i lartë	Status i lartë	Status i mirë	Status mesatar	Status i dobët	Status i keq
Potenciali i abstraksionit	I përshtatshëm për të gjithë	I përshtatshëm për të gjithë	Probleme potenciale për furnizimi me ujë të pijshëm (pas trajtimit); I mirë për vaditje dhe furnizimi me ujë industrial	Trajtim i avancuar	Abstraksione të shkallës së ulët (më shumti për qëllime industriale)	Tepër i kufizuar
Potencial për peshkim	Peshkim sportiv	Peshkim të mirë sportiv	Peshk sportiv në rrezik në lumenjtë e troftës	Peshkim bruto Vrasje potenciale të peshqve	Peshku zakonisht mungon Evenimente për vrasje peshku	Peshku mungon
Vlera e luksit dhe turistike	Turizëm ekologjik shumë i lartë	Turizëm ekologjik i lartë	I konsiderueshëm por i mirë për turizëm	I reduktuar Zakonisht jo i mirë për aktivitete turistike	I ulët Pa potencial turistik	Zero Pa potencial turistik
Kushtet e ekosistemit dhe burimeve ujore	Të kënaqshme	Të kënaqshme	Të kënaqshme	Kalimtare	Të pakënaqshme	Të pakënaqshme

Shtojca 4. Të Dhëna Ekonomike

Tabela A4.1: Sipërfaqja e kulturave bujqësore, baseni ujqor Seman, 2015, ha

Prefektura (qarku)	Drithëra	Perime	Patate	Fasule	Duhani	Luledielli	Soja	Foragjere	Të tjera
Berat	9,870	1,808	362	624	9	38	0	14,999	320
Fier	31,889	6,342	1,104	3,841	13	636	41	46,480	105
Korçë	15,498	1,882	1,459	1,525	48	0	0	10,547	102

INSTAT: Vjetari Statistikor i Bujqësisë 2015

Tabela A4.2: Prodhimi i bimëve në terren, baseni ujqor Seman, 2015, ton

Prefektura (qarku)	Drithëra	Perime	Patate	Fasule	Duhani	Luledielli	Soja	Bimë mjekësore	Foragjere
Berat	45,984	105,641	6,319	1,282	16	139	0	1,100	406,785
Fier	154,151	326,663	33,273	5,732	27	1852	151	137	1,764,931
Korçë	56,885	51,918	43,190	2,188	79	0	0	200	262,342

INSTAT: Vjetari Statistikor i Bujqësisë 2015

Tabela A4.3: Blegtoria, baseni ujqor Seman, 2015, (000 krerë)

Prefektura (qarku)	Bagëti	Lopë	Dele	Dele të mjelura	Dhi	Dhi të mjelura	Derra	Njëthundrakë	Shpendë
Berat	26	18	163	123	92	69	4	9	659
Fier	70	50	264	167	42	34	21	10	2,491
Korçë	29	24	170	136	63	49	6	12	628

INSTAT: Vjetari Statistikor i Bujqësisë 2015

Tabela A4.4: Prodhimi i blegtorisë, baseni ujqor Seman, 2015

Prefektura	Prodhim Qumështi (000 to)				Prodhimi i mishit , pasha e gjallë (000 to)						Vezë (000,000)	Lesh (to)
	Total	Lopë	Dele	Dhi	Total	Bagëti	Dele	Dhi	Derra	Shpendë		
Berat	69	51	11	8	10	4	3	1	0	2	70	268
Fier	209	195	9	5	28	12	7	1	3	6	89	791
Korçë	69	56	7	6	11	5	3	1	1	1	25	190

INSTAT: Vjetari Statistikor i Bujqësisë 2015

Tabela A4.5: Regjistrimi i të dhënave për popullsinë 2011 në basenin ujqor Seman

Qarku	Vendndodhja	Urban/ Rural	Popullsia (Census 2011)
		u/ r	Nr. i banorëve
Berat	Berat, Velabisht, Otlak, Sinjë, Roshnik, Kuçovë, Kozare, Perondi, Lumas	U	94,221
		R	22,464
Fier	Divjake, Tërbuf, Grabjan, Gradishtë, Remas	R	13,873
Fier	Lushnje, Allkaj, Bubullimë, Hysgjokaj, Golem, Dushk, Karbunare, Ballagat, Fier Shegan, Kolonjë, Krutje	R	55,000
		U	79,636
Berat	Ura Vajgurore, Poshnje, Kutalli, Cukalat	U	8,321
		R	6,101
Fier	Roskovec, Kuman, Kurjan, Strum	U/R	N/A
Fier	Patos, Zharëz, Ruzhdie	U	32,500
		R	27,500
Fier	Fier, Cakran, Mbrostar Ura, Libofshë, Qendër, Dërmenas, Topoje, Levan, Frakull, Portëz	U	90,625
		R	42,625
Korçë	Bilisht (Maliq), Libonik, Gore, Moglice, Vreshtas, Pirq, Pojan	U	10,200
		R	2,500
Korçë	Korçë, Qendër Bulgarec, Voskop, Lekas, Voskopoje, Vithkuq, Mollaj, Drenovë	R	39,138
		U	88,751
Berat	Çorovodë, Qendër Skrapar, Bogovë, Vëndreshe, Çepan, Potom, Leshnjë, Gjerbës, Zhepë	U	5,828
Berat	Poliçan, Tërpan, Vërtop	U	9,900
Korçë	Kolonjë/Ersekë, Qendër Ersekë, Leskovik, Qendër Leskovik, Novoselë, Barmash, Mollas, Çlirim	U	6,175
Elbasan	Elbasan, Labinot Fushë, Labinot Mal, Gjinar, Shushicë, Gjergjan, Funar, Shirgjan, Tregjan, Gracen, Bradashesh, Zavalinë, Papër	R	104,787
		U	116,000
Fier	Mallakastër/Ballsh, Qendër Dukas, Greshice, Aranitas, Hekal, Ngraçan, Kutç, Fratar, Selitë	U	12,248
		R	26,398

Tabela A4.6: Konsumi i ujit IKI në basenin ujqor Seman

Emri i ndërmarrjes:	Sasia totale e ujit të shitur - Industriale, Tregtare (000m3)	Sasia totale e ujit të shitur - institucionale (000m3)	Totali IKI (000m3)
Berat_Kuçovë UK Sh.A	161	137	298
Korçë UK Sh.A	269	152	421
Korçë (F) U Sh.A	14	16	29
Lushnje (F) U Sh.A	13	6	19
Bilisht U Sh.A	22	13	35
Fier UK Sh.A	1,116	243	1,359
UK Lushnje (Q) Sh A.	59	55	113
Gramsh U Sh.A	58	43	101
Poliçan U Sh.A	19	9	29
Ersekë UK Sh.A	12	28	40
Çorovodë U Sh.A	14	28	42
Divjakë Sh.A U.	3	0	3
Ura-Vajgurore U Sh.A	15	16	32
Patos U Sh.A	23	35	58

Tabela A4.7: Konsumi i ujit të brendshëm nga burime të centralizuara në basenin ujqor Seman

Qarku	Vendndodhja	Urban / Rural	Popullsia (2011)	Konsumi i ujit	Mbulimi i ujit	Konsumi i ujit
		u/ r	Nr. i banorëve	l/c/d	%	cm/vit
Berat & Kuçovë	Berat, Velabisht, Otlak, Sinjë, Roshnik, Kuçovë, Kozare, Perondi, Lumas	U+R	116,685	66.21	88.77	2,503,212
Fier	Divjakë, Tërbuf, Grabjan, Gradishtë, Remas	R	13,873	35.88	100.00	181,684
Fier	Lushnje, Allkaj, Bubullime, Hysgjokaj, Golem, Dushk, Karbunarë, Ballagat, Fier Shegan, Kolonjë, Krutje	R	55,000	41.28	43.56	360,980
		U	79,636	42.18	65.92	808,213
Berat	Ura Vajgurore, Poshnje, Kutalli, Cukalat	U+R	14,422	83.05	70.76	309,347
Fier	Roskovec, Kuman, Kurjan, Strum	U/R	No data			No data
Fier	Patos, Zharëz, Ruzhdie	U+R	60,000	142.18	38.59	1,201,593
Fier	Fier, Cakran, Mbrostar Ura, Libofshë, Qendër, Dërmenas, Topojë, Levan, Frakull, Portëz	U+R	133,250	80.18	91.79	3,579,493
Korçë	Bilisht (Maliq), Libonik, Gore, Moglicë, Vreshtas, Pirq, Pojan	U+R	12,700	81.01	87.80	329,708
Korçë	Korçë, Qendër Bulgarec, Voskop, Lekas, Voskopojë, Vithkuq, Mollaj, Drenovë	R	39,138	70.54	66.00	665,075
		U	88,751	62.3	100.00	2,018,153
Berat	Çorovodë, Qendër Skrapar, Bogovë, Vendreshe, Çëpan, Potom, Leshnjë, Gjerbës, Zhepë	U	5,828	121.11	79.31	204,324
Berat	Poliçan, Tërpan, Vërtop	U	9,900	48.92	100.00	176,772
Korçë	Kolonjë/Ersekë, Qendër Ersekë, Leskovik, Qendër Leskovik, Novoselë, Barmash, Mollas, Çlirim	U	6,175	64.55	100.00	145,488
Fier	Mallakaster/Ballsh, Qendër Dukas, Greshicë, Aranitas, Hekal, Ngracan, Kutë, Fratar, Selitë	U+R	38,646	55.03	46.75	362,893

Tabela A4.8: Konsumi i ujit të brendshëm nga burimet e veta në basenin ujqor Seman
(Konsumi mesatar i ujit në RBD: 65.82 l/c/d)

Qarku	Vendndodhja	Urban/ Rural	Popullsia ujë për vetë shërbim	Konsumi i ujit për vetë shërbim
		u/ r	Nr. i banorëve	cm/vit
Berat & Kuçovë	Berat, Velabisht, Otlak, Sinjë, Roshnik, Kuçovë, Kozare, Perondi, Lumas	U+R	13,104	314,787
Fier	Divjakë, Tërbuf, Grabjan, Gradishtë, Remas	R	0	0
Fier	Lushnje, Allkaj, Bubullimë, Hysgjokaj, Golem, Dushk, Karbunarë, Ballagat, Fier Shegan, Kolonjë, Krutje	R	31,042	745,712
		U	27,140	651,974
Berat	Ura Vajgurore, Poshnje, Kutalli, Cukalat	U+R	4,217	101,303
Fier	Roskovec, Kuman, Kurjan, Strum	U/R		0
Fier	Patos, Zharëz, Ruzhdie	U+R	36,846	885,139
Fier	Fier, Cakran, Mbrostar Ura, Libofshë, Qendër, Dërmenas, Topojë, Levan, Frakull, Portëz	U+R	10,940	262,804
Korçë	Bilisht (Maliq), Libonik, Gore, Moglicë, Vreshtas, Pirg, Pojan	U+R	1,549	37,221
Korçë	Korçë, Qendër Bulgarec, Voskop, Lekas, Voskopojë, Vithkuq, Mollaj, Drenovë	R	13,307	319,668
		U	0	0
Berat	Çorovode, Qendër Skrapar, Bogovë, Vëndreshë, Çepan, Potom, Leshnjë, Gjerbës, Zhepë	U	1,206	28,967
Berat	Poliçan, Tërpan, Vërtop	U	0	0
Korçë	Kolonjë/Ersekë, Qendër Ersekë, Leskovik, Qendër Leskovik, Novoselë, Barmash, Mollas, Çlirim	U	0	0
Fier	Mallakastër/Ballsh, Qendër Dukas, Greshicë, Aranitas, Hekal, Ngraçan, Kutë, Fratar, Selitë	U+R	20,579	494,362

Tabela A4.9: Vlera e ujit për përdorim shtëpiak (të brendshëm) në basenin ujqor Seman

Qarku	Vendndodhja	Urban / Rural	Konsumi i ujit të brendshëm	Tarifa e brendshme	Vlera e ujit të brendshëm	Vlera e ujit të brendshëm
		u/ r	cm/vit	lek/cm	lek/ vit	euro/ vit
Berat & Kuçovë	Berat, Velabisht, Otlak, Sinje, Roshnik, Kuçovë, Kozare, Perondi, Lumas	U+R	2,503,212	44	110,141,346	804,039
Fier	Divjakë, Tërbuf, Grabjan, Gradishtë, Remas	R	181,684	50	9,084,179	66,315
Fier	Lushnje, Allkaj, Bubullimë, Hysgjokaj, Golem, Dushk, Karbunarë, Ballagat, Fier Shegan, Kolonjë, Krutje	R	360,980	60	21,658,799	158,111
		U	808,213	54	43,643,527	318,601
Berat	Ura Vajguore, Poshnje, Kutalli, Cukalat	U+R	309,347	40	12,373,877	90,330
Fier	Patos, Zharëz, Ruzhdie	U+R	1,201,593	20	24,031,861	175,434
Fier	Fier, Cakran, Mbrostar Ura, Libofshe, Qendër, Dërmenas, Topojë, Levan, Frakull, Portëz	U+R	3,579,493	52	186,133,630	1,358,788
Korçë	Bilisht (Maliq), Libonik, Gore, Moglicë, Vreshtas, Pirq, Pojan	U+R	329,708	38	12,528,911	91,462
Korçë	Korçë, Qendër Bulgarec, Voskop, Lekas, Voskopojë, Vithkuq, Mollaj, Drenovë	R	665,075	38	25,272,865	184,494
		U	2,018,153	65	131,179,969	957,623
Berat	Çorovode, Qendër Skrapar, Bogovë, Vëndreshë, Çëpan, Potom, Leshnjë, Gjerbës, Zhepë	U	204,324	27	5,516,760	40,273
Berat	Poliçan, Tërpan, Vërtop	U	176,772	37	6,540,580	47,747
Korçë	Kolonjë/Ersekë, Qendër Ersekë, Leskovik, Qendër Leskovik, Novoselë, Barmash, Mollas, Çlirim	U	145,488	38	5,528,530	40,359
Fier	Mallakastër/Ballsh, Qendër Dukas, Greshicë, Aranitas, Hekal, Ngraçan, Kutë, Fratar, Selitë	U+R	362,893	50	18,144,648	132,457

Tabela A4.10: Parashikimet demografike në basenin ujqr Seman

	2011	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kombëtare	2,907,361	2,906,871	2,911,407	2,917,409	2,924,807	2,933,530	2,943,520	2,955,01
Berat	146,835	146,810	147,039	147,342	147,716	148,157	148,661	149,241
Fier	380,405	380,341	380,934	381,720	382,688	383,829	385,136	386,639
Korçë	146,764	146,739	146,968	147,271	147,645	148,085	148,589	149,169

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kombëtare	2,966,197	2,976,953	2,987,173	2,996,766	3,005,655	3,013,768	3,021,054	3,027,473
Berat	149,806	150,350	150,866	151,350	151,799	152,209	152,577	152,901
Fier	388,103	389,511	390,848	392,103	393,266	394,328	395,281	396,121
Korçë	149,734	150,277	150,793	151,277	151,726	152,135	152,503	152,827

Tabela A4.11.: Parashikimet e konsumit të ujit - baseni ujqor Seman

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Konsumi i ujit të brendshëm																	
Berat_Kuçovë UK Sh.A	Popullsia e Shërbyer	106,369	107,223	108,132	109,097	110,115	111,185	112,317	113,443	114,557	115,656	116,735	117,791	118,821	119,821	120,791	121,728
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	2,572	2,681	2,792	2,907	3,024	3,145	3,269	3,395	3,523	3,652	3,781	3,912	4,044	4,177	4,310	4,443
Korçë UK Sh.A	Popullsia e Shërbyer	88,736	88,875	89,058	89,284	89,550	89,855	90,206	90,547	90,875	91,187	91,480	91,752	91,999	92,222	92,418	92,587
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	2,055	2,137	2,221	2,306	2,392	2,480	2,570	2,660	2,751	2,842	2,932	3,022	3,112	3,202	3,291	3,379
	Popullsia e Shërbyer	2,844	2,941	3,040	3,141	3,244	3,349	3,456	3,564	3,671	3,779	3,887	3,994	4,101	4,207	4,312	4,417
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	1,790	1,908	2,030	2,157	2,288	2,424	2,565	2,711	2,859	3,011	3,167	3,326	3,488	3,652	3,820	3,990
Korçë (F) U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	31,684	32,231	32,795	33,378	33,979	34,597	35,237	35,877	36,516	37,151	37,782	38,408	39,026	39,636	40,238	40,830
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	701	744	789	835	882	931	982	1,035	1,088	1,142	1,198	1,255	1,312	1,371	1,430	1,490
Lushnje (F) U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	27,468	29,348	31,250	33,176	35,127	37,104	39,114	41,135	43,163	45,197	47,233	49,271	51,306	53,337	55,361	57,377
	Konsumi vjetor i ujit.	523	593	668	748	833	923	1,018	1,119	1,224	1,334	1,449	1,569	1,694	1,823	1,956	2,094

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
	(m ³)																
Bilisht U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	11,267	11,380	11,499	11,624	11,755	11,892	12,035	12,178	12,320	12,460	12,599	12,735	12,868	12,998	13,125	13,249
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	346	354	362	370	379	388	397	407	416	426	435	445	455	464	474	484
Fier UK Sh.A	Popullsia e Shërbyer	122,974	123,851	124,792	125,797	126,862	127,986	129,180	130,367	131,539	132,693	133,824	134,928	136,001	137,040	138,043	139,009
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	3,437	3,532	3,630	3,731	3,835	3,942	4,052	4,164	4,276	4,389	4,503	4,617	4,731	4,846	4,960	5,074
UK Lushnje (Q) Sh.A.	Popullsia e Shërbyer	54,538	56,298	58,093	59,923	61,789	63,693	65,641	67,596	69,554	71,511	73,465	75,412	77,349	79,274	81,184	83,078
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	927	1,030	1,138	1,252	1,372	1,497	1,628	1,764	1,906	2,052	2,204	2,360	2,522	2,687	2,858	3,032
Gramsh U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	21,460	21,494	21,538	21,593	21,657	21,731	21,816	21,898	21,978	22,053	22,124	22,190	22,250	22,303	22,351	22,392
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	570	585	601	617	633	649	666	683	700	717	734	751	768	785	801	817
Poliçan U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	9,898	9,914	9,934	9,959	9,989	10,023	10,062	10,100	10,137	10,172	10,204	10,235	10,262	10,287	10,309	10,328
	Konsumi vjetor i ujit. (m ³)	195	207	218	230	242	254	266	278	291	303	315	328	340	352	365	377

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ersekë UK Sh.A	Popullsia e Shërbyer	5,200	5,273	5,349	5,428	5,510	5,594	5,682	5,770	5,857	5,944	6,030	6,115	6,199	6,281	6,362	6,442
	Konsumi vjetor i ujit. (000m³)	136	142	148	154	160	166	172	179	186	193	199	206	214	221	228	235
Çorovodë U Sh.A	Population served	5,211	5,260	5,312	5,367	5,425	5,485	5,548	5,611	5,673	5,735	5,796	5,855	5,914	5,971	6,026	6,080
	Konsumi vjetor i ujit. (000m³)	203	204	205	206	208	209	210	212	213	215	216	217	219	220	221	222
Divjakë Sh.A U.	Popullsia e Shërbyer	13,871	13,892	13,921	13,956	13,998	14,046	14,100	14,154	14,205	14,254	14,300	14,342	14,381	14,416	14,446	14,473
	Konsumi vjetor i ujit. (000m³)	221	241	260	280	300	320	341	362	382	403	424	445	466	487	508	528
Ura-Vajgurore U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	10,467	10,747	11,034	11,327	11,626	11,933	12,247	12,563	12,878	13,193	13,507	13,820	14,130	14,438	14,743	15,045
	Konsumi vjetor i ujit. (000m³)	328	341	354	367	381	395	409	424	439	454	470	486	501	517	533	549
Patos U Sh.A	Popullsia e Shërbyer	25,453	27,798	30,167	32,560	34,980	37,431	39,918	42,418	44,930	47,451	49,977	52,506	55,034	57,560	60,081	62,593
	Konsumi vjetor i ujit. (000m³)	1,321	1,414	1,504	1,590	1,672	1,750	1,826	1,897	1,963	2,024	2,081	2,132	2,178	2,219	2,255	2,285
Konsumi i ujit institucional dhe industrial (IKI)																	

Tabela A4.12: Parashikimet e UPF të ardhshme – baseni ujqr Seman

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Berat_Kuçovë UK Sh.A	(000m ³)	8,554	8,154	7,754	7,354	6,954	6,554	6,154	5,753	5,353	4,953	4,553	4,153	3,753	3,353	2,953	2,553
Korçë UK Sh.A	(000m ³)	918	993	1,068	1,144	1,219	1,294	1,369	1,445	1,520	1,595	1,670	1,745	1,821	1,896	1,971	2,046
Korçë (F) U Sh.A	(000m ³)	379	409	438	467	496	526	555	584	613	643	672	701	730	760	789	818
Lushnje (F) U Sh.A	(000m ³)	243	303	362	422	482	541	601	661	720	780	840	899	959	1,019	1,078	1,138
Bilisht U Sh.A	(000m ³)	134	144	154	163	173	183	192	202	212	221	231	241	250	260	270	279
Fier UK Sh.A	(000m ³)	7,267	7,013	6,760	6,506	6,253	5,999	5,746	5,492	5,238	4,985	4,731	4,478	4,224	3,971	3,717	3,464
UK Lushnje (Q) Sh.A.	(000m ³)	3,973	3,821	3,669	3,517	3,365	3,213	3,062	2,910	2,758	2,606	2,454	2,302	2,150	1,998	1,846	1,694
Gramsh U Sh.A	(000m ³)	658	647	636	626	615	604	593	582	571	560	549	538	527	516	505	494
Poliçan U Sh.A	(000m ³)	457	441	425	409	393	378	362	346	330	314	298	282	266	250	234	218
Ersekë UK Sh.A	(000m ³)	180	178	175	173	171	169	167	165	163	161	159	157	154	152	150	148
Çorovodë U Sh.A	(000m ³)	284	275	266	256	247	237	228	218	209	199	190	180	171	161	152	142
Divjakë Sh.A U.	(000m ³)	213	218	223	228	232	237	242	247	252	257	262	267	272	276	281	286
Ura-Vajgurore U Sh.A	(000m ³)	455	446	436	427	417	408	398	389	379	370	360	351	341	332	322	313
Patos U Sh.A	(000m ³)	1,169	1,175	1,182	1,188	1,194	1,200	1,206	1,212	1,218	1,224	1,231	1,237	1,243	1,249	1,255	1,261

Emri i ndërmarrjes	Berat_Kuçovë UK Sh.A	Korçë UK Sh.A	Korçë (F) U Sh.A	Lushnje (F) U Sh.A	Bilisht U Sh.A	Fier UK Sh.A	UK Lushnje (Q) Sh A.	Gramsh U Sh.A	Poliçan U Sh.A	Ersekë UK Sh.A	Çorovodë U Sh.A	Divjakë Sh.A U.	Ura-Vajgurore U Sh.A	Patos U Sh.A	Basen Ujor
Kosto administrative															
Interes – ujë (000 Lek)	4,013	22,689	0	0	0	0	1,764	9	0	0	0	0	23	0	42,847
Kosto të tjera financiare - ujë (000 Lek)	2,166	0	1,280	0	1,113	0	1,559	217	555	629	0	0	330	1,452	14,001
Taksa dhe subvencione															
Taksa dhe detyrime - ujë(000 Lek)	3,447	1,944	0	0	100	0	365	387	192	66	0	0	144	0	16,029
Kostot totale financiare - ujë (000 Lek)	196,743	194,926	46,606	77,905	31,951	408,305	143,196	30,400	36,790	11,290	32,216	24,980	30,190	212,017	2,085,925
Shërbime kanalizime															
Kosto operative dhe mirëmbajtjeje															
Kosto e punës - S (000 Lek)	13,923	34,355	0	0	0	9,497	6,367	0	0	2,262	0	0	0	1,776	72,514
Kosto materiale (përfshirë Kimikatet) - S (000 Lek)	91	0	0	0	0	2,032	851	0	0	0	0	0	0	1,144	4,118
Kosto të energjisë - S (000 Lek)	0	12,537	0	0	0	0	0	0	0	26	0	0	0	0	12,563
Kosto riparimi dhe mirëmbajtjeje - S (000 Lek)	356	6,631	0	0	0	1,768	0	0	0	595	0	0	0	0	10,008
Shërbime të kontraktuara - S (000 Lek)	21	6,583	0	0	0	0	379	0	0	0	0	0	0	0	6,983
Kosto të tjera - S (000 Lek)	600	638	0	0	0	0	121	0	0	143	0	0	0	569	2,071

Emri i ndërmarrjes	Berat_Kuçovë UK Sh.A	Korçë UK Sh.A	Korçë (F) U Sh.A	Lushnje (F) U Sh.A	Bilisht U Sh.A	Fier UK Sh.A	UK Lushnje (Q) Sh A.	Gramsh U Sh.A	Poliçan U Sh.A	Ersekë UK Sh.A	Çorovodë U Sh.A	Divjakë Sh.A U.	Ura-Vajgurore U Sh.A	Patos U Sh.A	Basen Ujor
Kosto e drejtpërdrejtë e operimit (DOC) – Ujërat e ndotura (000 Lek)	14,991	60,745	0	0	0	13,297	7,718	0	0	3,026	0	0	0	3,489	108,258
Kosto kapitale															
Zhvlerësimi- S (000 Lek)	5,160	78,241	0	0	0	16,800	3,342	0	0	408	0	0	0	0	114,223
Kosto administrative															
Interesi-S (000 Lek)	0	42,011	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	42,011
Shpenzime të tjera financiare - S (000 Lek)	264	0	0	0	0	0	0	0	0	87	0	0	0	0	351
Taksa dhe subvencione															
Taksa dhe detyrime - S (000 Lek)	0	1,944	0	0	0	0	40	0	0	0	0	0	0	0	1,984
Kosto totale financiare – Ujërat e ndotura (000 Lek)	20,415	182,941	0	0	0	30,097	11,100	0	0	3,521	0	0	0	3,489	266,827
Kostot totale financiare – ujë & Ujërat e ndotura (000 Lek)	217,158	377,867	46,606	77,905	31,951	438,402	154,296	30,400	36,790	14,811	32,216	24,980	30,190	215,506	2,352,751

Tabela A4.14: Të ardhurat financiare nga shërbimet e ujësjellësit / ujërave të zeza, baseni uxor Seman, 2015

Ujësjiellësi	Të ardhurat nga shërbimet e ujit (000 Lek)	Të ardhurat nga shërbimet e ujit (000 Lek)	Të ardhurat totale operative (000 Lek)	Subvencionet (000 Lek)	Të ardhurat totale operative (000 Lek)	Të ardhurat totale operative (000 euro)
Berat_Kuçovë UK Sh.A	171,623	30,386	202,009	0	202,009	1,475
Korçë UK Sh.A	215,741	89,156	304,898	0	304,898	2,226
Korçë (F) U Sh.A	19,686	0	19,686	11,500	31,186	228
Lushnje (F) U Sh.A	37,201	0	37,201	9,500	46,701	341
Bilisht U Sh.A	18,648	0	18,648	500	19,148	140
Fier UK Sh.A	363,040	43,636	406,676	0	406,676	2,969
UK Lushnje (Q) Sh A.	80,753	12,131	92,884	3,500	96,384	704
Gramsh U Sh.A	28,846	0	28,846	0	28,846	211
Poliçan U Sh.A	10,913	0	10,913	9,600	20,513	150
Ersekë UK Sh.A	10,692	2,089	12,780	500	13,280	97
Çorovodë U Sh.A	9,356	0	9,356	11,000	20,356	149
Divjakë Sh.A U.	11,443	0	11,443	4,100	15,543	113
Ura-Vajgurore U Sh.A	20,050	0	20,050	3,700	23,750	173
Patos U Sh.A	36,808	0	36,808	47,350	84,158	614

Tabela A4.15: Kostot financiare të basenit ujqor Seman, 2015

	Berat_ Kuçovë UK Sh.A	Korçë UK Sh.A	Korçë (F) U Sh.A	Lushnje (F) U Sh.A	Bilisht U Sh.A	Fier UK Sh.A	UK Lushnje (Q) Sh A.	Gramsh U Sh.A	Poliçan U Sh.A	Ersekë UK Sh.A	Çorovod ë U Sh.A	Divjakë Sh.A U.	Ura-Vajguror e U Sh.A	Patos U Sh.A	Basen Ujqor
Kosto Financiare															
Shërbimet e Ujqit															
Kosto Totale Financiare - ujqë (000 Lek)	196,743	194,926	46,606	77,905	31,951	408,305	143,196	30,400	36,790	11,290	32,216	24,980	30,190	212,017	2,085,925
Shërbime Kanalizime															
Kosto totale financiare – ujqëra totale (000 Lek)	20,415	182,941	0	0	0	30,097	11,100	0	0	3,521	0	0	0	3,489	266,827
Kosto totale financiare – ujqëra totale (000 Lek)	217,158	377,867	46,606	77,905	31,951	438,402	154,296	30,400	36,790	14,811	32,216	24,980	30,190	215,506	2,352,751
Të ardhurat financiare															
Shërbimet e ujqit															
Shuma totale e faturave të ujqit – Totali (000 Lek)	171,623	215,741	19,686	37,201	18,648	363,040	80,753	28,846	10,913	10,692	9,356	11,443	20,050	36,808	1,395,917
Shërbimet e ujqërave të ndotura															
Shuma totale e faturave të Kanalizimeve - Totali (000 Lek)	30,386	89,156	0	0	0	43,636	12,131	0	0	2,089	0	0	0	0	228,635
Subvencioni për operacion (000 Lek)	0	0	11,500	9,500	500	0	3,500	0	9,600	500	11,000	4,100	3,700	47,350	135,250
Totali i të ardhurave financiare – Ujqë & Ujqëra të ndotura (000 Lek)	202,009	304,898	31,186	46,701	19,148	406,676	96,384	28,846	20,513	13,280	20,356	15,543	23,750	84,158	1,759,802
Shkalla e Rikuperimit të koston financiare (%)	93%	81%	67%	60%	60%	93%	62%	95%	56%	90%	63%	62%	79%	39%	75%

Tabela A4.16. Shkalla e rikuperimit të kostos ekonomike në basenin ujqor Seman, 2015

	Berat_Kuçovë UK Sh.A	Korçë UK Sh.A	Korçë (F) U Sh.A	Lushnje (F) U Sh.A	Bilisht U Sh.A	Fier UK Sh.A	UK Lushnje (Q) Sh A.	Gramsh U Sh.A	Poliçan U Sh.A	Ersekë UK Sh.A	Çorovodë U Sh.A	Divjakë Sh.A U.	Ura-Vajgurore U Sh.A	Patos U Sh.A	Basen Ujqor
Kosto ekonomike															
Shërbimet e ujqit															
Kosto operative dhe mirëmbajtjeje															
Kosto e punës - Ujqë (000 Lek)	75,771	40,633	14,638	19,894	10,365	87,051	26,291	14,853	15,853	5,579	10,128	9,321	9,643	36,556	504,619
Kosto materiale - Ujqë (000 Lek)	6,000	375	89	326	99	1,987	935	220	275	148	328	40	466	598	20,948
Kosto të energjisë - Ujqë (000 Lek)	14,892	15,615	15,132	17,543	3,794	132,611	38,443	1,850	8,460	243	9,218	8,168	8,900	117,215	568,575
Kosto riparimi dhe mirëmbajtjeje - Ujqë (000 Lek)	5,241	7,752	405	6,068	392	31,464	6,435	1,598	707	382	1,048	547	2,160	2,595	94,957
Kosto e Shërbime të kontraktuara - Ujqë (000 Lek)	2,612	18,603	54	180	0	11,943	5,828	297	288	0	0	0	42	1,824	71,197
Kosto të tjera - Ujqë (000 Lek)	3,636	628	596	70	54	1,788	1,342	774	1,152	588	763	559	2,511	9,927	38,607
Kosto direkte Operative - Ujqë (000 Lek)	108,152	83,605	30,914	44,081	14,704	266,843	79,274	19,592	26,735	6,940	21,485	18,634	23,722	168,715	1,298,902
Kosto kapitale															
Zhvlerësimi - Ujqë (000)	50,400	44,449	6,769	24,000	12,000	87,192	36,958	5,115	2,580	1,824	5,640	1,776	1,068	6,802	387,912

	Berat_Kuçovë UK Sh.A	Korçë UK Sh.A	Korçë (F) U Sh.A	Lushnje (F) U Sh.A	Bilisht U Sh.A	Fier UK Sh.A	UK Lushnje (Q) Sh A.	Gramsh U Sh.A	Poliçan U Sh.A	Ersekë UK Sh.A	Çorovodë U Sh.A	Divjakë Sh.A U.	Ura-Vajgurore U Sh.A	Patos U Sh.A	Basen Ujor
Lek)															
Shlyerje Borxhi (principalit)	580	26,274	0	0	0	0	7,140	0	0	0	0	0	0	0	49,782
Kosto administrative															
Interes – ujë (000 Lek)	4,013	22,689	0	0	0	0	1,764	9	0	0	0	0	23	0	42,847
Kosto të tjera financiare - ujë (000 Lek)	2,166	0	1,280	0	1,113	0	1,559	217	555	629	0	0	330	1,452	14,001
Kosto burimore	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kosto mjedisore	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kosto totale ekonomike - Ujë (000 Lek)	165,311	177,017	38,962	68,081	27,816	354,035	126,695	24,933	29,870	9,393	27,125	20,410	25,143	176,969	1,793,445
Shërbime kanalizime															
Kosto operative dhe mirëmbajtjeje															
Kosto e punës- S (000 Lek)	10,594	26,142	0	0	0	7,227	4,845	0	0	1,721	0	0	0	1,351	55,178
Kosto materiale - S (000 Lek)	76	0	0	0	0	1,693	709	0	0	0	0	0	0	953	3,432
Kosto të energjisë - S (000 Lek)	0	10,447	0	0	0	0	0	0	0	22	0	0	0	0	10,469
Kosto riparimi dhe	356	6,631	0	0	0	1,768	0	0	0	595	0	0	0	0	10,008

	Berat_Kuçovë UK Sh.A	Korçë UK Sh.A	Korçë (F) U Sh.A	Lushnje (F) U Sh.A	Bilisht U Sh.A	Fier UK Sh.A	UK Lushnje (Q) Sh A.	Gramsh U Sh.A	Poliçan U Sh.A	Ersekë UK Sh.A	Çorovodë U Sh.A	Divjakë Sh.A U.	Ura-Vajgurore U Sh.A	Patos U Sh.A	Basen Ujor
Të ardhura ekonomike															
Shërbime të ujit															
Shuma totale e faturave të ujit - Total (000 Lek)	143,019	179,785	16,405	31,001	15,540	302,533	67,294	24,038	9,094	8,910	7,797	9,536	16,708	30,673	1,163,264
Shërbime të ujërave të ndotura /kanalizime															
Shuma totale e faturave të kanalizimeve - total (000 Lek)	25,322	74,297	0	0	0	36,363	10,109	0	0	1,741	0	0	0	0	190,529
Shkalla e rikuperimit të kostos ekonomike - uji (%)	87%	102%	42%	46%	56%	85%	53%	96%	30%	95%	29%	47%	66%	17%	65%
Shkalla e rikuperimit të kostos ekonomike - ujërave të ndotura (%)	148%	44%				132%	108%			58%				0%	78%
Shkalla e rikuperimit të kostos ekonomike - uji & ujëra të ndotura (%)	92%	73%	42%	46%	56%	89%	57%	96%	30%	86%	29%	47%	66%	17%	66%

Shtojca 5. Plani i Veprimit për Përfshirjen e Palëve të Interesit

5.1 Hyrje

Përgatitja e një Plani për Menaxhimin e Baseneve Ujore (PMBU) për basenin ujq Seman është pjesë e Mbështetjes Institucionale për Komponentin e Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore të Projektit të Burimeve Ujore dhe Ujitjes në Shqipëri (PBUU).

Zbatimi efektiv i DKU, siç kërkohet sipas ligjit evropian, nuk do të ishte plotësisht i mundur aktualisht në asnjë prej 6 baseneve ujore në Shqipëri. Zbatimi efektiv i DKU kërkon zhvillim të mëtejshëm të kapaciteteve qendrore dhe rajonale për të përmbushur kërkesat specifike të DKU dhe megjithëse të detajuara në ligjet kombëtare dhe të pasqyruara në strukturën institucionale, e cila barazohet me një qëllim serioz për zbatimin e DKU-së në të ardhmen, Shqipëria aktualisht nuk ka kapacitetin teknik për të përmbushur kërkesat specifike të DKU-së.

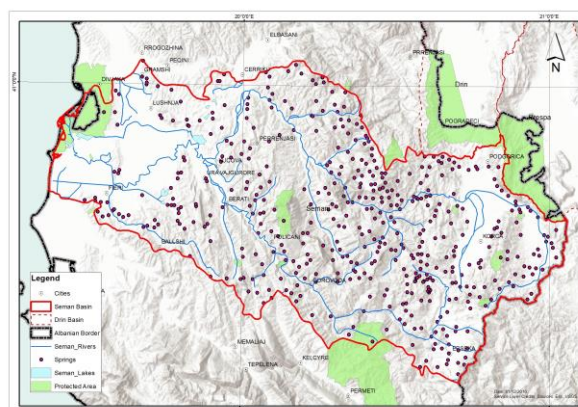
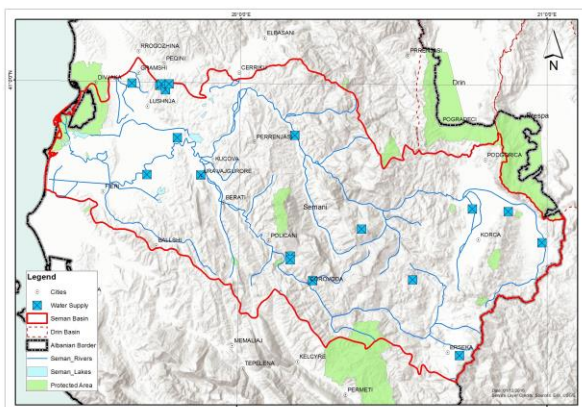
Si fazë e parë, zbatimi i DKU-së në Shqipëri kërkon një avancim me të madh në investimin e zhvillimit të kapaciteteve, p.sh. të burimeve njerëzore dhe trajnimit, si në nivel qendror dhe rajonal. Për të përmirësuar pozitivisht situatën, u ndërмор një vlerësim i kapaciteteve gjatë fazës 2 të projektit, i cili lidhë rolet dhe përgjegjësitë në nivel qendror dhe vendor me nevojat specifike të trajnimit dhe burimet njerëzore që kërkohen për të përmbushur detyrimet ligjore të secilit entitet të përfshirë në menaxhimin e ujit në basenin ujq Seman.

Në basenin ujq Seman, ka 33 shërbime ujësjellës kanalizime. Megjithatë, pas reformës do të licensohen vetëm 10 shërbime ujësjellës kanalizime, si Korçë, Berat-Kuçovë, Ura vajguore M. Madhe, V. Dejës, Fier, Roskovec. Patos, Ballsh, Lushnje, Divjake dhe Maliq (pjesërisht).

Vendndodhjet e pikave kryesore të furnizimit me ujë në basenin ujq Seman janë dhënë në figurën 1. Një inventar i burimeve të njohura është paraqitur në figurën 2.

Për sa i përket impianteve të trajtimit të ujit (ITU) në basenin ujq Seman, aktualisht janë në përdorim vetëm dy impiante për trajtimin e ujërave, në Korçë dhe Bashkinë Divjakë, pranë qytetit të Lushnjës.

Figura 1: Vendndodhja e Ujësjellësve Kryesorë **Figura 2: Vendndodhja e Burimeve**

Proçesi i konsultimit të palëve të interesit u drejtua nga ekipi i projektit, me fokus në dy veprimtari kryesore:

- Trajnime
- Menaxhim

Planifikimi i menaxhimit të baseneve ujore do të kërkojë përfshirjen në nivel të autoriteteve kombëtare dhe vendore, shoqërisë civile (OJQ) dhe komuniteteve përmes informatorëve kryesorë dhe fokus grupet që përfaqësojnë grupet vulnerabël (p.sh. gratë, të moshuarit, minoritetet dhe / ose grupet etnike)

- Niveli Kombëtar
- Niveli Rajonal
- Informatorët Kryesorë
- Fokus Grupet

5.2 Qëllimi

Plani i konsultimeve të palëve të interesit do të sigurojë përfshirjen e palëve të interesit në nivel të autoriteteve kombëtare dhe vendore, shoqërisë civile (OJQ) dhe komuniteteve përmes informatorëve kryesorë dhe fokus grupeve që përfaqësojnë grupet vulnerabël (p.sh. gratë, të moshuarit, minoritetet dhe / ose grupet etnike). Këto angazhime u realizuan gjatë planifikimit me qëllim përgatitjen e PMBU.

Ky angazhim do të marrë në konsideratë opinionet dhe komentet nga nivele të ndryshme të grupeve të palëve të interesit që do të përdoren për finalizimin e Planit të Menaxhimit

Në këtë plan veprimi përfshihen fazat e mëposhtme të përfshirjes:

- Përfshirja e palëve të interesit në nivel kombëtar: palët e interesit në nivel qendror shtetëror u informuan për rezultatet e arritura në vlerësimin e alternativave në takimet ballë për ballë;
- Përfshirja e palëve të interesit në nivel rajonal dhe vendor: do të organizohet një takim plenar i palëve në secilin prej rajoneve
- Intervistuesit e KI
- U organizua Fokus Grup me grupet vulnerabël (gra, të moshuar, romë (nëse ka) dhe grupe të tjera).

Për secilën faze u realizuan detyrat e mëposhtme:

- Aktivitetet Përgatitore:
 - Njoftimi i palëve të interesit
 - Materialet Informuese (Prezantimet)
- Mbledhjet e publikimit
 - Organizimi i "marrjes së shënimeve" dhe regjistrimit gjatë aktiviteteve
- Regjistrimi i Pjesëmarrësve
 - Ekipi: përfaqësuesit e ekipit të projektit
 - Raportimi dhe dorëzimet/produktet

Faza e Konsultimit e cila fillojë në janar 2017, përbëhet nga sa më poshtë:

- Bazuar në çështjet e menaxhimit të burimeve ujore të identifikuara dhe kufizimet në lidhje me ujin, procesi i planifikimit të basenit ujqor fillojë me konsultime të strukturuar me palët e interesit për identifikimin e çështjeve që duhet të adresohen, nevojave dhe mundësive për zhvillim dhe vizionin e palëve të interesit për të ardhmen e basenit. Objektivat pasqyrojnë nevojat dhe prioritetet gjinore, dhe treguesit disagregohen sipas gjinisë, moshës dhe parametrave të tjerë përkatës.

Proçesi i konsultimit u organizua nga ekipi i projektit si më poshtë:

- Identifikimi i listave të palëve të interesit dhe strategjisë së përfshirjes (kombëtare / rajonale)
- Asistim në organizimin e takimeve kombëtare dhe rajonale (p.sh. njoftimi për autoritetet, ftesat dhe ndërlidhja me autoritetet rajonale dhe komunale);
- Organizimi i "marrjes së shënimeve" gjatë takimeve konsultative;
- Përgatitja e 'Raportit të Rezultatit të Përfshirjes' që paraqet rezultatin e konsultimeve dhe pjesëmarrjen e grupeve vulnerabël; dhe
- Ky dokument do të jetë referencë për raportin përfundimtar të palëve të interesit

Një plan aktiviteti ilustron në tabelën më poshtë:

Java	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Java që fillon më:	Përpara	23-Jan	30-Jan	6-Shku	13-Shku	20-Shku	27-Shku	6-Mar	13-Mar	20-Mar	27-Mar	3-Pri	10-Pri	17-Pri	24-Pri	1-Maj	8-Maj	15-Maj	22-Maj	29-Maj	5-Qer	12-Qer	19-Qer	26-Qer	3-Korl	10-Korl	17-Kor	24-Korl	31-Kor
Versioni anglisht i draft PMBU-ve gati														15															
Versioni shqip i draft PMBU-ve gati																15													
Raporti i WS: Hyrje në modelimin e BU (kombëtar, Tiranë)			31																										
Raporti i WS: Ekonomia e përdorimit të ujit: Semani/Fier								15																					
Raporti i WS: Modelimi i BU Semani / Fier													15																
Raporti i WS: Monitorimi dhe udhërrëfyesi (kombëtar, Tiranë)																15													
Versioni anglisht përfundimtar i PMBU-ve gati(4 javë pas marrjes së komenteve)																				janë marrë komentet			30						
Versioni shqip përfundimtar i PMBU-ve gati																										14			
Prezantimi i Plan-eve																		15											
Raporti Përmbledhës i Procesit																												25	

LEGJENDA

Aktivitete

Konsultime

Seminare/Trajnime

Produktet

Komente të Palëve të Interesit

5.3 Qasja në Planin e Përfshirjes së Palëve të Interesit

Konsultimi i palëve të interesit është një element kyç në planifikimin e menaxhimit të basenit ujqor. Qëllimi i konsultimeve të palëve të interesit është lejimi i bashkëveprimit të palëve të interesit në procesin e vendimmarrjes, duke shprehur mendimet e tyre dhe duke lehtësuar rrezikun nëpërmjet zgjidhjeve teknike të bazuara në shqetësimet e ngritura gjatë procesit.

Konsultimi i palëve të interesit është një proces gjithëpërfshirës dhe i përshtatshëm në aspektin kulturor, duke përfshirë shkëmbimin e informacionit dhe njohurive, aftësinë për të kuptuar shqetësimet e të tjerëve dhe ndërtimi i marrëdhënieve të bazuara në bashkëpunim. Kjo u lejon palëve të interesit të kuptojnë rreziqet, ndikimet dhe mundësitë e projektit për të arritur rezultate pozitive.

Objektivat kryesore të përfshirjes së palëve të interesit janë:

- të sigurojnë ofrimin e informatave të duhura në kohën e duhur për ata të prekur ose që kanë interesa në projekt,
- të sigurojnë që këtyre grupeve t'u jepet mundësia e nevojshme për të shprehur mendime dhe shqetësime
- të sigurojnë që komentet të bëhen në kohë në mënyrë që të mund të merren parasysh në vendimet e projektit.

Vizitat në terren dhe procesi i përfshirjes së palëve të interesit u hartuan për të trajtuar disa objektiva të ndryshme. Puna në terren u projektua për të përdorur këtë njohuri ekzistuese për të vlerësuar çështjet relevante me qëllim përgatitjen e planit të menaxhimit dhe për të siguruar që projekti i propozuar të adresojë në mënyrë efektive kërkesat kryesore të detyrës të caktuara në koordinim me palët e interesit. Punët në terren siguruan që të gjitha çështjet të trajtohen dhe të gjitha palët e interesit të konsultohen duke përfshirë të gjitha komunitetet e prekura drejtpërdrejt (konsultimet me palët e përfshira, duke përfshirë të gjitha komunitetet dhe vendbanimet e prekura, grupe të veçanta si fermerët dhe informatorët kryesorë si zyrtar rajonale, gratë dhe palët e interesit të përfshira drejtpërsëdrejti).

Metodologjitë e përkrahura më poshtë përshtaten me kërkesat e përkrahura më lart dhe vëmendje e veçantë u jepet anëtarëve më vulnerabël të shoqërisë.

Këto aktivitete të përfshirjes u ndërmorën siç referohet në tabelën 1

Tabela 2: Faza e Planit të Përfshirjes së Palëve të Interesit në Shqipëri dhe Progresi deri më sot

Faza	Përfunduar/Planifikuar
Faza1: Konsultimi i nivelit të lartë me Autoritetet Kombëtare	Planifikuar
Faza 2: Konsultimi me Autoritetet Rajonale	Planifikuar
Faza3: Intervistuesit e Informatorëve kryesorë	Planifikuar
Faza 4: Fokus Grupi me Njerëz Vulnerabël	Planifikuar

Të gjitha palët përkatëse të interesit, si ata që ishin përfshirë tashmë në konsultimet paraprake gjatë seminareve të projektit dhe të reja të identifikuara, u ftuan të marrin pjesë në takime për t'u informuar për gjetjet dhe rekomandimet e ekipit të studimit. Lista e detajuar e palëve të interesit jepet në tabelën 3 si referencë e Draft Raportit të Përkohshëm.

Tabela 3: Lista e palëve të interesit në nivel kombëtar dhe rajonal në basenin ujqor Seman

Institucionet dhe Palët e Interesit në nivel kombëtar		
<ul style="list-style-type: none"> Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave (aktualisht Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural) Sekretariati Teknik i Këshillit Kombëtar të Ujit (aktualisht Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore) Ministria e Mjedisit (aktualisht Ministria e Turizmit dhe Mjedisit) Ministria e Energjisë dhe Industrisë (aktualisht Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë) Ministria e Shëndetësisë (aktualisht Ministria e Shëndetësisë dhe Kujdesit Social) Ministria e Punëve të Brendshme (aktualisht Ministria e Brendshme) Ministria e Mbrojtjes 	<ul style="list-style-type: none"> Ministria e Financës, Ministria e Shtetit Për Çështjet Vendore (aktualisht Ministria e Financave dhe Ekonomisë) Drejtoria për përfshirjen sociale dhe barazinë gjinore në Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (aktualisht nën Ministrinë e Shëndetësisë dhe Kujdesit Social) Enti Rregullator i Ujit Instituti Shqiptar i Gjeo-Shkencave, Mjedisit, Ujit dhe Energjisë Agjencia Kombëtare për Burimet Natyrore 	<ul style="list-style-type: none"> Shërbimi Gjeologjik Shqiptar Agjencia e Ujësllës Kanalizimeve, Instituti i Shëndetit Publik Agjencia Kombëtare e Mjedisit
Institucionet dhe Palët e Interesit në basenin ujqor Seman		
<ul style="list-style-type: none"> Agjencia e Basenit Ujqor Seman (aktualisht Zyra e Administrimit të Basenit Ujqor) Bordi i Ujitjes dhe Kullimit Fier, Agjencia Rajonale Mjedisore e Beratit, Elbasanit, Fierit dhe Korçës 	<ul style="list-style-type: none"> Komunat Belsh, Berat, Cërrik, Çorovodë, Devoll, Divjakë, Elbasan, Fier, Gramsh, Kolonjë, Korçë, Kuçovë, Lushnje, Maliq, Mallakastër, Patos, Poliçan, Roskovec, Ura Vajgurore. Ndërmarrje e Shërbimeve Publike (Korçë) Ndërmarrjet e Ujësllës Kanalizimeve 	<ul style="list-style-type: none"> Departamenti i Zhvillimit Urban (Komunat Elbasan dhe Devoll) Departamenti i Shërbimeve Publike (Komuna Korçë) Inspektoriat Shtetëror Shëndetësor (Për të gjitha komunat)

5.4 Identifikimi i palëve të interesit

Bazuar në objektivat e Aktiviteteve Publike, të gjithë palët përkatëse të interesit (ata që tashmë janë të përfshirë në konsultimet paraprake dhe takimet e njoftimit dhe ato të reja të identifikuar gjatë kësaj faze) u ftuan të marrin pjesë në një sërë takimesh me qëllim informimin në lidhje me gjetjet dhe rekomandimet e ekipit të studimit.

Lista e detajuar e palëve të interesit jepet në fund të kësaj shtojce. Paragrafët më poshtë ofrojnë një pasqyrë të palëve të identifikuar të interesit.

Plani i Konsultimit me Palët e Interesit siguron përfshirjen e pjesëve të SE në nivel kombëtar dhe rajonal (nëpërmjet Informatorëve kryesorë dhe fokus grupeve që përfaqësojnë grupin vulnerabël)

Fokus Grupi dhe mbledhja e KI-së, përfshijnë shoqatat bujqësore, grupet e përdorimit të ujit, fermerët dhe pjesëmarrësit nga shoqëria civile.

- Qeveria Kombëtare
- Qeveria Rajonale dhe Vendore
- KI dhe Fokus Grupet

Organizimi i monitorimit të ujit (burimeve) në Shqipëri është i ndërlikuar, me mbi 20 institucione të ndryshme qeveritare aktualisht të përfshira në grumbullimin e të dhënave për një numër të kufizuar parametrash me mbulim të pjesshëm gjeografik. Menaxhimi i ujërave është organizuar në nivelin e baseneve ujore në Shqipëri përmes gjashtë Këshillave të Baseneve Ujore (KBU), secili prej të cilëve ka një Agjenci të Basenit Ujor (aktualisht Zyrat e Administrimit të Basenit Ujor).

5.5 Takimet e konsultimit dhe trajnimet

a. Takimet e Konsultimit

Në përputhje me aktivitetet e planifikuara, këto angazhime u mbajtën gjatë hartimit të PMBU për të marrë në konsideratë mendimet e komenteve nga nivele të ndryshme të grupeve të aktorëve që do të përdoren për finalizimin e PMBU dhe në projektin PMBU për të shpalosur planin për të gjithë aktorët dhe për të mbledhur mendimet dhe komentet e tyre.

U organizuan konsultimet në vijim:

- Konsultimi ballë për ballë me palët e interesit në nivel kombëtar. Departamentet e ndryshme përfaqësuese të institucioneve u ftuan të marrin pjesë në të njëjtin takim;
- Takimet plenare në nivel rajonal / qarku: takimet u organizuan në nivel rajonal / qarku në fushën e studimit të vlerësimit të alternativave;
- Intervistat me informatorët kryesorë;
- U organizuan Fokus Grupe me njerëz vulnerabël për të parë ndikimin e këtij projekti në jetën dhe aktivitetet e tyre të përditshme.

b. Sesionet e Trajnimit

U organizuan trajnime për të krijuar një mirëkuptim të përbashkët midis palëve të interesit në menaxhimin e ujërave në lidhje me hapat e kërkuar në zhvillimin e Planit të Menaxhimit të Baseneve Ujore. Këto trajnime do të ndihmojnë në forcimin e kapacitetit të Qeverisë për të menaxhuar burimet ujore si në nivel kombëtar dhe në basenin ujor Seman, dhe për të përmirësuar në mënyrë të qëndrueshme performancën e sistemeve të ujitjes në zonën e projektit. Këto aktivitete u kryhen me balancë gjinore dhe objektivi ynë ishte përfshirja e grave me të paktën 50% pjesëmarrje në këto trajnime.

Trajnimet u drejtohen gjithashtu entiteteve publike rajonale dhe vendore të administratës së ujit. Për të krijuar një pjesëmarrje të ekuilibrit gjinor në këto takime, këtyre subjekteve do të kërkohet që të paraqesin listën e të gjithë anëtarëve, pozicioneve dhe gjinisë së çdo departamenti të synuar. Pjesëmarrja në trajnime do të ishte së paku 50% gra. Nëse disa departamente nuk mund ta përmbushin këtë, do të kërkohet pjesëmarrja e eksperteve të tjera gra nga entitete të tjera dhe shoqëria civile. Ekipi i projektit ftoi palët e interesit në trajnimet zyrtarisht me shkrim dhe gjithashtu me telefon.

Aspektet më të rëndësishme që do të sqarohen në trajnime për palët e interesit, ishin si më poshtë:

- Çfarë është plani i integruar i menaxhimit të burimeve ujore
- Çfarë janë Direktiva Kuadër e Ujit, Direktiva e Përmbytjeve, etj.

- Bashkëpunimi institucional, ruajtja, monitorimi dhe ndarja e të dhënave
- Çfarë është modelimi i ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore
- Çfarë është investimi i planifikimit të efikasitetit të kostos
- Çfarë do të thotë "Përdoruesi paguan"

Palët e interesit që ishin pjesë e këtyre trajnimeve ishin nga institucionet e mëposhtme:

- ABU (aktualisht ZABU)
- KBU
- Bashkitë
- Ndërmarrjet e Ujësjiellit
- Bordi i Kullimit
- SHPU
- Industritë kryesore të përdorimit të ujit
- Agjencia Rajonale e Mjedisit
- Autoriteti Rajonal Shëndetësor
- Departamenti i Politikës së Ujit
- Sekretariati i ujit
- Shoqëria Civile

Tabela 4: Aktivitete Përgatitore

Aktivitete	Komente	Afati	Përgjegjës
1. Përgatitja e listës së palëve të interesit			
1.1 Përgatitja e listës së palëve kombëtare të interesit			Ekipi Projektit
1.2 Përgatitja e listës së palëve përkatëse rajonale/vendore të interesit			Ekipi Projektit
1.3 Përgatitja e listës së informatorëve kryesorë dhe fokus grupeve përkatëse			Ekipi Projektit
2. Përgatitja e mbledhjeve kokë më kokë me autoritetet shtetërore kombëtare/rajonale			
2.1 Dërgimi i letrës te të gjitha palët e interesit	Përgatitja e ftesave për të shpjeguar qëllimin e vendit të mbledhjes		Klienti/Ekipi Projektit
2.2 Dërgimi i letrave të kërkesave për mbledhje te palët kombëtare të interesit.			Klienti/Ekipi Projektit
2.3 Dërgimi i letrave të kërkesave për mbledhje te palët rajonale të interesit			Klienti/Ekipi Projektit
3. Përgatitja e konsultimeve me informatorët kryesorë dhe fokus grupeve			
3.1 Përgatitja e pyetësorëve për informatorët			Ekipi Projektit
3.2 Përgatitja e pyetësorëve për Fokus Grupet			Ekipi Projektit
3.3 Analizimi i pyetësorëve			Ekipi Projektit
3.4 Përgatitja e raportit dhe e përshtypjeve nga mbledhja			Ekipi Projektit

5.6 Organizimi i mbledhjeve

Vendi për çdo mbledhje dhe trajnim u zgjedh në bashkëpunim me pjesëmarrësit kryesorë dhe lista përfundimtare e të ftuarve miratohet me përfaqësuesit përkatës rajonalë dhe vendorë.

Të gjitha produktet/raportet e mbledhjeve konsultative do të administrohen nga MBZHR.

Mbledhjet u mbajtën rreth orës 10:00 paradite dhe zgjaten rreth dy orë. Prezantimet nuk ishin më të gjata se një orë.

Përveç sesionit P&P, pjesëmarrësve ju shpërndahen formularë për të marrë vlerësimin e veprimtarive konsultative të kryera për të regjistruar vërejtjet dhe shqetësimet.

Regjistrimi: Të gjithë pjesëmarrësit regjistrohen me formatin e fletës së nënshkrimit. Do të jenë të gjitha informacionet e nevojshme si, pozicioni, numri i kontaktit, emaili dhe nënshkrimi i tyre.

Ekipi: Përbërja e ekipit paraqitet në tabelën e mëposhtme.

Tabela 5: Përbërja e ekipit për mbledhjet rajonale dhe vendore

Pozicioni/ekspertiza	Emri	Shoqëria
Mjedisor dhe Social	Redion Biba	Konsulenti
Pjesëmarrja e palëve të interesit	Arta Gurabardhi	Konsulenti
Analiza gjinore dhe integrimi gjinor	Nereda Kola	Konsulenti
Koordinimi i komunikimit/trajnimet	Eneida Shuli/Adri Erebara	Konsulenti
Ekspert teknik	Halit Kamberi	Konsulenti

Procesverbali i mbledhjes u përgatitet nga mbajtësi i Minutave të Takimit brenda një jave nga përfundimi i veprimtarisë së komunikimit. Konsulenti përgatiti një raport me rezultatet përmbledhëse nga veprimtaritë dhe ky raport përmban bashkëlidhjet e mëposhtme:

- Materialet e ftesave (modelet e letrave, reklamat në media) dhe materialet e prezantimit
- Procesverbalin e mbledhjes dhe materiale fotografike

Konsultimet u bënë në çdo bashki me anëtarët përkatës të komunitetit në zonën e projektit në mënyrë që të gjithë komunitetet që preken nga projekti të jenë të përfshirë në procesin e përfshirjes.

Çdo mbledhje zgjati nga një deri në dy orë në varësi të madhësisë së komunitetit. Anëtarët e ekipit ishin të pranishëm në çdo bashki dhe fshat të prekur, për informacion mbi ndikimet e projektit dhe masat e propozuara lehtësuese. Këshilluesit teknikë menaxhuan procesin e konsultimit së bashku me procesverbalin e mbledhjes dhe me adresimin e pyetjeve apo përgjigjeve të tyre.

Pjesëmarrësve ju kërkohet ta regjistrojnë emrin e tyre dhe të identifikohen në listën e regjistrimit për regjistrimin e pjesëmarrjes së tij në çdo mbledhje.

Pjesëmarrësve u jepet informacion rreth projektit në gjuhën shqipe, në një prezantim dhe adresë projekti për ata që mund të kërkojnë informacion shtesë dhe nëse duhet të kontaktojnë ekipin më vonë.

5.7 Fokus Grupet

U organizuan disa fokus grupe me qëllim synimin e audiencave të ndryshme në zona të ndryshme të projektit. U zgjedhën grupe të ndryshme në bazë të nivelit të pozicionit të interesit, marginalizimit,

specialistëve të informacionit ose aftësisë për të ndikuar në ndikimin e planifikimit të procesit të projektit.

Grupet e marginalizuara në nevojë janë individë ose komunitete që janë veçanërisht të ndjeshëm ndaj marginalizimit për shkak të gjinisë, moshës, gjinisë, racës, fesë, paaftësisë së të jetuarit ose vendndodhjes. Fokus grupet krijuan një forum për anëtarët e shoqërisë që duhet të dëgjohen dhe do të lejojnë diskutime të hapura rreth projektit, qëllimit të tij dhe planeve të sugjeruara. Në çdo bashki të zonës së studimit, të gjitha grupet e marginalizuara si femrat, të moshuarit, prodhuesit, grupet e subvencionuara bujqësore do të synohen përmes një sërë mbledhjesh për fokus grupet. Diskutimet në fokus grupet me gratë dhe të moshuarit do të mbahen në çdo bashki dhe diskutimet me grupe të tjera vulnerabël si prodhuesit bujqësorë do të zhvillohen në disa vende kur janë identifikuar grupe të marginalizuara specifike.

Mbledhjet e fokus grupeve u zhvilluan me anëtarët e grupeve përkatëse të industrisë ose pjesë specifike të projektit. Kjo përfshin shoqatat bujqësore, shoqatat e përdoruesve të ujit, kultivuesit dhe pronarët e pemëve frutore dhe përfaqësimin e shoqërisë civile si pjesë e këtyre grupeve.

Mbledhjet e fokus grupeve u organizuan me ndihmën e ekipit përgjegjës për temat me të moshuarit e bashkive dhe fshatrave dhe me ndihmën e individëve, të cilat kanë vendosur të marrin pjesë në mbledhjet e fokus grupit. Pasi identifikimit, çdo pjesëmarrës u informua për datën dhe orën e mbledhjes dy javë para mbledhjes.

Ekipi udhëzoi pjesëmarrësit të ngrenë një sërë pyetjesh që kanë të bëjnë me temën. Të gjitha informacionet u ofruan në formatin e përshtatshëm, ku u raportua mbi rezultatet kryesore.

5.8 Informatorët Kryesorë

Qëllimi i intervistave të informatorëve kryesorë është mbledhja e informacionit cilësor nga individë me njohuri të thella rreth një teme ose fushe të caktuar në fjalë. Intervistat me informatorët kryesorë u kryhen në çdo bashki; megjithatë, çështjet specifike që ballafaqohen me fusha të ndryshme të projektit, duke diktuar vendndodhjen dhe numrin e saktë të intervistave. Intervistat e informatorëve kryesorë u zhvilluan në nivel rajonal dhe vendor, me qëllim arritjen e informacionit më të mirë.

5.9 Palët e tjera të interesit

Pjesë e konsultimeve publike ishin OJQ-të dhe disa shoqata energjetike. Mbledhjet u zhvilluan në fund të të gjitha konsultimeve në mënyrë që të pasqyrohen të gjitha komentet dhe që të krijohet mundësia për të diskutuar rreth PMBU-së.

Disa nga OJQ-të dhe shoqatat energjetike, të identifikuar së fundmi renditen si më poshtë:

- Shoqata Shqiptare e Energjisë së Rinovueshme
- Shoqata Shqiptare e Energjisë
- Sot për të Ardhmen
- Strehëza për Gratë dhe Vajzat e dhunuara - Agritra, Peshkopi (pylltari, bujqësi)
- Unë Gruaja - Me, the women, Pogradec (shërbime mjedisore)
- Forumi i Gruas, Elbasan - Women's Forum Elbasan (shërbime mjedisore)
- Së Bashku për Jetën, Tiranë
- Qendra Kombëtare për Shërbime Komunitare

Mbledhjet konsultuese me përfaqësues të basenit ujqor Seman

Takimet Vendore, Fokus Grupet dhe Informuesit kryesorë										
Nr	Rajoni	Bashkia	Përfaqësuesit		Institucionet	Profesioni	Kontakti	Date e Takimit	Ora	Vendndodhja
1	Elbasan	Cërrik	Ekipi					tbc		Për t'u vendosur
		Belsh		Halit Kamberi	Abkons	Inxhinier	hkamberi@abkons.com			
		Gramsh		Eneida Shuli Adri Erebara	Abkons	Specialiste për Palët e Interesit				
		Elbasan		Nereda Kola	Abkons	Eksperte Sociale	nkola@abkons.com			
				Redion Biba	Abkons	Ekspert Mjedisi	rbiba@abkons.com			
		Takim Rajonal	Rajoni i Elbasanit							
		Fokus Grupet	Gratë			Cërrik Gramsh				
			Mësuesit							
		KI	Fermerët							
			Punonjësit shëndetësorë							
		Fier	Ekipi i projektit					Për t'u		Për t'u

Takimet Vendore, Fokus Grupet dhe Informuesit kryesorë

Nr	Rajoni	Bashkia	Përfaqësuesit		Institucionet	Profesioni	Kontakti	Date e Takimit	Ora	Vendndodhja				
2		Divjakë		Halit Kamberi	Abkons	Inxhinier	hkamberi@abkons.com	vendosur		vendosur				
		Lushnje		Eneida Shuli Adri Erebara	Abkons	Specialiste për Palët e Interesit								
		Patos		Nereda Kola	Abkons	Eksperte Sociale	nkola@abkons.com							
		Roskovec		Redion Biba	Abkons	Ekspert Mjedisi	rbiba@abkons.com							
		Mallakastër	Takim Rajonal	Rajoni i Fierit										
		Fokus Grupet	Gratë			Mbrostar – Ura Seman								
			Të moshuarit											
			KI	Gratë										
				KI		Shoqatat e Përdorimit të Ujit								
				Kuçovë	Ekipi								Për t'u vendosur	
	Poliçan	Halit Kamberi	Abkons	Inxhinier		hkamberi@abkons.com								

Takimet Vendore, Fokus Grupet dhe Informuesit kryesorë

Nr	Rajoni	Bashkia	Përfaqësuesit		Institucionet	Profesioni	Kontakti	Date e Takimit	Ora	Vendndodhja
3		Çorovodë		Eneida Shuli Adri Erebara	Abkons	Specialiste për Palët e Interesit				
				Nereda Kola	Abkons	Eksperte Sociale	nkola@abkons. com			
				Redion Biba	Abkons	Ekspert Mjedisi	rbiba@abkons.c om			
		Takim Rajonal	Rajoni Beratit							
		Fokus grupet	Gratë			Otlak Berat				
			Romët							
		KI	Punonjësit shëndetësorë							
			Përdoruesit e Ujit							
		Korçë	Ekipi					Për t'u vendosur		Për t'u vendosur
		Maliq		Halit Kamberi	Abkons	Inxhinier	hkamberi@abko ns.com			
		Devoll		Eneida Shuli Adri Erebara	Abkons	Specialiste për Palët e Interesit				

Takimet Vendore, Fokus Grupet dhe Informuesit kryesorë

Nr	Rajoni	Bashkia	Përfaqësuesit		Institucionet	Profesioni	Kontakti	Date e Takimit	Ora	Vendndodhja	
4		Kolonjë		Nereda Kola	Abkons	Ekspert Social	nkola@abkons.com				
				Redion Biba	Abkons	Ekspert Mjedisor	rbiba@abkons.com				
			Takim Rajonal	Rajoni i Korçës							
			Fokus Grupet	Të moshuarit			Mollaj				
				Romët							
			KI	Fermerët			Pojan				
Punonjësit shëndetësorë											
5	Tiranë		OJQ dhe Shoqëri Civile					Për t'u vendosur		Për t'u vendosur	

5.10 Ndhimja e përfshirjes së palëve të interesit

Pyetëtori për pjesëmarrësit

Vendi i mbledhjes:

Data e mbledhjes:

Në përgjithësi, a ishte i përshtatshëm procesi i mbledhjes së komenteve nga ana juaj në këtë fazë të projektit?	PO	JO
---	----	----

Në veçanti:

A ishte i mjaftueshëm informacioni që ju është dhënë përpara dhe gjatë mbledhjes për të dhënë komentet tuaja?	Kryesisht i plotë	Jo i plotë
---	-------------------	------------

A ishte i paraqitur në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme informacioni që ju është dhënë përpara dhe gjatë mbledhjes?	PO	JO
--	----	----

A kishit mundësi të bënit komente gjatë mbledhjes dhe në përgjithësi?	PO	JO
---	----	----

A ishte e organizuar mbledhja në mënyrë që të kishit mundësi të merrnit pjesë dhe të bënit me lehtësi komentet tuaja?	PO	JO
---	----	----

A ndiheni të frikësuar apo të detyruar në ndonjë formë gjatë procesit të konsultimit?	PO	JO
---	----	----

Komente të tjera:

Vlerësimi i trajnimit

Data: _____

Titulli i trajnimit: _____

Vendi: _____

Ju lutemi, vlerësoni kënaqshmërinë për trajnimin që keni marrë sot, duke zgjeshur numrin e duhur		1	2	3	4	5	Nuk e di	
Si do ta vlerësonit cilësinë e përgjithshme të trajnimit?	Shumë dobët							E shkëlqyer
Si do ta vlerësonit dobishmërinë e temave në kontekstin e të ardhmes tuaj në punë?	Aspak							Shumë e vlefshme
A ishin të përcaktuar qartë objektivat e trajnimit?	Aspak							Shumë mirë
A u arritën objektivat e trajnimit?	Aspak							Plotësisht
A u zhvillua trajnimi sipas axhendës?	Aspak							Ekzaktësisht
A ishin të dobishëm materialet e dhëna të trajtimit?	Aspak							Shumë të dobishëm
A ishte i mirëstrukturuar trajnimi?	Aspak							Shumë mirë
A kishit mundësi të bënit pyetjet që dëshironit?	Aspak							Gjatë të gjithë kohës
A kishte kohë të mjaftueshme për pyetje dhe diskutime?	Aspak							Mjaftueshëm
Cili është vlerësimi juaj i përgjithshëm për prezantimin?	Shumë i dobët							I shkëlqyer
Ju lutemi, vlerësoni njohuritë tuaja mbi objektivat e temave të trajnimit përpara trajnimit	Shumë dobët							Shumë lart
Ju lutemi, vlerësoni njohuritë tuaja mbi objektivat e temave të trajnimit pas trajnimit	Shumë dobët							Shumë lart

Cila është gjëja më interesante/e dobishme që keni mësuar gjatë trajnimit?

Ju lutemi jepni rekomandime se çfarë mund të përmirësohet gjatë trajnimit.

Gjinia

Grua	☐
------	--------------------------

Burrë	☐
-------	--------------------------

Fleta e Frekuentimit

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR

Ministria/ Bashkia:

Datë:

Koha:

Vendi:

Nr.	Emri	Mbiemri	Bashkia/Prefektura	Titulli i Punës	Cel	Email	Nënshkrimi
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

* Pranoni të merrni foto/video gjatë takimeve

*Komentet mund të dorëzohen brenda 5 ditëve të punës

Shtojca 6. Raporti i konsultimit të palëve të interesit

6.1 Hyrje

Raporti aktual i përfshirjes së palëve të interesit përshkruan në mënyrë të hollësishme procesin e konsultimit të palëve të interesit që u zbatua për zhvillimin e Planit Përfundimtar të Menaxhimit të Basenit Ujor Seman. Procesi i konsultimit u zbatua nga ekipi i projektit, i cili planifikoi, përgatiti dhe zbatoi veprimtaritë e mëposhtme të përfshirjes:

- Zhvillimi i planeve të veprimtarive të përfshirjes së palëve të interesit
- Përfundimi i listës së palëve të interesit dhe strategjisë së përfshirjes (kombëtar/rajonale);
- Organizimi i mbledhjeve kombëtare dhe rajonale (p.sh. njoftimi i autoriteteve, ftesat dhe koordinimi me autoritetet rajonale dhe komunale);
- Organizimi i “mbajtjes së procesverbaleve” gjatë mbledhjeve konsultative;
- Përgatitja e raportit aktual që përfshin fletët e nënshkrimit, figurat, pyetësorët e komenteve dhe MM

Plani i konsultimit të palëve të interesit siguroi një qasje të strukturuar drejt pjesëmarrjes dhe përfshirjes së palëve të interesit në nivelin e autoriteteve kombëtare dhe vendore, shoqëria civile (OJQ-të) dhe komunitete të tjera përmes informatorëve kryesorë dhe fokus grupeve që përfaqësojnë grupet vulnerabël (p.sh. gratë, të moshuarit, minoritetet dhe/ose grupet etnike). Fazat e mëposhtme të konsultimeve u kryen në bazë të planit të palëve të interesit:

- Konsultimi i palëve të interesit në nivel kombëtar;
- Konsultimi i palëve të interesit në nivel rajonal dhe vendor;
- Fokus Grupi i organizuar me grupet vulnerabël (gratë, të moshuarit, romët – nëse ka, si dhe grupe të tjera)
- Intervista me informatorët kryesorë

Duke qenë një proces gjithëpërfshirës dhe kulturalisht i përshtatshëm, konsultimi i palëve të interesit përfshiu shkëmbimin e informacionit dhe njohurive, në mënyrë që të kuptohen shqetësimet e të tjerëve dhe të krijohen marrëdhënie të bazuara në bashkëpunim. Kjo u mundësoi palëve të interesit të kuptojnë rreziqet, ndikimet dhe mundësitë e projektit për të arritur rezultate pozitive.

Objektivat kryesore të përfshirjes së palëve të interesit siç përcaktohen në planin e veprimtarive të përfshirjes së palëve të interesit (shihni shtojcën 5 për të dy raportet) ishin:

- garantimi i ofrimit të informacionit të përshtatshëm në kohën e duhur për të prekurit ose për ata që përfitojnë nga projekti,
- garantimi i ofrimit të mundësisë së nevojshme për këto grupe që të shprehin mendimet dhe shqetësimet
- garantimi i bërjes së komenteve në kohë në mënyrë që të mund të merren në konsideratë në vendimet e projektit.

Raporti aktual është i strukturuar si më poshtë:

- Kapitulli 2 Paketa e komunikimit
- Kapitulli 3 Mbledhjet rajonale
- Kapitulli 4 Fokus grupet dhe informatorët kryesorë
- Kapitulli 5 OJQ-të

6.2 Qasje e përgjithshme

Në bazë të objektivave të veprimtarive të publikimit, të gjithë palët përkatëse të interesit u ftuan të marrin pjesë në disa mbledhje në mënyrë që të informohen rreth rezultateve dhe rekomandimeve të ekipit të projektit.

Palët e mëposhtme të interesit u identifikuan dhe u klasifikuan si më poshtë:

- Qeveria
- Qeveritë rajonale dhe vendore
- Fokus grupet dhe informatorët kryesorë

Në bazë të palëve të interesit të identifikuar më sipër, u organizuan konsultimet në nivel kombëtar dhe mbledhjet publike në nivel rajonal. Departamente të ndryshme përfaqësuesish të institucioneve u ftuan të marrin pjesë në seancat plenare me të gjithë nivelin e palëve të interesit. Sa i përket mbledhjeve rajonale, vendi i çdo mbledhjeje/trajnimi është zgjedhur në bashkëpunim me pjesëmarrësit kryesorë dhe lista përfundimtare e të ftuarve u mbyll në bashkëpunim me përfaqësuesit përkatës rajonalë dhe vendorë. Njoftimet u bënë përmes ftesave dhe informimit të pjesëmarrësve rreth mbledhjes. Disa material komunikimi u përgatitën dhe u përdorën gjatë mbledhjeve për të bërë një prezantim të shkurtër të projektit. Të gjithë pjesëmarrësit u regjistruan me fletën e nënshkrimit, siç përcaktohet në planet e veprimtarisë së përfshirjes së palëve të interesit.

U zhvilluan intervistat me informatorët kryesorë dhe fokus grupet (duke përfshirë grupet vulnerabël në mënyrë që të shihet ndikimi i këtij projekti në jetët dhe veprimtaritë e tyre të përditshme). Mbledhjet e fokus grupeve dhe informatorëve kryesorë u zhvilluan me anëtarë të grupeve përkatëse, ku u përfshinë shoqata bujqësore, shoqatat e përdoruesve të ujit, kultivuesit dhe zotëruesit e pemëve frutore, si dhe përfaqësues nga shoqëria civile.

U organizuar dymbëdhjetë sesione trajnimi në seminare për subjektet publike të administratës ujore rajonale dhe vendore, në bashkëpunim me Drejtorinë e Politikave të Burimeve Ujore. Më shumë hollësi në lidhje me seminarët mund të gjenden në raportet e veçanta të trajnimit (dymbëdhjetë raporte për seminarët), të cilët janë përgatitur dhe paraqitur pranë MBZHR-së, dhe që disponohen me kërkesë. Temat kryesore të mbuluara nga trajnimet në seminare ishin ato të përcaktuara në planin e veprimtarisë së përfshirjes së palëve të interesit, si në vijim:

- Çfarë është plani i menaxhimit të integruar të burimeve ujore
- Çfarë është Direktiva Kuadër e Ujit dhe Direktiva për Përmbytjet, etj.
- Bashkëpunimi institucional, mbajtja, monitorimi dhe ndarja e të dhënave
- Çfarë është modeli i ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore
- Çfarë është investimi i planifikimit të efikasitetit të kostos
- Çfarë do të thotë “përdoruesi paguan”

6.3 Mbledhjet Rajonale

6.3.1 Mbledhje në Prefekturën e Fierit për Basenin Ujor Seman

Mbledhja u mbajt më 17 shkurt 2017, në ambientet e Prefekturës së Fierit. Gjatë kësaj mbledhjeje, u bë prezantimi i projektit, i konceptit të PMBU-së, dhe i planit të menaxhimit të përkohshëm të basenit ujor Seman.

Lista me nënshkrimet e pjesëmarrësve dhe disa fotografi gjenden më poshtë:

Nr	Bshkia	Emër	Mbiemër	Profesioni	Detyra aktuale	Cel	email	Prezeca/firma
1	Kryetar	Xhevit	Bushaj	Financier	Prefekt i Qarkut Fier	682021653	xhevitbushaj@yahoo.com	
2	Gramsh	Alban	Rrodhe	Ing. Ndertimi	Spc. Drjt i Kullimi	682542218	albanrrodhe@yahoo.com	
3	Korce	Thanas	Tano	Ing.Hidroteknik	Drejt.Pergj. Sherb.Pub	662033257	thanas.tano@yahoo.com	
4	Skrapar	Shkelqim	Cuku	Ekonomist	Nen/krytar. B	682328899	shkelqimcuku@yahoo.com	
5	Mallakaster	Enea	Aliaj	Ing. Pyjesh	Drejtore i Mjedisit	693235403	enea_aliaj@yahoo.com	
6	Kucove	Ilirjan	Llangozi	Jurist	Nen/krytar. B	692334389	ilirjan.llangozi@yahoo.com	
7	Berat	Bledar	Blana		Nen/krytar. B	692147481	bledi.blana@yahoo.com	
8	Divjake	Sonila	Sako	Ing.Hidroteknik	Ad. U.K sh.a Divjak	688371105	sonila_sa@hotmail.it	
9	Belsh	Ndricim	Reka	Mesuesi	Pergj. Kullim-Uitje	686424838		
10	Maliq	Nexhip	Merolli	Inxhinier	Drjt-Agjens. Kullimi	696655342	n.merolli@hotmail.com	
11	Ibasan	Iriand	Sina	Ing.Hidroteknik	Dr. Sherbim publi. B	886361623	iriansina@yahoo.com	
12	Roskovec	Ejona	Tyto	Ing.Ndertim	Dr.Plan zhvill.Terri.B	693417797	ejonatyto@hotmail.com	
13	Devoll	Sokol	Hoxha		Nen/krytar. B	693762606	sokolhoxha7@yahoo.com	
14	Patos	Agim	Lisi	Ing.Ndertim	Pergj. Sekt.Sherb.B	696758184	agimlisi@yahoo.com	
15	Fier	Entela	Kola	Ing.Mekanike	Drjt. Kullim-Vaditje	694401703	entelakola72@yahoo.it	
16	Ura-Vajgurorë	Juliana	Memaj	Juriste	Krytare Bashkis	695573617	juliana.memaj@gmail.com	
17	Polican	Luljeta	Xhaja	Juriste	Nen/krytar. B	693613134	luljehari@gmail.com	
18	Cerrik	Vasjar	Shermadhi		Drjt. Bujqesise	684016577		
19	Kolonje	Thoma	Zisi	Ing. Mekanik	Nen/krytar. B	692020141	thomazisi2@gmail.com	
20	Lushnje	Gentian	Nushi	Farmer	Nen/krytar. B	692092141	bashkia_lushnje@yahoo.com	
21	Postec							
Drejt. te Inst.Lokale								
22	Adm.zonave te Mbr.	Ardian	Koci			698900540	ardian.koci@akzm.gov.al	
23	Agjensia Mjed	Eriselda	Beluli	Ing.Mjedsj	Inspek.Mjedsj	697360866		
24	DRSHP Fier	Nevila	Shuke	Mjeke	Drejt. Drshp Fier	692436184	nevilashuke@drshfier.gov.al	
25	DrShpBerat	Artur	Bani		Drejt.Drshp Berat	692083559	arturbani@yahoo.com	
Grupe Interesi per:								
26	Uitjen.Bord i Kullimit	Arben	Cuko		Drejtore i B.Kullimit	694037132	arben_cuko@yahoo.com	
27	Mbrojt e burimeve ujore	Maksim	Goga	Mesuesi		694568651	maksimgoga@hotmail.com	
28	Furnizimin me Uji	Piro	Ndreu	Inxhinier	Uk- Fier	692034762	pirondreu@yahoo.com	
29	Hidroenergj-- Industri	Flamur	Gishti		Allopترول	662024687	flamur.gishti@albpetrol.al	

Gjatë të dyja mbledhjeve, pjesëmarrësit kanë ngritur pyetjet e mëposhtme:

Pyetje/Sugjerime	Përgjigje
Kur do të përfundojë plani për menaxhimin e ujërave?	Sipas planit dhe mbledhjes së të dhënave statistikore, afati përfundimtar i paraqitjes së planit pranë ministrisë është korrik 2017
Gjatë fazës së përgatitjes për draftin e planeve të menaxhimit të baseneve ujore, a është krijuar një hartë rrugore e bizneseve dhe veprimtarive private/vendore përgjatë baseneve ujore?	Plani i menaxhimit bazohet në: 1. Marrjen në konsideratë të pikave të nxehta mjedisore të ndërmarrjeve aktive ose joaktive; duke përfshirë zonat industriale dhe urbane 2. Përlllogaritja e këtyre veprimtarive është marrë po ashtu në konsideratë me rezultatin e ndotjes urbane. 3. Shënjimi i bizneseve private që përdorin burime natyrore ujore që përfundojnë në ndotje mjedisore (bagëti, përpunim lëkure etj.)
Përmbytja është një problem i rëndë dhe masat që duhet të marrim janë shumë të rëndësishme për qytetin.	

6.4 Fokus Grupet dhe Informatorët Kryesorë

Proçesi i përfshirjes së palëve të interesit përfshiu intervistimin e një sërë fokus grupesh dhe informatorësh kryesorë rreth çështjeve të ujit, me fokus të veçantë gratë, pasi ky është grupi që ndikohet drejtpërdrejt nga menaxhimi i ujit. Grupe të tjera që ishin në fokusin e këtij procesi përfshirjeje të palëve të interesit janë minoritetet rome dhe egjiptiane, të moshuarit dhe informatorë kryesorë si fermerët, të cilët e përdorin dhe menaxhojnë ujin, dhe punojësit shëndetësorë, të cilët po ashtu kanë nevojë jetësore në lidhje me përdorimin e ujit në procesin e tyre të përditshëm të punës. Përveç intervistave, pyetësorët e plotësuar janë të disponueshëm me kërkesë.

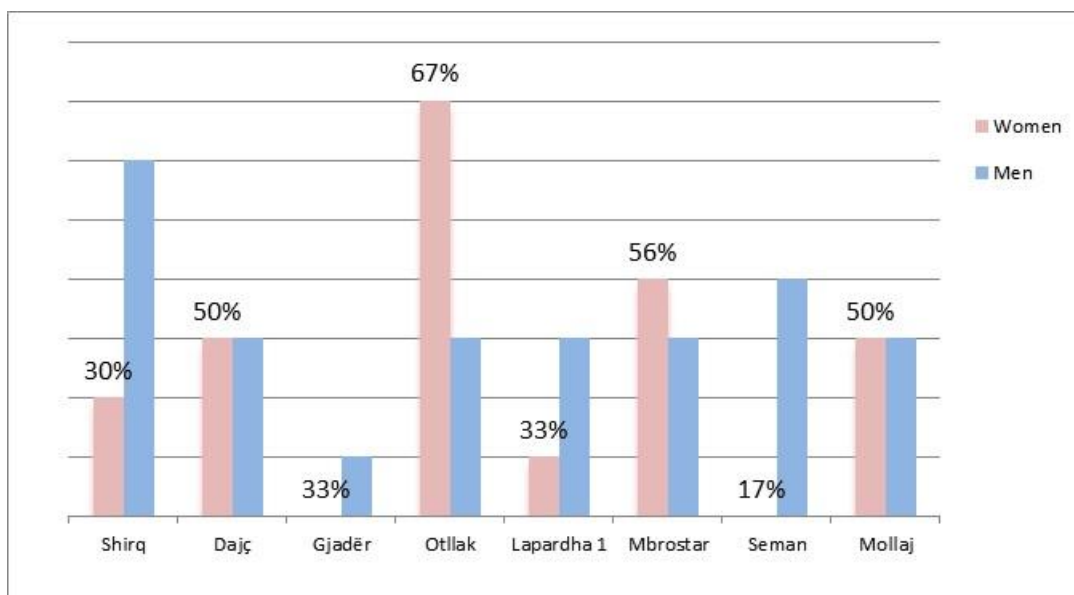
6.4.1 Numri i kontakteve

Numri total i personave të kontaktuar është 67, nga të cilët 30 ishin gra. Numri total i intervistave është ndarë në tabelën e mëposhtme:

Tabela 1: Fokus Grupet dhe Informatorët Kryesorë

Baseni	Qyteti	Njësia Administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Numri i të intervistuarve
Semani	Fier	Mbrostar	Romët	2
			Të moshuarit	
			Gratë	3
			Fermerët	3
			Punonjësit shëndetësorë	2 (gra)
		Seman	Romët	
			Të moshuarit	2
			Gratë	1
			Fermerët	4 (1 grua)
		Korçë	Mollaj	Punonjësit shëndetësorë
	Romët			2
	Të moshuarit			1
	Gratë			2
				Fermerët
			Punonjësit shëndetësorë	2

Shpërndarja e grave në numrin e intervistave të bëra është 45% e totalit, me një përfaqësim të mirë në secilin basen. Siç shihet në grafikun e mëposhtëm, gratë kanë marrë pjesë në këtë proces jo vetëm për të diskutuar çështje gjinore, por edhe si punonjëse shëndetësore.

6.4.2 Rezultatet dhe çështjet kryesore

Në përgjithësi, pjesa më e madhe e qyteteve të kontaktuar në këtë proçes kanë akses të kufizuar në ujë. Orët e furnizimit me ujë në shtëpi variojnë nga 2-12 orë në ditë dhe kufizimit rritet gjatë periudhës së verës, e cila është stinë e thatë në Shqipëri.

Tabela 2: Aksesi në furnizimin me ujë

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Furnizimi me ujë në shtëpi (orët mesatare)	Problemet me furnizimin me ujë
Seman	Berat	Otlak	6 orë	Shumë vendas pohojnë se uji i çezmës është i ndotur. Furnizimi në familje bëhet dy herë në ditë me nga 3 orë. Banorët blejnë ujë për të pirë dhe përdorin pusët ose depozitat për përdorime të tjera. Ujitja bëhet me anë të metodës së përcaktuar si "përmbytje".
		Lapardha 1	0 orë	Mungon infrastruktura për furnizimin e ujit të pijshëm. E gjithë zona ndeshet me të njëjtin problem, i cili përballohet nga popullsia përmes përdorimit të burimeve ujore që gjenden në male. Banorët thonë se ka kanale për ujitje.
	Fier	Mbrostar	4 orë	Uji i çezmës nuk është i konsumueshëm. Pjesa më e madhe e familjeve përdorin puse private për ujë, i cili në asnjë rast nuk është i pijshëm.
		Seman	3 orë	Vështirësi në ujitje për shkak të infrastrukturës së amortizuar. Uji mbledhet në kontejnerë të improvizuar. Përgjatë verës, nuk ka furnizim me ujë.
	Korçë	Mollaj	24 orë	Vumë re se ishin dy linja të furnizimit me ujë, të cilat funksiononin 24 me cilësi të sigurt të ujit të pijshëm, dhe një tjetër me furnizim 10 orë në ditë, me dy turne në, por që nuk është i besueshëm.

6.4.3 Çështjet kryesore të grupeve specifike

Në tabelën e mëposhtme identifikohen çështjet kryesore të grupeve të veçanta, me fokus të veçantë te gratë dhe fermerët, por edhe grupe të tjera.

Tabela 3: Çështjet kryesore të fokus grupeve

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
Seman	Berat	Otlak	Fermerët	Fermerët punojnë në zonë rreth 20-40 vjet. Ata kanë probleme me ujitjen, sepse kanalet nuk funksionojnë, dhe këtë problem e kanë zgjidhur duke përdorur pusët private. Bujqësia është veprimtaria kryesore ekonomike në zonë për shumicën e familjeve. Gratë përfshihen pothuajse në çdo veprimtari bujqësore njësoj si burrat.

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
			Gratë	Gratë në këtë zone janë kryesisht shtëpiake. Kjo nuk ka ndryshuar shumë gjatë viteve të fundit. Disa gra ndihen se kanë të njëjtin rol me burrat në shtëpi ndërsa disa të tjera ndihen se burrat e tyre janë më të favorshëm. Vetëm disa nga të ardhurat e familjeve gjenerohen nga gratë. Ato nuk kanë llogari bankare dhe kanë të drejta vendimmarrjeje në familje vetëm nëse punojnë. Gratë arrijnë nivele më të larta arsimimi se burrat. Shumica e problemeve me të cilat ndeshen gratë në ditët e sotme janë papunësia dhe ekonomia e dobët.
			Të moshuarit	Numri i të moshuarve në këtë qytet është rritur së fundmi për shkak të imigrimit të disa familjeve që vijnë nga zonat malore. Të moshuarit që kanë punuar kur kanë qenë të rinj përfitojnë pension pleqërie. Ndonjëherë, ata punojnë në dyqane të vogla ose japin shtëpi me qira gjatë verës. Jetesa është e qetë, por të ardhurat janë të kufizuara. Problemet kryesore me të cilat përballen shoqëria është papunësia dhe problemet ekonomike.
			Punonjësit shëndetësorë	Çështjet shëndetësore që lidhen me ujin janë të kufizuara. Qendra shëndetësore mbulon zonën. Vdekshmëria foshnjore dhe amtare është zero. Qendra shëndetësore organizon mbledhje në komunitet për ta informuar komunitetin rreth çështjeve të ndryshme. Nuk ka OJQ ose organizata të tjera private që ofrojnë shërbime shëndetësore.
		Lapardha 1	Fermerët	Fermerët kanë punuar në këtë zonë që prej më shumë se 35 vitesh. Disa prej tyre janë regjistruar në organizatën e fermerëve. Problemi më i madh qëndron te ujitja. Nuk ka sistem ujitjeje dhe ata shpresojnë për shi ose kanë hapur puse private. Ujitja dhe çështjet e tjera ndryshojnë në pozicionet gjeografike.
			Romët	Disa familje marrin ndihmë shoqërore nga shteti pasi janë të papunë ose nuk fitojnë mjaftueshëm sa për të jetuar. Papunësia dhe gjendja ekonomike konsiderohen si problemet kryesore të komunitetit.
	Fier	Mbrostar	Gratë	Roli i grave në shtëpi nuk është i rëndësishëm, ndërsa roli i burrit është dominues. Edhe pse situata ka ndryshuar gjatë viteve të fundit, kanë mbetur edhe shumë gjëra që duhen ndryshuar. Veprimtaritë kryesore ekonomike me të cilat merren gratë, janë rrobaqepësia, shitja, mësimdhënia ose puna në administratën publike. Ato zakonisht nuk kanë kontroll në financat e familjes dhe me shumë mundësi nuk kanë as llogari bankare. Informacioni merret nga media. Ato nuk kanë shumë zë në vendimmarrjen e familjeve dhe as në komunitet. Megjithatë, gratë arrijnë nivele më të larta arsimimi se burrat. Problemet kryesore me të cilat përballen gratë janë dhuna më familje, papunësia dhe mungesa e të drejtave të barabarta.

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
			Fermerët	Fermerët e zonës kanë punuar që prej një kohe shumë të gjatë. Ata janë regjistruar në organizatat e fermerëve. Ka një problem të madh me ujitjen për shkak të mungesës së kanaleve. Probleme të tjera që lidhen me ujin janë cilësia e ujit që nuk filtrohet por vjen direkt nga pompat dhe ndonjëherë furnizimi me ujë nuk arrihet në varësi të zonës gjeografike.
			Punonjësit shëndetësorë	Në qendrën shëndetësore të fshatit, kurohen disa lloje të ndryshme sëmundjesh. Furnizimi me ujë është i shpeshtë për shkak të lidhjes me shtëpitë private, por autoriteti i ujërave duhet të marrë masa për klorinimin e ujit. Problemet shëndetësore janë pothuajse të njëjta në të gjitha komunitetet. Megjithatë, fëmijët, të moshuarit dhe romët duken si grupet më vulnerabël. Vdekshmëria foshnjore dhe amtare është zero. Qendra shëndetësore organizon mbledhje në komunitet për ta informuar komunitetin rreth çështjeve të ndryshme. Nuk ka OJQ ose organizata të tjera private që ofrojnë shërbime shëndetësore.
			Romët	S Disa familje marrin ndihmë shoqërore nga shteti pasi janë të papunë ose nuk fitojnë mjaftueshëm sa për të jetuar. Papunësia dhe gjendja ekonomike konsiderohen si problemet kryesore të komunitetit.
		Seman	Të moshuarit	Numri i të moshuarve nuk ka ndryshuar shumë së fundmi. Të moshuarit që kanë punuar të rinj tanimë marrin pension i cili është ende shumë i ulët. Problemet kryesore me të cilat ndeshet shoqëria janë problemet ekonomike, papunësia, shëndeti etj. Ata pohojnë se nuk ka pasur investime dhe prandaj nuk ka zhvillim.
			Gratë	Gratë në këtë zonë janë kryesisht shtëpiake. Kjo nuk ka ndryshuar shumë gjatë viteve të fundit. Disa gra ndihen se kanë të njëjtin rol me burrat në shtëpi ndërsa disa të tjera ndihen se burrat e tyre janë më të favorshëm. Vetëm disa nga të ardhurat e familjeve gjenerohen nga gratë. Ato kanë llogari bankare dhe kanë të drejta vendimmarrjeje në familje vetëm nëse punojnë. Gratë arrijnë nivele më të larta arsimimi se burrat. Shumica e problemeve me të cilat ndeshen gratë në ditët e sotme janë papunësia dhe ekonomia e dobët.
	Korçë	Mollaj	Romët	Në këtë zonë komuniteti rom është integruar mirë me jetën shoqërore. Ata kanë akses në qendrën shëndetësore dhe kryesisht të gjithë fëmijët shkojnë në shkollë. Ka familje që marrin ndihmë shoqërore nga shteti. Ata ndeshen me të njëjtin problem me ujin si pjesa tjetër e komunitetit.

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus grupi ose informatorët kryesorë	Çështjet kryesore
			Gratë	Veprimtaritë kryesore ekonomike me të cilat merren gratë janë rrobaqepësia, tregtia, mësime dhe puna në institucione të tjera. Gratë që punojnë kanë llogari bankare ku u dërgohet rroga e tyre. Edhe pse në varësi të familjeve, pjesa më e madhe e vendimeve familjare bëhet nga burrat. E njëjta situatë ose më keq është pjesëmarrja e grave në vendimmarrjen në komunitet. Gratë janë më të arsimuara se burrat. Shumica e problemeve që ato po ndeshin janë ekonomike dhe papunësia.
			Fermerët	Fermerët po përballen me problemin e ujitjes dhe mungesës së ujit. Fshati ka dy furnizime të ndryshme me ujë që e ndajnë fshatin në dy seksione. Pemishtet dhe pemët frutore që ata zotërojnë mbahen individualisht nga ata. Ata kërkojnë më shumë investim vendor për të përmirësuar furnizimin me ujë duke përfshirë cilësinë e ujit që vjen në shtëpi.
			Punonjësit shëndetësorë	Furnizimi me ujë është i shpeshtë për shkak të lidhjes me shtëpitë private, por autoriteti i ujërave duhet të marrë masat e nevojshme për klorinimin e ujit. Problemet shëndetësore janë pothuajse të njëjta në të gjitha komunitetet. Megjithatë, fëmijët, të moshuarit dhe romët duken si grupet më vulnerabël. Vdekshmëria foshnjore dhe amtare është zero. Qendra shëndetësore organizon mbledhje me komunitetin për ta informuar atë rreth çështjeve të ndryshme. Nuk ka OJQ apo organizata të tjera private që ofrojnë shërbime shëndetësore.

6.4.4 Konkluzionet dhe opinionet mbi projektin

Të informuar mbi projektin, të gjitha grupet e synuara u ndjenë mirë që problemet e ujit me të cilat ndeshen ditët e sotme mund të adresohen. Sugjerimi kryesor për studimin e projektit, kryesisht në çdo qark me rrezik të lartë përmbajtjeje, është sigurimi i specialistëve dhe i inxhinierëve për shpërndarjen e ujit, ujitjen dhe kanalet e kullimit.

Fermerët shpresojnë për sisteme ujitjeje dhe mbështetje politike. Ata besojnë se projekti mund të sjellë shumë përfitime për bujqësinë.

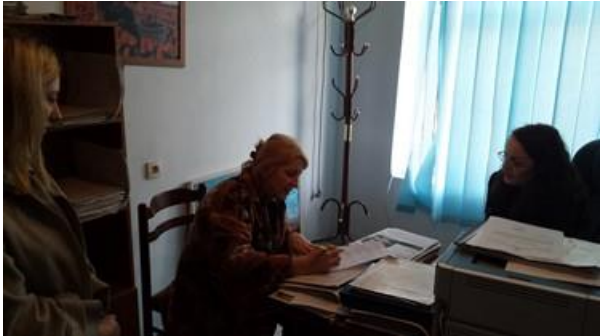

Familjet, gratë dhe të moshuarit shpresojnë se do të kenë furnizim me ujë gjatë të gjithë ditës.

Gratë pohojnë se përgjithësisht nuk kanë barazi në krahasim me burrat në shoqëri, por kanë askes të barabartë tek uji.

Duke mbledhur të gjitha të dhënat, është e rëndësishme të citohet:

- Vlerësimet synonin të jepnin të dhëna të përgjithshme vendore, pavarësisht nga përfshirja e nivelit të ndryshëm gjinor apo grupi social, por me një fokus të veçantë në faktin se gratë janë një grup i madh i konsumatorëve të ujit dhe prandaj kërkojnë zgjidhje afatgjata
- Duhet të përmendet se rëndësia e përfshirjes gjinore i është dhënë aspekteve sociale dhe ndikimit mjedisor të projektit, në kuadër të përmirësimit të jetës përmes burimeve natyrore ujore

- Përfshirja e barazisë gjinore është specifikuar në raportin e palëve të interesit përmes aktiviteteve të mbajtura në terren (niveli i angazhimit vendor) – pyetëtorët
- Përfshirja dhe barazia gjinore përfshihen gjithashtu në Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Ujërave dhe janë përshtatur me specifikat e kontekstit për të gjithë çështjen e menaxhimit të ujit. Kjo është marrë në konsideratë edhe në hartimin e planeve të menaxhimit të baseneve ujore.

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Të moshuarit	
Seman	Berat	Otllak	Gratë	
			Fermerët	

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Punonjësit shëndetësorë	
			Të moshuarit	
		Lapardha 1	Gratë	
			Fermerët	

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Romët	
			Të moshuarit	
	Fier	Mbrostar	Gratë	
			Fermerët	

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Punonjësit shëndetësorë	
			Romët	
		Seman	Të moshuarit	

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Gratë	
			Fermerët	

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Romët	
			Të moshuarit	
	Korçë	Mollaj		
			Gratë	

Baseni	Qyteti	Njësia administrative	Fokus Grupi dhe informatorët kryesorë	Foto
			Fermerët	
			Punonjësit shëndetësorë	

6.5 Përfshirja e OJQ-ve

Përpara mbledhjeve me OJQ-të, është hartuar dhe përgatitur një listë me OJQ-të e përshtatshme me kualifikime të ndryshme që mund të jenë të dobishme përplanin e menaxhimit të baseneve ujore, si dhe janë dërguar kërkesat për mbledhje. Disa nga OJQ-të i janë përgjigjur kërkesës për organizimin e mbledhjeve.

Mbledhjet janë organizuar më 20 dhe 24 mars 2017 në zyrat e OJQ-ve.

Ekipi i projektit prezantoi shkurtimisht planet e menaxhimit të baseneve ujore me fokus kryesor në objektivin dhe qëllimin e projektit. Në përgjithësi, OJQ-të mbështesin zhvillimin e planeve të menaxhimit të ujit, programin e zbatimit të masave, si dhe pranojnë qasjen, por gjithashtu bëjnë sugjerime të ndryshme, siç shfaqen në tabelën e mëposhtme:

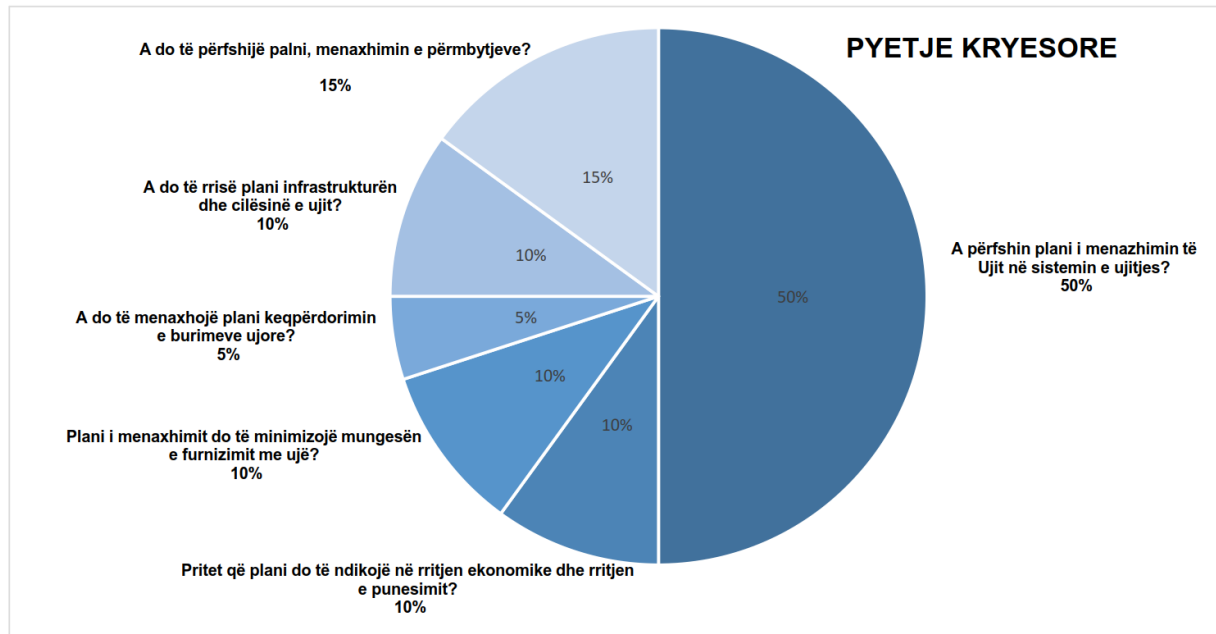
Pyetje/sugjerime	Përgjigje
------------------	-----------

Pyetje/sugjerime	Përgjigje
Meqë uji është aset i pazëvendësueshëm, a mund ta eksportohet? Kjo mund të rrisë të ardhurat dhe gjithashtu mund të ndihmojë vendet e tjera që kanë nevojë për ujë.	Kjo është një çështje që plani i menaxhimit të ujit nuk mund të japë një përgjigje të saktë pasi fillimisht duhet të përcaktojmë nëse uji është produkt apo burim. Ky është një vendim që do të merret nga qeveria dhe komuniteti në Shqipëri.
Pyetja e ngritur është, para përcaktimit të objektivave, a është vlerësuar gjendja aktuale dhe reale e baseneve?	Është bërë një përmbledhje e përgjithshme e baseneve ujore dhe më pas janë hartuar planet e menaxhimit të baseneve ujore, në përputhje me strategjinë përkatëse kombëtare
Si do të menaxhohet uji?	
Përveç studimit, nevojitet gjithashtu edhe demonstrim në praktikë dhe monitorim.	U zhvillua një strategji për menaxhimin e ujërave bazuar në katër parime:
Si prioritet duhet të jetë uji i pijshëm për njerëzit, siç tregohet në strategjinë tuaj.	<ul style="list-style-type: none"> - Uji për njerëzit - Uji për ushqimin - Uji për mjedisin - Uji për industrinë
Sistemi i ujitjes është amortizuar.	Problemet individuale me të cilat ndeshet çdo basen lumi janë pjesë e planeve të menaxhimit të basenit ujqor.
Sugjerim	
Ka mungesë të ujit të pijshëm në shumë zona.	Uji duhet parë si burim natyror dhe njëkohësisht si shërbim komunitar.

Pikëpamjet ekonomike dhe mjedisore duken disi konfliktuale. Problemet mjedisore nga pikëpamjet e OJQ-ve lidhen kryesisht me mbrojtjen e ekosistemeve, të cilat në një mënyrë varen dhe ndikojnë njëkohësisht në burimet ujore.

6.6 Grafikët dhe pyetjet kryesore

Sipas të gjithë pyetësorëve dhe mbledhjeve kokë më kokë, pyetjet kryesore të ngritura shfaqen në grafikun e mëposhtëm:

Të gjitha të dhënat e ndara janë mbledhur nga anketa me pyetje të strukturuar për informatorët kryesorë dhe fokus grupet.

Rekomandime:

Sigurimi i një kuadri për menaxhimin gjithëpërfshirës të burimeve ujore, në të cilin të gjitha palët e interesit, duke përfshirë sektorin privat, shoqërinë civile dhe komunitetet e përdoruesit, pavarësisht gjinisë, të luajnë një rol aktiv.

Fuqizimi i rëndësisë së perspektivës së integruar gjinore në menaxhimin e burimeve ujore në të gjitha situatat jetësore

Qartësimi (mbarëkombëtar) se barazia gjinore në institucione në të gjitha nivelet e shoqërisë (në familje, organizatat komunitare, shoqatat e përdorimit të ujit, pushteti vendor, shërbimet kombëtare civile etj.).